

รายงานการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

The Promotion of Cultural Tourism of Ethnic groups
in Phetchabun Province

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัญญา กันภัย

พระมหาธนกร กิตติปัญญา, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์

พ.ศ.๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800767016

รายงานการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

The Promotion of Cultural Tourism of Ethnic groups
in Phetchabun Province

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัญญา กันภัย

พระมหาธนกร กิตติปัญญา, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์

พ.ศ.๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800767016

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Research Program

The Promotion of Cultural Tourism of Ethnic groups
in Phetchabun Province

BY

Asst. Prof. Panya Kanphai

Asst. Prof. Dr. Phramaha Thanakorn Kittipanyo (Soi-Sri)

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Pho Khun Pha Muang Phetchabun Buddhist College

B.E. 2567

Research Project Funded

By Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800767016

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย : การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัด
เพชรบูรณ์

ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัญญา กันภัย, พระมหาธนกร กิตติปัญญา, ผศ.ดร.

ส่วนงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง
เพชรบูรณ์

ปีงบประมาณ : ๒๕๖๗

ทุนอุดหนุนการวิจัย : กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ คือ ๑) เพื่อวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๓) เพื่อยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ ๔) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน คือการวิจัยเชิงเอกสาร เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากตำรา งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงการร่วมปฏิบัติกับกลุ่มชาติพันธุ์ ผลการศึกษาพบว่า

๑. การวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ทุนทางวัฒนธรรม เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมและเป็นสิ่งที่มีผลต่อการผลิตสินค้าและบริการ ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัว ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทได้แก่ ๑) ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ประกอบด้วยศิลปกรรม ต่าง ๆ ที่ติดมากับที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ และเครื่องมือประกอบอาชีพ ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เห็นได้เด่นชัดคือ (๑) งานด้านหัตถกรรม ได้แก่ ผ้าปัก, (๒) เครื่องแต่งกาย ได้แก่ เสื้อผ้า หมวก ผ้าคาดเอว กระโปรง และเครื่องประดับเงิน ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน ช่วยสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ได้ และ ๒) ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ประกอบด้วยค่านิยม ความเชื่อ ภาษา จารีตประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์มีทุนทางวัฒนธรรมประเภทนี้ได้แก่ (๑) ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (๒) ความเชื่อผีและวิญญาณบรรพบุรุษ (๓) ความเชื่อศาสนา (๔) ประเพณีปีใหม่ (๕) ประเพณีกินข้าวใหม่ และ (๖) พิธีกรรมอวมัง หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการสำรวจและจัดหมวดหมู่ไว้ ประกอบด้วย ๑) หมวดโบราณสถานและวัตถุ ๒) ประเพณีท้องถิ่น ๓) สินค้าทางวัฒนธรรม ๔) มรดกทางวัฒนธรรม ๕) อาหารพื้นเมือง และ ๖) ศิลปะการแสดง แต่มีข้อมูลยังไม่ครบถ้วน มีทุนทางวัฒนธรรมบางอย่างที่ยัง

ไม่ได้รับการสำรวจ ควรมีการประชุมตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้มีความรู้และความชำนาญด้านวัฒนธรรมร่วมกันแยกหมวดหมู่เพิ่มเติม เช่น หมวดวิถีชีวิตการเป็นอยู่ หมวดภาษา หมวดการแต่งกาย เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลให้นักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น

๒. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ สิ่งที่สร้างแรงบันดาลใจแก่นักท่องเที่ยว เนื่องจากมีผลิตภัณฑ์ให้เลือกสรรที่หลากหลาย โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายที่แปรรูปมาจากผ้าปักซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าม้งที่มีลวดลายตามทักษะและประสบการณ์ของผู้ปัก เมื่อนำเอาลวดลายดั้งเดิมมาผสมผสานกันกลายเป็นลวดลายใหม่แล้วนำมาแปรรูปเป็นเสื้อผ้าทำให้เกิดความสวยงามมากยิ่งขึ้น นักท่องเที่ยวได้มีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากการนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายแล้ว ยังมีสิ่งที่ทำให้เกิดรายได้คือกิจกรรมการท่องเที่ยว มีทั้งการท่องเที่ยวระยะสั้นและระยะยาว โดยมีการพัฒนากิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าร่วมด้วย เพื่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมปีใหม่ที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เดิมทีผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ มีเพียงกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้น เมื่อมีการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเล่นจะทำให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน นอกจากนี้จะทำให้อยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

๓. การยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ มีการเป็นอยู่แบบเครือญาติ อาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรม การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงมุ่งเน้นให้เป็นผู้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นั่นคือมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีอาชีพหรือมีงานทำอย่างต่อเนื่อง การยกระดับทุนทางวัฒนธรรมเป็นการนำเอาทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเพื่อเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยจัดกิจกรรมดังนี้ (๑) ให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแก่กลุ่มชาติพันธุ์ (๒) ระดมความคิดเกี่ยวกับการจัดหรือปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว (๓) จัดให้กลุ่มชาติพันธุ์กำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว การดำเนินการนี้อยู่บนพื้นฐานการท่องเที่ยวชุมชน โดยพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาส่วนใหญ่เป็นเชิงเขา มีการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับนานาพันธุ์ ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าแวะเยี่ยมชมหรือท่องเที่ยวตลอดปี มีการเก็บค่าเข้าชมเป็นค่าบริการพื้นที่ และนักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ กิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวระยะสั้นหรือระยะยาวจึงเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนมากที่สุด จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าได้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

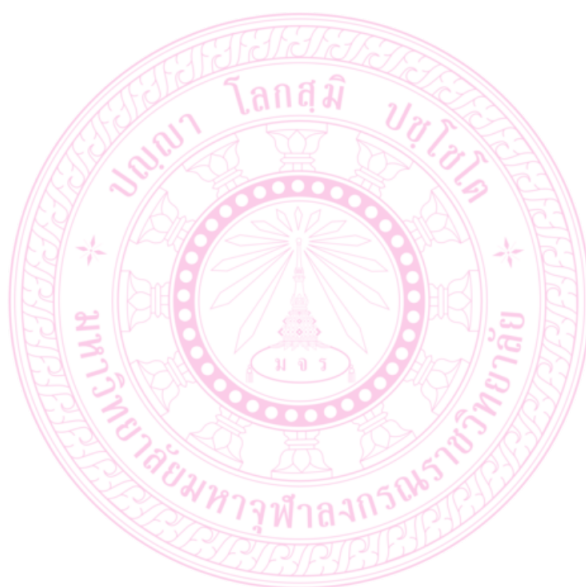
๔. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ดี นั่นคือมีรายได้และมีงานทำเป็นประจำ การสร้างสิ่ง

(ค)

ดึงดูดนักท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นควรมีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังนี้

- ๑) การส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้อยู่ในลักษณะที่พร้อมให้บริการ
- ๒) การฟื้นฟูหรือปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม
- ๓) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อให้การบริการเป็นไปอย่างมีคุณภาพ
- ๔) การประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว หรือการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง
- ๕) ให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว โดยมีชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เป็นหลักใหญ่ และ
- ๖) การนำผลิตภัณฑ์ชนเผ่าเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

เมื่อมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางนี้จะส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย เพราะกลุ่มชาติพันธุ์มีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวนั่นเอง

Research Title : The Promotion of Cultural Tourism of Ethnic groups in Phetchabun Province

Researchers : Asst. Prof. Panya Kanphai, Asst. Prof. Dr. Phramaha Thanakorn Kittipanyo (Soi-Sri)

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Pho Khun Pha Muang Phetchabun Buddhist College

Fiscal Year : 2024

Research Scholarship Sponsor : Thailand Science Research and Innovation Fund

ABSTRACT

The research studies are four objectives : 1) to analyze the cultural capital of ethnic groups in Phetchabun Province, 2) to develop tourist products and activities based on the cultural capital of ethnic groups in Phetchabun Province, 3) to upgrade cultural capital and develop the quality of life of ethnic groups in Phetchabun Province, and 4) to propose guidelines for promoting cultural tourism among ethnic groups in Phetchabun Province. This is a mixed-methods research; documentary research, qualitative research, and quantitative research by studying scriptures, the research and related the documents, which collected data from ethnic group representative questionnaires and interview with stakeholders, including the co-practicing with ethnic groups. The research results are followings ;

1. The cultural capital analysis of ethnic groups in Phetchabun Province was found that The cultural capital is a cultural product that affects the production of goods and services, causing the country's economic system to expand. It can be divided into two types : 1) Tangible cultural capital includes various arts that come with housing, clothing, food, utensils and tools for occupation. The most obvious tangible cultural capital as (1) handicrafts include embroidery and (2) clothing include Hmong shirts, Hmong hats, waistbands, skirts and silver accessories which can add value to local materials available in the community. It helps to generate income and stimulate the local economy, and 2) Intangible cultural capital includes values, beliefs, language, traditions, ritual and local wisdom. Ethnic groups have cultural capital in this type : (1) belief in sacred things, (2) belief in ghosts and ancestral spirits, (3) religious

beliefs, (4) the Hmong New Year tradition, (5) the new rice eating tradition, and (6) the Ua Neng ritual. Government agencies have conducted survey and categorized them into 1) ancient sites and objects, 2) local traditions, 3) cultural products, 4) cultural heritage, 5) local food, and 6) performing arts. However, the data is not complete. There are some cultural capitals that have not been explored. There should be a meeting of representatives of ethnic groups who have knowledge and expertise in culture to further categorize, such as : lifestyle category, language category, clothing category, etc. It provides information for tourists to make travel decisions more easily.

2. The development tourist products and activities based on the cultural capital of ethnic groups in Phetchabun Province are a presentation of products processed from local wisdom and tourist activities that inspire tourists. Because there are a variety of products to choose, especially clothing products that are processed from embroidered fabrics, with is the tradition wisdom of the Hmong ethnic groups, with patterns based on the skills and experiences of the embroiderers. When traditional patterns are combined to create new patterns and transformed into clothing, it becomes even more beautiful. Tourists have chosen to buy new products, which has increased the community's income. In addition to selling products, another thing that generates income is tourist activities, both short-term and long-term tourism. Activities are developed that tourists have the opportunity to participate in order to create new experiences, especially New Year activities that are uniquely outstanding. Originally, only ethnic groups participated in various local games. When tourists are given opportunity to participate in the games, they will be impressed and have fun. In addition, they will want to come back again.

3. The upgrading cultural capital and the development quality of life of ethnic groups was found that Ethnic groups live in kinship and most of their occupations are agriculture. Therefore, improving the quality of life focuses on improving people's quality of life, that is, they have more income and a career or continuous employment. The upgrading cultural capital is using local cultural capital as a tourist attraction by organizing the following activities : (1) providing knowledge about tourism to ethnic groups; (2) brainstorming about organizing or improving tourist attractions; (3) organizing ethnic groups to determine tourist routes. This operation is

based on community tourism which most hill tribe areas are located on the foothills. Many types of flowers and ornamental plants are planted, allowing tourists to visit or travel throughout the year. Entrance fees are collected as a service fee for the area, and tourists can purchase various products. Cultural capital based tourist activities, whether short-term and long-term, are the most tangible and clear tool for developing quality of life. It is very important to have a guideline for promoting tourism so that the hill tribes can earn more income.

4. Guidelines for promoting cultural tourism among ethnic groups in Phetchabun Province found that Tourist activities are a tool for improving the quality of life of ethnic groups because they provide a good way of life, i.e. income regular employment. Creating tourist attractions is therefore important. The cultural tourism should be promoted as follows : 1) Promoting and developing the management system to be ready for service, 2) Restoring or improving tourist attractions and tourist activities that emphasize tourist participation, 3) Promoting and developing the potential or personnel involved in tourism to ensure quality service, 4) Proactive public relations and marketing, whether providing tourism information or continuous advertising or public relations, 5) Creating a tourism co-operation network, with ethnic communities as the main focus, and 6) Introducing tribal products to various tourist attractions. Finally, when cultural tourism is promoted in this way, it will result in a better quality of life for ethnic groups because they will have more income from tourism activities.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ในครั้งนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาจากพระเดชพระคุณพระราชพัชรธรรมเมธี,ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์ ที่ให้คำปรึกษาและแนะนำในการดำเนินงานวิจัย คณะผู้วิจัยกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบนมัสการขอบพระคุณ พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เมตตาให้คำแนะนำและตรวจแก้ข้อบกพร่อง ทำให้การวิจัยมีความถูกต้อง สมบูรณ์ และมีความน่าเชื่อถือ ขอบพระคุณตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลเป็นอย่างดี ขอบขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในการทำวิจัย ขอขอบคุณบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการทำวิจัยทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นด้านการพิมพ์และพิสูจน์อักษร หรือด้านอื่น ๆ

ขอขอบคุณเจ้าของตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความ และเอกสารอื่น ๆ ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าและอ้างอิง คุณงามความดีทั้งหลายและคุณประโยชน์ใด ๆ ที่จะพึงเกิดขึ้นจากงานวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา และสังฆบูชา รวมถึงน้อมบูชาคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิด และครูอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัญญา กันภัย และพระมหาธนกร กิตติปัญญา, ผศ.ดร.

๑๕ เมษายน ๒๕๖๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(ง)
กิตติกรรมประกาศ.....	(ช)
สารบัญ.....	(ซ)
สารบัญภาพ.....	(ฎ)
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ ปัญหาการวิจัย.....	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๕
๑.๔ ขอบเขตของโครงการวิจัย.....	๖
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	๘
๑.๗ ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย.....	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๙
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	๙
๒.๑.๑ ความหมายของการท่องเที่ยว.....	๙
๒.๑.๒ ความสำคัญของการท่องเที่ยว.....	๑๒
๒.๑.๓ รูปแบบและประเภทของการท่องเที่ยว.....	๑๖
๒.๑.๔ ทฤษฎีการท่องเที่ยว.....	๑๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว.....	๒๐
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๒๕
๒.๓.๑ ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๒๕
๒.๓.๒ ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๒๗
๒.๓.๓ ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	๒๘
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์.....	๓๑
๒.๔.๑ ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์.....	๓๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

๒.๔.๒ บริบทกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย.....	๓๓
๒.๔.๓ กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์.....	๓๕
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์.....	๓๗
๒.๕.๑ สภาพทั่วไปของจังหวัดเพชรบูรณ์.....	๓๗
๒.๕.๒ สภาพพื้นที่ทางประวัติศาสตร์.....	๓๘
๒.๕.๓ วัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดเพชรบูรณ์.....	๔๒
๒.๕.๔ ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จังหวัดเพชรบูรณ์.....	๔๗
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๔๙
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๕๙
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย.....	๖๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๖๐
๓.๒ พื้นที่ในการศึกษาวิจัย.....	๖๒
๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๖๒
๓.๔ เครื่องมือการวิจัย.....	๖๓
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๖๖
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๖๘
๓.๗ การนำเสนอผลการศึกษา.....	๗๐
บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย.....	๗๑
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์	๗๑
๔.๑.๑ ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์	๗๒
๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม	๘๓
๔.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๘๔
๔.๒ ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์	๘๗

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

๔.๒.๑ ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์และการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์	๘๗
๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม	๙๔
๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๙๕
๔.๒.๔ ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการท่องเที่ยว	๙๘
๔.๓ ผลการวิเคราะห์การยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์	๑๐๗
๔.๓.๑ คุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรม	๑๐๗
๔.๓.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม	๑๑๐
๔.๓.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๑๑
๔.๓.๔ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรม..	๑๑๒
๔.๔ แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์	๑๑๔
๔.๔.๑ มาตรฐานและตัวชี้ของการส่งเสริมการท่องเที่ยว	๑๑๔
๔.๔.๒ แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์	๑๑๙
๔.๕ องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๒๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๒๗
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๒๗
๕.๒ อภิปรายผล.....	๑๓๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๓๘
บรรณานุกรม.....	๑๔๑
ภาคผนวก.....	๑๔๗
ก ใบรับรองการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	๑๔๘
ข เครื่องมือการวิจัย.....	๑๕๐
ค หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์การวิจัยและรายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๑๗๙
ง ภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์งานวิจัย.....	๒๐๒
จ เอกสารรับรองการใช้ประโยชน์	๒๐๘

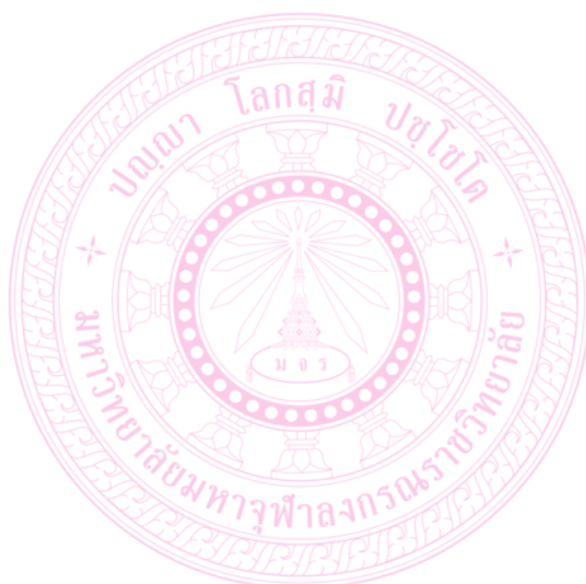
สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

ฉ บทควมวิจัย..... ๒๑๕

ประวัติคณะผู้วิจัย..... ๒๒๘

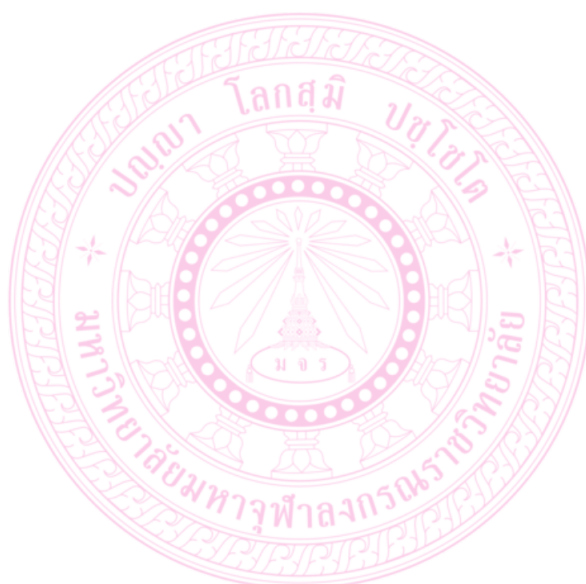

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๕๙
๔.๑ การนำลวดลายกันหอยเดิมมาเพิ่มลาย แล้วนำมาแปรรูปเป็นเสื้อ	๑๐๐
๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๑๒๕

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทย เป็นประเทศที่มีกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมาก แต่ละกลุ่มจะมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ทั้งภาษา ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตการเป็นอยู่ แม้บางเรื่องจะสามารถผสมกลมกลืนเข้ากับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศได้ จะเห็นได้จากประเพณีวัฒนธรรม จะมีทั้งส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน บางประเพณีวัฒนธรรมอาจแยกไม่ออกกว่าเป็นของกลุ่มชาติพันธุ์ใดเพราะมีการประยุกต์หรือผสมผสานกันอย่างลงตัว ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นประเพณีอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ก็ยังคงอัตลักษณ์ของตนไว้อย่างเหนียวแน่น กลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะเด่นตรงที่เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปร่างหน้าตาเหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม จากการรักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของตนดังกล่าว เมื่อจะต้องอยู่ร่วมกับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ บางครั้งก็ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น อาจเป็นเพราะความไม่เข้าใจระหว่างกัน ลุกกลามไปถึงการพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญแก่กลุ่มชาติพันธุ์น้อยเกินไป ในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐจึงได้วางแผนนโยบายในการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละภูมิภาคอันเป็นการสร้างความเสมอภาคแก่ประชากรในประเทศ นั่นคือรัฐบาลโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้จัดตั้งสำนักกิจการชาติพันธุ์ขึ้นโดยมีหน้าที่หลักเพื่อยุติการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบ มีการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมในการสร้างความรู้และความเป็นธรรมทางสังคม อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แม้ในประเทศไทยจะมีกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมาก แต่ที่ยังคงทุนเดิมทางวัฒนธรรมหรือคงความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เห็นเด่นชัดในปัจจุบันคือกลุ่มชนชาวม้ง ซึ่งกระจายตัวอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ พะเยา แพร่ น่าน พิชญ์โลก เพชรบูรณ์ เลย เป็นต้น

การสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่จะทำให้มีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและยั่งยืนนั้นมีการวางแผนทางไว้หลากหลาย สิ่งที่เป็นแนวทางหลักและรัฐบาลให้ความสำคัญได้แก่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะกลุ่มชาติพันธุ์มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะตนที่โดดเด่น ไม่ว่าจะเป็นประเพณีวัฒนธรรม ภาษา หรือการเป็นอยู่ อันเป็นทุนเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรม แม้จะมีการแยกกันอยู่แต่ละที่ แต่ละจังหวัด หรือภาษาพูดอาจจะมีสำเนียงผิดเพี้ยนกันบ้างก็ยังถือว่าเป็นกลุ่มชนเดียวกัน มีทุนทางวัฒนธรรมที่มาจากแหล่งเดียวกัน การเลือกสรรหรือการนำเสนอทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์แก่สาธารณชนจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างความ

เสมอภาคในการบริหารประเทศโดยส่งเสริมหรือจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทำให้เห็นถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ทั้งภาษา ศาสนา การแต่งกาย ประเพณี วัฒนธรรม และการเป็นอยู่ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยที่กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ จะทำให้เห็นถึงวิถีแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการนำสิ่งที่ได้มาจากกระบวนการอนุรักษ์นั้นมาแจกจ่ายหรือสร้างมูลค่าเพิ่มอันเป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชนอีกด้วย

ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวถือว่าเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศเป็นลำดับต้น ๆ และเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวคือเป็นกิจกรรมที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจเกิดการหมุนเวียนและการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของพลเมืองในประเทศดีขึ้น การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน เป็นการพักผ่อนหรือผ่อนคลายความตึงเครียดจากการปฏิบัติงานหรือการทำงานประจำ โดยแสวงหาโอกาสและเวลาในการท่องเที่ยว มากบ้าง น้อยบ้าง ตามสถานการณ์ เมื่อได้รับการพักผ่อน สุขภาพกายและสุขภาพจิตของมนุษย์เราก็จะดีขึ้นทำให้พร้อมที่จะทำงานตามบทบาทหน้าที่ต่อไป ในบางครั้ง การท่องเที่ยวเป็นการเปิดโลกทัศน์และแนวคิดใหม่ ๆ แก่ตัวเรา เพราะได้รู้และเห็นสิ่งใหม่ ๆ เกิดเป็นประสบการณ์ใหม่ขึ้น ทำให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานได้อีกด้วย จึงปรากฏเห็นว่า หน่วยงานต่าง ๆ ก็จะมีการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานนอกสถานที่เป็นประจำทุกปี เพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์แก่คนในหน่วยงานของตนให้มีแนวคิดใหม่ ๆ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันและได้มีโอกาสถ่ายทอดแนวคิด ประสบการณ์ ประเพณีวัฒนธรรมแก่กันและกัน ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนท้องถิ่นได้จัดทำขึ้น การท่องเที่ยวจึงมีหลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้นในแต่ละภูมิภาคจึงได้นำเสนอสิ่งสำคัญหรืออัตลักษณ์ของตนออกมาแสดงแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้เที่ยวชม ซึ่งบางพื้นที่ก็ได้นำเอาวัฒนธรรมดั้งเดิมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว กล่าวคือพยายามนำเสนอวัฒนธรรมของตนให้สาธารณชนได้รับทราบ กลายเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย การท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมหนึ่งที่สร้างความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ การเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตจะมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพราะจะต้องมีการติดต่อสื่อสารหรือคบค้าสมาคมกับบุคคลภายนอกหลากหลายสาขาอาชีพที่มีความแตกต่างกัน ทั้งรูปร่าง ลักษณะและอุปนิสัยใจคอ จำต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลผู้มาเยือนและมีการสร้างจุดเด่นให้แก่ชุมชนท้องถิ่นของตนเองเพื่อสร้างแรงจูงใจให้บุคคลอื่นอยากมาเยี่ยมชม รวมถึงการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตจากการทำเกษตรตามไหล่เขาอย่างเดียวมาเป็นการทำของที่ระลึกออกจำหน่าย มี

เครื่องประดับเงินและเสื้อผ้าลวดลายต่าง ๆ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านเขนน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ก็เป็นอีกกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตหรือการเป็นอยู่ ชนชาวม้ง เป็นชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่ น่าชื่นชม และน่าภาคภูมิใจมายาวนาน มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีอัตลักษณ์อันโดดเด่น มีประเพณี การละเล่น การแต่งกาย อาหาร ความเชื่อ มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง แม้ภาษาเขียนดั้งเดิมจะสูญหายไปแล้วก็ตาม อีกประการหนึ่งเป็นชนเผ่าที่ให้ความสำคัญกับเครื่องประดับเงิน และมีหัตถกรรมลวดลายปักผ้าที่มีเอกลักษณ์สืบทอดกันมาช้านานจวบจนปัจจุบัน การรวมกลุ่มเพื่อนำเสนอวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต เครื่องแต่งกาย รวมถึงอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวม้งในเพชรบูรณ์ ทำให้กลายเป็นจุดแข็งคือนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน แม้กระนั้นก็ยังมีความพยายามที่จะทำให้เกิดการพัฒนาและเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่ความเป็นอยู่อย่างยั่งยืนและตลอดไป ลักษณะการนำเสนออัตลักษณ์ดังกล่าวเป็นประเภทหนึ่งของการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ซึ่งเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการนำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา การแต่งกาย วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์หรือการประกอบอาชีพ รวมถึงการนำเสนอโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน อีกทั้งได้ศึกษาวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนในชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนหรือท้องถิ่น ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เรียกว่า “ทุนทางวัฒนธรรม” มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมหรือพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์หรือแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะของท้องถิ่นนั้น ๆ ทำให้ผู้มาเยือนเห็นถึงความงดงามทางวัฒนธรรมและเกิดความประทับใจ รวมถึงได้รับรู้เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา และกระบวนการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่งเป็นโอกาสที่จะให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมได้บอกกล่าวหรือนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ดีเป็นเหตุให้เคารพในวัฒนธรรมของกันและกัน ไม่ก้าวล่วง หรือดูหมิ่นดูแคลน ผลสืบเนื่องจากการที่มีผู้มาเยือนหรือมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ย่อมมีการจับจ่ายซื้อสินค้าของชุมชนทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น^๑ และเกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนอันเป็นรากฐานของความมั่นคงของชุมชน เมื่อเห็นคุณค่าและประโยชน์ สมาชิกของชุมชนจะรู้สึกหวงแหน ร่วมกันรักษา และพัฒนาให้มีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนหรือท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป

^๑ วรรณภา วงษ์วานิช, ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๙), หน้า ๙.

การจัดการทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ให้เป็นທີ່ประจักษ์แก่ผู้มาเยี่ยมเยือนหรือนักท่องเที่ยว เป็นไปทั้งการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมที่อาศัยทุนวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจ เพราะเมื่อใดก็ตามที่มีคนไปมาหาสู่กัน กระบวนการจับจ่ายซื้อสินค้าก็จะเกิดขึ้น สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่หากได้รับการพัฒนาให้มีจุดเด่นและเปิดช่องทางในการซื้อขายหลากหลายช่องทางจะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น แม้ในปัจจุบัน ได้มีหน่วยงานราชการท้องถิ่นเข้ามาให้การสนับสนุนให้เป็นสินค้าโอท็อป หรือหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ แต่ก็ยังรับรู้ไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาเผ่าม้งในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จะไม่พบเห็นในที่ทั่วไป จึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงว่า ทำอย่างไร คนทั่วไปหรือนักท่องเที่ยวจะรับรู้และสามารถเข้ามาจับจ่ายซื้อผลิตภัณฑ์ได้อย่างกว้างขวาง รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ให้รับรู้ถึงวัฒนธรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์ได้จัดขึ้นผ่านกิจกรรมประจำปี หากผลิตภัณฑ์และกิจกรรมได้ถูกรับรู้และสร้างแรงดึงดูดใจให้เข้าร่วมกิจกรรมและจับจ่ายซื้อสินค้า จะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีรายได้และมีการเป็นอยู่ที่มั่นคงและยั่งยืน อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานทุนวัฒนธรรมโดยตรง

จังหวัดเพชรบูรณ์ มีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย ลักษณะทางกายภาพนั้นเป็นพื้นที่ราบลุ่มแบบท้องกระทะ ประกอบด้วยเนินเขา ป่า และที่ราบเป็นตอน ๆ สลับกันไป พื้นที่มีลักษณะลาดชันจากเหนือลงไปใต้ ตอนเหนือมีทิวเขาสูง ตอนกลางเป็นพื้นที่ราบและมีเทือกเขาขนานกันไปทั้งสองข้างมีลักษณะเป็นรูปเกือกม้า^๒ มีแม่น้ำป่าสักเป็นแม่น้ำสายสำคัญโดยไหลจากจังหวัดเลย มายังจังหวัดเพชรบูรณ์ ผ่านไปสู่จังหวัดลพบุรี สระบุรี และพระนครศรีอยุธยา ลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ตามลำดับ จึงส่งผลให้พื้นที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ดินมีสภาพอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชทำการเกษตร รวมทั้งส่งเสริมปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากดินแดนหลายแห่ง โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง ทำให้จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นศูนย์รวมของประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายเป็นอย่างมาก^๓ โดยมีภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไป ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มภาษาถิ่นไทยกลาง กลุ่มภาษาถิ่นไทยอีสาน กลุ่มภาษาไทหล่ม กลุ่มภาษาลาว และภาษากลุ่มชาวเขา ได้แก่ ภาษาม้ง ภาษาเย้า ภาษาลีซอ ภาษามุเซอ ภาษาจีนฮ่อ วัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดที่แตกต่างจากที่อื่น ได้แก่ ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ ประเพณีเส็งกลองล่องโคมไฟไหว้พ่อขุนผาเมือง นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมอื่นที่สำคัญของกลุ่มชาติ

^๒ คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิม พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดเพชรบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : ศุภสมาคมพริ้ว, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^๓ คมคาย หมื่นสาย, ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ, สำนักวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, (เพชรบูรณ์ : ดี ดี การพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๖๗.

พันธุ์ต่าง ๆ ได้แก่ ประเพณีบุญข้าวจี ประเพณีบุญข้าวหลาม ประเพณีบุญกำฟ้าของชาวลาวพวน ประเพณีพิธีกินข้าวใหม่ ประเพณีใส่กำไลคอ ประเพณีปีใหม่ของชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งนับว่าเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญ และมีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์เป็นอย่างมาก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาให้มีความโดดเด่นและเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ หรือกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ อันจะสามารถสร้างรายได้แก่ชุมชนและท้องถิ่น ก่อให้เกิดความมั่นคงในการเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อนำเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อันเป็นทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดมูลค่าและนำสู่สาธารณชนด้วยการส่งเสริมและพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาเป็นต้นทุนในการสร้างจุดเด่น อันจะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์เกิดการพัฒนาและมีศักยภาพในการพัฒนาชุมชน มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและยั่งยืนตลอดไป

๑.๒ ปัญหาการวิจัย

๑.๒.๑ กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีทุนทางวัฒนธรรมอย่างไรบ้างที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่โดดเด่น

๑.๒.๒ กลุ่มชาติพันธุ์มีผลิตภัณฑ์หรือสินค้าอะไรบ้างที่เกิดจากทุนทางวัฒนธรรมอันสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้ และทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ดำรงชีพได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

๑.๒.๓ ทุนทางวัฒนธรรมอะไรบ้างที่สามารถนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้ และมีแนวทางการดำเนินการอย่างไร

๑.๒.๔ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีแนวทางดำเนินงานอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๓.๒ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๓.๓ เพื่อยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๓.๔ เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๔ ขอบเขตของโครงการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา/ประเด็นการวิจัย มุ่งการศึกษาประเด็นดังต่อไปนี้

- ๑) ศึกษาแนวคิด ความเป็นมา หลักการ รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์
- ๒) พัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์
- ๓) ยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์
- ๔) วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย เพื่อเสนอข้อมูลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการทำการวิจัยได้แก่ ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย (๑) ชุมชนบ้านเข็กน้อย (๒) ชุมชนบ้านเล้าลือ และ (๓) ชุมชนบ้านเพชรดำ

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

- ๑) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์จาก ๓ ชุมชน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนละ ๒๐ คน รวมทั้งหมด ๖๐ คน โดยใช้วิธีเจาะจง
- ๒) การศึกษาวิจัยในเชิงลึกมุ่งเน้นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๐ ราย ดังนี้

๒.๑) ผู้นำด้านวัฒนธรรม	จำนวน	๕ คน
๒.๒) ผู้นำชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์	จำนวน	๕ คน
๒.๓) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน	๕ คน
๒.๔) ตัวแทนนักปราชญ์กลุ่มชาติพันธุ์	จำนวน	๕ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา ตั้งแต่ มกราคม-ธันวาคม ๒๕๖๗

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

- ๑) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- ๒) แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

- ๓) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- ๔) แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์
- ๕) แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์

๑.๕ คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การส่งเสริม หมายถึง กระบวนการให้การช่วยเหลือ สนับสนุนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจที่จะเดินทางไป และเป็นการเดินทางด้วยเหตุแห่งการท่องเที่ยวหรือเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ มิใช่เดินทางเพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์แสดงออกทางพฤติกรรม ภาษา ความเชื่อ และกิจกรรมหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (จับต้องได้และจับต้องไม่ได้) เป็นสิ่งที่จำต้องร่วมกันอนุรักษ์และเผยแพร่แก่อนุชนรุ่นหลัง

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นนั้น ๆ รวมไปถึงโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตหรือการเป็นอยู่ เพื่อให้รับรู้ประวัติความเป็นมา การดำเนินการ และแรงบันดาลใจของคนในยุคหนึ่ง ๆ อันจะทำการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ รู้สึกหวงแหน และเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมนั้น ๆ สร้างความเสมอภาคทางความคิดและการเป็นอยู่

ทุนทางวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ใช้ไปในการผลิตสินค้าและบริการของท้องถิ่นและชุมชนที่มีนัยทางวัฒนธรรม ได้แก่มรดกทางศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบริหารจัดการด้านวิถีชีวิตที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสร้างสรรค์ไว้ให้แก่อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา สืบต่อและต่อยอด โดยนำมาแปลงเป็นสิ่งที่มัลค่าส่งผลให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน สร้างรายได้แก่ชุมชน

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ร่วมกัน กล่าวคือมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และภาษาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รวมทั้งเป็นกลุ่มคนที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ในแต่ละประเทศจะมีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม ในการวิจัยนี้หมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าม้งและเผ่ามูเซอในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เท่านั้น

การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การสร้างรากฐานของการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ให้ดีขึ้น โดยการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมเพื่อให้มีการเป็นอยู่ที่ยั่งยืน สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ว่ามีอะไรบ้าง สามารถจำแนกเป็นหมวดหมู่ได้อย่างไร

๑.๖.๒ ได้ระดมแนวคิดด้านผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวนำสู่การพัฒนาอย่างเป็นระบบ

๑.๖.๓ ได้ยกระดับทุนทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๖.๔ ได้แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๗ ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

๑.๗.๑ การศึกษาวิเคราะห์วิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทำให้ได้ชุดความรู้เกี่ยวกับทุนวัฒนธรรม จำนวน ๑ ชุดความรู้ ได้แก่ ชุดความรู้ : ลักษณะและประเภททุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๗.๒ ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน ๑ รายการ และได้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๑ กิจกรรมได้แก่ กิจกรรมประเพณีปีใหม่ม้ง

๑.๗.๓ ได้แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๑ แนวทาง

๑.๗.๔ ได้เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชนให้มีความพร้อมในบริหารจัดการ สร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงสร้างรายได้แก่ชุมชนเพิ่มขึ้น

๑.๗.๕ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้มีแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นเครื่องมือในการเตรียมความพร้อมแก่ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ให้เกิดการเรียนรู้ มีทักษะและประสบการณ์ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการเสริมสร้างแนวคิด หลักการ และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัด

เพชรบูรณ์

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗ กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

๒.๑.๑ ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้มนุษย์เราเกิดความเพลิดเพลิน คลายความวิตกกังวลหรือความเครียด ทั้งที่เกิดจากการทำงาน การศึกษาเล่าเรียน หรือจากสถานการณ์ต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์เรา มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละบุคคล เมื่อเป็นเช่นนั้น นักวิชาการจึงได้ให้ความหมายไว้หลากหลายนัย คณะผู้วิจัยรวบรวมได้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า ก. เที่ยวไป^๑

ชยารัตน์ แพทอง ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยว เป็นการใช้เวลาว่างของมนุษย์เพื่อแสวงหาความสุขและความเพลิดเพลินจากแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน เป็นการผ่อนคลาย ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าและความเครียด ทำให้สุขภาพทางกายและจิตใจสดชื่นดีขึ้น^๒

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕๑๐.

^๒ ชยารัตน์ แพทอง, การท่องเที่ยวคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๕๘), หน้า ๗๔.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางเพื่อผ่อนคลายความเครียด แสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่โดยมีเงื่อนไขว่า การเดินทางนั้น เป็นการเดินทางเพียงชั่วคราว ผู้เดินทางจะต้องไม่ถูกบังคับให้เดินทาง^๓

หม่อมหลวงดุษฎี ชุมสาย และญิบพัน พรหมโยธี ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวคือการเดินทางที่มีลักษณะเป็นการชั่วคราว และเป็นไปตามความสนใจของผู้เดินทาง อีกทั้งต้องมีค่าใช้จ่ายในการนั้น^๔

ภณสิทธิ์ อ้นยะ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางเพื่อความเพลิดเพลิน พักผ่อนหย่อนใจ และเป็นการเดินทางที่มีเงื่อนไข ๓ ประการ ได้แก่ เดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เดินทางด้วยความสมัครใจ และเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ได้ แต่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้^๕

กุลวรา สุวรรณพิมล ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นคำที่มีความหมายตามเงื่อนไข ๓ ประการ ได้แก่

- ๑) ต้องเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
- ๒) ต้องเป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
- ๓) ต้องเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ในกรณีนั้น^๖

ศิริ ฮามโพธิ์ ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

- ๑) การท่องเที่ยว เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ไม่เคยพบกันมาก่อน
- ๒) การท่องเที่ยว เป็นการเผชิญหน้าระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในกลุ่มชาติพันธุ์ วิถีชีวิต ภาษา และระบบเศรษฐกิจ
- ๓) การท่องเที่ยว เป็นพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ต้องการผ่อนคลายจากความตึงเครียดทางเศรษฐกิจและสังคม

^๓ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ๒๕๔๖), หน้า ๕.

^๔ ดุษฎี ชุมสาย, หม่อมหลวง และญิบพัน พรหมโยธี, ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๑๕.

^๕ ภณสิทธิ์ อ้นยะ, “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบมาตรฐานของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา, ๒๕๖๑), หน้า ๑๒๔.

^๖ กุลวรา สุวรรณพิมล, หลักการมัคคุเทศก์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒.

๔) การท่องเที่ยว เป็นพฤติกรรมของคนต่างถิ่นที่ประสานกันระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับ^๗

นิศา ชัชกุล ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า องค์การสหประชาชาติ ได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศขึ้นที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี และได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การท่องเที่ยว” ไว้ว่า การท่องเที่ยว เป็นการเดินทางเพื่อความบันเทิงรื่นเริงใจ เยี่ยมญาติ หรือการไปร่วมประชุมแต่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพเป็นหลักฐานหรือไปพำนักอยู่เป็นการถาวร^๘

ฐิรชญา มณีเนตร ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางของมนุษย์จากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งหรือการเดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจไปและเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลของการท่องเที่ยวมิใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ เช่น การเดินทางเพื่อการพักผ่อน การเดินทางเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬา การเดินทางเพื่อการศึกษา การเดินทางเพื่อการประชุมสัมมนา การเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติพี่น้องหรือเพื่อน การเดินทางเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นต้น^๙

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว เป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลัก ๓ ด้านคือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism resource) บริการท่องเที่ยว (Tourism service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism market) แต่ละองค์ประกอบมีองค์ประกอบย่อยที่มีความสัมพันธ์กัน^{๑๐}

ชูสิทธิ์ ชูชาติ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางออกจากบ้านพักเป็นการชั่วคราว ระยะสั้น เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ ทางด้านท่องเที่ยว^{๑๑}

^๗ ศิริ ฮามโพธิ์, สังคมวิทยาการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙.

^๘ นิศา ชัชกุล, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

^๙ ฐิรชญา มณีเนตร, แรงจูงใจและพฤติกรรมการทำงานในธุรกิจท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๓), หน้า ๔.

^{๑๐} สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, การพัฒนาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๒), หน้า ๗.

^{๑๑} ชูสิทธิ์ ชูชาติ, อุตสาหกรรมท่องเที่ยว, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (เชียงใหม่ : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

วินิจ วีรยางกูร ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางออกจากที่หนึ่งไปสู่สถานที่อื่น ๆ เช่น การเดินทางออกจากบ้านตามปกติและการเดินทางเพื่ออาศัยที่อื่น ๆ^{๑๒} เป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อศึกษาหาความรู้ รวมถึงการเยี่ยมญาติพี่น้องก็เป็นการท่องเที่ยวทั้งนั้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางออกจากบ้านพักเป็นการชั่วคราว ระยะสั้น เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ ทางด้านท่องเที่ยว เช่น การพักผ่อน เล่นกีฬา ประชุม สัมมนา ฯลฯ^{๑๓}

นิจรา คลังสมบัติ ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางจากที่พักไปยังที่ซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วยความสมัครใจเป็นการชั่วคราว และไม่ใช้การเดินทางไปเพื่อหารายได้หรือประกอบอาชีพ เป็นกระบวนการนันทนาการที่เกิดขึ้นในเวลาว่าง (Leisure Time) โดยการเดินทางมาเกี่ยวข้อง ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างปฏิสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและบริการต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว^{๑๔}

จากการให้ความหมายดังกล่าว คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์เราแต่ละคนจะต้องมีการพักผ่อนหย่อนใจ ไม่มากก็น้อย ขึ้นอยู่กับโอกาสและเวลา ทำให้ร่างกายได้รับการผ่อนคลาย ด้วยการออกเดินทางจากที่อยู่ของตนไปยังอีกสถานที่หนึ่งเพื่อสร้างความเพลิดเพลินและประสบการณ์ใหม่ ๆ ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงหมายถึงการที่มนุษย์เราเดินทางจากที่พักของตนไปยังสถานที่หนึ่งด้วยความสมัครใจ ไม่ได้ถูกบังคับให้เดินทางไปหรือไม่ได้เดินทางไปด้วยความจำใจ และเป็นการชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อน ศึกษาหาความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ รวมไปถึงการเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติพี่น้องด้วย ซึ่งการเดินทางดังกล่าวจะต้องไม่เป็นไปเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

๒.๑.๒ ความสำคัญการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชุมชน การร่วมรักษาอัตลักษณ์ วิถีวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยที่การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับสิ่งต่าง ๆ ทำให้เห็นถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวดังนี้

^{๑๒} วินิจ วีรยางกูร, การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๖.

^{๑๓} บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒.

^{๑๔} นิจรา คลังสมบัติ, “การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดอุดรธานี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒.

๑) นักท่องเที่ยว (Tourist) เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการบริโภคสินค้าและบริการ มักหมายถึงผู้ที่เดินทางเพื่อความรื่นรมย์ เพลิดเพลินใจ มีทั้งที่เดินทางพักค้างคืนและไม่พักค้างคืน

๒) ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism resource) เป็นสิ่งที่สร้างจุดสนใจหรือแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวต้องออกเดินทางเพื่อเยี่ยมชมหรือศึกษาประวัติความเป็นมา อาจแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทได้แก่ (๑) ทรัพยากรทางธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก หาดทราย เป็นต้น และ (๒) ทรัพยากรทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ทำให้เห็นถึงวิถีชีวิต การเป็นอยู่ของชุมชน เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนสถาน วัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น

๓) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว (Tourism Public Relations) เป็นการประกาศให้นักท่องเที่ยวได้รู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมถึงรายละเอียดของการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

๔) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) เป็นสิ่งที่เจ้าของสถานที่ได้จัดหาเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว สร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ อันจะทำให้มีการเดินทางมาท่องเที่ยวอีกในคราวถัดไป สิ่งอำนวยความสะดวกหลัก ๆ ได้แก่ ที่พัก อาหาร และผู้แนะนำแหล่งท่องเที่ยวหรือมัคคุเทศก์

๕) ของที่ระลึก (Souvenir) เป็นสิ่งจำเป็นที่เจ้าของสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะต้องจัดไว้เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว อาจเป็นของใช้ เครื่องประดับ หรืออาหารต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวจะมีความพึงพอใจในกระบวนการการท่องเที่ยวก็เพราะแหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมในการให้บริการ แม้บางครั้งอาจจะมีศักยภาพไม่เป็นอย่างที่นักท่องเที่ยวต้องการก็ตาม แต่ก็พอมองภาพเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวว่า เมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้วจะทำให้เกิดอะไรขึ้นกับชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ อันเป็นนัยแห่งความสำคัญของการท่องเที่ยวซึ่งสามารถพบได้ ๒ ด้านใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้^{๑๕}

๑) ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในท้องถิ่น อาจแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

๑.๑) ท้องถิ่นเกิดรายได้เพิ่มขึ้น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ผู้ให้บริการ หรือประชาชนในพื้นที่

๑.๒) เกิดการจ้างงานและสร้างอาชีพ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจะต้องมีการจ้างงานคนในพื้นที่เพื่อให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ เป็นการอำนวยความสะดวก

^{๑๕} ทิพวรรณ พุ่มมณี, รศ., **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๓๒-๓๓.

สะดวกในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขนส่ง อาคารที่พัก ห้องอาหาร หรือการบริการอื่น ๆ ทำให้การว่างงานลดน้อยลง คนในพื้นที่มีอาชีพมั่นคง

๑.๓) ทำให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการ เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังชุมชนก็จะต้องมีผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นไว้บริการ สำหรับนำไปเป็นของที่ระลึกหรือของฝาก เป็นการกระตุ้นให้คนในพื้นที่จะต้องผลิตสินค้าออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้

๒) ด้านสังคมและวัฒนธรรม มนุษย์ทุกคนจะต้องหาโอกาสและเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์มากมายแก่สังคมและวัฒนธรรม ดังนี้

๒.๑) ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ผ่อนคลายจากการทำงาน เป็นการสร้างความพร้อมให้เกิดแก่ร่างกาย เพราะหากตรากตรำการทำงานจนไม่มีเวลาพักผ่อน ร่างกายจะอ่อนเพลีย ผลงานที่ออกมาก็จะไม่มีประสิทธิภาพ การท่องเที่ยวจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ผ่อนคลาย สุขภาพร่างกายก็จะมีความพร้อมในการกลับมาทำงานอีกครั้ง

๒.๒) ทำให้เกิดประสบการณ์แปลกใหม่ จากการพบเห็น เยี่ยมชม

๒.๓) ทำให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนา เมื่อมีการสัญจรไปมาหรือนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว ผู้นำหน้าที่ในการบริหารหรือจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกก็ต้องดำเนินการ เช่น ถนนหนทางเป็นหลุมเป็นบ่อ ก็จะต้องทำให้ดีขึ้น ทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น ระบบไฟฟ้าไม่สว่าง ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบก็ต้องดำเนินการแก้ไข เป็นต้น เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ลักษณะดังกล่าวทำให้เห็นถึงการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

๒.๔) ทำให้การเป็นอยู่ของชุมชนดีขึ้น การท่องเที่ยวทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการจ้างงานและสร้างอาชีพ เป็นการเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้นำผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นมาจำหน่ายเป็นของที่ระลึก ส่งผลให้เกิดอาชีพที่มั่นคง สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว

๒.๕) คนในพื้นที่ได้มีโอกาสนำวัฒนธรรมประเพณีมาแสดงแก่นักท่องเที่ยว ทำให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีนั้น ๆ เป็นการจรรโลงรักษาไว้ผ่านกระบวนการท่องเที่ยว

ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวไว้ ๑๐ ประการ^{๑๖} ได้แก่

๑) เพื่อยกระดับจิตสำนึก ศักดิ์ศรี และคุณค่าการเป็นไทยที่เรียกว่า มิติทางจิตวิญญาณ ไม่ใช่มีแต่ทางวัตถุหรือเงินทองเท่านั้น

^{๑๖} ประเวศ วะสี, “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”, จุลสารการท่องเที่ยว, ปีที่ ๑๔, ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน, ๒๕๔๔) : ๕-๑๐.

๒) เพื่อกระตุ้นการวิจัย เช่น การวิจัยประวัติศาสตร์ตำบล ความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาความรู้ในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยมีการทำเป็นระบบข้อมูลไว้

๓) เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมโดยให้เยาวชนและประชาชนในแต่ละท้องถิ่นได้เรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ในชุมชนของตน ซึ่งมีได้มีความหมายถึงศิลปะแขนงต่าง ๆ เท่านั้น หากยังรวมถึงวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มชนนั้น ๆ ด้วย

๔) เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นโดยการท่องเที่ยวสามารถใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจความยากจนซึ่งชุมชนสามารถให้บริการที่พัก อาหาร สินค้าชุมชน โดยสร้างความเชื่อมโยงกับการวิจัยประวัติศาสตร์ตำบลหรือทรัพยากรในท้องถิ่น

๕) เพื่อส่งเสริมให้มนุษย์กับมนุษย์ได้สัมผัสและได้พัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นการเคลื่อนไหวให้คนได้มาพบและมาเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

๖) สร้างรายได้และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม หากผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรายได้อย่างเป็นธรรมและเห็นความยุติธรรม เขาจะพยายามรักษาระบบโดยเฉพาะระบบบัญชีที่ทุกคนดูแลเข้าใจได้ง่าย

๗) ก่อให้เกิดความสุขอย่างสร้างสรรค์ เป็นความสุขที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ความสุขที่เกิดจากการได้เรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน

๘) พัฒนาการศึกษากการท่องเที่ยวสามารถมีส่วนส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาการวิจัยการเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงการอบรมบุคลากรในท้องถิ่นให้สามารถเป็นมัคคุเทศก์ประจำท้องถิ่นได้

๙) ส่งเสริมให้เกิดสังคมโปร่งใสและยุติธรรม การท่องเที่ยวสามารถเป็นสื่อกลางในการนำเสนอข้อมูลในสังคม ให้คนทั่วไปได้รับรู้ข้อมูลต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา

๑๐) พัฒนาระบบการจัดการ ทำให้เกิดกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการท่องเที่ยว

จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญหลากหลายประการ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรม ประการสำคัญก็คือทำให้มีระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน สามารถนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทย สร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าและบริการ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีในวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เป็นโอกาสอันดีที่คนในพื้นที่จักได้นำผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายทำให้เกิดรายได้ในครัวเรือน การท่องเที่ยวยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดสู่ลูกหลาน นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการร่วมมือระหว่างกันในการอนุรักษ์และร่วมกันพัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ

๒.๑.๓ รูปแบบและประเภทของการท่องเที่ยว

การเดินทางท่องเที่ยวจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวว่า มีความต้องการจะเยี่ยมชมหรือเพิ่มเติมประสบการณ์ในด้านใด เพราะการท่องเที่ยวมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้กำหนดรูปแบบหลักไว้ ๓ รูปแบบ^{๑๗} ดังนี้

๑) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะดังต่อไปนี้

๑.๑) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวเกี่ยวเนื่องด้วยระบบนิเวศที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการรักษา

๑.๒) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

๑.๓) การท่องเที่ยวทางธรณีวิทยา (Geo-Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็นหิน ภูเขา หินทราย อุโมงค์ โพร่ง ถ้ำ เพื่อดูความงามของภูมิทัศน์ สร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ แก่นักท่องเที่ยว

๑.๔) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อชื่นชมความสวยงาม และความสำเร็จในการทำเกษตร

๑.๕) การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ เพื่อสร้างความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น

๒) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะดังต่อไปนี้

๒.๑) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์นั้น ๆ

๒.๒) การท่องเที่ยววัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) เป็นการท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน และก่อให้เกิดการยอมรับ เคารพ ในพิธีกรรมของวัฒนธรรมประเพณีนั้น ๆ

^{๑๗} วาริชต์ มัธยมบุรุษ, ดร., รูปแบบการท่องเที่ยว. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :

<https://www.gotoknow.org/posts/497344> [๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

๒.๓) การท่องเที่ยววิถีชีวิตชนบท (Rural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวตามหมู่บ้านชนบทต่าง ๆ เพื่อชมวิถีชีวิต การเป็นอยู่ของชุมชนที่มีลักษณะโดดเด่น รวมถึงผลงานที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจ (Interest Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะดังต่อไปนี้

๓.๑) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติเพื่อพักผ่อนและรักษาสุขภาพ กล่าวคือการท่องเที่ยวเพื่อสร้างสมดุลทางร่างกายและจิตใจ สร้างคุณภาพชีวิตที่ดี

๓.๒) การท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจระหว่างกัน ก่อให้เกิดความเสมอภาคในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ

๓.๓) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬาตามความถนัดหรือความชอบใจ นำไปสู่ความสนุกสนานเพลิดเพลิน รวมถึงได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้น

๓.๔) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีความหวาดเสียว สนุก ตื่นเต้น สร้างความทรงจำและได้ประสบการณ์ใหม่

๓.๕) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-Meditation Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านศาสนา อันจะนำไปสู่การเพิ่มความรู้และประสบการณ์ ทำให้เห็นคุณค่าของชีวิตมากขึ้น

๓.๖) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Home stay & Farm stay) เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ชีวิตใกล้ชิดกับครอบครัวในท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

๓.๗) การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long stay) เป็นการท่องเที่ยวของผู้เกษียณอายุจากการทำงานที่ต้องการใช้ชีวิตในต่างประเทศคราวละนาน ๆ อย่างน้อย ๑ เดือน

๓.๘) การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะการจูงใจให้แก่มูลงลูกค้าของบริษัทที่ประสบความสำเร็จหรือมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศจากการขายสินค้า โดยบริษัทได้กำหนดเป้าหมายไว้ หากดำเนินการได้ก็จะมีรางวัลและการจูงใจให้เที่ยว

๓.๙) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม เป็นการจูงใจให้แก่มูลงลูกค้าของผู้จัดประชุม มีการนำเที่ยวก่อนการประชุมและหลังการประชุม

๓.๑๐) การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน เป็นการนำลักษณะการท่องเที่ยวหลาย ๆ อย่างมาไว้ในรายการเที่ยวครั้งเดียวกัน เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ประเพณี การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงเกษตร เป็นต้น

จากรูปแบบการท่องเที่ยวทั้ง ๓ รูปแบบดังกล่าวมา คณะผู้วิจัยนำมาจัดเป็นประเภทของการท่องเที่ยวได้ ๕ ประเภท ได้แก่

๑) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นตามป่าไม้ ภูเขา ทะเล หรือปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์

๒) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการท่องเที่ยวตามแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนสถาน

๓) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี เป็นการท่องเที่ยวตามวัฒนธรรมและประเพณี ในท้องถิ่นต่าง ๆ รวมถึงการท่องเที่ยววิถีชีวิตการเป็นอยู่ของท้องถิ่นนั้น ๆ

๔) การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ เป็นการท่องเที่ยวตามแหล่งที่เน้นการรักษาสุขภาพ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เช่น การท่องเที่ยวบนผืนโบราณ สปา หรือแหล่งผ่อนคลายกล้ามเนื้อ เป็นต้น

๕) การท่องเที่ยวตามความสนใจ เป็นการท่องเที่ยวอาศัยความต้องการหรืออยู่ในความสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ อาจผสมผสานลักษณะการท่องเที่ยวหลาย ๆ ประเภทเข้าด้วยกัน ในการท่องเที่ยวครั้งหนึ่ง ๆ ก็ได้

จะเห็นได้ว่า รูปแบบและประเภทของการท่องเที่ยวที่นักวิชาการได้นำมากำหนดเป็นหลักไว้นั้นขึ้นอยู่กับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวเป็นผู้เลือกตัดสินใจว่าจะเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ใด บางคนอาจจะตั้งวัตถุประสงค์ของการเดินทางมากกว่าหนึ่งประการ อย่างน้อยก็เป็นการเพิ่มความรู้และประสบการณ์ หรืออาจเป็นประสบการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น แม้คนส่วนใหญ่ มักจะมุ่งเน้นไปที่การพักผ่อนหรือผ่อนคลายจากการทำงานประจำก็ตาม ผลลัพธ์มักจะได้นานกว่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว นักท่องเที่ยวจะเป็นผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดูแล รักษา และต่อยอดให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีความคงอยู่คู่กับท้องถิ่นตลอดไป เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้คนในพื้นที่ ได้มีจิตสำนึกรักท้องถิ่นของตนมากขึ้น

๒.๑.๔ ทฤษฎีการท่องเที่ยว

การที่มนุษย์เราจะเดินทางท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีสาเหตุหรือแรงจูงใจ แม้ว่าจะเป็นไปเพื่อการพักผ่อนหรือผ่อนคลายความเหนื่อยล้าจากการทำงานประจำก็ตาม นักวิชาการจึงได้ให้หลักการหรือทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวไว้ดังนี้

๑) ทฤษฎีแรงจูงใจ เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงลำดับขั้นของความต้องการหรือแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow) อันเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ โดยที่มาสโลว์กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการทั้งหมด ๕ ขั้นด้วยกัน เรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดไปหาสูงสุด ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการที่เป็นพื้นฐานของชีวิต ได้แก่ ความต้องการที่ตอบสนองความหิว ความกระหาย ความต้องการอยู่รอด

ขั้นที่ ๒ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เป็นความต้องการที่เกิดจากความต้องการทางร่างกายที่ได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว ได้แก่ ความต้องการความปลอดภัยที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำอย่างไรจะปราศจากความกลัว ความสูญเสีย ไม่มีภัยอันตรายต่าง ๆ กล่าวคือ มีความเป็นอยู่ที่ดี มั่นคง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ขั้นที่ ๓ ความต้องการความรักและสังคม (Belonging and Love Needs) เมื่อมีความปลอดภัยในชีวิตและมั่นคงในการทำงานแล้ว มนุษย์เราต้องการความรัก ความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีความต้องการเป็นเจ้าของและมีเจ้าของความรัก เช่น ความรักระหว่างคู่รัก พ่อแม่ ลูก สามี ภรรยา เพื่อน เป็นต้น และได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ

ขั้นที่ ๔ ความต้องการการได้รับการยกย่องนับถือในตนเอง (Esteem Needs) เมื่อความต้องการความรักและการยอมรับได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์เราต้องการสร้างสถานภาพของตัวเองให้สูงขึ้น สร้างความภาคภูมิใจและสร้างความนับถือตนเอง ความรู้สึกมั่นใจในตนเองและมีเกียรติ ไม่ว่าจะเป็นยศ ตำแหน่ง เงินเดือนที่สูง หรือได้รับการยกย่องจากผู้อื่น

ขั้นที่ ๕ ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตน (Self-actualization) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ ซึ่งยากต่อการบอกกล่าวว่าเป็นอะไรกันแน่ แต่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นความต้องการพัฒนาศักยภาพของตนให้ได้รับผลสำเร็จในเป้าหมายชีวิตของตนเองและต้องการความสมบูรณ์ของชีวิต

ทฤษฎีแรงจูงใจนี้ เป็นแนวคิดที่นำมาอธิบายทัศนคติ พฤติกรรม ต่าง ๆ รวมถึงการท่องเที่ยวด้วย ทำให้ทราบถึงกระบวนการตัดสินใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว แรงจูงใจในการท่องเที่ยว เป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลหนึ่งที่ต้องการแสวงหาความพอใจด้วยพฤติกรรมที่มีเป้าหมายโดยการเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่หนึ่ง ๆ^{๑๘} กล่าวคือคนที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ใด จะต้องมีความสนใจหรือแรงบันดาลใจ มีเป้าหมายในการเดินทางว่า ต้องการอยากรู้ อยากรู้อะไร หากไม่มีแรงจูงใจก็ จะไม่มีการเดินทาง

^{๑๘} ฉลองศรี พิมลสมพงษ์, การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๓๖.

ท่องเที่ยว การเดินทางท่องเที่ยวจึงเป็นความต้องการทางร่างกายอันเป็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ เพื่อต้องการร่างกายของตนได้รับการพักผ่อนหรือทำให้ร่างกายมีความพร้อมในการทำงาน อันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในงานนั้น ๆ

๒) ทฤษฎีขั้นบันไดการเดินทาง (Travel Career Ladder) เป็นทฤษฎีของเพียร์ซ (Pearce) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ โดยอธิบายว่า แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวประกอบด้วย ๕ ระดับ^{๓๙} ได้แก่

๒.๑) ความต้องการพักผ่อน (Relaxation Needs) โดยใช้เวลาท่องเที่ยวเพื่อหาความเป็นอิสระตามพื้นฐานร่างกาย ได้แก่ความต้องการให้ร่างกายได้พักผ่อน ทำให้ร่างกายแข็งแรงขึ้น ซึ่งเป็นความต้องการทางด้านกายภาพ

๒.๒) แรงจูงใจเพื่อหาความปลอดภัยมั่นคง (Safety Needs) เป็นสิ่งที่เกิดจากการที่บุคคลมีประสบการณ์ในการเดินทางเพิ่มขึ้นจึงต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๒.๓) ความต้องการด้านความสัมพันธ์ (Relationship Needs) ใช้การท่องเที่ยวเพื่อหาความรักและความเป็นเจ้าของและสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น โดยการเดินทางจะทำให้นักท่องเที่ยวได้อยู่ร่วมหรือทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว และกลุ่มเพื่อน

๒.๔) ความต้องการความภาคภูมิใจและการพัฒนาตนเอง (Self-esteem and Development Needs) นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางเพราะรู้สึกว่าการท่องเที่ยวเป็นโอกาสที่จะทำให้ได้พัฒนาตนเอง ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รวมถึงได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นด้วย

๒.๕) ความต้องการความสำเร็จหรือการบรรลุความปรารถนาของตน (Self-actualization Needs) นักท่องเที่ยวจะมีความรู้สึกว่าได้บรรลุความใฝ่ฝันหรือทำให้รู้จักตัวตนมากยิ่งขึ้น

จากทฤษฎีการท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวจะเดินทางจากบ้านที่อยู่ไปยังแหล่งท่องเที่ยวใด ๆ จะต้องมีความรู้หรือเป้าหมายสำคัญว่า ไปยังสถานที่นั้นแล้วได้อะไร แม้เป้าหมายเบื้องต้นจะเป็นการพักผ่อนก็ตาม เป้าหมายต่อจากนั้นจะเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นนโยบายที่สำคัญของประเทศ เพราะการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือเป็นรายได้อันดับหนึ่งเมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าและบริการอื่น ๆ รายได้จากการท่องเที่ยวทำให้เกิดการหมุนเวียนของระบบ

^{๓๙} Pearce, P.L., **Fundamental of Tourist Motivation**, In *Tourism Research : Critiques and Challenges*, D. Pearce, R. Butler, (London : Rout ledge, 1993), p.113.

เศรษฐกิจ ท้องถิ่นหรือชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นก่อให้เกิดการสร้างสรรคการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทุนวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่อันเป็นการกระตุ้นให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการในชุมชน ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับประชาชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม

การส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่นหรือชุมชน และใช้บริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ท้องถิ่นจะได้นำเสนอแก่นักท่องเที่ยวให้รับรู้และเข้าใจวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นเป้าหมายหลักที่ว่า ทำอย่างไรนักท่องเที่ยวจะเกิดความประทับใจหรือความพึงพอใจในการให้บริการตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ หน่วยงานหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จะต้องมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรม โดยให้ครอบคลุม ๓ ด้านได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการการท่องเที่ยว และด้านการตลาดการท่องเที่ยว

๑) ด้านแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งแรกที่นักท่องเที่ยวนึกถึงหรือเป็นเป้าหมายสำคัญในการท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้มีสภาพคงอยู่เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวนั้น แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

๑.๑) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติก่อให้เกิดความสวยงามสร้างแรงจูงใจหรือดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเยือน เช่น น้ำตก ภูเขา ป่าไม้ หาดทราย เป็นต้น

๑.๒) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นผลงานที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ขึ้น มีลักษณะแตกต่างกันออกไป ประกอบด้วย

(๑) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

(๒) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตการเป็นอยู่ เป็นสิ่งท้องถิ่นที่ได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา หากเป็นประเพณีจะกำหนดไว้อย่างตายตัวว่า ประเพณีใดจัดขึ้นในช่วงไหน เช่น ประเพณีปีใหม่ม้งก็จะจัดประมาณขึ้น ๒ ค่ำเดือน ๑ เป็นต้น หากเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของท้องถิ่นก็จะปรากฏให้เห็นเป็นประจำ เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด การสร้างบ้านเรือน เป็นต้น

(๓) แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อการพักผ่อน ให้ความเพลิดเพลิน เช่น แหล่งบันเทิง สวนสนุก สวนสัตว์ เป็นต้น

การส่งเสริมหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวนั้น กรณีที่มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว ให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ดำเนินการปรับปรุงด้านกายภาพแหล่งท่องเที่ยว เช่น ทางเดิน ที่พัก เป็นต้น

(๒) ดำเนินการปรับปรุงด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ร้านจำหน่ายสินค้า ห้องน้ำ เป็นต้น

(๓) ดำเนินการปรับปรุงด้านการบริหารจัดการ เช่น ผู้รับผิดชอบด้านงบประมาณ เป็นต้น

หากท้องถิ่นใดยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยว อาจดำเนินการค้นหาจุดเด่นและดำเนินการให้มีขึ้น แล้วโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ

๒) ด้านการบริการการท่องเที่ยว

การบริการการท่องเที่ยว เป็นการให้บริการเพื่อการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่หรือกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น เป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย การคมนาคมหรือการบริการขนส่งในแหล่งท่องเที่ยว การบริการที่พัก การบริการอาหารและความบันเทิง การบริการนำเที่ยว และการบริการด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือของที่ระลึก

๓) ด้านการตลาดการท่องเที่ยว

การตลาดการท่องเที่ยว เป็นกระบวนการที่จะชักนำหรือจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว โดยบ่งบอกรายละเอียดการบริการของแหล่งท่องเที่ยวให้มากที่สุด เพื่อความเข้าใจและนำไปสู่การตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว การตลาดการท่องเที่ยวสามารถทำได้โดยการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

หลักการดำเนินการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นแนวทางสำคัญในการที่จะชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการดำเนินงานการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้กำหนดดำเนินการดังนี้

๑) ด้านการตลาดต่างประเทศ

๑.๑) การโฆษณาเผยแพร่ เพื่อชักจูงชาวต่างชาติให้เดินทางเข้าท่องเที่ยวในประเทศไทยให้ได้ตามจำนวนที่วางเป้าหมายไว้ ซึ่งมีการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การทำภาพประกอบข้อความโฆษณาจูงใจเกี่ยวกับสถานที่ที่น่าเที่ยว สิ่งที่น่าสนใจ วัฒนธรรมประเพณี สิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย

๑.๒) การประชาสัมพันธ์ ทำให้เห็นภาพพจน์ของประเทศเพื่อให้นักท่องเที่ยวในต่างประเทศมีความมั่นใจในความปลอดภัยและมีความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยว

๑.๓) การส่งเสริมให้ธุรกิจท่องเที่ยวจัดเที่ยวมายังประเทศมากขึ้นโดยให้ความร่วมมือและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวจากทุกตลาดจัดนำเที่ยวมาสู่ประเทศไทยมากขึ้น

๑.๔) การเผยแพร่รายการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและเชิญผู้แทนบริษัทผู้ขายรายการท่องเที่ยวเข้ามาทัศนศึกษาด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย เพื่อจะได้นำข้อเท็จจริงและประสบการณ์ไปประกอบการแนะนำและจูงใจให้นักท่องเที่ยวที่ติดต่อขอข้อมูลและเลือกประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางไปท่องเที่ยว

๑.๕) การเปิดสำนักงานบริการข่าวสาร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะได้พิจารณาเลือกเปิดสำนักงานสาขาในต่างประเทศเพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอแก่การบริการนักท่องเที่ยว

๑.๖) การร่วมมือระหว่างภาคเอกชนโดยได้เสนอแผนการตลาดแต่ละปีแก่ผู้ประกอบการกิจการการท่องเที่ยวภาคเอกชน เพื่อขอความร่วมมือพิจารณาและร่วมกันดำเนินงาน

๑.๗) การวิจัยตลาด ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยสภาพการตลาดท่องเที่ยวของไทย เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางดำเนินการวางแผน กำหนดกลไก กำหนดกลยุทธ์และระยะเวลาในการปฏิบัติงานตามแผนการตลาดให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒) ด้านการตลาดภายในประเทศ

๒.๑) ส่งเสริมให้มีการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศมากยิ่งขึ้น โดยการเพิ่มกำลังซื้อ การปรับปรุงเส้นทางคมนาคมและบริการขนส่งสาธารณะ ตลอดจนที่พักในจุดต่าง ๆ ให้มีความพร้อม

๒.๒) เผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป เน้นประโยชน์ในการเดินทางท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดความรู้สึกหวงแหนและไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางประวัติศาสตร์

๒.๓) สนับสนุนให้มีการเปิดศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในส่วนภูมิภาค เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในจุดต่าง ๆ

๒.๔) ส่งเสริมให้หน่วยงานราชการในท้องถิ่นได้วางนโยบายในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน

อย่างไรก็ตาม กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดวิธีดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวไว้ ๕ ประการ^{๒๐} ดังนี้

^{๒๐} กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, *มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว*, (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๖-๑๗.

๑) เร่งพัฒนา บุรณะ พื้นฟูมรดก และสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวที่พร้อมให้บริการนักท่องเที่ยว สร้างแหล่งจำหน่ายสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยส่งเสริมบทบาทองค์กรเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง

๒) เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวครบทุกด้าน ทั้งการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

๓) เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัยและป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

๔) เร่งฟื้นฟูความร่วมมือกับท้องถิ่นหรือชุมชนอื่นโดยรอบ

๕) บริการการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับธุรกิจเอกชน ตลอดจนพัฒนาคุณภาพการบริการการท่องเที่ยว รวมทั้งการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของท้องถิ่นในรูปแบบที่หลากหลาย

การส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ละส่วนงานที่รับผิดชอบก็จะมีแผนงานในการดำเนินงานไว้ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีความใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการไว้ ๓ แนวทาง ได้แก่

๑) จัดจ้างสถาบันการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวดำเนินการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

๒) ส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำแผนแม่บทด้านการท่องเที่ยวหรือการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้แก่เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถจัดทำแผนฯได้เอง

๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งภายในจังหวัดรวมกลุ่มกันเพื่อจัดทำโครงการจัดทำแผนแม่บทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานจากองค์กรบริหารส่วนจังหวัดเพื่อให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว^{๒๑}

ในปัจจุบัน แหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยมีอยู่หลากหลาย การที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น ควรเน้นที่สื่อสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็น Line Facebook Tiktok Instagram หรือ platform อื่น ๆ ที่สำคัญหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการใน ๓ ลักษณะ

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

คือ (๑) กำหนดแผนการตลาดการท่องเที่ยว (๒) สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยว และ (๓) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินงานควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกด้าน เนื่องจากชุมชนเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและเป็นผู้มีส่วนได้เสีย โดยให้มีส่วนร่วมในกระบวนการดังนี้

- ๑) การสำรวจศักยภาพชุมชน
- ๒) การเตรียมความพร้อมของชุมชน ทั้งด้านบุคลากรและสถานที่
- ๓) การสำรวจข้อมูล ทั้งข้อมูลทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว พื้นที่ และกลุ่มเป้าหมาย
- ๔) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ จัดหานักท่องเที่ยว
- ๕) การจัดกิจกรรมพัฒนาหรืออบรมผู้นำเที่ยว ผู้ประสานงาน และบุคลากรด้านอื่น ๆ
- ๖) การเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จนำไปสู่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวนั้น จะต้องดำเนินการให้รอบด้าน ทั้งด้านบุคลากร (ผู้รับผิดชอบในหน่วยงานและชุมชน) สร้างองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญแก่บุคลากรในทุกด้าน (แหล่งท่องเที่ยวและการบริการ) และปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีสภาพคงอยู่เดิม

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๒.๓.๑ ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ลักษณะของการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความสนใจของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญและมีความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุดก็คือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวต่างชาติที่สนใจวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ได้เยี่ยมชมศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมถึงจับจ่ายซื้อของที่ระลึกที่เป็นงานฝีมืออันเกิดจากภูมิปัญญาของคนในพื้นที่ ทำให้เกิดการหมุนเวียนของระบบเศรษฐกิจในชุมชน สร้างความเข้าใจระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ทำให้ลดความขัดแย้งลงได้ ดังนั้นจึงมีผู้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

กรมการท่องเที่ยว ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่าง ๆ ที่แสดงถึงความ

เจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย^{๒๒}

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเดินทางเพื่อศึกษาวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้บุคคลและชุมชนรอบด้านและตัวเองแล้วหาข้อความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เน้นการศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญา ศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนและสร้างจิตสำนึกในการเคารพในศักดิ์ศรี วิธีการดำรงชีวิตของแต่ละชุมชน รวมถึงเคารพต่อวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน^{๒๓}

ขวัญ วงษ์วิภาค และคณะ ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่า เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมและศึกษาวัฒนธรรมประเพณีที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นโดยชุมชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวนั้นบนพื้นฐานของการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น^{๒๔}

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวชมโบราณสถานศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน อีกทั้งศึกษาความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันก็มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าทางสังคม^{๒๕}

วาลิกา แสนคำ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเคลื่อนไหวของผู้คนที่เกิดขึ้นจากปัจจัยกระตุ้นทางวัฒนธรรม เช่น การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล การเข้าเยี่ยมชมอนุสรณ์สถาน การเดินทางเพื่อศึกษาขนบธรรมเนียม ความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความเชื่อทางศาสนา^{๒๖}

^{๒๒} กรมการท่องเที่ยว, **มาตรฐานการท่องเที่ยวไทย หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการตรวจประเมินและรับรองสถานประกอบการตามมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๖), หน้า ๔๗.

^{๒๓} ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, **การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^{๒๔} ขวัญ วงษ์วิภาค และคณะ, **การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒๖.

^{๒๕} บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**, (กรุงเทพมหานคร : เพรสแอนด์ดีไซน์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๙.

^{๒๖} วาลิกา แสนคำ, “การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม”, **การศึกษาแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖.

ละเอียด ศิลาน้อย ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีจุดหมายเพื่อชม ร่วมกิจกรรม ศึกษาหรือเรียนรู้ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศิลปะแขนงต่าง ๆ มรดก ภูมิปัญญา หรือเทศกาล ประเพณีของท้องถิ่น เพื่อความเพลิดเพลิน หรือเพิ่มพูนทักษะส่วนบุคคล ที่อาจแตกต่างกันไปแต่ละคนและแต่ละสถานที่ที่เยี่ยมชม ตามความสนใจของแต่ละบุคคล^{๒๗}

จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์เราทุกคน เพราะเป็นกิจกรรมพักผ่อนหรือผ่อนคลายจากการดำเนินชีวิตประจำวันหรือการทำงานประจำ การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสถึงวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น วิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ของชุมชน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน รวมถึงการเยี่ยมชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนสถาน การท่องเที่ยวลักษณะนี้จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเข้าไปศึกษาหรือทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน โดยคนในพื้นที่ได้นำเอาวัฒนธรรมประเพณีมาเป็นจุดเด่น สร้างแรงบันดาลใจให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชม

๒.๓.๒ ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวที่ถือว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น จะต้องมึลักษณะที่มุ่งถึงวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง บางครั้งอาจเห็นเฉพาะร่องรอยในอดีต ไม่มีการดำเนินการในปัจจุบัน มีการเล่าเรื่องราวให้รับรู้กันและมีหลักฐานประจักษ์ชัดให้เห็น อย่างไรก็ตาม ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญดังต่อไปนี้^{๒๘}

- ๑) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยมีการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ให้ดีที่สุด
- ๒) เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- ๓) เป็นการท่องเที่ยวที่คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม
- ๔) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว
- ๕) เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน

^{๒๗} ละเอียด ศิลาน้อย, เอกสารประกอบการบรรยายวิชา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมรดก วัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕๓.

^{๒๘} บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : เพ็ญข้าหลวง พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๖๐), หน้า ๖๐.

๖) เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงศักยภาพของชุมชนในการให้บริการ คำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว รวมถึงกิจกรรมที่สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวอันเป็นความประทับใจที่ทำให้อยากกลับมาเที่ยวอีกในครั้งต่อไป

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนรับผิดชอบกิจการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ผู้มีหน้าที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว และประชาชนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น โดยยึดหลักที่ว่า “ภาครัฐได้พัฒนาชุมชน ท้องถิ่นได้รับประโยชน์ พื้นที่ที่มีความสะอาดปลอดภัย คงสภาพวัฒนธรรม ประเพณี และนักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ” เป็นการส่งต่อความรู้ ความเข้าใจวัฒนธรรมประเพณี แก่บุคคลอื่นที่ยังไม่ได้เข้าไปเยี่ยมชม รวมถึงเป็นการสืบทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลังได้รับรู้ เข้าใจ และร่วมรักษาให้มีอยู่คู่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

๒.๓.๓ ประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ในแต่ละประเทศได้มีศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เป็นของตนเอง ขึ้นอยู่กับว่าประเทศใดจะสามารถสร้างจุดขายได้มากกว่า สำหรับประเทศไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณีทำให้คนต่างชาติสนใจที่จะเข้ามาศึกษาและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณี เพื่อให้สามารถทำการศึกษาและแลกเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสมและตรงกับความต้องการมากที่สุด ได้จัดแบ่งประเภทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็น ๕ ประเภท^{๒๙} ได้แก่

๑) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เป็นการท่องเที่ยวไปยังแหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ เพื่อเยี่ยมชมและศึกษาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ๆ อันจะทำให้สามารถบอกกล่าวหรือเล่าเรื่องราวให้บุคคลอื่นได้อย่างชัดเจน แม้จะเป็นเพียงร่องรอยที่ปรากฏให้เห็นเพียงบางส่วน แต่ก็มีเรื่องราวให้ศึกษาอย่างครบถ้วน

๒) การท่องเที่ยวงานประเพณีวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวไปยังชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อชมกิจกรรมงานประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่แต่ละชุมชนจะมีการกำหนดไว้ตายตัวว่าประเพณีใดจัดในช่วงใด ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปศึกษาและชมงานประเพณีนั้น ๆ ได้ตามความสนใจ

๓) การท่องเที่ยววิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ของชุมชน เป็นการท่องเที่ยวไปยังชุมชนหรือหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อศึกษาการเป็นอยู่ ผลงานการสร้างสรรค์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น นักท่องเที่ยวบางคนอาจใช้การศึกษาแบบใกล้ชิดด้วยการพักค้างแรมในบ้านพักของชาวบ้าน เพื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง

^{๒๙} บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๕-๑๖.

๔) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันกีฬา โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการจัดการรายการกีฬารายการกีฬาตามเส้นทางที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกีฬาได้สนุกสนานเพลิดเพลินกับการออกกำลังกายหรือเล่นกีฬาหรือแข่งขันกีฬา ทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

๕) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ที่มีกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพทางวัฒนธรรม เช่น การอบสมุนไพร การจัดกิจกรรมฝึกโยคะ การฝึกสมาธิ เป็นต้น เป็นการท่องเที่ยวที่สร้างสภาวะที่ดีแก่นักท่องเที่ยว

อย่างไรก็ตาม ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น อาจมีนักวิชาการหรือผู้รู้จัดแบ่งไว้แตกต่างกันออกไป โดยยึดเป้าหมายของการท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรมประเพณีเป็นองค์ประกอบสำคัญ ไม่ว่าจะจัดแบ่งประเภทอย่างไรก็จะนำไปสู่ประโยชน์ที่มีลักษณะเดียวกัน ได้แก่

๑) ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวชุมชนก่อให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียน หากเป็นนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศก็จะนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทย ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวภายในประเทศจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ มีการกระจายรายได้แก่ชุมชนเพิ่มมากขึ้น

๒) ประโยชน์ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทำให้เห็นถึงความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ไม่ว่าจะเป็นคนต่างชาติดกับคนไทย หรือคนไทยด้วยกัน ดังนั้นจึงสามารถสรุปประโยชน์ด้านสังคมและวัฒนธรรมได้ดังนี้

๒.๑) ในด้านต่างประเทศ ทำให้ได้ประชาสัมพันธ์ประวัติศาสตร์ของประเทศไทยผ่านกิจกรรมงานด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี เพราะวัฒนธรรมประเพณีแต่ละอย่างนั้นจะแฝงไปด้วยประวัติศาสตร์ความเป็นมาของไทยอย่างชัดเจน คนต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวจะได้รับรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมประเพณีไทย

๒.๒) ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนต่างชาติดกับคนไทย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างคนต่างชาติดที่สนใจในศิลปวัฒนธรรมไทยกับผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ทำให้ได้มีโอกาสรู้จักกัน ศึกษาอุปนิสัยใจคอและความเป็นอยู่ซึ่งกันและกัน

๒.๓) ทำให้ได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณีระหว่างคนไทยด้วยกัน นักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทย ต่างชุมชน ต่างท้องถิ่น ได้เข้ามาเยี่ยมชมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณี ทำให้ต่างคนต่างได้รู้และเข้าใจในบริบทของท้องถิ่นนั้น ๆ นำไปสู่การให้เกียรติ เคารพในพิธีกรรมและวัฒนธรรมประเพณีซึ่งกันและกัน

๒.๔) ทำให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น เมื่อนักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมและศึกษาแล้วก็จะทำให้เกิดความรัก ความหวงแหน มีจิตสำนึกที่ดีในการรักษาเอกลักษณ์เหล่านี้ให้คงอยู่

๒.๕) ทำให้คนในท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

๒.๖) คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณีของตน รู้สึกสำนึกในการอนุรักษ์ ส่งต่อให้ลูกหลานได้ร่วมกันรักษาไว้ตราบนานเท่านาน

นอกจากนี้ สิ่งที่จะทำให้นักท่องเที่ยวให้ความสนใจหรือตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังนี้^{๓๐}

๑) แหล่งท่องเที่ยว จะต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ได้แก่

๑.๑) ประวัติศาสตร์และร่องรอยประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น

๑.๒) โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ

๑.๓) งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมและสิ่งปลูกสร้าง

๑.๔) ศิลปะ หัตถกรรม ภาพวาด รูปปั้น และงานแกะสลัก

๑.๕) ศาสนา รวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา

๑.๖) ดนตรี การแสดงมหรสพต่าง ๆ

๑.๗) ภาษาและวรรณกรรม

๑.๘) วิถีชีวิต เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ธรรมเนียมการรับประทานอาหาร

อาหาร

๑.๙) ประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมและเทศกาลต่าง ๆ

๑.๑๐) ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดแรงดึงดูดให้มาท่องเที่ยว

๒) การศึกษาและสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม

๓) ธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ทำให้เห็นถึงการให้บริการทางการท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

๔) การตลาดการท่องเที่ยว ได้คำนึงถึงตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยดำเนินการให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างเต็มที่และก่อให้เกิดความพึงพอใจ

๕) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการการท่องเที่ยว

^{๓๐} ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๑๘-๒๐.

อย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์

๒.๔.๑ ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์

คำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” (Ethnic groups) เป็นศัพท์วิชาการทางมานุษยวิทยาหรือมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ๑๙๕๐ ที่ใช้จำแนกความแตกต่างของกลุ่มคนโดยอาศัยมาตรการทางวัฒนธรรมเป็นหลัก โดยไม่มีการแยกแยะว่ากลุ่มใดมีวัฒนธรรมสูงหรือต่ำกว่ากลุ่มอื่น เป็นการพิจารณาจากวัฒนธรรมประเพณีที่กลุ่มชนได้ร่วมกันทำอยู่ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม กล่าวคือกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมและภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยไม่ได้เฉพาะเจาะจงจำนวนประชากรของกลุ่ม โดยทั่วไปจึงมักจะกล่าวถึงกลุ่มชนที่มีภาษาและวัฒนธรรมต่างไปจากภาษาคนกลุ่มใหญ่และภาษาราชการ ในการนิยามความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์จึงได้นักวิชาการได้กล่าวไว้หลากหลายทัศนะ ดังนี้

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ได้ให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) หมายถึงกลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน ทำให้สมาชิกมีวัฒนธรรมประเพณี บรรทัดฐาน ภาษา และความเชื่อในแนวเดียวกัน อัตลักษณ์เหล่านี้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น บุคคลภายนอกอาจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มได้ด้วยการแต่งงานหรือวิธีการอื่น ๆ ตามที่สังคมนั้นกำหนด^{๓๑}

งามพิศ สัตย์สงวน ได้ให้ความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า หมายถึงกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมย่อยร่วมกัน คือมีค่านิยม ความคิด อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ระบบสัญลักษณ์และวัฒนธรรมอื่น ๆ ร่วมกันที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมใหญ่และมักเชื่อมโยงกับการอพยพมาจากประเทศอื่น เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อพยพมาอยู่อาศัยในสังคมใหม่มักมีความสำนึกในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าอพยพเข้ามาในสังคมใหม่เป็นจำนวนมากและกลุ่มคนเหล่านี้มักจะเลือกปฏิบัติและได้รับการปฏิบัติอย่างอคติ แต่เมื่อเวลาผ่านไป อาจจะมีการยอมรับวัฒนธรรมกลุ่มใหญ่ จนอาจทิ้งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มตนอย่างสิ้นเชิงก็ได้^{๓๒}

สุเทพ สุนทรเกสัช ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชาติพันธุ์ หมายถึงการสืบทอดทางสายโลหิต เชื้อชาติ ภาษา ความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ของกลุ่มชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตั้งแต่อดีตถึง

^{๓๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๓), หน้า ๘๘.

^{๓๒} งามพิศ สัตย์สงวน, วัฒนธรรมชาวในสังคมไทย : การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพมหานคร : แท็กซี่ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น, ๒๕๕๕), หน้า ๓๔-๓๕.

ปัจจุบัน โดยทั่วไปใช้คำว่า เผ่า เพื่อแยกกลุ่มคนที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนออกจากกัน คำว่า เชื้อชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ และ ชาติ หรือ ประชาชาติ (Nation) เป็นคำที่มีอยู่ในตระกูลเดียวกัน เป็นแนวคิด ๓ แนวที่มีศูนย์กลางลักษณะร่วมกันที่สำคัญก็คือความคิดเกี่ยวกับการสืบเชื้อสายและบรรพบุรุษร่วมกัน ใน ๓ คำนี้ จะพบความหมายร่วมกันเกี่ยวกับความคิดทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ความคิดเกี่ยวกับตำนานปรัมปราเกี่ยวกับอดีต ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีของกลุ่มชน และความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ใช้กำหนดกลุ่มซึ่งอาจเป็นภาษา เครื่องแต่งกาย และจารีตประเพณี^{๓๓}

ศรีศักร วัลลิโภดม ได้กล่าวถึงการที่ผู้คนเผ่าพันธุ์แตกต่างกัน ล้วนมีการสังสรรค์ระหว่างกัน โดยเริ่มจากการสังสรรค์ทางเศรษฐกิจเป็นพื้นฐานที่สำคัญและเป็นสิ่งนำไปสู่การสังสรรค์และความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ในที่สุดก็เกิดการผสมผสานระหว่างเผ่าพันธุ์ขึ้น จนอาจกล่าวได้ว่า แทบจะไม่มีกลุ่มชนใดหรือเผ่าพันธุ์ใดที่ไม่ผสมผสานกับเผ่าพันธุ์อื่นเลย แต่ตรงกันข้าม กลับเกิดเป็นกลุ่มที่เป็นชาติพันธุ์ขึ้นมามากมาย ส่วนใหญ่กลุ่มที่เกิดจากการตั้งถิ่นฐานและการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งมาช้านาน หลายชั่วคน^{๓๔}

จากความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ คณะผู้วิจัยนำมาสรุปเป็นลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑) กลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงกัน พึ่งพาอาศัยกัน เป็นกลุ่มชนที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีวิถีชีวิตการเป็นอยู่ใกล้เคียงกัน แม้จะเรียกชื่อกลุ่มต่างกัน แต่ก็ไม่ขัดแย้งกันในวิถีการเป็นอยู่

๒) กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ เป็นการพิจารณาในด้านวัฒนธรรมและการเป็นอยู่ที่ไม่ตรงกัน ต่างฝ่ายก็มีคิดเห็นเป็นของตนเอง ไม่ยอมรับวัฒนธรรมของกลุ่มอื่น เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม จึงเกิดเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยอย่างเห็นได้ชัด

จะเห็นได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกลุ่มคนที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน มีภาษา และวัฒนธรรมประเพณีเดียวกัน เข้ามาตั้งถิ่นฐานในนานาประเทศ และรวมกลุ่มกันเพื่อสืบทอดความเป็นชาติพันธุ์โดยอาศัยทุนวัฒนธรรมของตนเอง แม้ในปัจจุบันจะมีการปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนส่วนใหญ่ในประเทศนั้นด้วยการผสมผสานแนวคิด วัฒนธรรมประเพณี ภาษา การแต่งกาย ให้เข้ากับคนส่วนใหญ่ได้ แต่ก็ยังมีบางส่วนของเอกลักษณ์ของตนไว้อย่างเหนียวแน่น ในประเทศไทยก็มีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายที่คงเอกลักษณ์ของตนไว้ เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ กลุ่มชาติพันธุ์

^{๓๓} สุเทพ สุนทรภะสัช, แนวคิดพื้นฐานทางมานุษยวิทยาในการศึกษาอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์ ประชาชาติและการจัดองค์กรความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์, (กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ, ๒๕๕๘), หน้า ๑๔-๑๕.

^{๓๔} ศรีศักร วัลลิโภดม, พัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑-๑๒.

ชาวม้ง ที่ได้รับรักษาภาษาและวัฒนธรรมการแต่งกายไว้อย่างแนบแน่น ทำให้เป็นจุดเด่น นำมาสู่การผลิตเครื่องแต่งกายออกจำหน่าย สร้างรายได้ให้แก่กลุ่มอีกส่วนหนึ่งด้วย

๒.๔.๒ บริบทกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย

ประเทศไทย มีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก โดยมีภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว กระจายอยู่ในภูมิภาคหรือตามจังหวัดต่าง ๆ มีภาษา วัฒนธรรม และประเพณีที่แตกต่างกันไปจากชนกลุ่มใหญ่ ถึงกระนั้น เมื่อกาลเวลาผ่านไป กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ก็จะผสมกลมกลืนกับชนกลุ่มใหญ่ภายใต้นโยบายของภาครัฐ บางกลุ่มคงเอกลักษณ์ไว้ได้บางส่วน เช่น ภาษาพูด การแต่งกาย ประเพณีบางอย่าง เป็นต้น บางกลุ่มไม่สามารถรักษาภาษาและวัฒนธรรมของตนไว้ได้เลย มีการปรับเปลี่ยนทัศนคติ วัฒนธรรมประเพณี เข้ากับชนกลุ่มใหญ่ทั้งหมด

คนไทย ถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย นอกจากนั้นก็ยังมียุทธชาติพันธุ์จีน มอญ เขมร กะเหรี่ยง ซาไก เป็นต้น ซึ่งรัฐพยายามส่งเสริมให้ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในประเทศไทยมีความเท่าเทียมกัน ได้รับสิทธิในฐานะเป็นพลเมืองของชาติและความสำคัญเป็นชาติเดียวกัน โดยรัฐบาลได้จัดตั้งสำนักกิจการชาติพันธุ์ สังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่หลักเพื่อยุติการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบต่อเชื้อชาติ สีผิว เชื้อสาย หรือกำเนิดทางชาติหรือชาติพันธุ์ และส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มชาติพันธุ์มีความเป็นอยู่ที่มั่นคง มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ได้จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ มีการแนะนำกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสิ้น ๓๖ กลุ่ม โดยจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ตามตระกูลภาษา ๕ ภาษา คือ กลุ่มตระกูลภาษาไท-กะได กลุ่มตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก กลุ่มตระกูลภาษาจีน-ทิเบต กลุ่มตระกูลภาษาออสโตรเนเซียน กลุ่มตระกูลภาษาม้ง-เมี่ยน ต่อมา กลุ่มชาติพันธุ์มีความหลากหลายมากขึ้น และมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประเทศไทยซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องมีการยกเลิกฐานข้อมูลเดิม ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) จึงได้พัฒนาฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยขึ้นใหม่ โดยแนะนำกลุ่มชาติพันธุ์ตามชื่อที่กลุ่มเรียกตนเองหรือต้องการให้สังคมเรียก ตลอดจนค้นคว้าวิจัยให้มีเนื้อหา ทันสมัย แสดงให้เห็นพลวัตและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับบริบทและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในปัจจุบัน โดยมีมุ่งหมายที่จะสื่อสาร

กับสาธารณะให้บุคคลทั่วไปมีความเข้าใจเรื่องหลากหลายทางชาติพันธุ์และรู้จักวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มากยิ่งขึ้น^{๓๕}

ในการจัดทำฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ได้จัดแบ่งรายละเอียดเป็นชื่อเรียกตนเอง ชื่อที่ผู้อื่นเรียก ตระกูลภาษา ภาษาพูด และภาษาเขียน บางกลุ่มชาติพันธุ์จะมีข้อมูลอย่างครบถ้วน แต่บางกลุ่มจะขาดหายไปบางข้อมูล เช่นข้อมูลในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ ตัวอย่างข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย

ชื่อเรียกตนเอง	ชื่อที่ผู้อื่นเรียก	ตระกูลภาษา	ภาษาพูด	ภาษาเขียน
กลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง				
กะเลิง	ข้า, ข้าเลิง, ไทกะเลิง, ไทไทยกะเลิง, ไทยกวน	ไท	กะเลิง	ไม่มีตัวอักษรที่ใช้เขียน
กลุ่มชาติพันธุ์กวย				
กวย, กุย, กวย, โกย	เขมรป่าดง, ส่วย, ข้า, ไท-กวย, ไท-กวย, ส่วย-ลาว, ส่วย-เขมร	ออสโตรเอเชียติก	กวย	ไม่มีตัวอักษรที่ใช้เขียน
กลุ่มชาติพันธุ์ซอง				
ซอง	ปัว, ซองชีชะโมย, ซองซอง	ออสโตรเอเชียติก	ซอง	ไม่มีตัวอักษรที่ใช้เขียน
กลุ่มชาติพันธุ์ขแมร์ลือ				
ขแมร์ลือ	เขมรสูง, ไท-เขมร, เขมรถิ่นไทย, คนไทยเชื้อสายเขมร, เขมรเหนือ, เขมรป่าดง	ออสโตรเอเชียติก	เขมร	เขมร
กลุ่มชาติพันธุ์มลายู				
มลายู, ออแพนาย, มลายูมุสลิม, ไทยมุสลิม	มุสลิม, อิสลาม, แวก	ออสโตรเนเซียน	มลายู	ยาวี, รัมปี
กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่				
ลาหู่, ละหู่, ลาฮู	หล่อเหย, ล่อเฮ, ข้าเลาะ, มูเซอ, ลาฮู, โลไฮ	จีน-ทิเบต	ลาหู่	ไม่มีตัวอักษรที่ใช้เขียน

^{๓๕} ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://ethnic-groups.sac.or.th/ethnic-group/index> [๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

ชื่อเรียกตนเอง	ชื่อที่ผู้อื่นเรียก	ตระกูลภาษา	ภาษาพูด	ภาษาเขียน
กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า				
อาข่า	อีก่อ, ข่าก่อ, ก้อ, โอไน-ฮานี	จีน-ทิเบต	อาข่า	อาข่า
กลุ่มชาติพันธุ์โล่				
โล่, โซร, โทร	โซ่, ข่า, กะโซ่, ไทโล่, ข่าโซ่, ข่าพรวัว	ออสโตรเอเชียติก	โล่	ไม่มีตัวอักษรที่ใช้ เขียน
กลุ่มชาติพันธุ์มอญ				
มอญ, รมัน, รามัญ	ตะเลง, ตะลาย, เปกวน, เม็ง	ออสโตรเอเชียติก	มอญ	มอญ
กลุ่มชาติพันธุ์มอแกน				
มอแกน	ชาวน้ำ, ชาวเล, ไทย ใหม่, ซลิ่ง, เซลิ่ง, ซา เลา, มอแกนปูเลา, มอแกนเกาะ, ลิง	ออสโตรเนเซียน	มอแกน	ไม่มีตัวอักษรที่ใช้ เขียน
กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง				
ม้ง	เหมียว, แม้ว	ม้ง-เมียน	ม้ง	โรมัน

จะเห็นได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่ม อาจมีชื่อเรียกตนเองกับชื่อที่คนอื่นเรียกแตกต่างกัน บางกลุ่มมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน บางกลุ่มมีเฉพาะภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียน ทั้งนี้กลุ่มชนเหล่านี้ต่างก็มีวิถีชีวิตเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน อาจมีลักษณะเหมือนกับกลุ่มอื่นบ้าง แต่ก็เป็นส่วนน้อย สิ่งสำคัญที่ทำให้แต่ละกลุ่มมีความโดดเด่นก็คือวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งที่นำมาเป็นสิ่งดึงดูดหรือทำให้กลุ่มอื่นเกิดความสนใจอยากเข้ามาศึกษา จนนำมาสู่การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวผ่านวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่ม

๒.๔.๓ กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นภูมิภาคที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม เพราะเป็นพื้นที่มีอาณาเขตติดต่อกับหลายจังหวัด ทั้งจังหวัดเลย ขอนแก่น ชัยภูมิ ลพบุรี พิษณุโลก พิจิตร และจังหวัดนครสวรรค์ ทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างภาษา วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ และการแต่งกาย กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีภาษา วัฒนธรรมประเพณี เป็นของตนเอง อาทิเช่น ภาษาพูดของกลุ่มพื้นเมือง บ้านสะเดียง ภาษาสะเดียงเป็นภาษารากของสำเนียงภาษาท้องถิ่นของเพชรบูรณ์ทั้งหมด เช่น คำว่า บ่ เต้ เต๋อ ดั่งสะ แฉ้ว บี้ย จัก เหยา ๆ ก้อเอ็ง แก่ เอง เณร ฯลฯ อีกคำที่ถือว่าเป็นศัพท์คำพูดในภาษาสะเดียงที่มีเสน่ห์และมีอัตลักษณ์สูง คือ “ซอล่อ” เมื่อใครได้ยินคนสะเดียงพูดกันก็จะอดยิ้มไม่ได้ อาชีพหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้แก่ การทำไร่ ทำนา ทำ

สวน มีวิถีชีวิตอยู่กับป่าไม้ แม้บางกลุ่มชาติพันธุ์จะเป็นชุมชนเมือง ได้แก่ กลุ่มชาวพื้นเมือง บ้านสะเดียง แต่ก็ยังอาศัยป่าไม้ในการประกอบอาชีพ ที่เด่นชัดที่สุดได้แก่ กลุ่มชาวเขา บ้านเข็กน้อย หมู่บ้านแห่งนี้มีวิถีการดำเนินชีวิตด้วยการทำการเกษตรกรรม เป็นระบบการเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพ มีอาชีพทางการเกษตร พืชที่ปลูกจะมีอยู่หลายชนิด เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันเทศ กะหล่ำปลี แค รอท กระชายดำกระชายขาว และไม้ผล เป็นต้น ระบบการเกษตรของตำบลเข็กน้อย อาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่ในการทำการเกษตรเกือบทั้งหมดเป็นที่ลาดชัน จึงไม่สามารถก่อสร้างระบบชลประทานเพื่อการเกษตรได้ กอปรกับในตำบลเข็กน้อยเป็นพื้นที่ราชพัสดุของกรมธนารักษ์ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน และจำนวนพื้นที่ทำกินไม่เพียงพอ จึงทำให้ราษฎรส่วนหนึ่งได้กระจายตัวทำการเกษตรตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตตำบลเข็กน้อย จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจในการอนุรักษ์และพัฒนาระบบนิเวศให้มีความสมดุลอย่างต่อเนื่อง เพื่อการเป็นอยู่ที่มั่นคงและยั่งยืนของลูกหลานสืบไป จังหวัดเพชรบูรณ์มีกลุ่มชาติพันธุ์หลัก ประกอบด้วย

- ๑) กลุ่มชาวพื้นเมือง บ้านสะเดียง ตำบลสะเดียง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์
- ๒) กลุ่มชาวไทยหล่ม บ้านนาแซง ตำบลนาแซง อำเภอหล่มเก่า
- ๓) กลุ่มชาวเขา บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ
- ๔) กลุ่มชาวนา บ้านน้ำเลา ตำบลบ้านโคก อำเภอเมืองเพชรบูรณ์

ในการวิเคราะห์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มุ่งศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มชาวเขาที่มีการตั้งถิ่นฐานและวิถีชีวิตการเป็นอยู่ตามภูเขาสูงหรือที่ราบเชิงเขา ใน ๓ ชุมชน ได้แก่ชุมชนบ้านเข็กน้อย ชุมชนบ้านเล้าลือ และชุมชนบ้านเพชรดำ อันประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าม้งและเผ่าลีซอ ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีความเป็นมาและพัฒนาการที่น่าสนใจ เพราะเป็นกลุ่มที่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนอย่างเหนียวแน่น ทั้งภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรมประเพณี คติความเชื่อ และการเป็นอยู่ จำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไป เช่น เผ่าลีซอ จะมีประเพณีปีใหม่ไทยภูเขาเผ่าลีซอ ที่จัดขึ้นในช่วงตรุษจีน ประเพณีนี้เรียกว่า “กินวอ” จะมีการเลี้ยงเหล้าข้าวโพด เลี้ยงขนมปาดี้ เลี้ยงฉลองด้วยอาหารต่าง ๆ ที่ปรุงจากเนื้อหมูทุกคนในหมู่บ้านจะไปรวมกันที่บ้านหมอผีประจำหมู่บ้าน มีการประกอบพิธีเข้าทรงเพื่อขจัดสิ่งชั่วร้าย พอตกลงกลางคืนจะมีการเต้นรำฉลองที่เรียกว่า “เต้นจะคี” ถึงวันรุ่งขึ้นปีใหม่ จะมีการยิงปืนและมีการเช่นบูชาผีประจำหมู่บ้าน

การแต่งกายของเผ่าลีซอ แบ่งเป็นการแต่งกายของผู้ชายและผู้หญิง สำหรับผู้ชายจะสวมเสื้อคอกลมสีดำ ผ่าอกด้านขวาทับด้านซ้ายเป็นแนวเฉียง ปักลวดลายสีขาวที่หน้าอก และประดับด้วยกระดุมสีเงินตามไหล่และคอ กางเกงขายาว เป้ากว้างสีดำ มีแถบตรงปลายขาสีฟ้า ส่วนการแต่งกายของผู้หญิง เสื้อผ้าของผู้หญิงมีลักษณะคล้ายเสื้อคลุม ผ่าเฉียงจากคอลงไปถึงเข่าแทนกระโปรง ส่วนใหญ่ใช้สีฟ้าสดใน ช่วงแขนที่ยาวลงมาถึงข้อมือ ขลิบด้วยผ้าสีดำที่ริมชาย ตรงคอและ

ไหล่อลิบด้วยสีแดงชมพู คาดเป็นลายสวยงาม ที่เอาใช้ผ้าสีดำคาดเป็นเข็มขัด ส่วนชั้นในสวมกางเกงขายาวไว้เสมอ ตรงขอบกางเกงขลิบด้วยสีดำหรือสีม่วงและลายอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าม้ง บ้านเขาน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เผ่าม้ง เป็นชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์อันโดดเด่น มีประเพณี การละเล่น การแต่งกาย อาหาร ความเชื่อ มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง แม้ว่าภาษาเขียนดั้งเดิมจะสูญหายไปแล้วก็ตาม ชุมชนเผ่าม้งเป็นชนเผ่าที่ให้ความสำคัญกับเครื่องประดับเงินและมีหัตถกรรมลวดลายปักผ้าที่มีเอกลักษณ์สืบทอดกันมาช้านาน หน่วยงานภาครัฐจะต้องกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ สร้างจิตสำนึกรักถิ่นเกิด ให้มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๕.๑ สภาพทั่วไปของจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย มีแนวเขตติดต่อระหว่างภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ประมาณเส้นรุ้งที่ ๑๖ องศาเหนือ กับเส้นแวงที่ ๑๐๑ องศาตะวันออก ส่วนที่กว้างที่สุดวัดจากทิศตะวันออกถึงทิศตะวันตกยาว ๕๕ กิโลเมตร ส่วนที่ยาวที่สุดวัดจากทิศเหนือถึงทิศใต้ยาว ๒๙๖ กิโลเมตร โดยมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ ๑๒,๖๖๘.๔๑๖ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๗.๙ ล้านไร่ ระยะทางถนน ห่างจากกรุงเทพมหานคร ๓๔๖ กิโลเมตร

จังหวัดเพชรบูรณ์ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

- ทิศเหนือ มีอาณาเขตติดกับอำเภอด่านซ้าย อำเภอภูหลวง และอำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย
- ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดกับอำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น, อำเภอคอนสาร อำเภอหนองบัวแดง และอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ
- ทิศใต้ มีอาณาเขตติดกับอำเภอโคกเจริญ อำเภอชัยบาดาล และอำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี
- ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดกับอำเภอนครไทย อำเภอวังทอง และอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก, อำเภอวังทรายพูน อำเภอทับคล้อ และอำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร, อำเภอหนองบัว และอำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์

๒) ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดเพชรบูรณ์ มีภูเขาล้อมรอบเป็นรูปเกือกม้า แนวขนานทาง ตะวันออกและตะวันตก ความยาวของจังหวัดจากพื้นที่บนสุดของจังหวัด ไปยังพื้นที่ด้านล่างสุดของ จังหวัด ประมาณ ๒๙๖ กิโลเมตร โดยมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๑๑๔ เมตร ลักษณะเป็น พื้นที่ลาดเอียงจากเหนือลงใต้ และมีพื้นที่ราบอยู่ตอนกลาง และมีแม่น้ำสำคัญไหลผ่านจังหวัด คือ แม่น้ำป่าสักเป็นแนวยาวจากทิศเหนือมาทิศใต้ ความยาว ๓๕๐ กิโลเมตร ไหลลงสู่เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จังหวัดลพบุรี

๓) ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์มีภูเขาล้อมรอบจึงทำให้อากาศร้อนจัดในฤดูร้อนหนาวจัด ในฤดูหนาว โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอน้ำหนาว เขาค้อ และหล่มเก่า มีอากาศหนาวที่สุด และบนพื้นที่ ภูเขาที่มีอากาศเย็นตลอดทั้งปี อุณหภูมิสูงสุด ๓๕.๔๓ องศาเซลเซียส และต่ำสุด ๑๔.๖๖ องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ย ๒๗.๔๒ องศาเซลเซียส ฤดูร้อนเริ่ม ในเดือนมีนาคมถึงเมษายน ฤดูฝนเริ่มเดือน พฤษภาคมถึงตุลาคม และฤดูหนาวระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๑,๑๘๗.๐ มิลลิเมตรต่อปี ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย ๖๖.๓ %

๔) การเมืองการปกครอง

จังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๑ อำเภอ ๑๑๗ ตำบล ๑,๔๓๐ หมู่บ้าน เมืองครุฑปกครองส่วนท้องถิ่น รวม ๑๒๘ แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑ แห่ง เทศบาลเมือง ๓ แห่ง เทศบาลตำบล ๒๐ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล ๑๐๔ แห่ง มีประชากรทั้งสิ้น ๙๙๓,๒๑๒ คน ชาย ๔๙๓,๕๐๔ คน หญิง ๔๙๙,๗๐๘ คน ๓๒๕,๕๗๙ ครัวเรือน^{๓๖} ซึ่งอำเภอทั้ง ๑๑ อำเภอมีดังนี้ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ อำเภอชนแดน อำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า อำเภอวิเชียรบุรี อำเภอศรีเทพ อำเภอหนองไผ่ อำเภอเบิ่งสามพัน อำเภอน้ำหนาว อำเภอวังโป่ง และอำเภอเขาค้อ

๒.๕.๒ สภาพพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ (ประวัติการตั้งถิ่นฐาน)

ชื่อของจังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อสมัยก่อนน่าจะชื่อว่าเมือง "เพชบุระ" ตามที่ปรากฏในจารึก ลานทองคำที่พบจากเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ วัดมหาธาตุ ซึ่งหมายถึงเมืองแห่งพืชพันธุ์ธัญญาหาร แต่ใน ระยะเวลาต่อมาได้เพี้ยนหรือเปลี่ยนเป็นชื่อ "เพ็ชรบูรณ์"^{๓๗} และเปลี่ยนเป็น "เพชรบูรณ์" กลาย ความหมายเป็นเมืองที่อุดมด้วยเพชร และได้นำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัด

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการรวบรวมหัวเมืองตามชายแดนที่ สำคัญตั้งเป็นเขตการปกครองใหม่ขึ้นเป็นระบบมณฑลเทศาภิบาล ในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ มณฑลเพชรบูรณ์

^{๓๖} จังหวัดเพชรบูรณ์, แผนพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์ ๔ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๑), เอกสารอัดสำเนา.

^{๓๗} กระทรวงมหาดไทย, ประกาศเรื่องการเปลี่ยนชื่ออำเภอ, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๔ หน้า ๔๕

ได้ตั้งขึ้นเป็นอิสระ เนื่องจากท้องที่มีภูเขาล้อมรอบ มีการเชื่อมต่อคมนาคมกับมณฑลอื่นไม่สะดวก ลำบากแก่การติดต่อราชการ และโอนเมืองหล่มสัก อำเภอล่มเก่า อำเภอวังสะพุง มาขึ้นกับมณฑลเพชรบูรณ์ ยุบเมืองวิเชียรบุรีเป็นอำเภอ โอนอำเภอบัวชุม (ปัจจุบันเป็นตำบล) อำเภอชัยบาดาลขึ้นกับเมืองเพชรบูรณ์ มณฑลเพชรบูรณ์จึงมีสองเมือง คือหล่มสักกับเพชรบูรณ์

พ.ศ. ๒๔๔๗ ได้ยุบมณฑลเพชรบูรณ์ และได้ตั้งเป็นมณฑลอีกในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ และได้ยุบอีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ จังหวัดเพชรบูรณ์ในขณะนั้นมี ๔ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอวัดป่า (ปัจจุบันคือตำบลในอำเภอล่มสัก) อำเภอวิเชียรบุรีและกิ่งอำเภอชนแดน^{๓๘} จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้ยกเลิกมณฑลต่าง ๆ ทั่วประเทศ

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยาวนาน โดยสร้างอยู่ที่ปรากฏหลักฐานที่มีมาตั้งแต่สมัยยุคหิน ได้มีการพบหลักฐานจากการขุดค้นทางโบราณคดีของหน่วยโบราณคดีกรมศิลปากร ได้ทำการขุดค้นพบแหล่งโบราณคดีบริเวณบ้านนายทองเสริม ทองรณะ ที่หมู่บ้านหนองแดง ตำบลสระกรวด อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์พบหลักฐานต่าง ๆ ดังนี้^{๓๙}

“จากการขุดค้นพบหลักฐานต่าง ๆ ที่เป็นตัวบ่งชี้บอกลักษณะต่าง ๆ ของชุมชน เช่น พบโครงกระดูก ๑ โครง ในสภาพที่สมบูรณ์โดยการหันศีรษะไปทางทิศใต้และมีดินเผาหาวด้วย น้ำดินชั้นสีแดงอยู่ทางด้านข้างของโครงกระดูกและมีหินขนาดใหญ่วางไว้เหนือศีรษะนอกจากนี้ยังพบตราประทับดินเผาที่มีลักษณะเป็นร่องลึกหลายชิ้นในส่วนของเครื่องมือ เครื่องใช้และสิ่งที่ใช้เป็นอาหารที่พื้นดินพบเศษภาชนะดินเผา เปลือกหอย กระดูกสัตว์และเศษหินจำนวนมาก...

จากหลักฐานที่ค้นพบนี้ สรุปได้ว่าบริเวณนี้แห่งนี้เป็นแหล่งชุมชนดั้งเดิมสมัยก่อนประวัติศาสตร์จากชุมชนดั้งเดิมก่อนประวัติศาสตร์ ชุมชนเหล่านี้ได้รับความเจริญจากแหล่งภายนอกและพัฒนาจากชุมชนแบบดั้งเดิมมาเป็นชุมชนดั้งเดิมสมัยประวัติศาสตร์ โดยมีหลักฐานปรากฏ คือเมืองโบราณศรีเทพ ปัจจุบันนี้ ตั้งอยู่ในบริเวณเมืองเก่าอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ชุมชนแถบลุ่มแม่น้ำป่าสัก เป็นดินแดนที่จัดได้ว่ามีอารยธรรมเก่าแก่มีของในสมัยก่อนประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือหิน ในสมัยประวัติศาสตร์มีซากเมืองโบราณหลายแห่งที่สำคัญคือ เมืองโบราณศรีเทพซึ่งพบเทวรูปรุ่นเก่าแก่แบบสวามิภักดิ์มากมายน ร่องรอยเมืองโบราณ

^{๓๘} คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดเพชรบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : ศุภสมาคมฯ, ๒๕๔๓).

^{๓๙} วิชัย ตันกิตติกร, อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๓๔), หน้า ๔๔.

และโบราณวัตถุ ภายในดินแดนนี้มีเรื่อยมาจนถึงสมัยลพบุรีและสุโขทัย...^{๔๐} ดังนั้นถ้ากล่าวถึงชุมชนที่มาตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่เป็นที่ตั้งของจังหวัดเพชรบูรณ์นั้นนักวิชาการได้สรุปว่า บริเวณลุ่มแม่น้ำป่าสักมีชุมชนอยู่อาศัยมาตั้งแต่ต้นประวัติศาสตร์ และมีความสัมพันธ์กับชุมชนแถบที่ลุ่มภาคกลาง และแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระยะต่อมาจนกระทั่งทิ้งร้างไป ความสำคัญเมืองเพชรบูรณ์จึงไปอยู่ที่เมืองสุโขทัย ตัวอย่างพลเมืองที่น่าจะเป็นคนร่วมสมัยกับเมืองโบราณศรีเทพ คือ ชาวบน เพราะพูดภาษาย่อยของมอญอันเป็นอารยธรรมของทวารวดี ซึ่งมีหลักฐานเป็นโบราณสถานมีลายปูนปั้นที่บริเวณเขาค้างในอุทยานประวัติศาสตร์เมืองโบราณศรีเทพ มีลักษณะแบบเดียวกับเมืองคูบัวที่จังหวัดราชบุรีซึ่งเป็นอารยธรรมแบบทวารวดีเช่นเดียวกันแสดงถึงความสัมพันธ์ของดินแดนทั้งสองเขตนี้เมืองศรีเทพ มีประวัติความเป็นมาไม่ต่ำกว่าพันปี นักโบราณคดีสันนิษฐานว่า สร้างขึ้นระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๘

หลังจากที่เมืองโบราณศรีเทพถูกทิ้งร้างไป ชุมชนได้ย้ายมาเจริญรุ่งเรืองที่บริเวณเมืองเพชรบูรณ์ภายใต้อำนาจของสุโขทัย จากประวัติศาสตร์การตั้งเมืองสุโขทัยได้กล่าวถึงขุนที่อยู่ในเมืองราดคือพ่อขุนผาเมืองมีความสำคัญในการสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยและสันนิษฐานว่าเมืองราดอยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์ สำหรับวีรกรรมของพ่อขุนผาเมืองนั้น คือ พระองค์ร่วมกับพ่อขุนบางกลางหาว เจ้าเมืองบางยาง หัวหน้าชุมชนไทย ได้รวมกำลังน้ำใจและกำลังคนเข้าขับไล่ขอมสมาดโหลญล่ำพง และขจัดอำนาจการปกครองของชุมชน ให้พ้นจากอาณาจักรขอม และได้สถาปนาพ่อขุนบางกลางหาวขึ้นเป็นเจ้าเมืองมีพระนามใหม่ว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เป็นกษัตริย์พระองค์แรกของราชวงศ์พระร่วง

หลังจากหมดอำนาจของกรุงสุโขทัย ดินแดนเพชรบูรณ์ก็หมดความสำคัญลง มีอาณาจักรของกรุงศรีอยุธยาเจริญรุ่งเรืองแทน เพราะเป็นเมืองที่ตั้งอยู่บริเวณชุมทางของแม่น้ำหลายสาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสัก ซึ่งล้วนแต่เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกับบ้านเมืองภายในทั้งทางตะวันตกเฉียงเหนือ ทางเหนือและทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และด้วยเหตุที่เพชรบูรณ์เป็นเมืองที่ตั้งอยู่บริเวณแม่น้ำป่าสัก ซึ่งเป็นเส้นทางการค้าขายระหว่างเพชรบูรณ์และอยุธยา ดังนั้นการโยกย้ายสามารถการปกครอง การเผยแพร่วัฒนธรรมจึงมาตามเส้นทางของแม่น้ำดังที่ วิชัย ตันกิตติกร ได้กล่าวไว้^{๔๑} ดังนี้

“แหล่งน้ำจะเป็นปัจจัยหลักทั้งการใช้อุปโภคและบริโภคในรูปของการเกษตรกรรม การสัญจรแลกเปลี่ยนสินค้ารวมทั้งการแพร่กระจายจากชุมชนหนึ่งไปยังอีกชุมชนหนึ่ง ซึ่งประเด็นของเราแหล่งน้ำทางสัญจรกับเมืองสำคัญจะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างทางวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างเป็นอย่างดี” ดังนั้น อำนาจการปกครองและรูปแบบของวัฒนธรรมของกรุงศรีอยุธยาซึ่ง

^{๔๐} ศรีศักร วัลลิโภดม, *สู่ความเข้าใจวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๑๗.

^{๔๑} วิชัย ตันกิตติกร, *อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ*, หน้า ๑๒๗.

เป็นอาณาจักรใหญ่ จึงมีอิทธิพลต่อชุมชนของจังหวัดเพชรบูรณ์ ดังปรากฏหลักฐานทางประติมากรรม คือวัดช้างเผือกมีพระพุทธรูปทรงเครื่อง เช่นเดียวกับพระพุทธรูปที่นิยมสร้างในสมัยอยุธยายุคปลาย และที่วัดโพธิ์กลางมีพระพุทธรูปปางประทานอภัยประทับยืน มีลักษณะพุทธรูปเช่นเดียวกับสมัยอยุธยา ที่พระเศียรมีพระมาลาทรงเทริดเช่นเดียวกับสมัยอยุธยายุคต้น ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำริที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้กล่าวการสร้างเมืองเพชรบูรณ์ไว้ ดังนี้

“สันนิษฐานว่าเป็นเมืองที่สร้างขึ้นมา ๒ ยุค แต่สร้างซ้ำลงในที่เดียวกันสิ่งสำคัญคือเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ (ศิลปะร่วมสมัยสุโขทัย) วัดมหาธาตุและวัดโบราณ ซึ่งทำให้เข้าใจยุคแรกสร้างขึ้นเมื่อกรุงสุโขทัยหรือพิษณุโลกเป็นเมืองหลวงเอาลำน้ำไว้กลางเมืองเช่นเดียวกับเมืองพิษณุโลก กำแพงเมืองมีลักษณะเป็นกำแพงดิน กว้างยาวด้านละ ๘๐๐ เมตร ยุคที่สองสร้างในแผ่นดินพระนารายณ์มหาราช มีป้อมกำแพงก่อด้วยอิฐปนศิลาสันนิษฐานว่าคล้ายที่เมืองนครราชสีมาแต่เล็กและเตี้ยกว่า เอาแม่น้ำกลางเมืองเหมือนกันเพียงแต่สร้างกำแพงเมืองให้เล็กลงกว่าเดิม”^{๔๒}

หลังสมัยอาณาจักรอยุธยาล่มสลายลง ในสมัยกรุงธนบุรี เพชรบูรณ์กลายเป็นเมืองชายแดนที่ไม่มีความสำคัญนัก สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้กล่าวถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกรุงธนบุรีไว้ดังนี้

“จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นแหล่งพำนักชั่วคราวของเจ้าพระยาจักรี (สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) กับเจ้าพระยาสุรสีห์ (กรมพระราชวังบวรสุรสีห์นาถ) ได้นำกองทัพตีแตกทัพอะแซห่วนก็ (พม่า) ที่ล้อมรอบเมืองพิษณุโลก (มีตำนานอะแซห่วนก็เคยขูดตัวพญาจักรี) และมาชุมนุมพักทัพที่วัดมหาธาตุ จังหวัดเพชรบูรณ์”^{๔๓}

ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นช่วงที่ชาวไทยกำลังสู้รบกับพม่าที่ได้ยกทัพมาตีอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาจนล่มสลาย ชุมชนได้กระจายตัวแล้วมาตั้งเมืองหลวงใหม่ที่กรุงธนบุรีในระยะนั้น และเมื่อพระยาจักรีได้ปราบดาภิเษกพระองค์เป็นกษัตริย์ ได้ย้ายชุมชนมาตั้งเมืองใหม่อยู่ที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดเพชรบูรณ์ได้ตกอยู่ใต้ขอบเขตสยามและในสมัยรัชกาลที่ ๕ ในปี พ.ศ. ๒๔๒๖ ได้มีการรวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ เข้าเป็นมณฑล และจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๓ เมืองเพชรบูรณ์ได้ยกฐานะขึ้นเป็นมณฑลเพชรบูรณ์ มีให้ยาเพชรรัตนสงคราม (เฟื่อง) ดำรงตำแหน่งสมุเทศาภิบาล และรวมเอาเมืองลุ่มแม่น้ำป่าสัก คือเมืองหล่มสักและเมืองวิเชียรบุรีเข้ากับเมืองเพชรบูรณ์ แยกเป็นมณฑลหนึ่งต่างหากดังที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ทรงบันทึกไว้ ดังนี้

^{๔๒} ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระนารายณ์, พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๔), หน้า ๒.

^{๔๓} ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระนารายณ์, มูลเหตุแห่งการสร้างวัดในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๕๐), หน้า ๒.

“การที่พระยาเพชรรัตนสงครามสามารถจัดระเบียบแบบแผนปกครองเมืองเพชรบุรี สำเร็จนั้นเป็นข้อมูลให้ต้องปรารถนาไปถึงเมืองหล่มสักและเมืองวิเชียรบุรีที่อยู่ลุ่มน้ำป่าสักด้วยกัน แต่จะเอาหัวเมืองทางน้ำสักไปเข้ามณฑลใดก็ขัดข้องด้วยทางคมนาคมดังกล่าวมาแล้วจะปกครองได้ สะดวกอย่างเดียว ก็แต่รวมหัวเมืองในลุ่มน้ำป่าสัก เมืองแยกเป็นมณฑลหนึ่งต่างหากจึงตั้งมณฑล เพชรบุรี”^{๔๔}

ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตและขอบเขตอำนาจการปกครองอีกหลายครั้ง มีการยกเลิกมณฑลต่าง ๆ ทั้งหมด เมื่อมีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๖ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๕ และตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๑๘ ลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๑๕ ได้จัดระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาคออกเป็นจังหวัด และอำเภอโดยรอบท้องที่ หลาย ๆ อำเภอขึ้นเป็นจังหวัด มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีการตั้งการยุบและเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัด ให้ ตรงตามพระราชบัญญัติโดยมีตัวแทนจากหน่วยงานส่วนกลางลงมาประจำเป็น คณะกรรมการบริหาร ราชการจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

๒.๕.๓ วัฒนธรรมประเพณีจังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีประชากรหลากหลายจึงทำให้ มีวัฒนธรรมประเพณีที่หลากหลายเป็นเงาตามตัว แต่เมื่อสรุปวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

๑) ประเพณีเส็งกลองล่องโคมไฟไหว้พ่อนขุนผาเมือง

ประเพณีเส็งกลองล่องโคมไฟไหว้พ่อนขุนผาเมือง เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อเคารพสักการะ และเผยแพร่ประวัติเกียรติคุณของพ่อนขุนผาเมือง ปุชนิยบุคคลของชาติไทย โดยกำหนดการจัดขึ้นช่วง ปลายปีของทุก ๆ ปี จัดงานบริเวณอนุสาวรีย์พ่อนขุนผาเมือง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบุรี (สี่แยก พ่อนขุนผาเมือง) ซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นของอำเภอหล่มสัก ประกอบไปด้วยกิจกรรมดังนี้

๑.๑) การเส็งกลอง คือการแข่งขันตีกลองยาวและตีกลองสองหน้าว่า กลองลูกไหนจะมีเสียงไพเราะกว่ากัน ประเพณีการเส็งกลอง เป็นการละเล่นพื้นบ้านของชาวอำเภอหล่มสัก ซึ่งมีมาแต่ โบราณ มักนิยมเล่นในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา-ออกพรรษา ซึ่งมีการเส็งกลอง ๒ ลักษณะ คือ จัดเส็ง กลองร่วมกับงานบุญบั้งไฟ โดยเชื่อว่าการเส็งกลองเพื่อเป็นการเชื่อบุญเทวดา มนุษย์โลก และภูติผีมา ร่วมทำบุญบั้งไฟโดยพร้อมเพรียงกัน อีกลักษณะจนเป็นการนัดหมายช่างกลองตามบ้านต่าง ๆ ให้นำ กลองมาเส็งแข่งกันเพื่อประกวดในเรื่อง "ความดัง" กลองที่ดีได้เสียงดังที่สุด คือ มีเสียงทุ้ม กลาง แหลม ครบถ้วนจะเป็นผู้ชนะการแข่งขัน ลักษณะกลองที่จะนำมาเส็ง ทำมาจากไม้ประดู่ เจาะให้กลวงและ บาง มีลักษณะเรียวยาว หลังกลองจะเป็นหนังวัว ส่วนฆ้องที่ใช้ตี ทำมาจากไม้ข่อยหรือไม้หมอน ส่วนมีจะ ใช้ตีจะนำตะกั่วมาหุ้มรอบ เพื่อรักษาหนังหน้ากลอง และฆ้องมีน้ำหนักรัดดีได้ดัง วิธีเส็งกลอง จะนำ

^{๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

กลอง ๒ ใบ มาวางตั้ง ๑ ใบ วางแนวนอน ๑ ใบ โดยมือซ้ายจะตีใบนอน มือขวาจะตีใบตั้ง จะมีจังหวะซ้ำ ๆ ปานกลาง และเร็ว

๑.๒) การล่องโคม หมายถึง การลอยโคมไฟ เชื่อกันว่าเป็นการบูชาเทพยดาบนสวรรค์มักนิยมล่องโคมไฟกันในช่วงวันออกพรรษา กิจกรรมนี้จัดขึ้นในช่วงระหว่างวันที่ ๒๙ ธันวาคม - ๒ มกราคมของทุกปี บริเวณลานอนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง ภายในงานมีกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น การประกวดเสียงกลอง การล่องโคมไฟ การรับประทานอาหารพื้นเมือง และการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ

ประเพณีการล่องโคมไฟ เป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่นิยมเล่นกันในวันออกพรรษา ซึ่งเชื่อว่าหลังจากพระพุทธเจ้า ได้จำพรรษา ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ครบเดือนแล้ว จึงได้ขึ้นไปเทศนาให้พระพุทธรูปมาดบนสวรรค์ชั้นดุสิต และลงมาเทศน์โปรดมนุษย์โลก และเมืองบาดาล ซึ่งเป็นที่พอใจของพญานาคยิ่งนัก พญานาคจึงได้ถวายบังไฟพญานาคเพื่อเป็นการส่งเคราะห์ร้าย รวมทั้งเป็นการขอขมาพระแม่คงคาด้วย ส่วนโคมไฟหรือโคมลอยที่ขึ้นไปในอากาศจะเป็นการบูชาเทวดา ลักษณะโคมไฟลอยน้ำ จะนำต้นกล้วย ๓-๔ ต้น มาตัดให้ยาวเท่ากันทำเป็นแพ บนแพจะเป็นรูปปราสาท รูปพญานาค เรือสำเภา และมีชั้นให้วางโคมไฟที่ทำจากตะเกียงไม้ไผ่หรือกระบอกน้ำมันหุ้มด้วยกระดาษสีต่าง ๆ และมีรูปเทียนอย่างละดอก จุดเพื่อบูชาพระแม่คงคา แล้วล่องตามน้ำไป ลักษณะโคมไฟหรือโคมลอยที่ลอยขึ้นไปในอากาศทำจากกระดาษสีต่าง ๆ จำนวน ๖๐-๘๐ แผ่น ต่อเป็นทรงกลม ทรงรี และรูปเหลี่ยมต่าง ๆ มีปากรับลมคาร์บอนไดออกไซด์ จากเตาความร้อน ส่วนการประกวดโคมลอยนั้นจะดูที่ความสูง และความนาน ในการลอยในอากาศ

๒) ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ

งานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ เป็นงานประเพณีเก่าแก่ของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ที่สืบทอดกันมายาวนานชั่วอายุคน เป็นประเพณีที่แปลกไม่มีปรากฏในที่อื่น ๆ ในวันสารทไทยของทุกปีชาวเพชรบูรณ์จะเดินทางไปร่วมพิธีกันอย่างคับคั่ง ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ เมื่อก่อนมีการเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น อุ้มพระดำน้ำ อุ้มพระสร่งน้ำ บางคนก็เรียกว่า งานประเพณีสารทไทยวัดไตรภูมิ หรือประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปสร่งน้ำก็มี จนกระทั่งเดือนตุลาคม ๒๕๒๘ ทางคณะกรรมการได้ร่วมประชุมกันอย่างกว้างขวางเพื่อหารือเกี่ยวกับการจัดงานเป็นทางการ และมีมติให้ใช้ชื่องานว่า งานประเพณี “อุ้มพระดำน้ำ”

งานประเพณีดังกล่าวนี้ ทุกปีจะจัดที่บริเวณวัดไตรภูมิ ถนนเพชรรัตน์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พระพุทธรูปองค์นี้ที่อัญเชิญไปดำน้ำ มีนามว่า พระพุทธมหาธรรมราชา เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดเพชรบูรณ์ ปางสมาธิ ศิลปะสมัยลพบุรี หล่อด้วยเนื้อทองสัมฤทธิ์ หน้าตัก กว้าง ๑๓ นิ้ว สูง ๑๘ นิ้ว ไม่มีฐาน พุทธลักษณะ เป็นทรงเทริด พระพักตร์กว้าง พระโอษฐ์แบะ พระหนุป้าน พระกรรณยาวย้อย จนจรดพระอังสา ที่พระเศียร ทรงเครื่องขมาเทริด มีกระบังหน้า ทรงสร้อยพระศอ พาหุรัดและประคตเป็นลวดลายงดงามยิ่ง

ตามประวัติเล่าสืบกันต่อมาหลายชั่วอายุคนแล้วว่า เมื่อประมาณ ๔๐๐ ปีที่ผ่านมา มีชาวเพชรบูรณ์ กลุ่มหนึ่งมีอาชีพในการจับสัตว์น้ำอยู่ในลำน้ำป่าสัก อยู่มาวันหนึ่งชาวประมงกลุ่มนี้ได้ออกไปล่าปลาตามปกติเช่นทุกวัน เผอิญวันนั้นเกิดเหตุการณ์ประหลาดตั้งแต่เช้าถึงบ่าย ไม่มีใครจับปลา ได้เลยสักตัวคล้ายดังกับว่าใต้พื้นน้ำ ไม่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่เลย สร้างความงุนงงแก่พวกเขาเป็นอย่างมาก ต่างพากันนั่งปรึกษากันว่าจะทำประการใดดี บริเวณที่ชายเหล่านั้นนั่งปรึกษากันอยู่นั้น ปัจจุบันคือบริเวณวังมะขามแพบ คำว่า มะขามแพบ นั้น หมายถึง ไม้ระก้านั่นเอง บริเวณดังกล่าว อยู่ทางทิศเหนือของเมืองเพชรบูรณ์ ทันใดนั้น กระแสน้ำในแม่น้ำแห่งนั้นหยุดไหลนิ่งอยู่กับที่ แล้วค่อย ๆ มีพรายน้ำผุดขึ้นมาทีละฟอง ทวีมากขึ้น มองดูคล้ายกับน้ำกำลังเดือดอยู่บนเตาไฟ ไม่นานก็เปลี่ยนเป็นวังน้ำวนใหญ่และลึกมาก ณ ที่แห่งนั้น ทุกคนต่างมองด้วยความมึนงง ไม่สามารถหาคำตอบว่าเกิดขึ้นจากอะไร เหตุการณ์ ดำเนินต่อไป จนกระทั่งกระแสน้ำวนแห่งนั้น ได้เริ่มคืนสู่สภาพเดิมและดูดเอาพระพุทธรูปองค์นี้ขึ้นมาจากใต้พื้นน้ำแห่งนั้น ลอยขึ้นมาอยู่เหนือผิวน้ำนั้น มีการดำผุดดำว่ายอยู่ตลอดเวลา เหมือนอาการของเด็กเล็กที่กำลังเล่นน้ำ เป็นที่แน่นอนว่า ชาวประมงกลุ่มนั้นได้ประจักษ์ถึงความศักดิ์สิทธิ์ จึงได้ลงไปอัญเชิญขึ้นมาประดิษฐานบนบกให้ผู้คนที่หลายได้กราบไหว้สักการบูชา และพร้อมใจกันอัญเชิญมาประดิษฐานไว้ที่วัดไตรภูมิในปัจจุบัน

ในปีต่อมา ครั้นถึงเทศกาลสารทไทย พระพุทธรูปที่ถูกอัญเชิญขึ้นมาจากน้ำได้หายไปอย่างไร้ร่องรอย ชาวบ้านชาวเมืองก็ออกตามหากันจ้าละหวั่น ในที่สุดก็ไปพบพระพุทธรูปองค์นี้ตรงบริเวณที่พบครั้งแรกและกำลังดำผุดดำว่ายอยู่พอดี จึงได้อัญเชิญมาอีกครั้งหนึ่ง นับตั้งแต่บัดนั้นมา เมื่อถึงเทศกาลสารทไทย คือตรงกับวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือนสิบของทุกปี ภายหลังจากถวายภัตตาหารเช้า แต่พระภิกษุสงฆ์แล้ว เจ้าเมืองเพชรบูรณ์ สมัยนั้นพร้อมด้วยข้าราชการ ตลอดจนประชาชนในเมืองเพชรบูรณ์ จึงร่วมกันอัญเชิญพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์นี้ ได้ทำพิธีสงฆ์น้ำที่วังมะขามแพบตรงที่พบครั้งแรกเป็นประจำทุกปี หากปีใดน้ำน้อยเข้าไปไม่ได้ก็อัญเชิญไปสงฆ์น้ำที่วัดโบสถ์ชนะมารทางเหนือเมืองเพชรบูรณ์ แล้วถวายนามท่านว่า “พระพุทธรูปมหาธรรมราชา”

ความเชื่อถือในอีกทางหนึ่งนั้นเชื่อว่า เทพเจ้าผู้สิงสถิตในองค์พระพุทธรูปมหาธรรมราชา เป็นพระภิกษุโบราณ ๒ รูป ได้สร้างพระพุทธรูปองค์นี้ ตั้งแต่ครั้งเป็นมนุษย์ ในสมัยลพบุรี ต่อมากรุงสุโขทัยได้แผ่อำนาจขยายอาณาเขต พระพุทธรูปมหาธรรมราชาได้ถูกเชิญไปประดิษฐานไว้ที่กรุงสุโขทัยจนมาถึงสมัยพระยาไทย กษัตริย์องค์ที่ ๖ ในราชวงศ์พระร่วง ประจวบกับเพชรบูรณ์ว่างกษัตริย์ผู้ครองนครได้โปรดให้ออกญาศรีเพชรรัตนานคราบาล นามเดิมว่า เรือง ไปเป็นเจ้าครองเมืองเพชรบูรณ์ โดยขึ้นตรงต่อกรุงสุโขทัย พร้อมกันนี้ได้พระราชทานพระพุทธรูป “พระพุทธรูปมหาธรรมราชา” มาด้วย สำหรับเป็นพระคู่บ้านคู่เมือง โดยมีกระแสรับสั่งให้มาทางลำน้ำ หากแควที่ใดก็ให้สร้างวัดใหม่ เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปองค์นี้

สำหรับการเดินทางมาในสมัยก่อน ล่องมาตามลำน้ำยมจากสุโขทัยผ่านพิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง อยุธยา แล้ววกเข้าลำน้ำป่าสักที่อยุธยา ผ่านสระบุรี แล้วสู่ จุฬามายปลายทางที่เพชรบูรณ์ รวมระยะเวลาการเดินทางหนึ่งปีเต็ม เมื่อแรกมาถึงดำริจะนำพระ พุทธมหาธรรมราชาไปประดิษฐานไว้ที่วัดมหาธาตุ ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ แต่เป็นการขัดพระบรมราชโองการ จึงสร้างวัดขึ้นมาใหม่ให้ชื่อว่า “วัดไตรภูมิ” เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติแก่พระร่วง ซึ่งเป็นผู้พระราช นิพนธ์เรื่อง ไตรภูมิพระร่วง

ในวันสารทไทยของทุกปี ทางจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้อัญเชิญพระพุทธรูปมหาธรรมราชา ประดิษฐานบนบุษบกแห่จากวัดไตรภูมิไปตามเส้นทางในเขตเทศบาล เพื่อให้ประชาชนได้สักการบูชา และอัญเชิญมาเฉลิมฉลองที่วัดไตรภูมิในวันสารทไทย ซึ่งเป็นวันที่สามของงาน ผู้ว่าราชการจังหวัดจะ อัญเชิญพระพุทธรูปมหาธรรมราชาประดิษฐานบนเรือที่ทำน้ำหน้าวัดไตรภูมิทวนกระแสน้ำในแม่น้ำป่าสัก ไปทำพิธีดำน้ำที่หน้าวัดโบสถ์ชนะมาร ซึ่งเป็นวังน้ำลึก เมื่อถึงบริเวณพิธี ผู้ว่าราชการจังหวัด เพชรบูรณ์ จะอัญเชิญพระพุทธรูปมหาธรรมราชาเทิดไว้เหนือหัวดำน้ำลงไปพร้อมกัน โดยหันหน้าไปทาง เหนือสามครั้ง หันหน้าลง ทางใต้สามครั้ง ตามความเชื่อที่ว่า จะทำให้น้ำท่าอุดมสมบูรณ์ บ้านเมือง ร่มเย็นเป็นสุข

ความเชื่อในการอัญเชิญพระพุทธรูปมหาธรรมราชาดำน้ำ ผู้ที่ทำการอัญเชิญจะต้องเป็นผู้ว่า ราชการจังหวัดเท่านั้น ทั้งนี้เพราะตำแหน่งเทียบได้กับเจ้าเมืองในสมัยโบราณ ซึ่งเป็นใหญ่ที่สุดในเมือง ความเสียสละของผู้เป็นใหญ่ในนครที่มีความห่วงใยในความทุกข์สุขของราษฎรและได้ชื่อว่า เป็นผู้ ทะนุบำรุงพุทธศาสนาให้มั่นคงสืบไป พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์นี้ จะให้ผู้อื่นที่ไม่ใช่เจ้าเมืองอัญเชิญไป ดำน้ำแทนไม่ได้ หากปีใดไม่มีการอัญเชิญพระพุทธรูปองค์ดังกล่าวไปดำน้ำ ชาวเพชรบูรณ์ เชื่อกันว่าปี นั้นบ้านเมือง จะเกิดความแห้งแล้ง ข้าวยากหมากแพง และพระพุทธรูปองค์นี้จะหายไป งานประเพณี อุ้มพระดำน้ำของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเพณีหนึ่งเดียวในโลก จะเป็นประเพณีที่สืบทอดกันไว้เป็น มรดกให้ลูกหลานได้ชื่นชมอีกตราบนานเท่านาน

๓) ประเพณีบุญบั้งไฟเดือนหกและผีตาโม่

ในช่วงก่อนฤดูฝนของทุกปี อำเภอหล่มเก่า ได้จัดเทศกาลบุญบั้งไฟขอฝนและผีตาโม่ ซึ่งเป็น ความเชื่อของคนสมัยโบราณที่มีประวัติมายาวนานของผู้คนในท้องถิ่นอำเภอหล่มเก่า ซึ่งเป็นผีที่คอยสิง สติอยู่ตามบ้านเรือน ป่าเขาลำเนาไพร ชาวบ้านที่บ้านนาทราย จึงได้จัดขบวนแห่ผีตาโม่ขึ้น ใน เทศกาลบุญบั้งไฟเดือนหก เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล อันจะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ของพืช พันธ์ธัญญาหารและความอุดมสมบูรณ์

ลักษณะของผีตาโม่ จะมีลักษณะที่น่ากลัว ตาโตแดงกล้า ปากกว้างเท่ากระดิ่ง ฟันขาว มี ลิ้นยาวห้อยลงคล้ายเปรต จมูกกลมใหญ่คล้ายกระบวยตักน้ำ มีหูยาวคล้ายเขาควาง ใส่เสื้อผ้าชุดดำผ้า

แดงคาดเอว มือเท้าใหญ่ถืออาวุธ พุงใหญ่อ้วนอ้าย มีลักษณะความแตกต่างระหว่างผีตาโชนและผีตาโม่ คือ หวดนึ่งข้าวเหนียวที่ใช้ทำหน้ากาก ผีตาโชนจะใส่โดยคว่ำปากหวดนึ่งข้าวเหนียวลง

นอกจากวัฒนธรรมประเพณีดังกล่าวมาแล้ว ชาวเพชรบูรณ์ยังมีวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์อีกหลายประเพณี และยังมีภาษาพูดซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ผสมผสาน เพราะจังหวัดเพชรบูรณ์ มีประชากรที่เป็นคนพื้นบ้านซึ่งพูดภาษาถิ่นที่แตกต่างกันแต่ละท้องที่ อีกทั้งยังมีประชากรที่อพยพจากส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทยใช้ภาษาถิ่นเดิมของตน และชาวไทยภูเขาที่พูดภาษาของเผ่าตน จึงทำให้วัฒนธรรมทางภาษาถิ่นของเพชรบูรณ์มีความหลากหลาย ภาษาถิ่นที่ใช้กันในจังหวัดเพชรบูรณ์ สรุปได้ดังนี้

๑) กลุ่มภาษาหล่ม เป็นภาษาถิ่นที่ใช้กันในเขตอำเภอดอนบน ได้แก่ อำเภอหล่มเก่า อำเภอหล่มสัก อำเภอน้ำหนาว ประชากรในเขตพื้นที่นี้ส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นเดิม ภาษาพูดเป็นภาษาถิ่นดั้งเดิมครั้งอพยพ มาจากเมืองหลวงพระบาง ประเทศลาว ภาษาหล่มมีการใช้ศัพท์คล้ายกับภาษาไทยอีสาน แต่แตกต่างกันที่สำเนียง ภาษาหล่มจะมีสำเนียงคล้ายกับภาษาลาวที่ใช้พูดในเมืองหลวงพระบางในตำบลต่าง ๆ ในแต่ละอำเภอ สำเนียงพูดจะแตกต่างกันเล็กน้อย แต่ภาษาสื่อสารกันได้ เพราะใช้ศัพท์ใกล้เคียงกัน ปัจจุบันความสะดวกทางการคมนาคมและการใช้ภาษาไทยถิ่นกลาง จึงทำให้ภาษาไทยถิ่นกลางปะปนกับภาษาหล่ม เช่น พูดสำเนียงภาษาหล่มโดยใช้ศัพท์ภาษาไทยถิ่นภาคกลาง

๒) กลุ่มภาษาเพชรบูรณ์ กลุ่มภาษานี้จะพูดกันในเขตอำเภอเมืองเป็นภาษาที่มีสำเนียงเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัว คำศัพท์ที่ใช้มีทั้งภาษาถิ่นไทยกลาง และภาษาเพชรบูรณ์

๓) กลุ่มภาษาเพชรบูรณ์ตอนใต้ คือภาษาที่ใช้กันในเขตอำเภอดอนใต้ซึ่งได้แก่ อำเภอวังสามพัน อำเภอวิเชียรบุรี อำเภอศรีเทพ ภาษาที่ใช้พูดจะแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ ภาษาถิ่นไทยภาคกลาง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนท้องถิ่นเดิมและภาษาพูดอีกกลุ่มหนึ่งคือ ภาษาอีสาน ผู้พูดภาษานี้ส่วนใหญ่เป็นประชากรที่อพยพมาจากจังหวัดต่าง ๆ ของภาคอีสาน แต่ประชากรส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาเพชรบูรณ์ตอนใต้ได้ทั้งสองกลุ่มภาษา

๔) กลุ่มภาษาถิ่นไทยกลาง เป็นภาษาที่ใช้พูดทั่วไปในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ เพราะเพชรบูรณ์เป็นเมืองที่มีประชากรมาจากหลายท้องที่อพยพเข้ามา จึงใช้ภาษาถิ่นไทยกลางในการสื่อสาร แต่การใช้ภาษาจะมีศัพท์ภาษาเดิมผสมผสานกันบ้าง

๕) ภาษากลุ่มชาวน ชาวนเป็นกลุ่มชนดั้งเดิมของเพชรบูรณ์ สืบเชื้อสายมาจากละว้า มีภาษาพูดเป็นภาษาชาวน ซึ่งคำศัพท์แตกต่างไปจากภาษากลุ่มอื่น ๆ ปัจจุบันประชากรเชื้อสายชาวนเป็นชนกลุ่มน้อย มีชุมชนอยู่ที่บ้านน้ำเลา บ้านห้วยไคร้ อำเภอเมือง และบ้านท่าด้วง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

๖) **ภาษากลุ่มชาวเขา** ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดเพชรบูรณ์มีรูปร่างคล้ายกระทะ มีภูเขาล้อมรอบทุกด้าน จึงมีประชากรส่วนหนึ่งอาศัยอยู่บนเขา ชาวเขาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วยชาวเขาเผ่าม้งเป็นส่วนใหญ่และเผ่าอื่น ๆ เช่น ลีซอ เป็นต้น

สรุปได้ว่า จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นเมืองสำคัญมาแต่โบราณกาล เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครองที่ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นปึกแผ่น และเป็นจังหวัดที่มีประชากรหลากหลาย จังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งลักษณะของประชากรออกเป็น ๒ ส่วน คือทางตอนเหนือของจังหวัด ประกอบด้วยอำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่าและอำเภอน้ำหนาว ประชาชนส่วนใหญ่มีพื้นเพและหลักแหล่งอยู่ที่เดิมมาก่อน จึงมีภาษาพูดท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมและประเพณี ตลอดจนความคิดเห็นที่คล้ายคลึงหรือกลมกลืนกัน ส่วนอำเภอทางตอนใต้ของจังหวัด ประกอบด้วยอำเภอชนแดน อำเภอวิเชียรบุรี อำเภอ บึงสามพัน อำเภอหนองไผ่ และอำเภอศรีเทพ มีประชากรอพยพมาจากจังหวัดอื่น ๆ เพื่อบุกเบิกพื้นที่ทำกินใหม่ โดยประมาณ ร้อยละ ๕๖ ดังนั้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะพื้นที่ กล่าวคือ ในพื้นที่อำเภอหล่มสักและอำเภอหล่มเก่า มีประเพณีดั้งเดิมที่คล้ายกับภาคอีสาน เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบุญแข่งเรือออกพรรษา ประเพณีสงกรานต์ ในตัวจังหวัดเพชรบูรณ์ มีประเพณีเหมือนภาคเหนือ ภาคกลางทั่วไป ส่วนด้านใต้ของจังหวัดจะมีประเพณีที่ผสมผสานกันเป็นไปตามวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่อพยพเข้ามา

๒.๕.๔ ผลิภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ผลิภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์

ผลิภัณฑ์ เป็นสิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจในผลิภัณฑ์ที่เสนอขาย ผลิภัณฑ์ต้องมีอรรถประโยชน์ (Utility) มีคุณค่าในสายตาของลูกค้าจึงจะมีผลทำให้ผลิภัณฑ์สามารถขายได้ กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มต่างก็มีการนำทุนวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าเพื่อบริการ นับตั้งแต่ได้รับพระราชทานพื้นที่ในการประกอบอาชีพ กลุ่มชาติพันธุ์ได้ประกอบอาชีพทำเกษตร ปลูกผัก ผลไม้เมืองหนาว ลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้หรือต้นน้ำลำธาร รวมถึงนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลิภัณฑ์ของกลุ่มเพื่อสร้างรายได้แก่ครอบครัว กลุ่มชาติพันธุ์ในเพชรบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นเผ่าม้งหรือเผ่าลีซอ ต่างก็มีความสามารถในการปักผ้าและทำเครื่องประดับเงิน ทำให้เกิดเป็นผลิภัณฑ์ที่โดดเด่น สามารถรวบรวมได้ดังนี้

๑.๑) ผ้าลายปัก เอกลักษณ์ของเสื้อผ้าชาวแม้งอยู่ที่ลายปักหลากสีสันทันใช้เทคนิคการปักไขว้กันบนผืนผ้า ลายผ้าปักม้ง แบ่งออกเป็น ๓ ยุคคือยุคโบราณที่ยังไม่มีการบัญญัติชื่อเรียกของลายผ้า แต่เป็นลายที่เกิดจากจินตนาการ ยุคเริ่มพัฒนาที่มีการผสมลายดั้งเดิม เพิ่มเทคนิคและความประณีต

และยุคปัจจุบันที่มีการสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ ๆ มากยิ่งขึ้น เช่น ลายดอกจับมือ ลายกันหอย ลายดอกเหรียญ ลายดอกพวง เป็นต้น^{๔๕} สำหรับเผ่าลีซอจะเรียกว่าผ้าทอมือ

๑.๒) เสื้อม้ง เป็นการปักลายที่สามเสื่อ ใช้เทคนิคการปะสอยผ้าสีต่าง ๆ ซ้อนกันหลายชั้น

๑.๓) หมวกม้ง เป็นเครื่องโปกศีรษะเพื่อเก็บผมให้เรียบร้อย

๑.๔) ผ้าคาดเอว เป็นผ้าผืนใหญ่สำหรับปิดรอยผ่าด้านหน้าของกระโปรงเพื่อความเรียบร้อย

๑.๕) กระโปรง จะมีลักษณะจับจีบเล็กละเอียดเพื่อให้ยืดหยุ่นในการสวมใส่และทำกิจกรรม มักทำลวดลายด้วยการเขียนเทียนย้อมคราม ต่อผ้า และปักลายต่าง ๆ

๑.๖) เครื่องประดับเงิน ได้แก่ สร้อยคอ ต่างหู กำไลมือ เข็มขัดเงิน

๑.๗) อุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือน

๒) กิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์

กิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม ส่วนใหญ่จะเป็นด้านการแต่งกายและขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ยึดถือปฏิบัติ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย

๒.๑) ประเพณีปีใหม่ม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ยึดการนับวันแบบจันทรคติคือวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑ บ้าง เดือน ๒ บ้าง แต่มักจะเป็นช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคม จะเป็นงานรื่นเริงที่จัดขึ้นหลังจากได้เก็บเกี่ยวพืชไร่ และเป็นการฉลองความสำเร็จในการเพาะปลูกของแต่ละปี ชาวม้งจะมีการทำความสะอาดบ้านเรือน จุดธูปบูชาบรรพบุรุษ ฝั่บ้านฝั่เรือน ฝั่ป่า ที่ให้ความคุ้มครองและดูแลความสุขสำราญตลอดทั้งปี รวมถึงเป็นการขอบคุณที่ได้อำนวยความสะดวกการเกษตรที่ได้มาในรอบปีด้วย

๒.๒) ประเพณีปีใหม่เผ่าลีซอ บ้านเพชรดำ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๓) ประเพณีกินข้าวใหม่ม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ประเพณีนี้จะทำกันในเดือนตุลาคมของทุกปี ข้าวใหม่คือข้าวที่ปลูกเพื่อที่จะเซ่นถวายให้กับผีปู่ผีย่า จะเริ่มเกี่ยวได้เมื่อรวงข้าวสุกแต่ยังไม่เหลืองมาก นำข้าวเปลือกที่นวดเรียบร้อยแล้วมาคั่วให้เม็ดข้าวแข็งและเปลือกข้าวแห้ง เพื่อให้สะดวกในการตำข้าว เมื่อตำเสร็จแล้วก็นำมาหุงเพื่อเซ่นไหว้ผีปู่ผีย่า ทำโดยการนำไก่ตัวผู้มาเซ่นไหว้ตรงผีประตูก่อน

^{๔๕} กรมส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว, *เที่ยวชุมชนขงลวิถีผ้าไทย*, (กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.), หน้า ๙.

๒.๔) พิพิธภัณฑ์ผ้าปักม้ง บ้านอาจารย์เยาวลักษณ์ บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถเข้าชมได้ทุกวัน

๒.๕) ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์บ้านเพชรดำ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๖) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม-เชิงนิเวศน์ป่าชุมชน บ้านเล่าลือ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๗) ศูนย์ท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรม ชมการแสดงวัฒนธรรมซึ่งจัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย เป็นการสัมผัสกับวัฒนธรรมชาวม้ง ชมการแสดงโดยชาวม้งในชุมชนและนักเรียนจากบ้านเข็กน้อยในเครื่องแต่งกายสวยงามตามแบบฉบับชาวม้ง นำเสนอวัฒนธรรมผ่านการระบำบอกเล่าวิถีชีวิต

จะเห็นได้ว่า ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีหลากหลายลักษณะ ส่วนใหญ่จะเป็นวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตการเป็นอยู่ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเพชรบูรณ์จึงได้จัดบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมให้ความรู้ผู้ประกอบการและชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ให้ประชาสัมพันธ์หรือแจ้งรายละเอียดแก่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้คงอยู่คู่ชุมชนต่อไป

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้ประเทศและเป็นสิ่งที่สร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นจึงได้มีการศึกษาวิจัยหลากหลายแง่มุม คณะผู้วิจัยรวบรวมได้ดังนี้

กนกพิชญ์ วิษณุวรนนท์ และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในจังหวัดบุรีรัมย์” ผลการศึกษาพบว่า (๑) สถานการณ์ท่องเที่ยวโดยรวมของจังหวัดบุรีรัมย์ ในปี ๒๕๖๐ พบว่า มียอดนักท่องเที่ยวมากกว่า ๑,๒๐๐,๐๐ คน เดินทางเข้ามาเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัด อาทิ ปราสาทพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ วนอุทยานภูเขาไฟกระโดง อุทยานไม้ดอกเพลาเพลิน สนามฟุตบอลบุรีรัมย์ยูไนเต็ด และสนามแข่งรถช้างอินเตอร์เนชั่นแนล เซอร์กิต ทำให้ส่งผลดีต่อธุรกิจการท่องเที่ยว ที่พัก โรงแรม ร้านอาหาร รวมถึงร้านจำหน่ายของฝากที่ระลึกในเขตจังหวัด (๒) สภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนแบบ

บูรณาการโดยรวมมีการปฏิบัติระดับมาก (๓) การประเมินประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพบว่า มีความเป็นไปได้และมีความเหมาะสม^{๔๖}

เอกรินทร์ ตั้งนิธิบุญ และธิดิมา เกตุแก้ว ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสำรวจและการศึกษาทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตธนบุรีเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน” ผลการวิจัยพบว่า ฐานข้อมูลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเขตธนบุรีประกอบด้วยทรัพยากรน้ำในเขตธนบุรี มีแหล่งน้ำคือ คลอง ซึ่งมีจำนวน ๗๒ คลอง โดยแบ่งความรับผิดชอบเป็น ๒ หน่วยงาน คือ สำนักงานเขตธนบุรี และสำนักการระบายน้ำ ผลการศึกษาคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานเสื่อมโทรม ทรัพยากรดินของเขตธนบุรี จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) พบว่า แนวทางจัดการทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการดำเนินการให้ความรู้ในเรื่องความสำคัญและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาสัมพันธ์โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนรับทราบอยู่เสมอ การรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อให้เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน^{๔๗}

ณัฐชา ลีปัญญาพร ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน บ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม” ผลการศึกษาพบว่า ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เด่นชัดและเป็นทุนของตัวเอง ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมแบ่งออกเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ มีองค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ดังที่เห็นได้มีที่เป็นมรดกตกทอดเกิดเป็นภูมิปัญญาของมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความพิเศษ เป็นการกระทำของมนุษย์ที่เป็นวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ประกอบไปด้วย ภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ดนตรี และพิธีกรรม ซึ่งภูมิปัญญานั้นมีทั้งภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาสมัยใหม่ โดยรูปแบบของทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่ สิ่งที่มีอยู่ในคนหรือกลุ่มคน เช่น ความคิด ความเชื่อ เป็นต้น และสิ่งที่มีรูปลักษณ์ เป็นตัวตน เช่น อุปกรณ์จากงานจักสาน ลายผ้าที่เกิดจากการทอผ้า เป็นต้น และแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ปราชญ์ และประชาชนในชุมชน รวมทั้งต้องมีแรงสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ พร้อมทั้งมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องถึงจะยั่งยืน เพราะในชุมชนมีทั้งจุดเด่น จุดแข็ง ของทุนทางวัฒนธรรมของลาวครั้งที่สามารถพัฒนาและต่อยอด เป็นสินค้า

^{๔๖} กนกพิชญ์ วิษณุวรนนท์ และคณะ, “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในจังหวัดบุรีรัมย์”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๖๐).

^{๔๗} เอกรินทร์ ตั้งนิธิบุญ และธิดิมา เกตุแก้ว, “การสำรวจและศึกษาทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตธนบุรีเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๖๐).

สร้างสรรค์นำไปสู่เศรษฐกิจชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพสามารถนำรายได้เข้าสู่ชุมชน เพราะเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีผลต่อการใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยแนวทางที่ได้สรุปและเสนอแนะมี ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านบุคลากร ๒) ด้านงบประมาณ ๓) ด้านการจัดการ และ ๔) ด้านการมีส่วนร่วม^{๔๘}

จิตพนธ์ ชุมเกต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี” จากการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ได้แก่ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหนังแพะ ชีสนมแพะแปรรูป ผลิตภัณฑ์นมแปรรูป งานศิลปหัตถกรรม เช่น หมอนหนุน ผลิตภัณฑ์จากเมล็ดกระถิน ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก ผลิตภัณฑ์จากกรบวบทอม ผลิตภัณฑ์จากใบตะโก เป็นต้น วัสดุส่วนใหญ่เป็น วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น สำหรับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าของหมู่บ้านไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น ควรสื่อให้เห็นถึงผลิตภัณฑ์ที่เกิดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นดูมีค่า มีมาตรฐาน มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เน้นเรื่องราว วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านไทยมุสลิม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจของคนในชุมชนแข็งแรงขึ้น นำรายได้ให้กับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น สำหรับแนวทางการจัดการการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมุสลิม สามารถแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ส่วนแรกคือการเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ประกอบด้วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญา การรวมกลุ่ม และการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ส่วนที่สอง คือ กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยพิจารณาถึงทุนของชุมชน การสำรวจตลาด และส่วนที่สาม เป็นการจัดการชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และระบบการเรียนรู้ โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแกนกลาง^{๔๙}

ชฎามาต ขาวสะอาดและคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยเพื่อพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” โดยมีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพนักท่องเที่ยวสูงอายุ (๒) เพื่อพัฒนาคู่มือกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมไทยเพื่อพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ (๓) เพื่อประเมินผลกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพท่องเที่ยวสูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยเพื่อพัฒนาสุขภาพก่อนการร่วม

^{๔๘} ณัฐชา ลีปัญญาพร, “ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน บ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๓).

^{๔๙} จิตพนธ์ ชุมเกต, “การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๐).

กิจกรรมแตกต่างจากหลังร่วมกิจกรรม ซึ่งมีความรู้หลังร่วมกิจกรรมมากกว่าก่อนร่วมกิจกรรม และผลจากการสัมภาษณ์พบว่า (๑) กิจกรรมด้านอาหารไทย นักท่องเที่ยวสูงอายุส่วนใหญ่ให้ความสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมไทยด้านอาหาร เพราะชอบในรสชาติและมีวัตถุดิบที่เป็นสมุนไพรเหมาะกับการดูแลสุขภาพในวัยสูงอายุ (๒) กิจกรรมด้านดนตรีไทย (ขลุ่ย) นักท่องเที่ยวสูงอายุจะบอกว่า ขลุ่ย เป็นเครื่องดนตรีที่เล่นและเรียนรู้ได้ยาก ยกเว้นคนที่มีความชอบจะสามารถทำได้ดีและเป็นเครื่องดนตรีที่ช่วยเรื่องสุขภาพ สมาธิ และการบริหารกล้ามเนื้อ มือ ได้ดี ส่งผลดีต่อสุขภาพ (๓) กิจกรรมด้านรำวงมาตรฐาน นักท่องเที่ยวสูงอายุจะชื่นชมเพราะสามารถเรียนรู้ใช้เวลาไม่นานและให้ประโยชน์หลายอย่าง ทั้งเพลิดเพลิน คลายเครียด ได้ออกกำลังกาย บริหารมือ ขา และฝึกสมาธิ (๔) กิจกรรมด้านการพับผ้าเช็ดตัว นักท่องเที่ยวสูงอายุจะบอกว่า เป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน สามารถฝึกหัดได้ไม่ยาก และส่งเสริมพัฒนาการของกล้ามเนื้อมือและแขนได้ สามารถที่จะช่วยบุคคลที่มีปัญหาเรื่องข้อนิ้วล็อกได้เป็นอย่างดี^{๕๐}

อาชว์บาร์มี มณีตระกูลทอง และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา” โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อสำรวจและประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในเส้นทางอารยธรรมล้านนา อีกทั้งเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ประกอบด้วยจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน และจังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในจังหวัดลำพูนอยู่ในระดับดีเยี่ยม นอกจากนั้นอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในพื้นที่อารยธรรมล้านนาดังนี้ (๑) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของประเพณีและวิถีชีวิต (๒) การพัฒนามูลค่าเพิ่มโดยการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต (๓) การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา (๔) การเพิ่มมูลค่าด้วยการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ (๕) การเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวในระยะยาวโดยการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (๖) การสร้างทีมจากคนรุ่นใหม่เพื่อร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทางประเพณีและวิถีชีวิต ขณะที่เส้นทางท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในพื้นที่อารยธรรมล้านนา

^{๕๐} ขวามาต ขาวสะอาด และคณะ, “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยเพื่อพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบลหนองแก อำเภอกัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ๒๕๖๒).

สามารถจัดแบ่งออกได้เป็นเส้นทางการท่องเที่ยวสักการะพระธาตุ และเส้นทางการท่องเที่ยวประทับใจวิถีชีวิตล้านนา^{๕๑}

มานพ ชุ่มอุ่น, ผศ. ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการตลาดและการท่องเที่ยวของธุรกิจชุมชนเพื่อการยกระดับสู่วิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา : ชุมชนเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มรวมใจพอเพียง เป็นกลุ่มที่ผลิตสินค้าชุมชน ได้แก่ เห็นโคนน้อย เห็ดนางฟ้า ปุยชีวภาพ และถ่านไม้กลุ่มเติบโตจากการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนซึ่งหลังจากร่วมกิจกรรมการวิจัย ธุรกิจชุมชนของกลุ่มมีความเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นจึงทำให้กลุ่มเพิ่มกำลังการผลิตเห็ด และขยายโรงเรือนที่ถาวรเพิ่มขึ้น มีการสร้างเอกลักษณ์และการจดจำให้กลุ่มด้วยการมีเสื้อประจำกลุ่มมีการทำสื่อ ณ จุดขาย การกำหนดโครงสร้างองค์กรทางการตลาดใหม่ ตลอดจนมีการพัฒนาและปรับปรุงที่ทำการกลุ่มให้ดูน่าเชื่อถือ และมีแผนพัฒนาการผลิตเห็ดลม การเลี้ยงกบและลูกกบ สำหรับสร้างรายได้ในอนาคต จึงทำให้กลุ่มมีศักยภาพ ความเข้มแข็ง และมีขีดความสามารถกว่าทุกกลุ่มที่ร่วมโครงการ^{๕๒}

ณฐาพัชร์ วรพงศ์พัชร์ และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์ทางการตลาดแบบบูรณาการเพื่อการสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน กรณีศึกษา : บ้านแพมบก ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผลการวิเคราะห์ทัศนคติ การรับรู้ และแรงจูงใจที่ผู้ใช้บริการหรือนักท่องเที่ยวมีต่อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของชุมชนพบว่า ทัศนคติที่ผู้ใช้บริการหรือนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับมาก ทัศนคติที่ผู้ใช้บริการหรือนักท่องเที่ยวที่มีต่อสังคม วัฒนธรรม ชุมชนในท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตของชุมชนอยู่ในระดับมาก ความสนใจที่ผู้ใช้บริการหรือนักท่องเที่ยวมีต่อกิจกรรมเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอยู่ในระดับมาก และผู้ใช้บริการหรือนักท่องเที่ยวมีต่อเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของการท่องเที่ยวชุมชนอยู่ในระดับมาก^{๕๓}

^{๕๑} อาซัวร์บามี มณีตระกูล และคณะ, “การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๑).

^{๕๒} มานพ ชุ่มอุ่น, ผศ.อมร, “การพัฒนาการตลาดและการท่องเที่ยวของธุรกิจชุมชนเพื่อการยกระดับสู่วิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา : ชุมชนเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่”, **รายงานการวิจัย**, (สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๔).

^{๕๓} ณฐาพัชร์ วรพงศ์ และคณะ, “กลยุทธ์ทางการตลาดแบบบูรณาการเพื่อการสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน กรณีศึกษา : บ้านแพมบก ตำบลทุ่งยาว อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน”, **รายงานการวิจัย**, (คณะบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล, ๒๕๖๑).

อนุรักษ์ ทองขาว และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองติดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกในมิติของคุณภาพการให้บริการภาพลักษณ์การท่องเที่ยว อุปสงค์การท่องเที่ยวและความภักดีของนักท่องเที่ยว” ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความภักดีที่ดี สถานที่ท่องเที่ยวมีอุปสงค์การท่องเที่ยวหรือสิ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจที่ดี มีภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและคุณภาพการให้บริการที่ดี ความภักดีของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและคุณภาพการให้บริการตามลำดับ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวคือความพึงพอใจนักท่องเที่ยว ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและคุณภาพการให้บริการ โดยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความภักดีมากที่สุดคือความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สุดท้ายแล้วสิ่งที่สำคัญที่สุดในยุทธศาสตร์การพัฒนานักท่องเที่ยวก็ต้องมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสถานที่ที่นักท่องเที่ยวต้องการเยี่ยมชมอยู่เสมอ^{๕๔}

ณัฐพร ดอกบุญนาคและธำพรศร ทองคำนุช ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษา ชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการศึกษาพบว่า คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดการสถานที่ มีการเข้าร่วมการวางแผน การประชุมนโยบายหรือแสดงความเห็นต่าง ๆ มีเพียงการจัดการด้านกฎเกณฑ์ทางการท่องเที่ยวในตลาดร้อยปีสามชุกเท่านั้นที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมน้อย โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ๑) ส่งเสริมคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวให้มากขึ้น ๒) ส่งเสริมให้คนในชุมชนคิดถึงส่วนรวมมากกว่าผลทางธุรกิจมากขึ้น ๓) ภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทหรือส่งเสริม ช่วยเหลือให้มากขึ้น และ ๔) ส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักและเข้าใจถึงการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมากขึ้น^{๕๕}

วาสนา โปร่งจิต และภุเนศ จันทรจิต ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวแหล่งทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท” ผลการศึกษาพบว่า

๑) แหล่งทางวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในอำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท จำแนกออกเป็น (๑) เมืองโบราณ ได้แก่ วัดอรุณญิก ชุมชนบ้านดงคอน ชุมชนบ้านหนองบัว (๒) โบราณสถาน ได้แก่ เจดีย์ทรงปราสาท วัดสองพี่น้อง, มหาธาตุ เจดีย์ทรงปราสาท วัดมหาธาตุ, เจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ จัด

^{๕๔} อนุรักษ์ ทองขาว และคณะ, “ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองติดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกในมิติของคุณภาพการให้บริการ ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว อุปสงค์การท่องเที่ยวและความภักดีของนักท่องเที่ยว”, *รายงานการวิจัย*, (ภาควิชาบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยดุสิตธานี พัทยา, ๒๕๖๑).

^{๕๕} ณัฐพร ดอกบุญนาค และธำพรศร ทองคำนุช, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษา ชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี”, *รายงานการวิจัย*, (กองทุนส่งเสริมการวิจัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณ, ๒๕๕๖).

โตนดหลาย, และกุฎีเก่า วัดมเหยงคณ์ (๓) โบราณวัตถุ ได้แก่พระพุทธรูปที่มีศิลปะและสถาปัตยกรรมแบบสุโขทัย ลพบุรี อโยธยา อุ่มอง และสุพรรณบุรี

๒) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏอยู่โบราณสถาน ได้แก่องค์ความรู้ที่ปรากฏที่ถ่ายทอดผ่านโบราณสถานที่มีศิลปกรรมชิ้นหนึ่งเป็นอันแล้ว ประกอบด้วย (๑) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับธรรมชาติเป็นความรู้ที่แสดงถึงโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม (๒) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับสร้างสรรค์ของบรรพบุรุษ เป็นความรู้ที่ถูกถ่ายทอดไว้กับโบราณสถานแสดงถึงวิวัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีเหตุมาจากนิเวศวิทยาและการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและเป็นสัญลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ (๓) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดการเป็นความรู้ที่แสดงถึงการจัดการด้านต่าง ๆ ได้แก่การจัดการชุมชนสถานและการจัดการเกี่ยวกับปริศนาธรรม (๔) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม เป็นความรู้ที่แสดงถึงทุนทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อสังคมในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

๓) แนวทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย (๑) การท่องเที่ยวโดยจักรยาน มีกิจกรรมคือกำหนดพื้นที่แหล่งวัฒนธรรมและเขตวัฒนธรรม (๒) การสร้างกิจกรรมประกอบการท่องเที่ยว คือการถ่ายภาพและการประกวดภาพถ่าย (๓) การสร้างคนต้นแบบทางวัฒนธรรม คือสร้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และ (๔) การสร้างคนให้เป็นทุนทางวัฒนธรรมคือการเล่าเรื่องเมืองเก่าและการเปิดบ้านเยือนเมือง^{๕๖}

พระมหาสุทิตย์ อาภากร,ดร. และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยได้ดำเนินการบริหารจัดการและสร้างนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศดังนี้

๑. การท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมเป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวต่างชาติและชาวไทย โดยจากการศึกษาพบว่า เส้นทางท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจะเป็นเส้นทางที่เน้นการบูรณาการการท่องเที่ยวเข้าด้วยกันของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนการท่องเที่ยว สิ่งสวยงามตามธรรมชาติต่าง ๆ

๒. รูปแบบการท่องเที่ยวที่สร้างความสุขผ่านการปฏิบัติธรรมระยะยาว เช่น การนั่งสมาธิหรือแม้แต่การศึกษาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในระยะสั้น ตลอดจนการท่องเที่ยวเพื่อการค้นคว้าประวัติศาสตร์ อารยธรรม ชื่นชมความสวยงามของโบราณสถาน โบราณวัตถุ

^{๕๖} วาสนา โปร่งจิต และอนุเนต จันทร์จิต, “การท่องเที่ยวแหล่งทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอสุพรรณบุรี จังหวัดชัยนาท”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๖๐).

สถาปัตยกรรมและองค์ความรู้ที่ผูกติดกับแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา มีศักยภาพที่จะเชื่อมต่อการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ด้านสุขภาพ ด้านอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เส้นทางที่มีการเชื่อมต่อประเทศเพื่อนบ้าน การท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมจะมีความโดดเด่นในเรื่องของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ซึ่งสร้างความน่าสนใจเชิงเอกลักษณ์ร่วมของประชาคมอาเซียนและองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

๓. เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยทุกภาคภูมิจะมีเอกลักษณ์และความโดดเด่นเฉพาะที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ อย่างไรก็ตาม ปัญหาองค์ความรู้การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา รวมทั้งการเตรียมความพร้อมเพื่อการรองรับสู่การเป็นประชาคมอาเซียนยังไม่ได้ถูกยกระดับให้เป็นที่น่าสนใจมากนัก

๔. นโยบายการส่งเสริมการพัฒนาก่อสร้างและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการรองรับการเตรียมความพร้อมอันเกิดจากการเข้าเป็นกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการเคลื่อนที่ของประชากรบนโลกไร้พรมแดนยังไม่มีความพร้อมมากนัก หากจะสามารถพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมได้นั้น ควรพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวข้องกับมิติการบูรณาการการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในประเทศไทยให้สามารถยกระดับมาตรฐานไปสู่สากลโดยเชื่อมโยงและเข้าใจกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ตลอดจนทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของสังคมไทยควบคู่ไปด้วย^{๕๗}

สุวรรณฤทธิ์ วงศ์ชะอุ่ม และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของตำบลท่าคา อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ตำบลท่าคาสามารถแบ่งกลุ่มทุนทางวัฒนธรรมออกเป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้ กลุ่มทุนทางวัฒนธรรมด้านอาชีพ กลุ่มทุนทางวัฒนธรรมด้านการตั้งบ้านเรือน และกลุ่มทุนทางวัฒนธรรมด้านศาสนาและความเชื่อ ภาพรวมของทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญหรือมรดกทางวัฒนธรรมของตำบลท่าคา ประกอบด้วย ตลาดน้ำท่าคา การทำน้ำตาลมะพร้าว วิถีชีวิตริมน้ำบ้านกำนันจัน เรือนไทยคุณทวีป เจือไทย วัดเทพประสิทธิ์ วัดมณีสรณ์ และศาลเจ้าแม่ตัวเนี้ย โดยมีสายน้ำเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน หลักจากการจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมแล้ว ผลการวิจัยทำให้เห็นว่า ทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญของตำบลท่าคาประกอบด้วยคุณค่า ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านสุนทรียภาพ ด้านวิชาการ และด้านสังคม รวมทั้งแสดงให้เห็นว่าทุน

^{๕๗} พระมหาสุทนต์ อาภาภิโร,ดร. และคณะ, “การพัฒนา รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ทางวัฒนธรรมของท่าคา มีระดับความสำคัญที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับปริมาณของคุณค่าที่อยู่ในตัวของทุนทางวัฒนธรรมและบทบาท หน้าที่ของทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในท่าคา^{๕๘}

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร” ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุมมีองค์ประกอบที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง หรือสิ่งอำนวยความสะดวก แต่ยังมีจุดอ่อนคือสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการการปรับปรุงและสร้างให้มีจำนวนมากขึ้น ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นอย่างดี และมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทั้งด้านการจัดโครงสร้างการท่องเที่ยว การจัดการบุคลากร การจัดระบบการดำเนินการ และการติดตามตรวจสอบการดำเนินการ^{๕๙}

พระมหาเสรีชน นริสโร (พันธฺ์ประโคน) และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า

๑) กระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย เน้นกระบวนการจัดการโดยเครือข่ายอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและวัดเป็นองค์กรหลัก อย่างไรก็ตาม ยังขาดมิติของการเชื่อมโยงสู่การจัดการความรู้ ทั้งมิติทางกฎหมาย บุคลากร ประวัติศาสตร์ และคุณค่าเชิงพระพุทธศาสนา โดยสามารถแบ่งกระบวนการจัดการท่องเที่ยวออกเป็น ๔ ลักษณะได้แก่ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวตามเทศกาล กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเครือข่ายชุมชน กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงเครือข่ายผู้ประกอบการ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ

๒) สำหรับการศึกษาด้านเส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย พบว่าเส้นทางการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ยังขาดการบูรณาการเป็นชุดความรู้ที่จะสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งแก่ชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนระบบเศรษฐกิจได้อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีโอกาสและความพร้อมในการพัฒนาให้ก้าวหน้ามากขึ้นโดยต้องอาศัยความร่วมมือเชิงองค์กร ความมั่นคงและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมควบคู่กันไป

๓) ความสัมพันธ์และผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย พบว่า การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาได้ช่วยส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาชีวิต

^{๕๘} สุวรรณฤทธิ์ วงศ์ชะอุ่ม และคณะ, “การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๓).

^{๕๙} สมเกียรติ ชัยพิบูลย์, “การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร”, รายงานการวิจัย, (กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๕๑).

ความสามารถของบุคลากรของวัด การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทั้งทางกายภาพและการทำนุบำรุงพุทธศิลปกรรมภายในวัด รวมทั้งมีการส่วนต่อการสนับสนุนให้เกิดรายได้กับวัด ชุมชน และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว^{๖๐}

กรชนก สนิทวงศ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยทุนทางวัฒนธรรม กรณี ชุมชนเมืองเก่าสบสม-หาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย” ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนเมืองเก่าสบสม-หาดไคร้ เป็นชุมชนที่เกิดจากการเป็นแหล่งประกอบอาชีพริมน้ำโขง มีประวัติความเป็นมา มีทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ทั้งในด้านทุนที่เป็นวิถีดั้งเดิมและทุนที่เกิดจากการสถาปนาขึ้นมาใหม่ ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนซึ่งจะเป็นแนวทางการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยการเรียนรู้ผ่านการเล่าเรื่องด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เช่น การบอกเล่าเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของชุมชน การประสานเครือข่ายเพื่อพัฒนาการบอกเล่าให้เป็นรูปธรรมผ่านการจัดทำพิพิธภัณฑ์แห่งความทรงจำของชุมชน ทำให้การยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยทุนทางวัฒนธรรม เกิดแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงานของบุคลากรทางการศึกษาและผู้สนใจทั่วไป เกิดการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน^{๖๑}

นฤตล สวัสดิ์ศรี และมัสลิน ปูนอน ได้ทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดมหาสารคามเพื่อไปสู่เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์” ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นจะต้องเน้นการพัฒนาด้านองค์ความรู้และการศึกษาโดยมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เช่น การอบรมความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ประเพณีและสามารถสืบค้นได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ประเด็นถัดมาจะต้องเน้นการพัฒนาแบบสร้างสรรค์ให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ วัฒนธรรมหรือประเพณี และเป็นผลงานที่สามารถต่อยอดได้ รวมถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมสมัยใหม่ มีการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์^{๖๒}

^{๖๐} พระมหาเสรีชน นริสโร และคณะ, “การจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย”, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

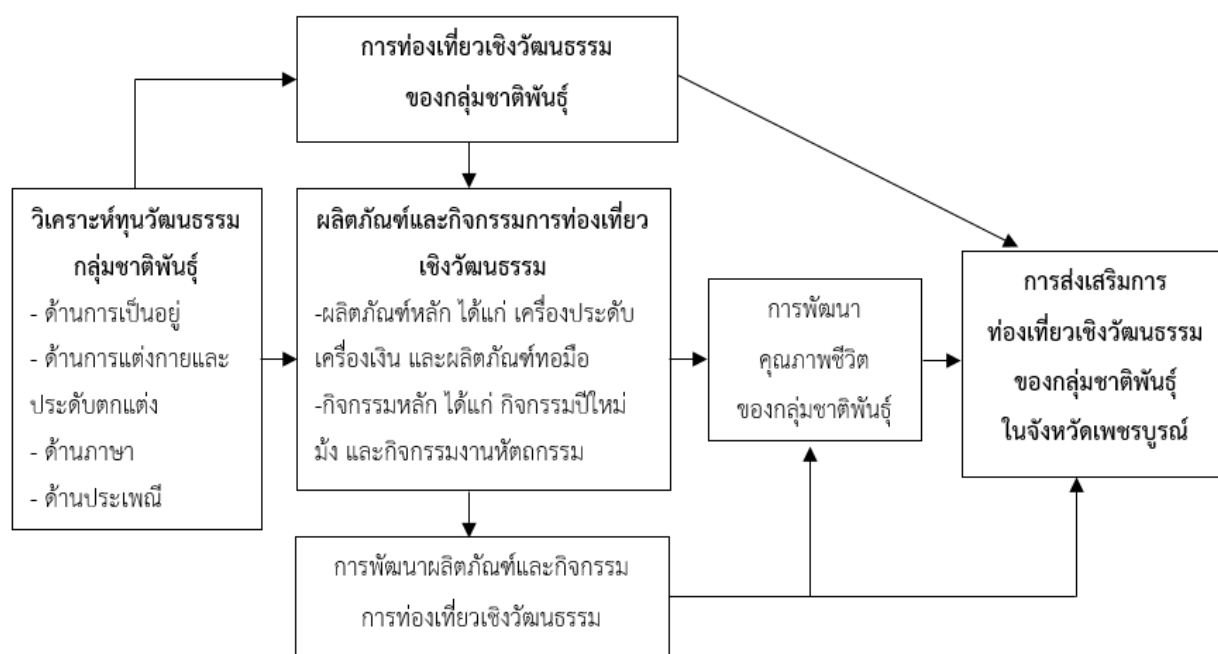
^{๖๑} กรชนก สนิทวงศ์, “การยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยทุนทางวัฒนธรรม กรณี ชุมชนเมืองเก่าสบสม-หาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”, รายงานการวิจัย, (คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๖๕).

^{๖๒} นฤตล สวัสดิ์ศรี และมัสลิน ปูนอน, “แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดมหาสารคามเพื่อไปสู่เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์”, รายงานการวิจัย, (คณะเทคโนโลยีการเกษตร : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๖๒).

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหลักที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศอย่างมหาศาล จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องจะต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เป็นรูปธรรม โดยกำหนดให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ เริ่มตั้งแต่การวางแผน การสำรวจพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาหรือปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวชุมชนและบริการ สร้างระบบสารสนเทศให้เพียงพอ รวมถึงจัดกิจกรรมที่สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว เมื่อทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมดำเนินการจะทำให้เห็นถึงการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ เมื่อมีโอกาสก็จะกลับมาท่องเที่ยวชุมชนนั้น ๆ อีก

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นลักษณะและรูปแบบการท่องเที่ยว หรือทฤษฎีการท่องเที่ยว รวมถึงงานวิจัยที่ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยได้แก่ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ พัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม ยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเสนอแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ อันจะเป็นทิศทางนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยที่มุ่งกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้เห็นถึงแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ชีวิตการเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์มีความมั่นคง มีรายได้มั่นคง อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษาวิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากโครงการย่อย ๓ โครงการ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

๑) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการศึกษาเน้นการรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม และการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑.๑) ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

๑.๒) ศึกษาวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม จากหนังสือ และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ

๑.๓) ศึกษาลักษณะและกระบวนการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๑.๔) สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อจัดทำเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์”

๒) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาข้อมูลของทุกโครงการย่อยจากการแจกแบบสอบถาม โดยดำเนินการดังนี้

๒.๑) ออกแบบเครื่องมือเพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเป้าหมายในจังหวัดเพชรบูรณ์เกี่ยวกับลักษณะทุนวัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว และการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๒.๒) ดำเนินการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะทุนวัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว และการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต จำนวน ๖๐ คน

๒.๓) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์เกี่ยวกับลักษณะทุนวัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว และการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๒.๔) สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในจังหวัดเพชรบูรณ์เกี่ยวกับลักษณะทุนวัฒนธรรม การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว และการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๓) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการดังนี้

๓.๑) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๐ คน ประกอบด้วย

(๑) ผู้นำด้านวัฒนธรรม	จำนวน	๕ คน
(๒) ผู้นำชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์	จำนวน	๕ คน
(๓) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน	๕ คน
(๔) ตัวแทนนักปราชญ์กลุ่มชาติพันธุ์	จำนวน	๕ คน

๓.๒) สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เห็นถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔) การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นการทำดำเนินงานของโครงการย่อยที่ ๒ พัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวอันเป็นการร่วมมือระหว่างคณะผู้วิจัย ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการระดมความคิดและร่วมดำเนินการ โดยดำเนินการดังนี้

๔.๑) ระดมความคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๒) ร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

๔.๓) ร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้เห็นถึงข้อดี และข้อเสีย นำไปสู่การวางแผนการพัฒนาต่อไป

๔.๔) สรุปผลการดำเนินงานเพื่อประมวลผลลัพธ์นำไปจัดทำเป็นชุดความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

๕) วิเคราะห์องค์ความรู้ และผลลัพธ์ของกระบวนการพัฒนาได้ชุดความรู้ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ชุดความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม ชุดความรู้แนวทางการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓.๒ พื้นที่ในการศึกษาวิจัย

พื้นที่การทำการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย (๑) ชุมชนบ้านเข็กน้อย (๒) ชุมชนบ้านเล้าลือ และ (๓) ชุมชนบ้านเพชรดำ เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว กล่าวคือ “ชนเผ่าม้ง”

๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” คณะผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัย ดังนี้

๓.๓.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๒๐ คน ประกอบด้วย

๑) ผู้นำด้านวัฒนธรรม จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย

๑.๑) นายยอดยิ่ง ศักดิ์เจริญชัยกุล	รองประธานคณะกรรมการวัฒนธรรม
๑.๒) นายอัจฉริยะ ชัชวาลครรชิต	กรรมการศูนย์วัฒนธรรม
๑.๓) นายวสันต์ ช่งเจริญพาณิชย์	กรรมการศูนย์วัฒนธรรม
๑.๔) นายยงท้อ แสนยากุล	กรรมการศูนย์วัฒนธรรม
๑.๕) นายชิงชัย โรจนชัยกุล	กรรมการศูนย์วัฒนธรรม

๒) ผู้นำชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย

๒.๑) นายนพรุจ ติรัญวิชัยกุล	กำนันตำบลเข็กน้อย
๒.๒) นายจุลศักดิ์ ศักดิ์เจริญชัยกุล	อดีตกำนันตำบลเข็กน้อย
๒.๓) นายนิธิกานต์ เถาว์พันธุ์ทอง	อดีตผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๗
๒.๔) นายสุริโย บำรุงศิริ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๘

๒.๕) นายพรชัย ประทีปศิริ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๔

๓) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย

๓.๑) นายนราพงษ์ ทรงสวัสดิ์วงศ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย

๓.๒) นายเทอดศักดิ์ ศักดิ์เจริญชัยกุล ประธานศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาสังคมบนพื้นที่สูง (ศสส.)

๓.๓) นายมนตรี แซ่เฮ้อ ประธานกองทุนเงินล้าน หมู่ที่ ๑๐

๓.๔) นายรามัญ บำรุงศิริ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสมอ

๓.๕) นายอิทธิ สิ้นเช้า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสมอ

๔) ตัวแทนนักปราชญ์กลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย

๔.๑) นางรัชดา วชิรญาณ ปราชญ์ชาวบ้าน/อดีตประธานสตรีม้งแห่งประเทศไทย

๔.๒) นายสิทธิกร ศักดิ์เจริญชัยกุล ปราชญ์ชาวบ้าน/กรรมการศูนย์วัฒนธรรม

๔.๓) นายยุทธนา บำรุงศิริ ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำจิตวิญญาน

๔.๔) นายภาคภูมิ ศักดิ์เจริญชัยกุล ปราชญ์ชาวบ้าน

๔.๕) นายตังแซ่ แซ่ท้าว ปราชญ์ชาวบ้าน

๓.๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์จาก ๓ ชุมชน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ชุมชนละ ๒๐ คน รวมทั้งหมด ๖๐ คน โดยใช้วิธีเจาะจง ประกอบด้วย

๑) ชุมชนบ้านเข็กน้อย จำนวน ๒๐ คน

๒) ชุมชนบ้านเล้าลือ จำนวน ๒๐ คน

๓) ชุมชนบ้านเพชรดำ จำนวน ๒๐ คน

๓.๔ เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

๑) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๒๐ คน เพื่อทราบองค์ความรู้ด้านทุนทางวัฒนธรรม ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ กระบวนการและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และแนวทางการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

๑.๑) ลักษณะทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

๑.๒) รูปแบบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม

๑.๓) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรม

๑.๔) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒) แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ โดยแบ่งออกเป็น ๓ ส่วนตามแบบสอบถามของโครงการย่อย ๓ กลุ่ม ได้แก่

๒.๑) โครงการย่อยที่ ๑ การวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีแบบสอบถาม จำนวน ๓ ด้าน แต่ละด้านมี ๕ ข้อ ได้แก่ (๑) ด้านการสำรวจและรวบรวมทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ (๒) ด้านการจำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ (๓) ด้านการพัฒนาและประเมินผลการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๒) โครงการย่อยที่ ๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีแบบสอบถาม จำนวน ๓ ด้าน แต่ละด้านมี ๕ ข้อ ได้แก่ (๑) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ (๒) ด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ (๓) ด้านการประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๓) โครงการย่อยที่ ๓ การยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีแบบสอบถาม จำนวน ๓ ด้าน แต่ละด้านมี ๕ ข้อ ได้แก่ (๑) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ (๒) ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรม และ (๓) ด้านเสนอแนะนโยบายในการยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

การวิเคราะห์ผลจากการตอบแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

คณะผู้วิจัยได้กำหนดการแปลค่าความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่ ประกอบ
กรรมสูตร^๑ ได้กำหนดไว้ ดังนี้

ระดับ	ระดับความคิดเห็น
๔.๕๐-๕.๐๐	มีความคิดเห็นมากที่สุด
๓.๕๐-๔.๔๙	มีความคิดเห็นมาก
๒.๕๐-๓.๔๙	มีความคิดเห็นปานกลาง
๑.๕๐-๒.๔๙	มีความคิดเห็นน้อย
๑.๐๐-๑.๔๙	มีความคิดเห็นน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

(๑) จัดทำแบบสอบถาม

(๒) หาค่าความเที่ยงตรง โดยขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ
ตรวจสอบเครื่องมือ

(๓) หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว
ไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าความ
เชื่อมั่นด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่า
ความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๓

(๔) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

(๕) ดำเนินการพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่ม
ตัวอย่าง

๓) กิจกรรมร่วมกลุ่มชาติพันธุ์ในการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความรู้ เป็นชุดความรู้การพัฒนา
ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม ข้อมูลการวิเคราะห์จากโครงการย่อย ที่
๒ โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

๓.๑) ระดมความคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓.๒) ร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่ม
ชาติพันธุ์ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และประสบการณ์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

๓.๓) ร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้เห็นถึงข้อดี
และข้อเสีย นำไปสู่การวางแผนทางการพัฒนาต่อไป

^๑ ประกอบ กรรมสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร :
ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

๓.๔) วิเคราะห์องค์ความรู้ และผลลัพธ์ของกระบวนการพัฒนาเป็นชุดความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม

การสร้างเครื่องมือการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๑) แบบสอบถามสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการดังนี้

(๑) ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จากหนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ

(๒) รวบรวมข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัย

(๓) ตรวจสอบความเที่ยงตรง เนื้อหาของเครื่องมือ และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคณะผู้วิจัย

(๔) ดำเนินการออกแบบเครื่องมือการวิจัยที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับประชากร/กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๕) ดำเนินการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

(๖) การวิเคราะห์เครื่องมือการวิจัยก่อนนำไปใช้ในการวิจัย

(๗) การนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลที่กลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

๒) แบบสอบถามเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๒.๑) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

(๑) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ

(๒) กำหนดกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์การดำเนินงาน

(๓) สร้างเครื่องมือการวิจัย

(๔) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

(๕) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

(๖) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

(๗) ดำเนินการพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

๑) การศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม การยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒) จัดทำหนังสือจากหน่วยงานเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภายในพื้นที่

๓) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเป็นชุดความรู้ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ชุดความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม ชุดแนวทางการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔) การสัมภาษณ์ (Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ทั้งแบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) เป็นการสร้างความเป็นกันเองกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๒๐ คน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

๕) การแจกแบบสอบถาม กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๖๐ คน เพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม และด้านการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๖) ร่วมพัฒนาและประเมินการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรม ร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อมุ่งวิเคราะห์การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

๗) สรุปผลการร่วมจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาเป็นชุดความรู้ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ชุดความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม ชุดแนวทางการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

โดยมีขั้นตอน กิจกรรมการวิจัย และระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอน หรือกิจกรรมการวิจัย	ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย (เดือน)						หมายเหตุ
	๑	๒	๔	๖	๘	๙	
๑.การศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การปรึกษาคณะผู้วิจัย							
๒.การวิเคราะห์ข้อมูล การติดต่อประสานงานกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ							

ขั้นตอน หรือกิจกรรมการวิจัย	ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย (เดือน)						หมายเหตุ
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	
๓.การแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมการพัฒนาชุดความรู้							
๔.ร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว							
๕.สรุปผลการเข้าร่วมจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาเป็นชุดความรู้ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ชุดความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม แนวทางการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์							

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ ทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) จากการแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์และการร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยคณะผู้วิจัยจักได้ดำเนินการดังนี้

๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร คณะผู้วิจัยจักดำเนินการดังนี้

๑.๑) วิเคราะห์แนวคิด ความหมาย ประวัติความเป็นมา จำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม การยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๒) วิเคราะห์กระบวนการการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๓) วิเคราะห์รูปแบบและวิธีการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๔) นำผลการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อย จุดที่ควรพัฒนา นำไปสู่การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

๒.๑) วิเคราะห์แนวคิดและองค์ความรู้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๒๐ คน เพื่อทราบลักษณะทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ กระบวนการและแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และการยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

๒.๒) วิเคราะห์ลักษณะ รูปแบบและวิธีการสร้างชุดความรู้ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ชุดความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ แนวทางการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๓) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาสร้างเป็นชุดความรู้ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ชุดความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ แนวทางการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยมีการดำเนินการดังนี้

คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จำนวน ๖๐ ชุด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้ววิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติ นำเสนอข้อมูลดังนี้

(๑) สถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

(๒) วิเคราะห์ความคิดเห็นจากแบบสอบถาม โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

(๓) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากคำถามแบบปลายเปิด โดยวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis techniques) นำเสนอข้อมูลโดยเขียนเป็นความเรียง

(๔) นำผลการวิเคราะห์มาเทียบเกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐-๕.๐๐	หมายความว่า	มีความคิดเห็นมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐-๔.๔๙	หมายความว่า	มีความคิดเห็นมาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐-๓.๔๙	หมายความว่า	มีความคิดเห็นปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐-๒.๔๙	หมายความว่า	มีความคิดเห็นน้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๔๙	หมายความว่า	มีความคิดเห็นน้อยที่สุด

๔) การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิเคราะห์ภายหลังจากการดำเนินการร่วมระหว่างคณะผู้วิจัยกับกลุ่มชาติพันธุ์เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่สวยงามขึ้นและได้ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นความรู้ กระบวนการ และผลลัพธ์ของการดำเนินการ ได้แก่

๔.๑) เข้าร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างจุดเด่นและจุดขายให้แก่ผลิตภัณฑ์

๔.๒) เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ นำไปสู่การพัฒนากิจกรรมที่กำหนดให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะนักท่องเที่ยว

๔.๓) ได้ชุดความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

๓.๗ การนำเสนอผลการศึกษา

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ในเชิงเอกสารและเชิงคุณภาพประกอบภาพถ่าย รวมถึงการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนวัฒนธรรม และการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อให้ทราบลักษณะทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และทำให้เห็นถึงกระบวนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวนำมาสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนฐานทุนวัฒนธรรม และได้แนวทางการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังนี้

๑) ผลการศึกษาโครงการย่อยที่ ๑ วิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทำให้ได้ชุดความรู้ : ลักษณะและประเภททุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒) ผลการศึกษาโครงการย่อยที่ ๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ได้ชุดความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน ๑ รายการ และได้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว จำนวน ๑ กิจกรรมได้แก่ กิจกรรมเนื่องด้วยประเพณีปีใหม่ม้ง

๓) ผลการศึกษาโครงการย่อยที่ ๓ ทำให้ได้แนวทางหรือแนวนโยบายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๑ แนวทาง

๔) ผลการศึกษาโดยภาพรวมได้แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย ๔ ข้อ คือ ๑) เพื่อวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๓) เพื่อยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ ๔) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน ๒๐ คน ได้แก่ ๑) ผู้นำด้านวัฒนธรรม จำนวน ๕ คน ๒) ผู้นำชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๕ คน ๓) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๕ คน และ ๔) ตัวแทนประชาชนชาวบ้าน จำนวน ๕ คน นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๖๐ คน (จากการกำหนดเจาะจงกลุ่มชาติพันธุ์ ๓ หมู่บ้าน ๆ ละ ๒๐ คน ได้แก่ บ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ) การนำเสนอผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นผลรวมของข้อมูลจากโครงการย่อยทั้ง ๓ โครงการ แล้วประมวลเป็นแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งมีรายละเอียดที่ค้นพบตามประเด็นดังต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๒ ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๓ ผลการยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๔ แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

การดำเนินงานวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ผลการศึกษามีรายละเอียดข้อค้นพบดังนี้

๔.๑.๑ ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ประเทศไทย เป็นประเทศที่มีศักยภาพความพร้อมด้านทุนวัฒนธรรมมากมาย ไม่ว่าจะเป็น ศิลปะ สถาปัตยกรรม อาหาร นาฏศิลป์ หรือแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถนำมาเป็นทุนในการเสริมสร้างให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเนื่องจากประกอบด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์โดยมีภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่าง ๆ เป็นเอกลักษณ์ อันได้แก่ กลุ่มภาษาถิ่นไทยกลาง กลุ่มภาษาถิ่นไทยอีสาน กลุ่มภาษาไทหล่ม กลุ่มภาษาลาว และภาษากลุ่มชาวเขา ได้แก่ ภาษาม้ง ภาษาเย้า ภาษาลีซอ ภาษามูเซอ และภาษาจีนฮ่อ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เช่น ประเพณีบุญข้าวจี ประเพณีบุญข้าวหลาม ประเพณีบุญกำฟ้าของชาวลาวพวน ประเพณีพิธีกินข้าวใหม่ ประเพณีใส่กำไลคอ ประเพณีปีใหม่ของชาวเขาเผ่าม้ง เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เมื่อเป็นเช่นนั้น ระบบสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์จึงมีโครงสร้างแบบหลวม ๆ แต่ยังสามารถผสมผสานได้อย่างกลมกลืน จนเป็นสังคมที่มีลักษณะเฉพาะรักอิสระ ยึดมั่นในสถาบันศาสนา พระมหากษัตริย์ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่งดงาม มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ยอมรับในระบบอาวุโสและระบบอุปถัมภ์ ไม่นิยมความรุนแรง ชอบการประนีประนอม และใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย แม้ในปัจจุบันชาวเพชรบูรณ์จะได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว การคมนาคมมีความสะดวกสบายยิ่งขึ้น และมีการเปลี่ยนค่านิยมในการบริโภค ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิตบางประการ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ การเป็นอยู่ ที่อยู่อาศัย หรือแม้แต่ประเพณีพิธีกรรมบางอย่าง แต่วิถีชีวิตส่วนใหญ่ยังคงมีความเป็นเอกลักษณ์อย่างเด่นชัด สิ่งหนึ่งที่เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตนก็คือ “ภาษา” ซึ่งแต่ละกลุ่มก็จะมีภาษาพูดเป็นของตนเอง ภาษาถิ่นที่ใช้กันในจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย

๑) ภาษากลุ่มไทหล่ม (ลาวหลวงพระบาง) เป็นภาษาถิ่นที่ใช้กันในเขตอำเภอตอนบนของจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ อำเภอหล่มเก่า อำเภอหล่มสัก และอำเภอน้ำหนาว ประชากรในเขตพื้นที่นี้ส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นเดิม ภาษาพูดเป็นภาษาถิ่นดั้งเดิมครั้งอพยพมาจากเมืองหลวงพระบาง ประเทศลาว ภาษาหล่มมีการใช้ศัพท์คล้ายกับภาษาไทยอีสาน แตกต่างกันที่สำเนียง ภาษาหล่มจะมีสำเนียงคล้ายกับภาษาลาวที่ใช้พูดในเมืองหลวงพระบาง ในปัจจุบันอาจมีการผสมกันระหว่างภาษาไทยภาคกลางกับภาษาหล่ม ทำให้การพูดเป็นสำเนียงภาษาหล่มแต่ใช้ศัพท์ภาษาไทยภาคกลางถึงกระนั้น ทั้งสำเนียงและศัพท์ส่วนใหญ่ยังคงภาษาถิ่นดั้งเดิมไว้

๒) ภาษากลุ่มพื้นเมือง เป็นกลุ่มที่ใช้ภาษาในเขตอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จะมีการใช้คำศัพท์ทั้งภาษาถิ่นไทยภาคกลาง และภาษาลาวหล่ม

๓) กลุ่มภาษาถิ่นไทยกลาง เป็นภาษาที่ใช้ทั่วไปในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นการสื่อสารให้เข้าใจกันทุกกลุ่มชาติพันธุ์

๔) ภาษากลุ่มชาวน เป็นภาษาของกลุ่มชนดั้งเดิมของเพชรบูรณ์ที่สืบเชื้อสายมาจากละว้า มีคำศัพท์แตกต่างไปจากภาษากลุ่มชนอื่น ๆ ปัจจุบันชาวนเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ที่บ้านน้ำเลา บ้านห้วยไคร้ อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ และบ้านท่าด้วง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

๕) ภาษากลุ่มเพชรบูรณ์ตอนใต้ เป็นภาษาที่ใช้พูดกันในเขตอำเภอตอนใต้ของจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ อำเภอบึงสามพัน อำเภอวิเชียรบุรี และอำเภอศรีเทพ ภาษาที่ใช้พูดแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ ภาษาไทยภาคกลาง (กลุ่มชนท้องถิ่นเดิม) และภาษาอีสาน (กลุ่มชนที่อพยพมาจากภาคอีสาน)

๖) ภาษากลุ่มชาวเขา เป็นภาษาของชาวเขาเผ่าม้งและเผ่าอื่น ๆ ที่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณภูทับเบิกและเขาค้อ หมู่บ้านชาวเขา เช่น บ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ บ้านเพชรดำ บ้านทับเบิก เป็นต้น

๗) ภาษากลุ่มไทยทรงดำ หรือลาวโซ่ง เป็นภาษาพูดของกลุ่มชนในอำเภอบึงสามพันบางหมู่บ้าน โดยเฉพาะหมู่ที่ ๔ บ้านลำตะคร้อ และ หมู่ที่ ๑๕ บ้านลำตะคร้อเหนือ ตำบลกันจ อำเภอ บึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์

ทุนทางวัฒนธรรม เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ประกอบด้วย โบราณสถาน มรดกทางวัฒนธรรม และผลงานศิลปะแขนงต่าง ๆ เช่น ภาพวาด หัตถกรรม ดนตรี ภาพยนตร์ และวรรณกรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่วัดมูลค่าเป็นตัวเงินได้ ส่วนทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นั้น ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี จารีต วิถีชีวิต ความเชื่อ และแนวทางปฏิบัติ เป็นต้น ทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าว จัดว่าเป็นทุนเพราะเป็นสิ่งที่มีการผลิตสินค้าและบริการ ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัว สังเกตได้จากการที่ประเทศใดมีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างจากประเทศอื่น ๆ สามารถผลิตงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมที่แตกต่างและโดดเด่นกว่าประเทศอื่น ทำให้เกิดแรงบันดาลใจและดึงดูดให้มีผู้มาเที่ยวชม อีกทั้งเป็นสิ่งที่สร้างรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างมหาศาล เช่น ประเทศไทย มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ อันเนื่องมาจากพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก มีศิลปะที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา มีวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความสนใจใคร่มาเที่ยวชมหรือศึกษาข้อมูลจากนักท่องเที่ยว ทั้งภายในและต่างประเทศ ทำให้เกิดการกระจายรายได้ สร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้มีอาชีพ สร้างรายได้และความมั่นคงในการดำรงชีวิต

จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยที่ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากดินแดนหลายแห่ง โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง ทำให้เป็นศูนย์รวมของประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายเป็นอย่างมาก สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์จึงได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมไว้เพื่อให้ผู้สนใจได้เยี่ยมชมและศึกษา เป็นการแนะนำโบราณสถาน ประเพณีวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบูรณ์ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ วัดผาช่อนแก้ว ประเพณีอัฐมพระดำน้ำ ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัด

ศรีฐานปิยาราม ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดโฆษา เป็นต้น โดยได้จัดหมวดหมู่ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไว้ ประกอบด้วย ๑) หมวดโบราณสถานและวัตถุ ๒) ประเพณีท้องถิ่น ๓) สินค้าทางวัฒนธรรม ๔) มรดกทางวัฒนธรรม ๕) อาหารพื้นเมือง และ ๖) ศิลปะการแสดง วัฒนธรรมประเพณีจังหวัดเพชรบูรณ์นั้น เมื่อสรุปวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

๑) ประเพณีเส็งกลองล่องโคมไฟไหว้พ่อขุนผาเมือง

ประเพณีเส็งกลองล่องโคมไฟไหว้พ่อขุนผาเมือง เป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่อเคารพสักการะและเผยแพร่ประวัติเกียรติคุณของพ่อขุนผาเมือง ปุชนิยบุคคลของชาติไทย โดยกำหนดการจัดขึ้นช่วงปลายปีของทุก ๆ ปี จัดงานบริเวณอนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ (สี่แยกพ่อขุนผาเมือง) ซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นของอำเภอหล่มสัก ประกอบไปด้วยกิจกรรมดังนี้

๑.๑) การเส็งกลอง คือการแข่งขันตีกลองยาวและตีกลองสองหน้าว่า กลองลูกไหนจะมีเสียงไพเราะกว่ากัน ประเพณีการเส็งกลอง เป็นการละเล่นพื้นบ้านของชาวอำเภอหล่มสัก ซึ่งมีมาแต่โบราณ มักนิยมเล่นในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา-ออกพรรษา ซึ่งมีการเส็งกลอง ๒ ลักษณะ คือ จัดเส็งกลองร่วมกับงานบุญบั้งไฟ โดยเชื่อว่าการเส็งกลองเพื่อเป็นการเชื่อกันว่า เทวดา มนุษย์โลก และภูติผีมารวมทำบุญบั้งไฟโดยพร้อมเพรียงกัน อีกลักษณะหนึ่งเป็นการนัดหมายช่างกลองตามบ้านต่าง ๆ ให้นำกลองมาเส็งแข่งกันเพื่อประกวดในเรื่อง "ความดัง" กลองที่ตีได้เสียงดังที่สุด คือ มีเสียงทุ้ม กลาง แหลม ครบถ้วนจะเป็นผู้ชนะการแข่งขัน ลักษณะกลองที่จะนำมาเส็ง ทำมาจากไม้ประดู่ เจาะให้กลวงและบาง มีลักษณะเรียวยาว หลังกลองจะเป็นหนังวัว ส่วนข้อนที่ใช้ตี ทำมาจากไม้ซอยหรือไม้หมอน ส่วนมีจะใช้ตีจะนำตะกั่วมาหุ้มรอบ เพื่อรักษาหนังหน้ากลอง และข้อนมีน้ำหนักรัดได้ดั่ง วิธีเส็งกลอง จะนำกลอง ๒ ใบ มาวางตั้ง ๑ ใบ วางแนวนอน ๑ ใบ โดยมีมือซ้ายจะตีใบนอน มือขวาจะตีใบตั้ง จะมีจังหวะซ้ำ ๆ ปานกลาง และเร็ว

๑.๒) การล่องโคม หมายถึง การลอยโคมไฟ เชื่อกันว่าเป็นการบูชาเทพยดาบนสวรรค์มักนิยมล่องโคมไฟกันในช่วงวันออกพรรษา กิจกรรมนี้จัดขึ้นในช่วงระหว่างวันที่ ๒๙ ธันวาคม - ๒ มกราคมของทุกปี บริเวณลานอนุสาวรีย์พ่อขุนผาเมือง ภายในงานมีกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น การประกวดเส็งกลอง การล่องโคมไฟ การรับประทานอาหารพื้นเมือง และการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ เป็นต้น ประเพณีการล่องโคมไฟ เป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่นิยมเล่นกันในวันออกพรรษา ซึ่งเชื่อว่าหลังจากพระพุทธเจ้า ได้จำพรรษา ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ครบเดือนแล้ว จึงได้ขึ้นไปเทศนาให้พระพุทธมารดา บนสวรรค์ชั้นดุสิต และลงมาเทศน์โปรดมนุษย์โลก และเมืองบาดาล ซึ่งเป็นที่พอใจของพญานาคยิ่งนัก พญานาคจึงได้ถวายบังไฟพญานาคเพื่อเป็นการส่งเคราะห์ร้าย รวมทั้งเป็นการขอขมาพระแม่คงคาด้วย ส่วนโคมไฟหรือโคมลอยที่ขึ้นไปในอากาศจะเป็นการบูชาเทวดา ลักษณะโคมไฟลอยน้ำ จะนำต้นกล้วย ๓-๔ ต้น มาตัดให้ยาวเท่ากันทำเป็นแพ บนแพจะเป็นรูปปราสาท รูปพญานาค เรือสำเภา และมีชั้นให้วางโคมไฟที่ทำจากตะเกียงไม้ไผ่หรือกระบอกน้ำมันหุ้มด้วยกระดาษสีต่าง ๆ และมีรูปเขียนอย่างละ

ดอก จุดเพื่อบูชาพระแม่คงคา แล้วล่องตามน้ำไป ลักษณะโคมไฟหรือโคมลอย ที่ลอยขึ้นไปในอากาศ ทำจากกระดาษสีต่าง ๆ จำนวน ๖๐-๘๐ แผ่น ต่อเป็นทรงกลม ทรงรี และรูปเหลี่ยมต่าง ๆ มีปากรับลมคาร์บอนไดออกไซด์ จากเตาความร้อน ส่วนการประกวดโคมลอยนั้นจะดูที่ความสูง และความนานในการลอยในอากาศ

๒) ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ

งานประเพณีอุ้มพระดำน้ำ เป็นงานประเพณีเก่าแก่ของชาวจังหวัดเพชรบูรณ์ที่สืบทอดกันมายาวนานชั่วอายุคน เป็นประเพณีที่แปลกไม่มีปรากฏในที่อื่น ๆ ในวันสารทไทยของทุกปีชาวเพชรบูรณ์จะเดินทางไปร่วมพิธีกันอย่างคับคั่ง ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ เมื่อก่อนมีการเรียกชื่อแตกต่างกันไป เช่น อุ้มพระดำน้ำ อุ้มพระสร่งน้ำ บางคนก็เรียกว่า งานประเพณีสารทไทยวัดไตรภูมิ หรือ ประเพณีอัญเชิญพระพุทธรูปสร่งน้ำก็มี จนกระทั่งเดือนตุลาคม ๒๕๒๘ ทางคณะกรรมการได้ร่วมประชุมกันอย่างกว้างขวางเพื่อหารือเกี่ยวกับการจัดงานเป็นทางการ และมีมติให้ใช้ชื่องานว่า งานประเพณี “อุ้มพระดำน้ำ”

งานประเพณีดังกล่าวนี้ ทุกปีจะจัดที่บริเวณวัดไตรภูมิ ถนนเพชรรัตน์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พระพุทธรูปองค์นี้ที่อัญเชิญไปดำน้ำ มีนามว่า พระพุทธมหาธรรมราชา เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดเพชรบูรณ์ ปางสมาธิ ศิลปะสมัยลพบุรี หล่อด้วยเนื้อทองสัมฤทธิ์ หน้าตัก กว้าง ๑๓ นิ้ว สูง ๑๘ นิ้ว ไม่มีฐาน พุทธลักษณะ เป็นทรงเทริด พระพักตร์กว้าง พระโอษฐ์แบะ พระหนูป้าน พระกรณยาวย้อย จนจรดพระอังสา ที่พระเศียร ทรงเครื่องขฎาเทริด มีกระบังหน้า ทรงสร้อยพระศอ พาหุรัดและประคตเป็นลวดลายงดงามยิ่ง

ตามประวัติเล่าสืบกันต่อมาหลายชั่วอายุคนแล้วว่า เมื่อประมาณ ๔๐๐ ปีที่ผ่านมา มีชาวเพชรบูรณ์ กลุ่มหนึ่งมีอาชีพในการจับสัตว์น้ำอยู่ในลำน้ำป่าสัก อยู่มาวันหนึ่งชาวประมงกลุ่มนี้ได้ออกไปล่าตามปกติเช่นทุกวัน เผลอวันนั้นเกิดเหตุการณ์ประหลาดตั้งแต่เช้าถึงบ่าย ไม่มีใครจับปลา ได้เลยสักตัวคล้ายดังกับว่าใต้พื้นน้ำ ไม่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่เลย สร้างความงุนงงแก่พวกเขาเป็นอย่างมาก ต่างพากันนั่งปรึกษาวางจะทำประการใดดี บริเวณที่ชายเหล่านั้นนั่งปรึกษากันอยู่นั้น ปัจจุบันคือบริเวณวังมะขามแพบ คำว่า มะขามแพบ นั้น หมายถึง ไม้ระก้านั่นเอง บริเวณดังกล่าว อยู่ทางทิศเหนือของเมืองเพชรบูรณ์ ทันใดนั้น กระแสน้ำในแม่น้ำแห่งนั้นหยุดไหลนิ่งอยู่กับที่ แล้วค่อย ๆ มีพรายน้ำผุดขึ้นมาที ละฟอง ทีวีมากขึ้น มองดูคล้ายกับน้ำกำลังเดือดอยู่บนเตาไฟ ไม่นานก็เปลี่ยนเป็นวังน้ำวนใหญ่และลึกมาก ณ ที่แห่งนั้น ทุกคนต่างมองดูด้วยความมึนงง ไม่สามารถหาคำตอบว่าเกิดขึ้นจากอะไร เหตุการณ์ ดำเนินต่อไป จนกระทั่งกระแสน้ำแห่งนั้น ได้เริ่มคืนสู่สภาพเดิมและดูดเอาพระพุทธรูปองค์นี้ขึ้นมาจากใต้พื้นน้ำแห่งนั้น ลอยขึ้นมาอยู่เหนือผิวน้ำ มีการดำผุดดำว่ายอยู่ตลอดเวลา เหมือนอาการของเด็กเล็กที่กำลังเล่นน้ำ เป็นที่แน่นอนว่า ชาวประมงกลุ่มนั้นได้ประจักษ์

ถึงความศักดิ์สิทธิ์ จึงได้ลงไปอัญเชิญขึ้นมาประดิษฐานบนบกให้ผู้คนทั้งหลายได้กราบไหว้สักการบูชา และพร้อมใจกันอัญเชิญมาประดิษฐานไว้ที่วัดไตรภูมิในปัจจุบัน

ในปีต่อมา ครั้นถึงเทศกาลสารทไทย พระพุทธรูปที่อัญเชิญขึ้นมาจากน้ำได้หายไปอย่าง ไร้ร่องรอย ชาวบ้านชาวเมืองก็ออกตามหากันจ้าละหวั่น ในที่สุดก็ไปพบพระพุทธรูปองค์นี้ตรงบริเวณที่ พบครั้งแรกและกำลังดำผุดดำว่ายอยู่พอดี จึงได้อัญเชิญมาอีกครั้งหนึ่ง นับตั้งแต่บัดนั้นมา เมื่อถึง เทศกาลสารทไทย คือตรงกับวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือนสิบของทุกปี ภายหลังจากถวายภัตตาหารเช้า แต่ พระภิกษุสงฆ์แล้ว เจ้าเมืองเพชรบูรณ์ สมัยนั้นพร้อมด้วยข้าราชการ ตลอดจนประชาชนในเมือง เพชรบูรณ์ จึงร่วมกันอัญเชิญพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์นี้ ได้ทำพิธีสงฆ์น้ำที่วังมะขามแปดตรงที่พบครั้ง แรกเป็นประจำทุกปี หากปีใดน้ำน้อยเข้าไปไม่ได้ก็อัญเชิญไปสงฆ์น้ำที่วัดโบสถ์ชนะมารทางเหนือเมือง เพชรบูรณ์ แล้วถวายนามท่านว่า “พระพุทธรูปมหาธรรมราชา”

ความเชื่อถือในอีกทางหนึ่งนั้นเชื่อว่า เทพเจ้าผู้สิงสถิตย์ในองค์พระพุทธรูปมหาธรรมราชา เป็น พระภิกษุโบราณ ๒ รูป ได้สร้างพระพุทธรูปนี้ ตั้งแต่ครั้งเป็นมนุษย์ ในสมัยลพบุรี ต่อมากรุงสุโขทัยได้ แผ่อำนาจขยายอาณาเขต พระพุทธรูปมหาธรรมราชาได้ถูกเชิญไปประดิษฐานไว้ที่กรุงสุโขทัยจนมาถึง สมัยพระยาสิทธิไทย กษัตริย์องค์ที่ ๖ ในราชวงศ์พระร่วง ประจวบกับเพชรบูรณ์ว่างกษัตริย์ผู้ครองนคร ได้โปรดให้ออกญาศรีเพชรรัตนานคราบาล นามเดิมว่า เรือง ไปเป็นเจ้าครองเมืองเพชรบูรณ์ โดยขึ้น ตรงต่อกรุงสุโขทัย พร้อมกันนี้ได้พระราชทานพระพุทธรูป “พระพุทธรูปมหาธรรมราชา” มาด้วย สำหรับ เป็นพระคู่บ้านคู่เมือง โดยมีกระแสน้ำส่งให้มาทางลำน้ำ หากแควที่ใดก็ให้สร้างวัดใหม่ เป็นที่ ประดิษฐานพระพุทธรูปองค์นี้

สำหรับการเดินทางมาในสมัยก่อน ล่องมาตามลำน้ำยมจากสุโขทัยผ่านพิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง อุทัยธานี แล้ววกเข้าลำน้ำป่าสักที่อุทัยธานี ผ่านสระบุรี แล้วสู่ จุดหมายปลายทางที่เพชรบูรณ์ รวมระยะเวลาการเดินทางหนึ่งปีเต็ม เมื่อแรกมาถึงดำริจะนำพระ พุทธรูปมหาธรรมราชาไปประดิษฐานไว้ที่วัดมหาธาตุ ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ แต่เป็นการขัดพระบรมราชโองการ จึงสร้างวัดขึ้นมาใหม่ให้ชื่อว่า “วัดไตรภูมิ” เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติแก่พระร่วง ซึ่งเป็นผู้พระราช นิพนธ์เรื่อง ไตรภูมิพระร่วง

ในวันสารทไทยของทุกปี ทางจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้อัญเชิญพระพุทธรูปมหาธรรมราชา ประดิษฐานบนบุษบกแห่จากวัดไตรภูมิไปตามเส้นทางในเขตเทศบาล เพื่อให้ประชาชนได้สักการบูชา และอัญเชิญมาเฉลิมฉลองที่วัดไตรภูมิในวันสารทไทย ซึ่งเป็นวันที่สามของงาน ผู้ว่าราชการจังหวัดจะ อัญเชิญพระพุทธรูปมหาธรรมราชาประดิษฐานบนเรือที่ทำนน้ำหน้าวัดไตรภูมิทวนกระแสน้ำในแม่น้ำป่าสัก ไปทำพิธีดำน้ำที่ทำนน้ำหน้าวัดโบสถ์ชนะมาร ซึ่งเป็นวังน้ำลึก เมื่อถึงบริเวณพิธี ผู้ว่าราชการจังหวัด เพชรบูรณ์ จะอัญเชิญพระพุทธรูปมหาธรรมราชาเทิดไว้เหนือหัวดำน้ำลงไปพร้อมกัน โดยหันหน้าไปทาง

เหนือสามครั้ง หันหน้าลง ทางใต้สามครั้ง ตามความเชื่อที่ว่า จะทำให้น้ำท่าอุดมสมบูรณ์ บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข

ความเชื่อในการอัญเชิญพระพุทธรูปธรรมราชาดำน้ำ ผู้ที่ทำการอัญเชิญจะต้องเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเท่านั้น ทั้งนี้เพราะตำแหน่งเทียบได้กับเจ้าเมืองในสมัยโบราณ ซึ่งเป็นใหญ่ที่สุดในเมือง ความเสียสละของผู้เป็นใหญ่ในนครที่มีความห่วงใยในความทุกข์สุขของราษฎรและได้ชื่อว่า เป็นผู้ทะนุบำรุงพุทธศาสนาให้มั่นคงสืบไป พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์นี้ จะให้ผู้อื่นที่ไม่ใช่เจ้าเมืองอัญเชิญไปดำน้ำแทนไม่ได้ หากปีใดไม่มีการอัญเชิญพระพุทธรูปองค์ดังกล่าวไปดำน้ำ ชาวเพชรบูรณ์ เชื่อกันว่าปีนั้นบ้านเมือง จะเกิดความแห้งแล้ง ข้าวยากหมากแพง และพระพุทธรูปองค์นี้จะหายไป งานประเพณีอัญมรดกน้ำของจังหวัดเพชรบูรณ์ ประเพณีหนึ่งเดียวในโลก จะเป็นประเพณีที่สืบทอดกันไว้เป็นมรดกให้ลูกหลานได้ชื่นชมอีกตราบนานเท่านาน

๓) ประเพณีบุญบั้งไฟเดือนหกและผีตาโม่

ในช่วงก่อนฤดูฝนของทุกปี อำเภอหล่มเก่า ได้จัดเทศกาลบุญบั้งไฟขอฝนและผีตาโม่ ซึ่งเป็นความเชื่อของคนสมัยโบราณที่มีประวัติมายาวนานของผู้คนในท้องถิ่นอำเภอหล่มเก่า ซึ่งเป็นผีที่คอยสิงสถิตอยู่ตามบ้านเรือน ป่าเขาลำเนาไพร ชาวบ้านที่บานทราย จึงได้จัดขบวนแห่ผีตาโม่ขึ้น ในเทศกาลบุญบั้งไฟเดือนหก เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล อันจะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ของพืชพันธุ์ธัญญาหารและความอุดมสมบูรณ์ ลักษณะของผีตาโม่ จะมีลักษณะที่น่ากลัว ตาโตแดงกล้าปากกว้างเท่ากระดิ่ง ฟันขาว มีลิ้นยาวห้อยลงคล้ายเป็ด จมูกกลมใหญ่คล้ายกระบวยตักน้ำ มีหูยาวคล้ายเขาควาง ใส่เสื้อผ้าชุดดำผ้าแดงคาดเอว มือเท้าใหญ่ถือน้ำพุ พงใหญ่อยู่ท้าย มีลักษณะความแตกต่างระหว่างผีตาโม่และผีตาโม่ คือ หวดหนึ่งข้าวเหนียวที่ใช้ทำหน้ากาก ผีตาโม่จะใส่โดยคว่ำปาก หวดหนึ่งข้าวเหนียวลง

ในงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๓ ชุมชน ได้แก่ ๑) ชุมชนบ้านเข็กน้อย ๒) ชุมชนบ้านเล้าลือ และ ๓) ชุมชนบ้านเพชรดำ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาที่มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะตนที่เด่นชัดเพื่อนำไปสู่การพัฒนา สร้างมูลค่าให้เกิดเป็นรายได้แก่คนในชุมชน ทำให้เกิดความมั่นคงในอาชีพและมีความยั่งยืนตลอดไป ผลการศึกษาจากโครงการย่อยที่ ๑ พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมแบ่งเป็น ๒ ประเด็นได้แก่

ประเด็นที่ ๑ ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้

จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเป้าหมาย ทั้งชุมชนบ้านเข็กน้อย ชุมชนบ้านเล้าลือ และชุมชนบ้านเพชรดำ ซึ่งเป็นกลุ่มชาวเขา ยังไม่มีหน่วยงานใดที่รวบรวมไว้อย่างชัดเจน อาจเป็นเพราะกลุ่มชาติพันธุ์มีการเปลี่ยนแปลงสถานที่ในการทำมาหากินบ่อยครั้ง สิ่งที่ทำให้เห็นว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้จะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ งานด้านหัตถกรรมและเครื่องแต่งกายที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน ช่วยสร้าง

รายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี แม้ในปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของสังคมไปบ้าง แต่ก็ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ด้านนี้ไว้อย่างชัดเจน

๑) ทูทางวัฒนธรรมด้านหัตถกรรมผ้าปัก จากคำกล่าวที่ว่า “ฝีมืองานผ้าคือคลังความรู้คู่สตรีมั่ง” แสดงให้เห็นถึงงานด้านหัตถกรรมเป็นฝีมือของสตรี กล่าวคือการเย็บปักถักร้อย เพราะเครื่องแต่งกายของชนเผ่าถือเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะตน ทำให้เห็นถึงความแตกต่างของกลุ่มชนได้ง่ายกว่าอย่างอื่น ที่เห็นเด่นชัดที่สุดจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์บ้านเข็กน้อยซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าม้งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ส่วนชุมชนบ้านเล้าลือและบ้านเพชรดำก็มีการปักผ้าด้วยเช่นเดียวกัน แต่ไม่เด่นชัดนัก ผ้าปักของชุมชนบ้านเข็กน้อย เป็นสิ่งที่ทุกครัวเรือนได้ทำตามความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของคนในครอบครัว โดยส่วนมากงานผ้ามักทำไว้ใช้ในครัวเรือนและซื้อขายกันเองในชุมชน แต่ระยะหลังเริ่มเป็นที่นิยมสวมใส่ในหมู่คนทั่วไป บ้างก็นำไปดัดแปลงเป็นเสื้อผ้าร่วมสมัย ทำให้มีการผลิตเพิ่มมากขึ้น และกลายเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน หมู่บ้านในตำบลเข็กน้อยจึงร่วมกันตั้งเนกกลุ่มผ้าปักขึ้น ทำให้มีรายได้เข้าสู่ชุมชนเป็นประจำ

ในปัจจุบัน การปักผ้าชุดเครื่องแต่งกายดังกล่าวอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม เนื่องจากผู้ที่สืบทอดความรู้หรือลักษณะการปักผ้ามีน้อยลง เพราะการปักผ้าแต่ละผืนจะใช้ระยะเวลานาน ไม่ทันต่อความต้องการ อีกทั้งเกิดโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับการทอผ้าชุดแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งมีความรวดเร็วและสามารถวางรูปแบบได้แน่นอนตายตัว อาจกล่าวได้ว่ามีความสวยงามกว่าการปักด้วยฝีมือปกติ ถึงกระนั้นในชุมชนบ้านเข็กน้อยก็ยังมีครอบครัวส่วนหนึ่งที่ยังคงเอกลักษณ์การทอผ้าไว้ แม้จะมีความละเอียดน้อยกว่าผ้าที่มาจากโรงงาน แต่ก็มีความเป็นอัตลักษณ์จากภูมิปัญญาของผู้ปักเอง ลวดลายมีความหลากหลายมากกว่าผ้าที่ผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีแบบเป็นอันเดียวกัน

๒) เครื่องแต่งกาย การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ถือเป็นจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะตัว ผู้พบเห็นสามารถบอกได้ว่า เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใดหรือชนเผ่าใด ที่แพร่หลายในจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นที่ประจักษ์ได้แก่การแต่งกายของชนเผ่าม้ง^๑ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนม้งบ้านเข็กน้อย ซึ่งชุมชนม้งบ้านเข็กน้อย จะมีทั้งม้งขาวและม้งดำอยู่ร่วมกันอย่างเหนียวแน่น สิ่งที่ทำให้บอกได้ว่าเป็นม้งขาวหรือม้งดำก็อยู่ที่การแต่งกายและฝีมือการทำผ้านี้เอง กล่าวคือผู้ชายม้งดำจะแต่งกายด้วยเสื้อแขนยาว ชายเสื้อระดับเอว เป้ากางเกงหย่อนต่ำลงมา มีผ้าสีแดงปักลายที่ชายผ้าพันทับกางเกงแล้วคาดเข็มขัดทับ ผู้หญิงม้งดำมักนุ่งกระโปรงโยกยวบงจีบรอบตัวสีดำหรือย้อมคราม มีลวดลายปักและเขียนเทียน มีผ้าเหลื่อมผืนยางปักลวดลายปิดทับรอยผ่าของกระโปรง ส่วนผู้ชายม้งขาวสวมเสื้อ

^๑ กระทรวงวัฒนธรรม, การแต่งกายชนเผ่า. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://www.m-culture.in.th/album/view/194013> [๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

ก้ามเหยี่แชนยาว กางเกงขาก๊วยหรือกางเกงจีนเป๋าดั้น มีลวดลายน้อย ผู้หญิงมั่งขาวนิยมสวมเสื้อ ก้ามเหยี่สีดำแชนยาว มีลายปักละเอียดซ่อนอยู่ใต้ปกเสื้อด้านหลัง เดิมจะสวมกระโปรงผ้าใยกล้วยงสี ขาวล้วน แต่เพราะเปื้อนง่ายจึงหันมาใส่กางเกงทรงจีนแทน

ประเด็นที่ ๒ ทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

กลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนบ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ มีทูทางวัฒนธรรมที่จับ ต้องไม่ได้ที่เด่นชัด กล่าวคือแต่ละชุมชนมีขนบธรรมเนียมประเพณี จารีต วิถีชีวิต ความเชื่อ และ แนวทางปฏิบัติ เป็นของตนเอง ส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งคณะผู้วิจัยจำแนกได้ดังนี้

๑) วิถีชีวิตการเป็นอยู่

บริเวณพื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ เป็นพื้นที่ที่รัฐบาลกำหนดเขตแดน ให้อยู่อาศัยและทำกิน ส่วนใหญ่จึงมีวิถีชีวิตอยู่กับป่าไม้และภูเขา ตั้งบ้านเรือนบนพื้นที่ได้รับอนุญาต หรือรัฐบาล (หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) กำหนด แม้ในปัจจุบันจะปรากฏเห็นเป็นหมู่บ้านที่มีความพร้อมทุก อย่างเหมือนกันกลุ่มชนอื่น เช่น มีก้านัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือมีนายก องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการดูแลชาวบ้านในหมู่บ้านและตำบลของ ตนเอง แต่สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ยังถูกจำกัดให้อยู่ในวงจำกัด ยังไม่มีโอกาสได้รับสิทธิในที่อยู่อาศัยและ ที่ทำกินอย่างเต็มที่ ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยากลำบาก วิถีชีวิตการเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์จึงยัง ไม่มีอิสระเท่าที่ควร แต่เพื่อให้สามารถยังครอบครัวให้เป็นอยู่ได้ กลุ่มชาติพันธุ์จึงต้องดำเนินชีวิตตาม วิธีที่ได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีอาชีพดังต่อไปนี้

(๑) การทำเกษตรกรรม กลุ่มชาติพันธุ์จะมีอาชีพหลักคือ การทำเกษตร เป็นระบบ การเกษตรเพื่อการยังชีพ พืชที่ปลูกจะมีอยู่หลายชนิด เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันเทศ กะหล่ำปลี แคร รอท กระชายดำกระชายขาว และไม้ผล เป็นต้น ระบบการเกษตรจะอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติเป็น หลัก เนื่องจากพื้นที่ในการทำเกษตรเกือบทั้งหมดเป็นที่ลาดชัน จึงไม่สามารถก่อสร้างระบบ ชลประทานเพื่อการเกษตรได้ กอปรกับเป็นพื้นที่ราชพัสดุของกรมธนารักษ์ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน และจำนวนพื้นที่ทำกินไม่เพียงพอ

(๒) การค้าขาย ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยพืชที่ ปลูกทำให้กลายเป็นพืชทางเศรษฐกิจ เช่น ปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชม แล้วเก็บ ค่าเข้าชม เป็นต้น แต่สินค้าสำคัญที่นำมาจำหน่ายมักจะได้แก่ เครื่องแต่งกายและเครื่องใช้สอยใน ครวเรือน ส่วนใหญ่นำมาจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้า แม้จะมีการทำผ้าปักเองบ้าง แต่ก็มีส่วน น้อย เพราะไม่ทันต่อความต้องการ จำเป็นต้องนำมาจากโรงงานที่รับผลิต

(๓) รับราชการ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านที่อยู่อาศัยและการทำกิน คนเผ่าม้งบางคน จึงดิ้นรนเข้ารับการศึกษาให้จบระดับที่สูง ๆ แล้วสอบเข้าทำงานในหน่วยงานราชการต่าง ๆ

(๔) การทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ เมื่อถึงเวลาการท่องเที่ยว ก็จะมีผู้รับหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์คอยแนะนำหรืออธิบายให้นักท่องเที่ยวได้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่ว่า มีประวัติความเป็นมาอย่างไรบ้าง มีความสำคัญอย่างไร

(๕) การรับจ้าง อาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์อาชีพหนึ่งที่ทำอยู่ประจำก็คือ การรับจ้างเพราะบริเวณพื้นที่ตั้งของกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนบ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ หรือบ้านเพชรดำ มักจะมีนายทุนมาดำเนินการจัดสรรพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือที่พักตากอากาศ ในการดำเนินงานนี้ได้จ้างให้คนในพื้นที่เป็นผู้ดูแลหรือรับผิดชอบในการให้บริการ โดยได้รับค่าจ้างเป็นรายวันบ้าง รายเดือนบ้าง

๒) ภาษา

การดำเนินชีวิตประจำวันของทุกเผ่าพันธุ์ ภาษาถือเป็นสิ่งที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารที่สำคัญ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาก็กมีภาษาเช่นเดียวกัน อาจมีความเหมือนกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง โดยเฉพาะภาษาพูดของม้งชาวกับม้งดำ ถึงกระนั้น ภาษาม้งก็ไม่มีภาษาที่แน่นอน ส่วนใหญ่มักจะรับภาษาอื่นมาใช้พูดกัน เช่น ภาษาจีนยูนนาน ภาษาลาว ภาษาไทยภาคเหนือ เป็นต้น ซึ่งภาษาจะมีความคล้ายคลึงกัน คือ มีรากศัพท์และไวยากรณ์ที่เหมือนกัน แต่การออกเสียงหรือสำเนียงจะแตกต่างกันเล็กน้อย ภาษาม้งไม่มีภาษาเขียนหรือตัวหนังสือ ได้เขียนและอ่านหนังสือภาษาม้ง โดยการใช้ตัวอักษรหนังสือละติน ผู้นำชุมชนหรือปราชญ์กลุ่มชาติพันธุ์จึงพยายามถ่ายทอดภาษาให้อนุชนรุ่นหลังได้ทราบ แม้ปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนมาใช้ภาษาไทยภาคกลางเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม

๓) ระบบความเชื่อ

กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนบ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ หรือบ้านเพชรดำ ล้วนแต่มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมจึงมีความเชื่อว่า ในธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมนั้นมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สามารถบันดาลให้มนุษย์ได้อยู่เย็นเป็นสุข ได้รับสิ่งที่เป็นมงคล จึงจำเป็นต้องร่วมแรงร่วมใจกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบวชป่า การปลูกไม้ทดแทน การป้องกันไฟป่า เป็นต้น บางครั้งมีความเชื่อสิ่งเหล่านั้นจนกลายเป็นกฎหมายสังคม เช่น ชุมชนบ้านเข็กน้อย มีการดำรงชีวิตที่กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เชื่อถือสิ่งที่เหนือธรรมชาติที่ชาวเข็กน้อยหรือชาวม้งถือว่าเป็นศาสนา หรือการนับถือผีลัว่น มีการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และแฝงไว้ด้วยกฎแห่งการควบคุมทางสังคมอยู่ในตัว ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมทางจริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม หรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่า ชาวบ้านเข็กน้อยมีความเชื่อว่า ในธรรมชาติ เช่น ป่า แหล่งน้ำ จอมปลวก ล้วนมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองพิทักษ์รักษาอยู่ หากบุคคลใดทำร้ายโดยไม่มีความจำเป็นก็必将ได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้สามารถปกป้องคุ้มครองมนุษย์จากภัยธรรมชาติ สัตว์ป่า และโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ

(๑) ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อเป็นเรื่องแรกคือความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่มีถิ่นที่อยู่และวิถีชีวิตอยู่กับป่าไม้ ลักษณะของชาวบ้านที่อยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่ป่า ต้องเข้าป่า อาศัยหาของป่า จะต้องหาที่พึ่งทางจิตใจ จึงมีความเชื่อเรื่องภูตผี หรือเชื่อว่า ในป่าหรือต้นไม้ที่ใหญ่จะมีผีสาธิตนางไม้หรือเทพอารักษ์อาศัยอยู่คอยปกป้องคุ้มครองต้นไม้และพื้นที่นั้น ๆ ในช่วงเวลาที่ชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ใกล้บริเวณเหล่านี้ก็จะพบกับสิ่งที่น่าประหลาดใจ บางรายถึงกับเห็นเป็นภาพคนกำลังคุยกันหรือเดินไปมาในบริเวณนั้น แต่เมื่อเข้าไปดูใกล้ ๆ กลับไม่พบอะไร หรือหายไปอย่างไร้ร่องรอย ถ้าหากใครลบหลู่จะมีอันเป็นไปและจะต้องกลับมาเช่นใหม่เพื่อขอขมา จากความเชื่อดังกล่าวจึงเกิดเป็นจารีตประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาว่า เมื่อจะเข้าไปในพื้นที่ที่ต้องทำพิธีเปิดป่า มีการทำบุญเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีการปกป้องดูแลพื้นที่บางบริเวณ มีการล่าหรือไม่ล่าสัตว์บางประเภท บางครั้งกลุ่มชาติพันธุ์ได้ร่วมกันกำหนดเป็นข้อตกลงในการใช้พื้นที่ป่าอาศัยความเชื่อและจารีตประเพณีเป็นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย หรือการทำมาหากิน จะต้องอยู่ในขอบเขตที่กำหนดไว้ หากไม่ปฏิบัติตามก็จะเกิดภัยพิบัติต่าง ๆ ตามมา

(๒) ความเชื่อผี สืบเนื่องจากความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ นานา รวมถึงเรียกว่า “ผี” ทำให้ต้องมีการทำการบูชาเมื่อเกิดความกลัว และเมื่อต้องการให้สิ่งเหนือธรรมชาตินั้นช่วยปกป้อง รักษา คุ้มครอง

(๓) ความเชื่อวิญญาณบรรพบุรุษ เป็นความเชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์ยึดถือมาเป็นเวลาช้านาน แม้สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ความเชื่อนี้ก็ยังคงอยู่ โดยเชื่อว่า วิญญาณบรรพบุรุษ จะคอยดูแล ปกป้อง คุ้มครองลูกหลาน ให้มีการเป็นอยู่ที่ดี มีความเจริญรุ่งเรือง

(๔) ความเชื่อเรื่องศาสนา ความเชื่อนี้ของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นสิ่งที่เกิดทีหลังโดยการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่คนในกลุ่มชาติพันธุ์ได้เข้ารับการศึกษาศาสนาและได้รับเอาคำสอนทางศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว แม้จะไม่ใช่ว่าการรับเป็นศาสนิกชนของศาสนานั้นโดยตรง แต่การแสดงออกหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากคำสอนทางศาสนาทั้งนั้น ในประเด็นนี้ คณะผู้วิจัยแยกความเชื่อเรื่องศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

(๔.๑) ชุมชนบ้านเข็กน้อย มีความเชื่อด้านศาสนา ๒ ศาสนาได้แก่ คริสต์ศาสนาและพุทธศาสนา

(๔.๒) ชุมชนบ้านเล้าลือและบ้านเพชรดำ มีความเชื่อเกี่ยวกับคำสอนทางพระพุทธศาสนา

๔) ประเพณีวัฒนธรรม

ประเพณีวัฒนธรรม เป็นระเบียบพฤติกรรมหรือความประพฤติของมนุษย์ที่ยอมรับนับถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน กลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนบ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ จะมีประเพณีวัฒนธรรมหลักเหมือนกัน

(๑) ประเพณีการกินข้าวใหม่ ซึ่งจะทำกันในเดือนตุลาคมของทุกปี ข้าวใหม่คือข้าวที่ปลูกขึ้นมาเพื่อที่จะเช่นถวายให้กับผีปู่-ผีย่า จะเริ่มเกี่ยวได้เมื่อรวงข้าวสุกแต่ยังไม่เหลืองมาก นำข้าวเปลือกที่นวดเรียบร้อยแล้วมาคั่วให้เมล็ดข้างแข็งและเปลือกข้างแห้ง เพื่อสะดวกในการตำข้าว ในอดีตนั้นนิยมการตำข้าวด้วยโคกกระเดื่อง เมื่อตำเสร็จเรียบร้อยแล้วนำข้าวมาหุงเพื่อเช่นไหว้ผีปู่-ผีย่า โดยการนำไก่ตัวผู้มาเช่นไหว้ตรงผีประตูก่อน^๒

(๒) ประเพณีฉลองปีใหม่ม้ง ที่เรียกกันว่า “น่อเป็โจ้วฮ์” แปลตรงตัวได้ว่า “กินสามสิบ” สืบเนื่องจากกลุ่มชาวเขา บ้านเข็กน้อยหรือชาวหม้งจะนับช่วงเวลาตามจันทรคติ โดยจะเริ่มนับตั้งแต่ขึ้น ๑ ค่ำ ไปจนถึง ๓๐ ค่ำ ซึ่งตามปฏิทินจันทรคติจะแบ่งออกเป็นข้างขึ้น ๑๕ ค่ำ และข้างแรม ๑๕ ค่ำ เมื่อครบ ๓๐ ค่ำ จึงนับเป็น ๑ เดือน ดังนั้นในวันสุดท้าย คือ ๓๐ ค่ำของเดือนสุดท้าย หรือเดือนที่ ๑๒ ของปีจึงถือได้ว่าเป็นวันส่งท้ายปีเก่า ประเพณีนี้เป็นการพบปะกันระหว่างกลุ่มญาติ มีประเพณีขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผู้อาวุโส เป็นวันที่หนุ่มสาวในหมู่บ้านจะได้เลือกคู่ และมีการละเล่นต่าง ๆ มากมาย เช่น ลูกข่าง ลูกช่วง ยิงหน้าไม้^๓ โดยทั่วไปการเลือกคู่ของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ จะไม่มีลักษณะเช่นนี้ ส่วนใหญ่จะยังคงกำหนดให้ฝ่ายชายเป็นผู้หาสินสอดหรือของหมั้นไปขอฝ่ายหญิง นอกจากนี้ยังมีประเพณีพันธุระของกลุ่มชาวบน บ้านน้ำเล้า อันเป็นประเพณีที่จัดขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในป่าหรือสิ่งแวดล้อมและวิญญาณบรรพบุรุษที่คอยคุ้มครอง รักษาลูกหลานให้มีอยู่เย็นเป็นสุข ในปัจจุบันเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดงานเทศกาลปีใหม่ม้งสากลของทุกประเทศ จึงกำหนดให้ประเพณีปีใหม่ม้งเป็นไปตามเทศกาลปีใหม่ม้งสากลคือวันที่ ๑ มกราคมของทุกปี นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๖๘ เป็นต้นไป

(๓) พิธีกรรมอ้วเน้ง เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาส่วนใหญ่ยังคงนับถือบรรพบุรุษ พิธีกรรมทางศาสนายังคงใช้หมอผีหรือผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความรู้เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม การอ้วเน้ง เป็นพิธีกรรมที่ใช้สำหรับรักษาผู้ป่วยที่ไม่สบายโดยไม่รู้สาเหตุ หรือมีการสันนิษฐานว่า เกิดจากผีเข้า จึงต้องมีการทำพิธีเหมือนการทรงเจ้า เพื่อขับไล่สิ่งไม่ดีออกไป ขั้นตอนการอ้วเน้ง ประกอบด้วย

(๓.๑) เมื่อผู้อ้วเน้งมาถึงจะมีการเสี่ยงทายดูว่า ผีต้องการอะไร และต้องการกระดาษาเงินกระดาษาทองเท่าไร

^๒ [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/41isomatectgroup/project-definition?tmpl> [๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๗].

^๓ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๗.

(๓.๒) เมื่อผู้ทรงเข้าทรงแล้ว ผู้ทรงจะมีการตัวสั้นและกล่าวสาธยายด้วยภาษาทรงเจ้าสื่อสารระหว่างมนุษย์กับวิญญาณ จะมีผู้ช่วยดูแลอย่างใกล้ชิดเพื่อคอยช่วยเหลือผู้ทรง และเมื่อสิ้นสุดการอะไร ผู้ทรงจะบอกมาให้ หรือต้องทำอะไรในช่วงนั้น

(๓.๓) เมื่อเสร็จพิธีกรรม ผู้ทรงออกจากร่างทรง เจ้าของบ้านจะต้องค่านับ ๒ ครั้ง คือ ค่านับครั้งที่ ๑ สำหรับผู้ทรง ค่านับครั้งที่ ๒ สำหรับอ้วนเง้ง (เทพเจ้าบนสวรรค์)

(๓.๔) จะมีการเตรียมอาหารเพื่อเลี้ยงผู้ทรงและอ้วนเง้ง ก่อนจะกินข้าวจ้างของบ้านต้องค่านับอีกครั้งให้กับผู้ทรงและอ้วนเง้ง

๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

การศึกษาวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมครั้งนี้ ได้สอบถามกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเป้าหมาย ๓ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านเข็กน้อย ชุมชนบ้านเล้าลือ และชุมชนบ้านเพชรดำ ชุมชนละ ๒๐ คน ซึ่งสอบถามใน ๓ ประเด็น ได้แก่

๑) ด้านการสำรวจและรวบรวมทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ มีทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ส่วนที่จับต้องได้แก่มรดกทางวัฒนธรรม ส่วนที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ความเชื่อและจารีตประเพณี ทำให้สามารถสำรวจและรวบรวมทุนทางวัฒนธรรมได้ สิ่งที่ประจักษ์ชัดเจนที่สุดคือการแต่งกายที่มีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มว่า มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะตนอย่างไร นอกจากนี้ก็จะมี ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม และภาษาที่หลากหลาย มีลักษณะที่เหมือนกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง

๒) ด้านการจำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จะต้องมียุทธศาสตร์ทุนวัฒนธรรม ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ อันจะทำให้รู้และเข้าใจได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะประเพณีวัฒนธรรมซึ่งบ่งบอกถึงวิถีชีวิตการเป็นอยู่ แม้อาจมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมบางอย่างตามสถานการณ์ แต่เนื้อหาหลักยังคงความเป็นประเพณีวัฒนธรรมของตนเองไว้ ทำให้กลายเป็นสิ่งที่โดดเด่นแก่ผู้พบเห็น ดังนั้นควรมีการอนุรักษ์ไว้ให้อนุชนรุ่นได้สืบทอดต่อไปด้วยการจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมให้ชัดเจนว่า สิ่งใดเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ สิ่งใดเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

๓) ด้านการพัฒนาและประเมินการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาและประเมินการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรม เพราะเป็นเจ้าของวัฒนธรรมและมีความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ อย่างถ่องแท้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้รู้และเข้าใจเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมอันจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี และทำให้ทราบถึงข้อดีและข้อเสียของทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้

เตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของทุนทางวัฒนธรรมบางอย่าง เนื่องมาจากการได้รับอิทธิพลจากประเพณีวัฒนธรรมภายนอกกลุ่มชาติพันธุ์ ผ่านกระบวนการศึกษาและอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากนี้ การเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมและประเมินการเรียนรู้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถปรับตัวให้กับสภาพแวดล้อมของสังคมได้เป็นอย่างดี และทำให้รู้จุดเด่น จุดที่ควรแก้ไข และจุดที่ควรนำเอาหลักการของสังคมปัจจุบันมาใช้ จะทำให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมอื่นได้อย่างไม่มีปัญหา

๔.๑.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึกในครั้งนี้ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๒๐ คน จาก ๔ กลุ่ม ประกอบด้วย ๑) ผู้นำด้านวัฒนธรรม ๒) ผู้นำชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ ๓) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ๔) ตัวแทนปราชญ์ชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ จากการสัมภาษณ์ประเด็นสำคัญดังนี้

๑) ด้านการสำรวจและรวบรวมทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มองว่า “ทุนทางวัฒนธรรม เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม ทั้งที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ แล้วนำมาผลิตสินค้าและบริการ จำเป็นต้องมีการสำรวจและรวบรวมให้มีความชัดเจน” วิธีการสำรวจและรวบรวมนั้น มีหลากหลายวิธี เช่น การจัดประชุมกลุ่มปราชญ์กลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อสอบถามข้อมูลตามความถนัดหรือความชำนาญของแต่ละคน การจัดทำแบบสำรวจเพื่อให้ผู้มีความเข้าใจเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมได้ให้ข้อความเห็น เป็นต้น ในการสำรวจและรวบรวมจะต้องมีหน่วยงานหลักมาดำเนินการ โดยการเป็นเจ้าภาพดำเนินการ สนับสนุนทั้งกำลังคนและงบประมาณ เมื่อสำรวจและรวบรวมแล้วก็จัดทำเป็นเอกสารหรือหนังสือผลการดำเนินงานเผยแพร่ในสถานที่ต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่แหล่งข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากที่สุดน่าจะเป็นสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีบทบาทและหน้าที่หลักด้านวัฒนธรรมโดยตรง ต้องดำเนินการสำรวจและรวบรวมทุนทางวัฒนธรรมว่ามีอะไรบ้าง ในปัจจุบัน หากเข้าไปศึกษาข้อมูลในวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์จะพบเฉพาะทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ กล่าวคือประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้น ส่วนทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ยังไม่ปรากฏ แม้ประเพณีวัฒนธรรมก็มีจำนวนไม่มากนัก จะพบแต่ประเพณีกินข้าวใหม่มังกับประเพณีปีใหม่มัง เท่านั้น เพราะยังประเพณีที่อยู่ในวิถีชีวิตของชุมชนอีก เช่น พิธีกรรมการแต่งงาน ประเพณีงานศพ เป็นต้น ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขา ในอดีตมักจะได้แก่ งานฝีมือการปักผ้าทอ เพราะเป็นเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่า อีกทั้งยังเป็นผลิตภัณฑ์ที่ซื้อขายกันในชุมชน ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ อย่างอื่นก็ไม่เห็นเด่นชัด อย่างภาพวาดก็ไม่มี ส่วนทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้มีอยู่อย่างหลากหลาย ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่า เช่น ประเพณีกินข้าวใหม่มัง

ประเพณีปีใหม่ม้ง เป็นต้น ยังมีทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้อีกหลายอย่างที่ยังไม่ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นข้อมูล เช่น พิธีกรรมการรักษาคนไข้ พิธีกรรมการแต่งงาน หรือแม้แต่พิธีกรรมงานศพ เป็นต้น

๒) ด้านการจำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ให้ทัศนะว่า “ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในปัจจุบันยังกระจัดกระจายอยู่ไม่เป็นหมวดหมู่ เท่าที่ศึกษาในเรื่องอื่น ๆ มักจะเห็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดไว้เป็นหมวดหมู่ไว้บ้างแล้ว แต่มีข้อมูลไม่มากนัก อยากให้มีการจัดหมวดหมู่เพิ่มขึ้น” ในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมตำบลซึ่งได้ทำหน้าที่มาระยะหนึ่งแล้วจึงเห็นว่า ควรจะจัดเป็นหมวดหมู่ เช่น หมวดที่เกี่ยวกับการเป็นอยู่ หมวดภาษา หมวดการแต่งกาย หมวดประเพณีวัฒนธรรม หมวดอาหารการกิน เป็นต้น เมื่อแบ่งหมวดหมู่แบบนี้แล้วก็จัดทำประชาคมหรือประชุมกลุ่มย่อยเฉพาะผู้มีองค์ความรู้หมวดนั้น ๆ ว่ามีอะไรบ้าง ประการสำคัญจะต้องมีงบประมาณในการดำเนินงาน เพราะในปัจจุบันหากไม่มีงบประมาณก็ไม่สามารถดำเนินงานอะไรได้ ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ในแต่ละปีจะมีการจัดงบประมาณสนับสนุนด้านวัฒนธรรมแต่ก็ไม่เพียงพอ เฉพาะที่เป็นกิจกรรมแต่ละปีก็ไม่เพียงพอ หากจะให้จัดสรรสำหรับการดำเนินงานในการจัดทำหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมก็คงจัดสรรให้ไม่ได้ แต่อาศัยหน่วยงานที่มีศักยภาพมากกว่าองค์การบริหารส่วนตำบลน่าจะประสบความสำเร็จได้ ถ้าจะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงประเพณีวัฒนธรรมนั้น จากการสังเกตพบว่า ในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคม การรับอารยธรรมของกลุ่มชนอื่นเข้ามายังชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ หรือแม้แต่การศึกษาในระดับต่าง ๆ ทำให้ทัศนคติของคนในกลุ่มชาติพันธุ์เปลี่ยนแปลงไป ประเพณีวัฒนธรรมก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย มิฉะนั้น คนรุ่นใหม่อาจไม่สืบทอด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งหมด อาจมีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะกิจกรรมบางอย่างหรือปรับบางอย่างให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยไม่ละทิ้งเนื้อหาสาระของประเพณีวัฒนธรรมเดิม อย่างไรก็ตาม ในฐานะผู้นำชุมชนได้ศึกษาข้อมูลที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ทำการสำรวจและรวบรวมทุนทางวัฒนธรรมไว้ และได้จำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พบคือ งานหัตถกรรมผ้าปัก ประเพณีกินข้าวใหม่ ประเพณีปีใหม่ม้ง และการรำม้ง ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ยังไม่ครบถ้วน แม้จะจัดเป็นหมวดหมู่แล้ว ได้แก่ (๑) หมวดโบราณสถานและวัตถุ (๒) หมวดประเพณีท้องถิ่น (๓) หมวดสินค้าทางวัฒนธรรม (๔) หมวดมรดกทางวัฒนธรรม (๕) หมวดอาหารพื้นเมือง และ (๖) หมวดศิลปะการแสดง อาจเป็นเพราะสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทั้งจังหวัด จึงทำให้การรวบรวมทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ไม่ครบถ้วนหรือมีจำนวนน้อย เป็นที่เข้าใจกันว่าการสำรวจ รวบรวม และจำแนกหมวดหมู่นั้นจะต้องใช้ระยะเวลาและงบประมาณ หากต้องการให้การสำรวจและการจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมมีข้อมูลรอบด้าน รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอ ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกครั้งถ้า

มีการขอความร่วมมือ เพราะต้องการให้มีการจัดหมวดหมู่ด้านวัฒนธรรมให้ชัดเจน เพื่อให้เป็นข้อมูลถ่ายทอดไปยังอนุชนรุ่นหลัง

๓) ด้านการพัฒนาและประเมินการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายมองว่า “ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขามีจำนวนหลากหลาย ทั้งที่ได้รับการสำรวจและไม่ได้รับการสำรวจ เพราะแต่ละชนเผ่าก็มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน เช่น ชาวเขаб้านเขกน้อยก็แยกออกเป็นม้งขาวและม้งดำ ซึ่งมีทุนทางวัฒนธรรมบางอย่างที่แตกต่างกัน นับตั้งแต่เครื่องแต่งกายและภาษาพูด แม้ส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกันก็ตาม” สิ่งที่ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างยิ่งคือ (๑) ความเป็นอยู่หรือที่อยู่อาศัย เนื่องด้วยปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาไม่มีเอกสารสิทธิในที่อยู่อาศัย การดำรงชีวิตเป็นไปตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบกำหนดเท่านั้น (๒) ควรนำเอาผ้าปักมาเป็นหลักในการพัฒนา เนื่องด้วยเป็นทุนทางวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ควรรักษาและต่อยอด แม้ในปัจจุบันจะนำเข้าสู่ตลาดโรงงานอุตสาหกรรม แต่อยากให้คนในชุมชนมีความรู้และทักษะในการทำด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างที่ไม่เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันก็ควรจะมีการปรับแก้ไข เช่น การฆ่าวัวให้แก่ผู้ตายในพิธีกรรมงานศพ เป็นต้น เนื่องด้วยหาวัวที่จะมาฆ่าค่อนข้างลำบากและมีราคาแพง แม้ในขณะนี้สมาคมม้งแห่งประเทศไทยก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงกำหนดการประเพณีงานปีใหม่ม้งจากเดิมปลายเดือนธันวาคมมาเป็นวันที่ ๑ มกราคมของทุกปี เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาล อีกทั้งยังเป็นปีใหม่สากลทั่วโลก อาจทำให้ชุมชนเผ่าม้งบางแห่งปรับเปลี่ยนกิจกรรมไม่ทัน ส่วนใหญ่กิจกรรมปีใหม่ม้งเป็นช่วงที่ระบบเศรษฐกิจของชุมชนหมุนเวียนอย่างมาก มีเม็ดเงินเข้าสู่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง อาจกล่าวได้ว่า เป็นฤดูหรือช่วงแห่งการทำเงินเข้าสู่ชุมชน อย่างไรก็ตาม การจะเปลี่ยนแปลงทุนทางวัฒนธรรมแต่ละอย่างควรมีการประเมินข้อดีและข้อเสียก่อน โดยให้กลุ่มชาติพันธุ์หรือชนเผ่าได้มีส่วนร่วมในการประเมินจึงจะก่อให้เกิดประโยชน์และทำให้ชุมชนเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ อย่างเป็นรูปธรรม การรู้และเข้าใจข้อดีและข้อเสียของทุนทางวัฒนธรรมแต่ละอย่างจะเป็นข้อมูลสำคัญในการตัดสินใจให้มีการปรับเปลี่ยน พัฒนา หรือยกเลิก ประการสำคัญจะต้องมีการแยกแยะให้ชัดเจนว่า ทุนทางวัฒนธรรมมีอะไรบ้าง สิ่งใดควรรักษาไว้ สิ่งใดควรปรับแก้ไขและสิ่งใดควรจายยกเลิก แน่แน่นอนว่าการเปลี่ยนแปลงบางอย่างทำให้วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไป หากไม่ยกเลิกจะทำให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินงาน อย่างการฆ่าวัวในงานศพ อาจจะมีการแปลกหูแปลกตาบ้างในระยะแรก ๆ อย่างไรก็ตาม การปรับเปลี่ยนทุนทางวัฒนธรรมควรเป็นไปเพื่อความสามัคคีของชุมชนและความเป็นไปได้ของการดำเนินการ การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมอนุรักษ์และต่อยอด หรือการเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้ดีขึ้น ในฐานะเป็นผู้นำชุมชน เมื่อทราบข้อดีของทุนทางวัฒนธรรมแล้ว การร่วมอนุรักษ์และต่อยอดมีหลากหลายวิธี เช่น การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรม ให้คนทุกวัยได้เข้ามามีส่วนในการรับรู้และดำเนินงานร่วมกัน การเสนอของบประมาณเพื่อ

จัดทำเอกสารหรือหนังสือเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม การจัดเวทีหรืออินทราสการในงานต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนการปรับปรุงพัฒนาทุกภาคส่วนของกลุ่มชาติพันธุ์ก็ควรมีส่วนร่วมเสนอความเห็นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้สามารถนำไปดำเนินการได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า ทุนทางวัฒนธรรม เป็นผลิตทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้มักจะมีมูลค่าเป็นตัวเงินได้ เช่น โบราณสถาน มรดกทางวัฒนธรรม ผลงานศิลปะต่าง ๆ ทั้งภาพวาด หัตถกรรม ดนตรี และภาพยนตร์ ส่วนทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ได้แก่ ความเชื่อและประเพณีวัฒนธรรม โดยที่กลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนบ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ มีทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้เด่นชัดที่สุด ได้แก่ งานด้านหัตถกรรมผ้าปักที่นำมาเป็นเครื่องแต่งกายของชนเผ่า ทั้งผู้ชายและผู้หญิง ส่วนทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้เด่นชัดที่สุดได้แก่ ประเพณีกินข้าวใหม่มังและประเพณีปีใหม่มัง แม้จะมีประเพณีวัฒนธรรมอื่น ๆ ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปแต่ก็ไม่เด่นชัดนัก ทุนทางวัฒนธรรมควรมีการสำรวจและรวบรวมอย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ให้ชัดเจน แม้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ได้จัดหมวดหมู่ทางด้านวัฒนธรรมไว้บ้างแล้ว แต่ข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์บ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ ยังมีจำนวนน้อย ควรมีการจัดประชาคมหรือประชุมตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้มีความรู้และความชำนาญด้านวัฒนธรรมร่วมกันแยกหมวดหมู่เพิ่มเติม ได้แก่ หมวดวิถีชีวิตการเป็นอยู่ หมวดภาษา หมวดการแต่งกาย หมวดประเพณีท้องถิ่น หมวดสินค้าทางวัฒนธรรม หมวดมรดกทางวัฒนธรรม หมวดอาหารพื้นเมือง และหมวดศิลปะการแสดง อย่างไรก็ตาม ทุนทางวัฒนธรรมบางอย่างอาจมีการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นหรือให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน เนื่องบริบททางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทำให้วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จำต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สามารถดำเนินการไปได้และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง

๔.๒ ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

การดำเนินงานวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เป็นการจัดประชุมกลุ่มย่อยระดมความคิด และร่วมดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยอาศัยทุนวัฒนธรรมเป็นฐาน ผลการดำเนินงานมีรายละเอียดที่ค้นพบดังนี้

๔.๒.๑ ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

การท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อประเทศหลายด้าน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การสร้างรายได้ และการจ้างงาน อาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมหนึ่งที่สร้างรายได้หลักของประเทศ โดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือชุมชนที่หลากหลายและธรรมชาติที่สวยงาม ช่วย

ดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งภายในและต่างประเทศ อันเป็นการประชาสัมพันธ์ประเทศได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความอยู่ดีมีสุข ตลอดจนรักษาอัตลักษณ์ วิถีวัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนโดยอาศัยทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ รัฐบาลจึงได้กำหนดเป็นแนวนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้หลากหลายมิติ ด้วยว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นการช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอีกทางหนึ่ง

จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มต่างก็มีผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อาศัยทุนทางวัฒนธรรมแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมของแต่ละชาติพันธุ์ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ในงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ๓ ชุมชน ได้แก่ ๑) ชุมชนบ้านเข็กน้อย ๒) ชุมชนบ้านเล้าลือ และ ๓) ชุมชนบ้านเพชรดำ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาทั้งผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจเกิดการหมุนเวียน สร้างรายได้ให้เกิดแก่ชุมชน ผลการศึกษาจากโครงการย่อยที่ ๒ พบว่า

๑) ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์

สิ่งที่ทำให้เห็นถึงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ก็คือทุนทางวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นสิ่งที่แตกต่างจากคนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตการเป็นอยู่ การแต่งกาย ภาษาพูด หรือประเพณีวัฒนธรรม ดังนั้น การที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รู้และเข้าใจบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์จะต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้น ทำให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว อันเป็นการสนองตอบนโยบายของรัฐบาลที่พยายามผลักดันให้กลุ่มชาตินำทุนทางวัฒนธรรมมาผลิตเป็นสินค้าและบริการ นอกจากการทำอาชีพเกษตรกรรม การค้าขาย และรับจ้างแล้ว การท่องเที่ยวเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดรายได้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ โดยการนำเอาผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าเพื่อบริการ สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว กลุ่มชาติพันธุ์ในเพชรบูรณ์กลุ่มเป้าหมาย ทั้งชุมชนบ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ ไม่ว่าจะเป็นเผ่าม้งหรือเผ่าลือซอ ต่างก็มีความสามารถในการปักผ้านำสู่การแปรรูปเป็นเสื้อผ้า ทำให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นที่เกิดจากทุนทางวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยสามารถรวบรวมผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ดังนี้

(๑) ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย

กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าม้ง มีเผ่าลือซอผสมบ้างเล็กน้อย การแต่งกายของชนเผ่าจะมีเอกลักษณ์ มีความสวยงามด้วยลวดลายต่าง ๆ บนผ้าและแบบของเสื้อผ้า ในสมัยดั้งเดิม กลุ่มชาติพันธุ์ม้งใช้ผ้าไหมดิบที่ผลิตเองมาปักเป็นลวดลายอันเกิดจากภูมิปัญญาของตนเอง เมื่อมีการปักลวดลายแล้วจะนำมาแปรรูปเป็นเสื้อผ้าที่จะสวมใส่ ซึ่งเป็นงานฝีมือล้วน ๆ อาศัยความรู้ ทักษะและความชำนาญเฉพาะตัว ในปัจจุบันเมื่อยุคสมัยมี

การเปลี่ยนแปลง ความเจริญก้าวหน้าด้านการศึกษาและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของชนเผ่า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับชุดเครื่องแต่งกาย มีการใช้เครื่องจักรอุตสาหกรรมเข้ามาทดแทนงานฝีมือของคน จึงมีการประดิษฐ์ชุดเครื่องแต่งกายให้มีความสวยงามและมีรูปแบบที่มีความเหมือนกันมากขึ้น ไม่เหมือนสมัยที่ใช้คนปักที่มีความแตกต่างกันตามความถนัดหรือความชำนาญของผู้ปักเอง นอกจากนี้ การแต่งกายด้วยชุดชนเผ่า นั้น มักจะปรากฏเห็นเฉพาะในงานสำคัญ ๆ เท่านั้น เช่น ประเพณีกินข้าวใหม่ ประเพณีปีใหม่ ประเพณีการแต่งงาน เป็นต้น

การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเป้าหมาย มีลักษณะดังนี้ เมื่อพิจารณาถึงการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าม้งและเผ่าลีซอ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะดังนี้ ผู้ชาย จะนุ่งกางเกงดำเป๋าดำ เสื้อดำแขนยาว เหวลอย (มีเสื้อข้างในสีขาว) มีผ้าคาดเอวสีแดงคาดทับด้วยเข็มขัดเงิน มีห่วงเงินคล้องคอ ๑ ห่วง และสวมหมวกผ้าดำมีจุกแดงตรงกลาง ส่วนผู้หญิงจะใส่กระโปรงทอด้วยปานไยก์ญซง ใส่เสื้อเอวเกือบจะลอยแขนยาว มีปกเสื้อด้านหลัง ผ่าหน้าหรือทับไปทางซ้ายทำด้วยผ้าสีดำ มีการตกแต่งลวดลาย มีผ้าคาดเอวสีดำโดยมีพู่แดงเป็นชายครุย มีสนับแข้งสีดำ ผมนวมดเป็นมวย ใส่หมวกผ้าหรือโพกผ้าสีดำ ใส่ต่างหูเงิน ห่วงคอทำด้วยเงิน ๓-๔ วงซ้อนกัน ด้านหลังเสื้อตกแต่งด้วยเหรียญเงินเก่าอย่างใดก็ตาม การแต่งกายของชนเผ่าก็ยังแยกออกไปตามกลุ่มย่อย มีรายละเอียดคือ **กรณีเป็นม้งขาว** ผู้ชายมักจะสวมเสื้อกำมะหยี่แขนยาว กางเกงขาก๊วยหรือกางเกงจีนเป๋าดำ มีลวดลายน้อย ส่วนผู้หญิงนิยมสวมเสื้อกำมะหยี่สีดำแขนยาว มีลายปักละเอียดซ่อนอยู่ใต้ปกเสื้อด้านหลัง เดิมจะสวมกระโปรงผ้าไยก์ญซงสีขาวล้วนยาวลงมาถึงหัวเข่า มีผ้าพันหน้าแข้งตั้งแต่ข้อเท้าถึงหัวเข่า แต่เพราะเปื้อนง่ายจึงหันมาใส่กางเกงทรงจีนแทน ซึ่งเป็นกางเกงสีดำกว้าง ๆ คาดเอวด้วยผ้าสีแดง ปล่อยชายผ้า คอปกเสื้อกว้างแบบทหารเรือ โพกหัวด้วยผ้าสีครามหรือสีดำ **กรณีเป็นม้งดำ** ผู้ชายจะแต่งกายด้วยเสื้อแขนยาว ชายเสื้อระดับเอว เป้ากางเกงหย่อนต่ำลงมาปลายขารัดที่ข้อเท้า มีผ้าสีแดงปักลายที่ชายผ้าพันทับกางเกงแล้วคาดเข็มขัดทับ สวมหมวกทำด้วยผ้าแพรต่วน ไม่มีขอบ ส่วนผู้หญิงมักนุ่งกระโปรงไยก์ญซงจีบรอบตัวสีดำหรือย้อมคราม มีลวดลายปักและเขียนเทียน มีผ้าเหลื่อมผืนยางปักลวดลายปิดทับรอยผ่าของกระโปรง มีผ้าคาดเอวสีแดง ผ้าห้อยลงมาสีดำ เสื้อเป็นสีต่าง ๆ คอปกเสื้อเล็กกว่าม้งขาว ขอบปักเป็นรูปโค้ง ไม่มีผ้าโพกหัว แต่มีผ้าถักบาง ๆ แฉบเป็นลายดอกไม้สีแดง พันรอบมวยผม^๔

จากการแต่งกายดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า อุปกรณ์เครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์บ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ ประกอบด้วย

(๑.๑) ผ้าปัก เอกลักษณะของเสื้อผ้าชาวม้งอยู่ที่ลายปักหลากสีสันใช้เทคนิคการปักไขว้กันบนผืนผ้า ลายผ้าปักม้ง แบ่งออกเป็น ๓ ยุคคือยุคโบราณที่ยังไม่มีการบัญญัติชื่อเรียกของลายผ้า แต่

^๔ [ออนไลน์] แหล่งที่มา : https://www.baanjommyut.com/library_2/history_of_costume/06_1.html (สืบค้นเมื่อ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๗).

เป็นลายที่เกิดจากจินตนาการ ยุคเริ่มพัฒนาที่มีการผสมลายดั้งเดิม เพิ่มเทคนิคและความประณีต และยุคปัจจุบันที่มีการสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ ๆ มากยิ่งขึ้น เช่น ลายดอกจับมือ ลายกันหอย ลายดอกเหรียญ ลายดอกพวง เป็นต้น^๕ สำหรับเผ่าลือซอจะเรียกว่าผ้าทอมือ

(๑.๒) เสือมั่ง เป็นการปักลายที่سابเสือ ใช้เทคนิคการปะสอยผ้าสีต่าง ๆ ซ้อนกันหลายชั้น

(๑.๓) หมวกมั่ง เป็นเครื่องโปกศึระชะเพื่อเก็บผมให้เรียบร้อย

(๑.๔) ผ้าคาดเอว เป็นผ้าผืนใหญ่สำหรับปิดรอยผ้าด้านหน้าของกระโปรงเพื่อความเรียบร้อย

(๑.๕) กระโปรง จะมีลักษณะจับจีบเล็กละเอียดเพื่อให้ยืดหยุ่นในการสวมใส่และทำกิจกรรม มักทำลวดลายด้วยการเขียนเทียนย้อมคราม ต่อผ้า และปักลายต่าง ๆ

(๑.๖) เครื่องประดับเงิน ได้แก่ สร้อยคอ ต่างหู กำไลมือ และเข็มขัดเงิน

(๒) ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้

อุปกรณ์เครื่องใช้ของกลุ่มชาติพันธุ์จะเป็นไปตามลักษณะการดำรงชีวิต กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่จะมีอาชีพเกษตรกรรม จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรเป็นหลัก อันได้แก่มีดหรือขวาน และมีอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ หลากหลายชนิดเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ในสมัยดั้งเดิมกลุ่มชาติพันธุ์เป็นผู้ผลิตเครื่องใช้เอง แต่ในปัจจุบันมักจะทำมาจากแหล่งอื่นหรือโรงงานอุตสาหกรรม ในงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยรวบรวมอุปกรณ์เครื่องใช้ของกลุ่มชาติพันธุ์จากมูลนิธิกระจกเงา ภายใต้โครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติออนไลน์^๖ ดังนี้

(๒.๑) มีด จะมีทั้งด้ามสั้น (เจ้าะปลือ) และด้ามยาว (เม้าจั่ว) โดยด้ามสั้นจะใช้ในการทำอาหารในครัวเรือน ส่วนด้ามยาวจะใช้สำหรับงานหนักหรือใช้ในการดาบหญ้า กลุ่มชาติพันธุ์มั่งและลือซอสมัยดั้งเดิมจะมีความถนัดหรือความชำนาญในการตีมีดเพื่อทำเป็นเครื่องมือในการทำเกษตร แม้สมัยต่อมาจะหาผู้ชำนาญน้อยเต็มที เพราะกระแสนิยมมีดจากแหล่งอื่นมีมากกว่าทำให้การตีมีดเองลดน้อยลง ลักษณะมีด

(๒.๒) ขวาน (เต่า) ใช้ในการผ่าฟืนหรือตัดต้นไม้

(๒.๓) ปิ่นแก๊ส (ปลอ-ย่าง) เป็นปิ่นที่มีลักษณะเหมือนปิ่นยาว แต่ไม่ได้ใช้กระสุนจริง กระสุนจะเป็นการเอาขุยมะพร้าวที่เหลามาผสมกับดินปิ่น เพื่อนำไปล่าสัตว์ขนาดเล็ก

^๕ กรมส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว, *เที่ยวชุมชนขลุ่ยผ้าไทย*, (กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.), หน้า ๙.

^๖ มูลนิธิกระจกเงา, *อุปกรณ์เครื่องใช้*. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.hilltribe.org> [สืบค้นเมื่อ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๗].

(๒.๔) ธนู (เน่ง) เป็นอุปกรณ์ที่ทำมาจากไม้และเส้นหวาย กล่าวคือจะนำไม้มาเหลา แล้วตัดให้ छोเล็กลงเพื่อเป็นธนู ส่วนคันทำมาจากไม้หรือเส้นเหล็ก แล้วนำมาประกบกัน หัวธนูจะใช้ ท่อยึดเพื่อให้งัดขึ้นแล้วพันแถบด้วยเทปกาวใส ประโยชน์ของธนูได้แก่การนำไปล่าสัตว์ขนาดเล็ก

(๒.๕) กระบุง (เกอะ) เป็นภาชนะที่ทำมาจากไม้ไผ่สานเป็นลวดลายต่าง ๆ ขนาดเล็ก บ้าง ใหญ่บ้าง ตามความต้องการของผู้ใช้งาน ส่วนมากจะนำไปใส่สิ่งของเครื่องใช้ในการเข้าไปทำ เกษตรตามไร่

(๒.๖) กระดัง (ว้าง) เป็นอุปกรณ์ในการล่อนข้างหรือตากเมล็ดพันธุ์ต่าง ๆ กระดังทำ มาจากไม้ไผ่เช่นเดียวกับกระบุง

(๒.๗) กระซอน (ซัวะจี้) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการกรองข้าวหรือกรองน้ำมัน กระซอน ทำมาจากไม้ไผ่

(๒.๘) หม้อข้าว (จู่) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการหุงข้าว ใช้สำหรับครอบครวที่มีสมาชิก ครอบครวหลายสิบคน หม้อข้าวทำมาจากไม้ไผ่ วิธีทำคือจะนำไม้ไผ่ที่เรียบมาไว้ข้างใน จากนั้นก็จะนำ ไม้ไผ่ที่จะสานไว้ข้างนอก โดยสานจากข้างนอกก่อนแล้วนำไม้ไผ่ที่เรียบเป็นชั้นมาประกอบไว้ข้างใน

(๒.๙) ขัน (ฝีกเต้า) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการตักข้าวขณะหุงอยู่และใช้ตักน้ำ

(๒.๑๐) กระทะ (เยีย) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ทำกับข้าวในเวลาทอดหรือคั่ว ส่วนใหญ่จะใช้ ในการต้มอาหารให้สัตว์เลี้ยง จะไม่ใช้ร่วมกับการต้มอาหารให้คน เพราะถือว่าสัตว์มีความสกปรก

(๒.๑๑) หม้อตำขนม (ตั้งจั่ว) เป็นอุปกรณ์ในการตำขนม โดยการหาท่อนไม้ขนาด ใหญ่มาผ่าครึ่งแล้วทำการเจาะให้เป็นรูสี่เหลี่ยม จากนั้นนำไปแช่น้ำอย่างน้อย ๑ วัน จึงจะนำมาใช้ได้

(๒.๑๒) เครื่องรีดน้ำอ้อย เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการรีดน้ำอ้อย โดยการนำเสาไม้ ๒ ต้น มาฝังไว้ในพื้นที่ที่ต้อง จากนั้นนำแผ่นไม้สองแผ่นมาเจาะรู เพื่อที่จะนำเข้าประกบกับเสาไม้ที่ตั้งไว้ ระหว่างแผ่นไม้สองแผ่นนั้นจะมีแผ่นเหล็กที่สามารถเคลื่อนที่ได้ แผ่นไม้ที่อยู่ด้านบนเจาะรูแล้วนำท่อน เหล็กที่มีขนาดใหญ่มาวางไว้ด้านบน และล๊อคท่อนเหล็กที่เคลื่อนที่ได้ไว้ ในการรีดจะใช้คน ๒ คนหมุน ท่อนเหล็กด้านบนเพื่อบังคับให้แผ่นไม้ที่อยู่ช่องกลางเคลื่อนที่เพื่อหนีบอ้อยให้น้ำออกมา

(๒.๑๓) เครื่องโม่ข้าวโพด (แยะ) เป็นอุปกรณ์ในการโม่ข้าวโพดให้มีขนาดเล็กลง เพื่อ ใช้เป็นอาหารสัตว์ ลักษณะของอุปกรณ์เครื่องโม่ (แยะ) จะทำจากหินอัคนีที่มีความแข็งแรงมาก ตัดให้ เป็นรูปทรงกลม ๒ ข้างไว้ทับกัน ส่วนข้างที่อยู่ข้างบนจะเจาะรูตรงกลาง ของหินทรงกลม และด้านข้าง ของหินจะทำเป็นที่จับแต่ต้องเจาะรูเพื่อที่ใส่ด้ามให้ เพื่อจะได้หมุนเวลาโม่ข้าวโพดต่าง ๆ หรือว่าจะเป็น เมล็ดพันธุ์อย่างอื่นที่ต้องการ

(๒.๑๔) ครกกระเดื่อง (จู่-cug) เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการตำข้าวเปลือกไว้สำหรับบริโภค ลักษณะของอุปกรณ์มีดังนี้ จู่ทำจากท่อนไม้ที่มีขนาดใหญ่ โดยเจาะรูให้มีขนาดใหญ่ แต่ต้องไม่ให้รั่ว

แล้วฝังไว้ในบ้านหรือนอกตัวบ้านก็ได้ แล้วจะทำเสาไว้ยึด แล้วนำท่อนไม้อีกท่อนหนึ่งที่มีขนาดเล็กลงที่มีลักษณะเป็นรูปตัวที เพื่อที่จะใช้ในการเหยียบ

อุปกรณ์เครื่องใช้ของกลุ่มชาติพันธุ์อาจมีลักษณะคล้ายคลึงกับเครื่องใช้ของกลุ่มชนทั่วไป เนื่องด้วยวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของประชากรโลกจะมีลักษณะคล้ายกัน อาจจะแตกต่างกันในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อยู่ ชื่อเรียก หรือความจำเป็นมากหรือน้อย เครื่องใช้สิ่งหนึ่งอาจมีความจำเป็นสำหรับกลุ่มชนหนึ่ง ส่วนกลุ่มชนอื่นอาจไม่มีความจำเป็น อุปกรณ์เครื่องใช้ที่นำเสนอในงานวิจัยนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเครื่องใช้ในการดำรงชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ ในความเป็นจริงจะต้องมีมากกว่านี้ แต่ด้วยความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้ปรับตัวนำเอาอุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่เข้ามาใช้ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น

๒) กิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์

กิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นชุมชนบ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ หรือบ้านเพชรดำ สามารถแบ่งเป็นลักษณะได้ดังนี้

๒.๑) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการเป็นอยู่

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์และรายได้ต่อชุมชนและตัวของเกษตรกร วิถีชีวิตการเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างทำการเกษตร จึงได้ร่วมกันนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวจากสิ่งที่เป็นวิถีชุมชน แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวออกเป็น ๒ ลักษณะได้แก่

(๑) การท่องเที่ยวระยะสั้น เป็นการเข้าเยี่ยมชมแปลงเกษตรหรือสวนผลไม้ช่วงระยะ กลุ่มชาติพันธุ์ได้มีการจัดแปลงดอกไม้เพื่อการเที่ยวชมและถ่ายรูป บางครั้งมีการเก็บค่าเข้าเยี่ยมชมเป็นรายครั้ง ซึ่งมีหลายแห่งด้วยกันที่เป็นจุดเช็คอินมากที่สุดได้แก่

(๑.๑) ไฮเดรนเยียคาเฟ่ เป็นอาณาจักรทุ่งดอกไม้ โดยเนรมิตรภูเขาทั้งลูกให้กลายเป็นทุ่งดอกไม้หลังการหลากหลายสีส่น ซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขาบ้านเพชรดำ ตำบลทุ่งสมอ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้ที่จะเข้าเยี่ยมชมต้องจ่ายค่าเข้าเยี่ยมชมก่อนเป็นเบื้องต้น

(๑.๒) ทุ่งดอกไม้ไร่ B.N. หรือที่เรียกกันว่า ทุ่งดอกคอสมอส เขาค้อ ที่จะบานสะพรั่งดงาม ทั้งสีขาว สีเหลือง สีชมพู ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ของทุกปี และมีดอกไม้เมืองหนาวอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นดอกคาร์เนชั่น ดอกกลadiโอลัส ดอกแอสเตอร์ ดอกเบิร์ดดอกพาราไดซ์ ดอกเวอร์บีนา หรือดอกไม้ตระกูลเฮลิโกเนีย นอกจากนี้ ไร่ B.N. ยังมีความสามารถในการทำเกษตรเชิงวิชาการแผนใหม่โดยมีการปรับปรุงพัฒนาพืชไร่จนกลายเป็นแหล่งสำคัญในการผลิตและจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร

(๑.๓) พุ่มดอกไม้ไร่ G.B. เป็นสวนดอกไม้หลากสีสัน ซึ่งมีดอกไม้เมืองหนาว นานาชนิด เช่น ดอกทิวลิป ดอกกลี๋ย ดอกมาคาเร็ต ดอกคาโมมายล์ เป็นต้น

นอกจากนี้ สองข้างทางในเขตอำเภอเขาค้อ กลุ่มชาติพันธุ์จะมีการทำสวนสตรอเบอรี่ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชมและเลือกซื้อผลผลิตด้วยการเก็บเองจากสวนโดยตรง สร้างความพึงพอใจให้เกิดแก่นักท่องเที่ยว และเจ้าของผู้ผลิตเองไม่ต้องเก็บผลผลิตเอง เป็นแต่เพียงผู้จำหน่ายอย่างเดียว

(๒) การท่องเที่ยวระยะยาว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการพักค้างแรมในสวนหรือในหมู่บ้าน โดยมีการทำกิจกรรมร่วมกับชนเผ่า ที่เรียกว่า “ฟาร์มสเตย์” (farmstay) ส่วนใหญ่จะเป็นการเที่ยวชมสวนเพื่อเรียนรู้เรื่องการผลิต และอนุญาตให้นักท่องเที่ยวร่วมมือทำกิจกรรมทางการเกษตรด้วย เช่น การปลูกพืชไร่ การเก็บพืชไร่ แล้วนำมาทำเป็นอาหารกับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

๒.๒) การท่องเที่ยวตามประเพณีวัฒนธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวประการหนึ่งที่ดีถือว่าเป็นสิ่งที่สร้างรายได้ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ก็คือ การท่องเที่ยวตามประเพณีวัฒนธรรม เนื่องจากมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและมีความแตกต่างจากถิ่นอื่น แม้ประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จะมีอยู่หลากหลาย แต่ประเพณีวัฒนธรรมที่นำมาสู่การท่องเที่ยว จำแนกเป็น ๒ ประเพณีดังนี้

(๑) ประเพณีปีใหม่ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาในจังหวัดเพชรบูรณ์ได้มีมติร่วมกันให้กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นสถานที่จัดงานประเพณีนี้อย่างเป็นรูปธรรม สมัยดั้งเดิมยึดการนับวันแบบจันทรคติคือวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๑ บ้าง เดือน ๒ บ้าง แต่มักจะเป็นช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคม แต่ปัจจุบันนับตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๖๘ กำหนดให้เป็นวันที่ ๑ มกราคมเหมือนปีใหม่สากล กิจกรรมในประเพณีนี้จะเป็นงานรื่นเริงที่จัดขึ้นหลังจากได้เก็บเกี่ยวพืชไร่ และเป็นการฉลองความสำเร็จในการเพาะปลูกของแต่ละปี ชาวม้งจะมีการทำความสะอาดบ้านเรือน จุดธูปบูชาบรรพบุรุษ ฝั่บ้านฝั่เรือน ฝั่ป่า ที่ให้ความคุ้มครองและดูแลความสุขสำราญตลอดทั้งปี รวมถึงเป็นการขอบคุณที่ได้อำนวยความสะดวกการเกษตรที่ได้มาในรอบปีด้วย ดังนั้นจึงมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีปีใหม่ต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นพิธีกรรมในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน กล่าวคือในระดับครัวเรือน ในวันส่งท้ายปีเก่าจะมีพิธีห่อไก่หรือห่อซู้เพื่อปัดเป่าร้ายความสิ่งที่ไม่ดีให้หมดไปกับปีเก่า รวมถึงมีการเรียกขวัญสมาชิกในครัวเรือน ขวัญพืชพันธุ์ธัญญาหาร ขวัญเงินขวัญทองให้กลับเข้าบ้านเพื่อร่วมฉลองปีใหม่ นอกจากนี้ทุกครัวเรือนยังมีการทำพิธีห่อไก่หรือการสักการะบรรพบุรุษ ฝั่เรือน และฝั่ธรณีประตูด้วย การดำเนินงานในระดับชุมชนจะเป็นการรวมตัวกันเพื่อฉลองประเพณีปีใหม่ด้วยการละเล่นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการโยนลูกช่วง การแข่งขันยิงหน้าไม้ หรือการแข่งขันตีลูกข่าง ในปัจจุบันมีการจัดกิจกรรมจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ ทั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นและชุมชนอื่นด้วย

(๒) ประเพณีกินข้าวใหม่ ประเพณีนี้จะทำกันในเดือนตุลาคมของทุกปี ข้าวใหม่คือข้าวที่ปลูกเพื่อที่จะเซ่นถวายให้กับผีปู่ย่า จะเริ่มเกี่ยวได้เมื่อรวงข้าวสุกแต่ยังไม่เหลืองมาก นำข้าวเปลือกที่นวดเรียบร้อยแล้วมาคั่วให้เมล็ดข้าวแข็งและเปลือกข้าวแห้ง เพื่อให้สะดวกในการตำข้าว เมื่อตำเสร็จแล้วก็นำมาหุงเพื่อเซ่นไหว้ผีปู่ย่า ทำโดยการนำไก่ตัวผู้มาเซ่นไหว้ตรงผีประตูก่อน

จะเห็นได้ว่า ผลิทัศน์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีหลากหลายลักษณะ ผลิทัศน์หลักได้แก่ ผ้าปัก อันเป็นสิ่งสำคัญในการทำเครื่องแต่งกาย ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า กางเกง หรือหมวก ที่ทำให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ ผ้าปักเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ยิ่งเพิ่มเติมลวดลายสีสันที่สวยงามเข้าไปมากเพียงใด ยิ่งทำให้เกิดความเด่นมากเท่านั้น แม้ในปัจจุบันผู้มีความชำนาญในการปักผ้าไม่มากนักและการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคมจะเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตประจำวันก็ตาม ในประเพณีสำคัญต่าง ๆ ยังปรากฏเห็นการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น อิงอาศัยบริบทการเป็นอยู่ของชุมชนเป็นหลักทำให้เกิดกระบวนการท่องเที่ยวขึ้น ทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวระยะสั้นที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมและถ่ายภาพ รวมถึงการเลือกซื้อผลผลิตด้วยการเก็บเองจากสวนโดยตรง และการท่องเที่ยวระยะยาวที่มีการพักค้างแรมตามสวนหรือชุมชน เพื่อเยี่ยมชมผลผลิตและร่วมกิจกรรมกับชุมชน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงกระบวนการผลิตไม้ผลต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรม ที่เห็นเด่นชัดได้แก่ ประเพณีกินข้าวใหม่และประเพณีปีใหม่

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลด้านผลิทัศน์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมครั้งนี้ ได้สอบถามกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายใน ๓ ประเด็น ได้แก่

๑) ด้านการพัฒนาผลิทัศน์การท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์มองว่า ผลิทัศน์การท่องเที่ยวที่อาศัยทุนทางวัฒนธรรมจำต้องมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนจึงจะเป็นจุดเด่น และจะต้องมีการพัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่องโดยการสร้างรูปแบบใหม่ ๆ ลวดลายอื่น ๆ เพิ่มเติม หรือเป็นไปตามความต้องการของตลาด เพราะสมัยปัจจุบัน การสร้างรายได้ของกลุ่มชาตินั้นส่วนหนึ่งมาจากการท่องเที่ยว การพัฒนาผลิทัศน์จึงต้องขึ้นอยู่กับการต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ ผลิทัศน์ที่มีความโดดเด่นและควรได้รับการพัฒนาต่อยอด น่าจะเป็นเครื่องแต่งกาย เพราะสามารถมองเห็นได้ง่าย สะดุดสายตาของผู้พบเห็น แม้หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีนโยบายในการพัฒนาชุมชนโดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด หรือแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาผลิทัศน์ แต่ก็ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมสักเท่าไรนัก ประการสำคัญ ในการดำเนินงานกลุ่มชาติพันธุ์หรือคนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วม เพราะเป็นผู้มีส่วนได้เสียหลัก

๒) ด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศหมุนเวียนเพิ่มรายได้แก่ชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์บางคนมองว่า การท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้มากกว่าอาชีพอื่น จำเป็นต้องมีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างจุดสนใจหรือสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว บางครั้งควรหากิจกรรมใหม่ ๆ ตามความสนใจหรือสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงของบริบทสังคม ซึ่งชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์เองจะต้องเป็นหลักในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เห็นว่าโดดเด่นและควรได้รับการพัฒนา น่าจะเป็นกิจกรรมปีใหม่ม้ง ทั้งนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ไม่เพียงแต่เป็นนโยบายเท่านั้น

๓) ด้านการประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มองว่า การดำเนินงานประเมินผลิตภัณฑ์และการท่องเที่ยวควรมีหน่วยงานหลักรับผิดชอบ ทั้งการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์ และวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ เพราะปัจจุบันเห็นจะมีเฉพาะผู้ที่ทำงานวิจัยจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาดำเนินการประเมินแต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ไม่ได้นำผลการประเมินมาปรับปรุง ทั้ง ๆ ที่มีข้อมูลจากการวิจัยก็ไม่มีผลใด ๆ เกิดขึ้น การประเมิน ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยว ย่อมทำให้ทราบถึงข้อดี ข้อเสีย จะได้หาหนทางปรับปรุงให้เป็นที่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น เมื่อนักท่องเที่ยวมีความประทับใจก็จะหาโอกาสกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง จึงมีความจำเป็นต้องประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาและต่อยอดให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ใน ๓ ประเด็น ได้แก่

๑) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้ให้การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้ทัศนะว่า “ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ปรับปรุง หรือต่อยอดให้มีความทันสมัย ตรงกับความต้องการของตลาด”

ในฐานะกรรมการวัฒนธรรมตำบลเข็กน้อย ก่อนจะมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ควรจะเข้าใจเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรมว่ามีอะไรบ้าง ในปัจจุบันคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจจึงเห็นว่าการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่คนในชุมชนก่อน ส่วนผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ควรได้รับการพัฒนาควรเป็นผ้าปัก ซึ่งเป็นงานฝีมือหรืองานหัตถกรรม และเป็นส่วนสำคัญในการนำมาทำเป็นเครื่องแต่งกาย เช่น เสื้อผ้า ผ้าโพก เป็นต้น แม้ปัจจุบันจะพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนได้นำเอาเครื่องแต่งกายมาจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ เหตุที่

ต้องการให้พัฒนาผ้าปักเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชนและเพื่อสร้างความภูมิใจให้เกิดแก่คนในชุมชน นอกจากนี้เป็นการสร้างลวดลายแบบใหม่ขึ้นตามจินตนาการหรือบริบทของสังคมยุคใหม่ การสร้างลวดลายแบบใหม่ ๆ จะทำให้เป็นจุดสนใจของคนทั่วไป แม้แต่คนในชุมชนก็มีความสนใจ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์มีแนวทางในการผลิตอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นให้การสนับสนุนด้านความรู้ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ หรือด้านการตลาด หน่วยงานที่เห็นว่าควรจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุน น่าจะได้แก่ท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์ วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ และองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ การดำเนินงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ควรประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

- (๑) การเลือกสรรผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม
- (๒) การเสนอความคิดเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์
- (๓) ลักษณะการพัฒนาหรือปรับปรุง
- (๔) การกำหนดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์
- (๕) การนำผลิตภัณฑ์สู่แหล่งจำหน่ายหรือร้านตลาด
- (๖) การส่งเสริมการตลาด (กลยุทธ์การตลาด) และ
- (๗) การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์

ในฐานะตัวแทนหน่วยงานของรัฐ ทุกปีงบประมาณจะมีการจัดสรรงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไว้ หากแต่ไม่มีกิจกรรมเนื่องด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยตรง ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์หรือบาทหลวง ผู้นำชุมชน และประชาชน ควรมีบทบาทในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การเลือกสรรผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การเสนอความคิดเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ ลักษณะการพัฒนาหรือปรับปรุง การกำหนดแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวมถึงการนำผลิตภัณฑ์สู่แหล่งจำหน่ายหรือร้านตลาด นอกจากนี้ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมกันเชื่อมโยงภูมิปัญญาดั้งเดิมเข้ากับผลิตภัณฑ์ที่ปรับปรุงใหม่ เพื่อให้ชุมชนสามารถนำไปสู่แหล่งจำหน่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดรายได้อย่างเป็นรูปธรรม

ปัญหาที่พบมากในปัจจุบันคือ (๑) การแปรรูปผ้าปักเป็นผลิตภัณฑ์มีรูปแบบไม่หลากหลาย มีรูปแบบลักษณะแบบเดิม ไม่สร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยว (๒) มีการใช้ลวดลายผ้าที่ปักด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยใช้แบบลายผ้าจากเครื่องคอมพิวเตอร์หรือปักผ้าด้วยเครื่องจักร ทำให้คุณค่าของผ้าปักลดน้อยลง และ (๓) การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของสตรีม้ง เดิมทีสตรีม้งจะเป็นผู้มีความสามารถในการปักผ้าแทบทุกคน ในปัจจุบันส่วนใหญ่ได้มีการซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปหรือสั่งตัด ทำให้ขาดช่วงในการสืบทอดเทคนิควิธีการปักผ้าด้วยมือ จากปัญหาดังกล่าวจึงอยากให้มีการฟื้นฟูการปักผ้าให้กลับมาโดดเด่นอีกครั้ง

๒) ด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมองโดยภาพรวมว่า “ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีการพัฒนาหรือปรับปรุงด้วยกันทั้งนั้น แต่ก็ต้องคงเอกลักษณ์และความเป็นชาติพันธุ์ไว้”

กิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ควรพัฒนา น่าจะเป็น “กิจกรรมปีใหม่ม้ง” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำเป็นประจำทุกปี หากแต่ในปัจจุบัน บริบทสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมจำเป็นต้องมีการพัฒนาหรือปรับปรุงกิจกรรมให้เป็นไปตามสถานการณ์ของสังคม เช่นเดียวกันกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คนในชุมชนทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพราะถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ ทั้งเป็นผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ลงมือพัฒนากิจกรรม หรือเป็นผู้ที่จะต้องนำกิจกรรมลงพื้นที่ การดำเนินงานพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวควรประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ (๑) การเลือกสรรกิจกรรมที่มีอยู่เดิม (๒) การเสนอความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมที่ต้องปรับปรุง (๓) กิจกรรมที่ต้องเพิ่มเติม และ (๔) การประชาสัมพันธ์กิจกรรม หน่วยงานที่เห็นว่าควรจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุน น่าจะได้แก่ท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์ วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ และองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ นอกจากงบประมาณแล้ว ยังต้องให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ ด้วย เช่น การให้ความรู้แก่ชุมชน การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยว การส่งเสริมให้เยาวชนได้รับความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือประเพณีนั้น ๆ เป็นต้น

๓) ด้านการประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ให้ทัศนะว่า “การทำสิ่งใดก็ตามจะต้องมีการประเมินเพื่อให้เห็นถึงข้อดี ข้อเสีย และส่วนที่ควรปรับปรุง ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมก็เช่นกัน” การประเมินทำให้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่ทุกคนต้องเรียนรู้จากการวิเคราะห์เพื่อมิให้เกิดอุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้คนในชุมชนเตรียมพร้อมรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น

ข้อดีของการประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว มีหลายอย่าง เช่น ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจในการวางแผนการตลาด การสร้างความมุ่งมั่นแก่ผู้ผลิต ช่วยกระตุ้นการพัฒนาและการเรียนรู้ เป็นต้น ส่วนข้อเสียในการประเมินอาจได้แก่ ความไม่ยุติธรรมของผู้ประเมิน ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และทำให้เจ้าของผลิตภัณฑ์เกิดความเครียด เมื่อจะมีการประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละอย่าง กลุ่มชาติพันธุ์ควรมีส่วนร่วมดำเนินการทุกขั้นตอน เพราะจะลดความลำเอียงและความขัดแย้งลงได้ โดยที่ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์เป็นผู้ที่ประเมินเอง จะทำให้เห็นถึงข้อดี ข้อเสียได้อย่างตรงไปตรงมา แนวทางการประเมินนั้น ควรประกอบด้วย (๑) การกำหนดผลิตภัณฑ์และกิจกรรมที่จะประเมิน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและกลุ่มชาติพันธุ์จะต้องร่วมกันกำหนดให้ชัดเจนว่าสิ่งที่จะประเมินนั้นคืออะไร (๒) มาตรฐานในการประเมิน ได้แก่การกำหนดเกณฑ์ในการวัด

หรือประเมินที่ทุกภาคส่วนยอมรับโดยทั่วไป (๓) ดำเนินการประเมิน โดยใช้กระบวนการหรือวิธีการต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ และ (๔) การแก้ไขปรับปรุง ผู้มีหน้าที่หลักในการประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว น่าจะเป็นวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ ท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบล และตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นผู้ชำนาญหรือปราชญ์ชาวบ้าน เมื่อมีการประเมินจะทำให้เกิดการตื่นตัวในการผลิตสินค้าและบริการ สร้างมาตรฐานการผลิต สร้างแรงจูงใจ และสร้างความภาคภูมิใจในผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว

๔.๒.๔ ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้อมูล การสอบถามและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ผ่านกระบวนการประชุมกลุ่มย่อยและการร่วมดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว มีผลดำเนินงานดังนี้

ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งบ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ มองว่า ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมมีอยู่จำนวนมาก แม้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะทำการสำรวจยังไม่แล้วเสร็จหรือมีข้อมูลบางอย่างน้อย เพราะส่วนใหญ่เป็นเรื่องงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรน้อย ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม กลุ่มเป้าหมายให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ผลิตภัณฑ์ที่ควรพัฒนาได้แก่ ผ้าปัก และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ควรพัฒนาได้แก่ กิจกรรมหรือประเพณีปีใหม่ม้ง การดำเนินการพัฒนาหรือต่อยอดโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ แบ่งออกเป็น ๒ ประเด็นได้แก่

ประเด็นที่ ๑ การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม

การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นกระบวนการที่สำคัญที่สะท้อนความเป็นมาและอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากฐานความรู้เดิมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และต้องมีการต่อยอดและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องความสนใจของผู้บริโภคและนักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นสิ่งที่นำไปสู่กิจกรรมและการเรียนรู้ทั้งในด้านของคุณค่า แหล่งที่มา และขั้นตอนการผลิต

จากการสำรวจและเลือกสรรผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยและตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ควรพัฒนาได้แก่ “ผ้าปัก” เป็นส่วนสำคัญในการนำมาเป็นเครื่องแต่งกาย กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าม้ง มีเผ่าลือผสมบ้างเล็กน้อย การแต่งกายของชนเผ่าจะมีเอกลักษณ์ มีความสวยงามด้วยลวดลายต่าง ๆ บนผ้าและแบบของเสื้อผ้า สาเหตุที่กลุ่มชาติพันธุ์คัดเลือกเอาผ้าปักเป็นสิ่งที่จะนำมาพัฒนา เนื่องจากในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความเจริญก้าวหน้าด้านการศึกษาและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของชนเผ่า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับชุดเครื่องแต่งกาย อาจทำให้เอกลักษณ์ดั้งเดิมหายไป ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการใช้เครื่องจักรอุตสาหกรรมเข้ามาทดแทนงานฝีมือหรือแรงงานของคน ทำให้ชุดเครื่องแต่งกายมีรูปแบบหรือลวดลายที่เหมือนกัน จนไม่เห็นร่องรอยความถนัดหรือความชำนาญของผู้ปักในชุมชน อย่างไรก็ตาม

ตาม ในงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้เข้าร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าปักนำสู่เสื้อผ้าเป็นหลัก แม้เดิมนั้นกลุ่มชาติพันธุ์จะมีการสร้างลวดลายผ้าปักตามความชำนาญอยู่แล้ว เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวและสร้างความภูมิใจแก่กลุ่มชาติพันธุ์จึงได้นำมาสู่การพัฒนาโดยมุ่งเน้นความเป็นเอกลักษณ์และการสร้างมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์

ความเป็นมาของผ้าปัก

ในสมัยดั้งเดิม กลุ่มชาติพันธุ์ม้งใช้ผ้าไหมดิบที่ผลิตเองมาปักเป็นลวดลาย เมื่อมีการปักลวดลายแล้วจะนำมาแปรรูปเป็นเสื้อผ้าที่จะสวมใส่ ซึ่งเป็นงานฝีมือล้วน ๆ อาศัยความรู้ ทักษะและความชำนาญเฉพาะตัว ในสมัยอดีตผ้าปักนี้เป็นงานฝีมือของสตรีที่ใช้เวลาวางจากการทำเกษตร โดยนำเอาฝ้ายที่ปลูกไว้มาปั่นเป็นเส้นเล็ก ๆ แล้วทอเป็นผืน จากนั้นนำมาปักเป็นลายชาวเขาสมัยโบราณ ต่อมาก็พัฒนาฝีมือด้วยการสร้างลายตามความชอบใจของชุมชน ในอดีตการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาจะใช้เสื้อผ้าที่ทอและเย็บเอง แต่ในปัจจุบันมักจะแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ซื้อจากร้านตลาดทั่วไป ทำให้ตนเองเหมือนกับคนส่วนใหญ่ของประเทศ อีกประการหนึ่ง ด้วยการศึกษาในระบบโรงเรียนทำให้เด็กหรือเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ได้เรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาด้านการปักผ้าน้อยลง ก่อให้เกิดการทิ้งช่วง ทำให้ขาดการสืบทอดและต่อยอดองค์ความรู้

การปักผ้าม้งในจังหวัดเพชรบูรณ์ แบ่งวิวัฒนาการออกเป็น ๓ สมัย^๗ ได้แก่

๑) สมัยโบราณ เป็นผ้าปักที่มาจากธรรมชาติและอักษรโบราณ กล่าวคือเป็นยุคที่ยังไม่ได้ตั้งชื่อลายตั้งแต่เริ่มต้น เป็นลายที่เกิดขึ้นตามจินตนาการ แต่มีการตั้งชื่อในภายหลัง เช่น ลายดอกจับมือ (ป่าตัวเต) ลายดอกเหรียญ (ป่าเจีย) ลายดอกพวง (ป่าเจ้า) เป็นต้น

๒) สมัยเริ่มพัฒนา เป็นผ้าปักที่มาจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการผสมลายดั้งเดิม ทำให้เกิดเป็นลายใหม่ที่มีความสลับซับซ้อนและมีความประณีตมากขึ้น เช่น ลายดอกไม้ (ป่าตง) เป็นต้น

๓) สมัยใหม่ เป็นผ้าปักที่มีการสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น เช่น ลายกันหอย (ก้าก้อ) เป็นลายสมัยโบราณไม่มีลวดลายอะไร แต่เมื่อผสมหรือประยุกต์ด้วยลายอื่น ๆ ทำให้เกิดความสวยงามลายใบเฟิร์น (บล้องซั่ว) เป็นการนำเอาลายกันหอยมาผสมกับวัสดุสมัยใหม่ กลายเป็นลายที่มีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า กระบวนการปักผ้านั้น มีวิธีการทำ ๓ วิธีได้แก่

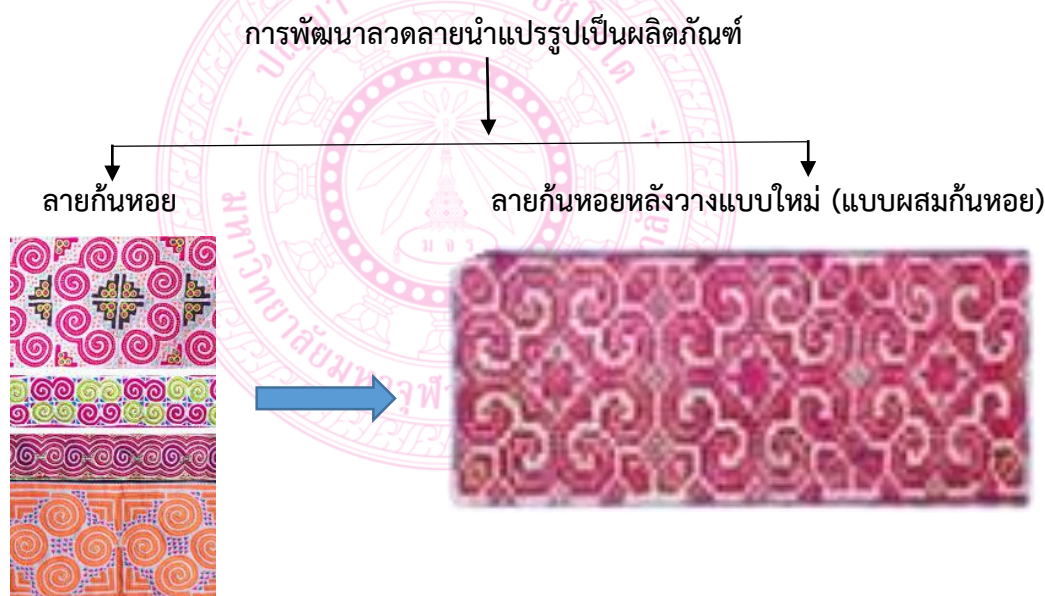
๑) การปักด้ายหรือไหม เป็นการปักผ้า ๖ ลักษณะคือ (๑) การปักลายขัดเดินเส้น (๒) การปักไขว้แบบโครสติส (๓) การปักลายดอกเข้าเครื่องหมายบวก (๔) การปักลูกโซ่ (๕) การปักทึบ และ (๖) การปักสอย เล่าเรื่องราววิถีชีวิตการเป็นอยู่

^๗ กองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ผ้าปักม้ง. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.kheknoi.go.th> [สืบค้นเมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗].

๒) การปะสอย เป็นการปักผ้า ๒ ลักษณะคือ (๑) การปะสอยแบบรูปเรขาคณิต (๒) การปะสอยด้วยตัดผ้าเป็นลวดลายและปะบนผ้าสีต่าง ๆ

๓) การปักแบบผสมผสาน เป็นการปักผ้า ๓ ลักษณะคือ (๑) การทำผ้าบาติกผสมการปะสอย (๒) การปักวัสดุตกแต่งบ้าน และ (๓) การปักผสมผสานลักษณะการปัก

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าปักในครั้งนี้ เป็นการร่วมกันต่อยอดผลิตภัณฑ์โดยการนำเอาแบบผ้าปักให้มาแปรรูปให้เป็นเสื้อผ้าที่มีความเป็นเอกลักษณ์และทันสมัย กลุ่มชาติพันธุ์บ้านเข็กน้อย บ้านเล้า ลือและบ้านเพชรดำต่างก็มีผ้าปักเป็นของตนเอง แม้ปัจจุบันส่วนหนึ่งจะมีการซื้อหาเสื้อผ้าจากโรงงานอุตสาหกรรม แต่การดำเนินงานส่วนใหญ่ยังอาศัยผ้าปักที่กลุ่มชาติพันธุ์มีอยู่แล้วนำมาแปรรูปให้เป็นเสื้อผ้า เนื่องจากมีความต้องการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์จึงมีการพัฒนาลายผ้าปักขึ้น ลายผ้าปักที่นำมาพัฒนาหลักได้แก่ “ลายกันหอย” เนื่องจากเป็นลายที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของชนเผ่าม้งแทบทุกกลุ่ม เป็นลายมีที่มาจากหอยสังข์ซึ่งมักจะนำมาใช้ในการประกอบพิธีต่าง ๆ เสื้อผ้าที่แปรรูปมาจากลายกันหอยนี้ เมื่อสวมใส่เป็นที่สะดุดตาของผู้พบเห็น ดังภาพที่ ๔.๑

ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าลายกันหอย

ภาพที่ ๔.๑ การนำลวดลายกันหอยเดิมมาเพิ่มลาย แล้วนำมาแปรรูปเป็นเสื้อ

การนำลวดลายกันหอยมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ อาจจะนำมาแปรรูปตามลายดั้งเดิม อาจมีการนำเพิ่มลวดลายจากเดิม หรืออาจจะมีการผสมลายกันหอยกับลายอื่น ๆ การพัฒนาปรับปรุงเป็นฝีมือของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความชำนาญ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุสตรีมั่งที่เป็นเด็กและเยาวชนจะมองว่าการแปรรูปด้วยฝีมือหรือแรงงานคนใช้ระยะเวลานาน จึงมุ่งซื้อหาจากโรงงานอุตสาหกรรมที่มีผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ

ปักหมุดศูนย์จำหน่ายและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์

เมื่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์แล้ว สิ่งที่จะต้องดำเนินการต่อไปก็คือแหล่งจำหน่ายสินค้า จากการสืบค้นศูนย์จำหน่ายและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นจุดหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นมีอยู่อย่างหลากหลาย แต่ไม่เป็นรูปธรรม ส่วนใหญ่มักจะเป็นร้านค้าตามไหล่ทางและตามแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นวัดผาช่อนแก้ว ไร่ บี.เอ็น หรือสวนดอกไม้ไฮเดรนเยียคาเฟ่ แต่ก็มีจำหน่ายที่สำคัญที่มีอยู่แล้ว คณะผู้วิจัยก็ได้ประสานงานเพื่อให้มีการนำเอาผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการพัฒนาปรับปรุงไปจำหน่าย เป็นการสร้างเครือข่ายของชุมชน ประกอบด้วย

๑) พิพิธภัณฑ์ผ้าปักม้ง บ้านอาจารย์ยาวลักษณ์ บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถเข้าเยี่ยมชมและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ได้ทุกวัน

๒) ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์บ้านเพชรดำ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีการเปิดให้บริการทุกวัน ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะเป็นเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย ทั้งที่เป็นฝีมือจากกลุ่มชาติพันธุ์เอง และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรม

๓) ศูนย์ท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรม เป็นการจัดแสดงวัฒนธรรมโดยองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย เป็นการสัมผัสกับวัฒนธรรมชาวม้ง ชมการแสดงโดยชาวม้งในชุมชนและนักเรียนจากบ้านเข็กน้อยในเครื่องแต่งกายสวยงามตามแบบฉบับชาวม้ง นำเสนอวัฒนธรรมผ่านการระบอบอกเล่าวิถีชีวิต การจัดแสดงจะมีเฉพาะวันสำคัญ ๆ เท่านั้น ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อยจะประชาสัมพันธ์ให้ทราบเป็นครั้งคราว ส่วนภายในศูนย์ท่องเที่ยววิถีวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมได้ทุกวัน

สิ่งสำคัญที่จะทำให้ให้นักท่องเที่ยวและกลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่นอื่นได้รับทราบก็คือ การประชาสัมพันธ์ เพราะการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ นั้น ไม่เฉพาะจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น กลุ่มชาติพันธุ์จากท้องถิ่นก็เป็นเป้าหมายที่ไม่ควรมองข้าม คณะผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตสินค้า (ผลิตภัณฑ์) ผู้จัดจำหน่าย หรือหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ดังนี้

๑) จัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ ใบปลิว แนะนำผลิตภัณฑ์และสถานที่จำหน่ายหรือเลือกซื้อ เมื่อมีการจัดประชุมสัมมนา ก็ขออนุญาตนำเอกสารไปประชาสัมพันธ์

๒) จัดทำคลิปวิดีโอ ลงประชาสัมพันธ์ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น YouTube Facebook หรือ Line เพราะปัจจุบันเป็นยุคโซเชียลมีเดียมาแรง ทุกคนทั่วโลกรับรู้ข่าวสารผ่าน

ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หากสามารถลงข้อมูลเป็นประจำทุกวันหรือทุกสัปดาห์ก็จะทำให้คนทั่วไปรับรู้การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้เป็นปัจจุบัน

๓) การส่งตัวแทนเข้าประชาสัมพันธ์ในกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ อาจมีการขออนุญาตออกร้านหรือจัดแสดงผลิตภัณฑ์ ซึ่งในปัจจุบันนโยบายรัฐบาลพยายามให้มีการแสดงศักยภาพของชุมชนก็ยิ่งเป็นโอกาสที่จะประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ได้ง่ายขึ้น

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่จะทำให้ภูมิปัญญาการปักผ้าคงอยู่กับชุมชนและสร้างความภูมิใจให้เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ควรมีการดำเนินการดังนี้

๑) สร้างกระบวนการเรียนรู้แก่ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสร้างองค์ความรู้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ด้วยการฝึกความชำนาญในการปักผ้าและการแปรรูปให้เป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะจัดเป็นรายวันหรือรายสัปดาห์

๒) จัดระบบการรวมกลุ่มแก่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มเพื่อแสวงหาวัตถุดิบในชุมชน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาปรับปรุง หรือรวมกลุ่มเพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรมีการยกระดับจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จะทำให้มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ ทั้งเรื่องการผลิตและการจำหน่าย

๓) การปลูกฝังภูมิปัญญาและการถ่ายทอด จะต้องมีการปลูกฝังและถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกันอนุรักษ์และต่อยอด เพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิต มิให้สูญหายไปกับกาลเวลา แม้จะมีการดัดแปลงพัฒนาบ้างก็อยู่ในลักษณะของการสะสม เรียนรู้ สืบสาน และต่อยอด ไม่ละทิ้งเอกลักษณ์ของชนเผ่า

ประเด็นที่ ๒ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม

กิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ จึงเป็นโจทย์ใหญ่ที่ว่า จะพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างไรจึงจะทำให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ในประเด็นดังกล่าวนี้ คณะผู้วิจัยร่วมกับตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ได้คัดเลือกกิจกรรมที่เกิดจากทุนวัฒนธรรมที่โดดเด่นและทำเป็นประจำมาพัฒนาเพื่อต่อยอดให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนอย่างแท้จริง ได้แก่ “**กิจกรรมปีใหม่ม้งหรือประเพณีปีใหม่**” หน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์ วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ หรือองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมในการดำเนินงานเป็นประจำทุกปี ทำให้กลายเป็นจุดเช็คอินสำหรับนักท่องเที่ยว แต่ก็ยังมีกิจกรรมที่ควรพัฒนาเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างจุดสนใจแก่นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

ความเป็นมาของประเพณีปีใหม่ม้ง

ประเพณีปีใหม่ม้ง หรือเทศกาล “น่อเป็ใจว้ย” เป็นประเพณีที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษซึ่งเป็นการสืบทอดประเพณีที่เป็นความสัมพันธ์ทางสังคม ในวิถีความผูกพันและความเชื่อของชนเผ่าที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา วันปีใหม่ดั้งเดิมตรงกับวันขึ้น ๑ ค่ำเดือน ๑ ของม้ง ซึ่งตรงกับปฏิทินไทยคือ ขึ้น ๑

คำเดือน ๒ หรือปฏิทินจีนคือ ขึ้น ๑ คำเดือน ๑๒ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่างเดือนธันวาคม-มกราคม ของทุกปี กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะรอคอยงานประเพณีนี้อย่างใจจดใจจ่อ เพราะจะเป็นวันที่พบปะกัน ระหว่างกลุ่มญาติ มีการขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผู้อาวุโส เป็นวันที่หนุ่มสาวจะได้เลือกคู่ และมีการ จัดการแข่งขันการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ ในงานประเพณีปีใหม่นี้ แม้จะมีกิจกรรมหลายอย่าง แต่ชนเผ่าม้งจะไม่ลืมทำพิธีต้อนรับปีใหม่ด้วย ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ วัน^๔ ได้แก่

๑) วันดา หรือวันแรม ๑๕ คำเดือน ๑๒ (ตามปฏิทินม้ง วัน ๓๐ คำ) จะมีการเตรียมต้อนรับปีใหม่ โดยจะทำความสะอาดบ้านโดยใช้ใบไผ่กวาดบ้านเพื่อเอาสิ่งไม่ดีไปกับปีเก่า และจะมีพิธีเรียกขวัญโดยนำไก่ ๑ คู่ (ตัวผู้และตัวเมีย) มาต้ม พร้อมกับไข่เท่ากับจำนวนสมาชิกในบ้านมาทำพิธีเรียกขวัญเงิน ขวัญทอง ขวัญไร่ ขวัญนา ในช่วงทำพิธีจะมีการจุดธูปหรือตะเกียงไว้กลางบ้านเพื่อการเริ่มต้นให้มีแต่แสงสว่าง และตัวแทนของครอบครัวก็จะสอนลูกหลาน ตกตอนกลางคืนทุกคนจะเฝ้ารอเสียงสัตว์ร้อง เพราะถือเป็นวันเริ่มต้นปีใหม่ ถ้าเป็นเสียงไก่ถือว่าดีที่สุด ทันทีที่มีเสียงสัตว์ร้อง ผู้ชายจะมีการยิงปืนต้อนรับปีใหม่ และในเวลา ๐๑.๐๐ น. จะเทภาชนะที่บรรจุน้ำภายในทิ้งและตวงน้ำใส่ใหม่ ส่วนผู้หญิงจะเริ่มตำข้าวหุงข้าวเพื่อเตรียมเลี้ยงงานปีใหม่

๒) วันขึ้นปีใหม่ ตรงกับวันขึ้น ๑ คำเดือน ๑ ของม้ง (วันขึ้น ๑ คำเดือน ๒ ตามปฏิทินไทย) ในวันนี้มีกิจกรรมหลายอย่าง ได้แก่

๒.๑) การละเล่นพื้นบ้าน เช่น การเล่นเกมช่วง การเล่นเกมล้อเลื่อนไม้ เป็นต้น

๒.๒) การเลือกคู่ของหนุ่มสาว โดยใช้วิธีโยนลูกช่วง หนุ่มสาวจะแต่งกายชุดสวยงาม ฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายทำลูกช่วงซึ่งทำจากผ้าเป็นลูกกลม ๆ และวานให้เพื่อนหญิงหรือจะเป็นหญิงที่แต่งงานแล้วเป็นผู้นำลูกช่วงของตนไปมอบให้ชายหนุ่มที่ตนพึงพอใจ และหญิงสาวที่ทำหน้าที่เป็นแม่สื่อจะบอกว่าลูกช่วงนี้เป็นของใครเพื่อที่ชายหนุ่มจะได้นำลูกช่วงนี้ไปโยนหรือขว้างเล่นกับหญิงสาวผู้เป็นเจ้าของลูกช่วงต่อไป หรือหากฝ่ายชายหมายตาหญิงคนใดไว้ก็จะไปขอโยนลูกช่วงด้วย ถ้าฝ่ายหญิงไม่พอใจก็จะไม่โยนด้วย ระหว่างที่ชายหนุ่มหญิงสาวโยนลูกช่วงก็จะพูดจาจีบกันไป ส่วนใหญ่คู่โยนลูกช่วงจะมีการสู่ขอแต่งงานหลังงานปีใหม่ (สมัยดั้งเดิมนั้น ถ้าฝ่ายชายหนุ่มพอใจก็สามารถฉุดหญิงสาวไปด้วยเลย แล้วมาทำการสู่ขอในภายหลัง)

๒.๓) กิจกรรมการเลี้ยงแขก ทุกหลังคาเรือนจะมีการเลี้ยงแขกที่มาเยี่ยม ด้วยการตั้งวงรำสุรา ตามธรรมเนียมดั้งเดิมของชาวเขาเผ่าม้ง จะมีการต้มเหล้าข้าวโพดเตรียมไว้สำหรับต้อนรับแขกในประเพณีปีใหม่

^๔ วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี, ปีใหม่ม้ง. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/ปีใหม่ม้ง> [สืบค้นเมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗].

๓) วันปีใหม่ม้ง ตรงกับวันขึ้น ๒ ค่ำเดือน ๑ เป็นวันที่จะไปดำหัวผู้เสียชีวิตที่หลุมศพ และถือเป็นวันสุดท้ายของปีใหม่ โดยมีไก่ต้มเป็นเครื่องบูชา ไก่ที่ต้มไว้วันแรกหรือวันดาต้องกินให้หมดวันนั้น และดับธูปหรือตะเกียงที่จัดไว้ตลอดปีใหม่

๔) วันส่งผีกลับ ตรงกับวันขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๑ ในตอนเช้าจะต้มไก่ใหม่ไว้บนโต๊ะ ผู้นำครอบครัวจะทำพิธีปล่อยผีกลับและบอกไว้ว่า ถ้ามีอะไรจะเรียกกลับมาช่วย บางหมู่บ้านจะมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือก็จะมีการทำความสะดวกบริเวณ แล้วทำพิธีขอพรให้อยู่ดีมีสุข

ในปัจจุบัน สมาคมชนเผ่าม้งแห่งประเทศไทยได้มีการกำหนดวันจัดประเพณีปีใหม่ให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล และให้ตรงกับปีใหม่สากล โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ให้จัดประเพณีปีใหม่ ในวันที่ ๑ มกราคม นับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ ทำให้บางครอบครัวยังปรับตัวไม่ทัน การจัดกิจกรรมยังเป็นไปในลักษณะเดิมที่เคยทำมา เพียงแต่ย้ายกิจกรรมการเปิดงานปีใหม่ให้เป็นวันที่ ๑ มกราคม เท่านั้น อย่างไรก็ตาม การเริ่มต้นใหม่ก็จะต้องการกำหนดกิจกรรมว่า วันไหนทำอะไร แล้วทำเป็นเอกสารแจ้งให้กลุ่มชาติพันธุ์ทราบโดยทั่วกัน รวมถึงประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบตามสื่อต่าง ๆ ด้วย สิ่งที่น่าท่องเที่ยวจะได้เห็นในประเพณีปีใหม่ม้งนั้น ได้แก่

๑) วัฒนธรรมประเพณีที่งดงาม ผ่านการแสดงของชนเผ่า ไม่ว่าจะเป็นการเป่าแคน เป่าขลุ่ย หรือการรำยรา

๒) ผลงานหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์ เช่น การปักผ้า การย้อมผ้าคราม และการเขียนเทียน เป็นต้น รวมถึงผลิตภัณฑ์ของชนเผ่าตามร้านค้าต่าง ๆ

๓) อาหารพื้นเมืองที่หาทานได้ยาก เช่น ข้าวเหนียวดำ แกงสมุนไพร เป็นต้น

๔) การแต่งกายชุดประจำชนเผ่าด้วยสีสันสดใส

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์

จากการสอบถามกลุ่มเป้าหมายด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมต่างก็ลงความเห็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันว่า ควรเป็น “กิจกรรมประเพณีปีใหม่” เนื่องจากเป็นประเพณีที่เป็นจุดขายของชุมชนเป็นลำดับต้น ๆ อยู่แล้ว หากจะมีการพัฒนาให้นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นก็จะเกิดผลดีแก่ชุมชนมากที่สุด คณะผู้วิจัยและตัวแทนกลุ่มเป้าหมายจึงได้ร่วมกันวางแนวทางในการพัฒนาดังนี้

๑) ต้องเป็นไปเพื่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ กล่าวคือการดำเนินงานพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรม จารีตประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน

๒) ต้องไม่มีผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมของชุมชน ไม่มุ่งเน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกมากเกินไป

๓) ชุมชนจะต้องมีส่วนร่วม ทั้งทางตรงและทั้งอ้อม ไม่ว่าจะเป็นระยะสั้นหรือระยะยาว เพราะเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง นอกจากนี้จะต้องเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมหรือมีบทบาทในกิจกรรมด้วย

เมื่อได้แนวทางดังกล่าวแล้ว คณะผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์กิจกรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์ดำเนินงานอยู่ปัจจุบันพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาได้จัดกิจกรรมปีใหม่ จนกลายเป็นเทศกาลหรือประเพณีที่คนทั่วไปรับทราบกัน หากแต่มีกิจกรรมที่ควรพัฒนาให้มีจุดร่วมเป็นอันเดียวกัน หรือนักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ กับชนเผ่า กิจกรรมที่พบในประเพณีปีใหม่ ประกอบด้วย

๑) การพบปะหมู่ญาติ เป็นกิจกรรมส่วนตัวหรือส่วนครอบครัว ซึ่งผู้ที่มีญาติอาจมีส่วนน้อย หรือไม่มีส่วนยุ่งเกี่ยวเลย

๒) การขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นกิจกรรมเฉพาะชุมชนเช่นเดียวกัน แม้ชุมชนอื่นหรือท้องถิ่นอื่นจะมาร่วมในการขอพรด้วย แต่ก็เชื่อว่ามีความสำคัญ

๓) การขอพรจากผู้มีอาวุโสในครอบครัวหรือในชุมชน

๔) การเลือกคู่ของหนุ่มสาวด้วยการโยนลูกช่วง เป็นกิจกรรมที่หนุ่มสาวในชนเผ่าทำติดต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ในปัจจุบันอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เพราะการที่เยาวชนหนุ่มสาวได้รับการศึกษาจากสถานศึกษานอกพื้นที่ทำให้รับอารยธรรมใหม่ ๆ การเลือกคู่อาจไม่จำเป็นต้องมาจากการโยนลูกช่วง

๕) กิจกรรมการแสดงของชนเผ่า เช่น การเป่าแคน การเป่าขลุ่ย และการรำร่า เป็นต้น ในกิจกรรมนี้ไม่ควรเป็นแค่การแสดงของชนเผ่า ผู้มาเยี่ยมชมหรือนักท่องเที่ยวควรมีส่วนร่วมในการแสดงนี้ด้วย

๖) กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน เช่น การเล่นล้อเลื่อนไม้ การตีลูกข่าง การยิงหน้าไม้ การปักผ้า การดำข้าว การตีลูกขนไก่ เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่ทุกคนสามารถเข้าร่วมได้

จากการวิเคราะห์กิจกรรมปีใหม่ดังกล่าว พบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นเรื่องของครอบครัวหรือชุมชนท้องถิ่น มีเฉพาะกิจกรรมการแสดงและกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านเท่านั้นที่คนจากท้องถิ่นอื่นหรือนักท่องเที่ยวเข้าร่วมได้ ดังนั้นจึงได้ร่วมกับตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์และองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อยพัฒนากิจกรรมประเพณีปีใหม่ดังนี้

๑) กิจกรรมการแสดงของชนเผ่า ไม่ว่าจะเป็นการเป่าแคน การเป่าขลุ่ย หรือการรำร่า เป็นต้น เป็นการแสดงโดยชนเผ่า หลังจากนั้นมีการรับสมัครผู้มาเยี่ยมชมหรือนักท่องเที่ยว ร่วมเป็นผู้เป่าแคน เป่าขลุ่ยด้วย ซึ่งอุปกรณ์ที่เตรียมไว้ไม่มีเฉพาะแคนและขลุ่ยของชนเผ่าเท่านั้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวอาจไม่ถนัดในการใช้แคนหรือขลุ่ยของชนเผ่า

จากการพัฒนาทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับกิจกรรมนี้อย่างใกล้ชิด สร้างความประทับใจให้เกิดขึ้น และกลุ่มนักท่องเที่ยวยังได้เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องเล่น ทั้งแคนและขลุ่ยของชนเผ่า ทำให้มีรายได้เข้าชุมชนเป็นจำนวนมาก

๒) กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน มีการอนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมการละเล่นได้ มีกิจกรรมดังต่อไปนี้

๑.๑) การเล่นลูกข่าง อาจเป็นการละเล่นที่เห็นทั่วไป แต่ในชนเผ่าม้งเป็นการแสดงความสามารถในการตี โครตีแมนหรือลูกข่างหมุนได้นาน ถือว่าเป็นฮีโร่ในปีนั้น ซึ่งยังไม่เคยการแข่งขันระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน ได้กำหนดให้มีกิจกรรมการแข่งขันระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน โดยมีรางวัลจากผู้นำชุมชน

๑.๒) การแข่งขันลื้อเลื่อนไม้ เดิมทีจะมีเฉพาะชนเผ่าที่เล่นเพื่อสร้างความสนุกสนานในกลุ่ม เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมจึงมีการเปลี่ยนแปลงให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองเล่นลื้อเลื่อนไม้บ้าง แต่ถ้าจะให้เพียงแค่ว่าทดลองก็ยังไม่ตื่นเต้นเท่าไรนัก จึงกำหนดให้มีการแข่งขันเล่นลื้อเลื่อนไม้เพิ่มเติม โดยกำหนดคุณสมบัติเป็น ๒ รุ่น ได้แก่ นักท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน

๑.๓) การแข่งขันยิงหน้าไม้ เพื่อสร้างความสนุกสนานและการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวจึงกำหนดให้มีการแข่งขันยิงหน้าไม้เพิ่มเติม โดยกำหนดคุณสมบัติเป็น ๒ รุ่น ได้แก่ นักท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน

๑.๔) การแข่งขันปักผ้า นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศบางคนอยากทดลองฝีมือการปักผ้าก็ได้มีโอกาสเข้าร่วมฝึกทักษะและประสบการณ์ อีกทั้งสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วย

การพัฒนากิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน เป็นการปรับเปลี่ยนผู้เล่นจากเดิมที่มีเฉพาะชนเผ่าหรือกลุ่มชาติพันธุ์มาเป็นเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรม มีโอกาสฝึกทักษะและประสบการณ์ใหม่ ๆ ไปพร้อมกับการท่องเที่ยว ทำให้การจัดกิจกรรมปีใหม่ม้งปีนี้เกิดความคึกคักและมีรายได้เป็นที่น่าพอใจ

ปักหมุดสถานที่จัดประเพณีปีใหม่ม้ง

จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด โดยเฉพาะบ้านเข็กน้อย ดังนั้นจึงมีการจัดงานประเพณีปีใหม่ที่บ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย เป็นผู้ดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย

สรุปได้ว่า ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มีหลากหลายลักษณะ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นไปตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงตามบริบทสังคมปัจจุบันที่รับเอาวิถีการ

เป็นอยู่จากชุมชนเมืองเข้าผสม เนื่องจากการศึกษาในสถานศึกษาในตัวเมืองจำต้องปรับตัว เมื่อกลับยังชุมชนก็นำเอาลักษณะการเป็นอยู่เช่นนั้นมาด้วย ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาได้แก่ผ้าปักม้งลายกันหอยที่ผสมลายเพิ่มเติมให้ดูสวยงามมากขึ้นแล้วนำมาแปรรูปเป็นเสื้อ แล้วนำสู่ร้านค้าผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้พัฒนาได้แก่ กิจกรรมประเพณีปีใหม่ม้ง ซึ่งมีการดำเนินงานให้นักท่องเที่ยวหรือผู้เยี่ยมชมมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการเล่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแข่งขันล้อเลื่อนไม้ การแข่งขันเล่นลูกขวง เป็นต้นรูป ทำให้เกิดรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้น สร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

๔.๓ ผลวิเคราะห์การยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

การดำเนินงานเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การแจกแบบสอบถาม และร่วมสังเกตความเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ ผลการศึกษามีรายละเอียดข้อค้นพบดังนี้

๔.๓.๑ คุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนวัฒนธรรม

กลุ่มชาติพันธุ์บ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัย ส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าม้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวม้งเข็กน้อยที่มีประวัติศาสตร์การเดินทางอพยพเข้ามาบุกเบิกที่อยู่อาศัยและที่ทำกินในบริเวณพื้นที่รอยต่อ ๓ จังหวัดได้แก่ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก และเลย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๕ เป็นต้นมา จากระยะเวลาที่ยาวนานทำให้เห็นว่า มีประชากรชาวม้งเพิ่มขึ้นมากมายจึงมีการขยายบริเวณพื้นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเพิ่มขึ้น เมื่อหันกลับมามองจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ที่ชนเผ่าม้งอาศัยอยู่มากที่สุดในประเทศไทย ทำให้เกิดปัญหาข้อพิพาทเกิดขึ้นมากมาย แม้จะพบว่ามีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวม้งและชาวไทยพื้นที่อื่นผ่านระบบและกลไกของหน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งผู้นำหมู่บ้าน หรือผู้ใหญ่บ้าน มีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงการมีสิทธิเลือกตั้งระดับต่าง ๆ ปัญหาหลักใหญ่ของชนเผ่าม้งในปัจจุบันก็คือ ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาบริหารจัดการพื้นที่ซึ่งมีการออกมติคณะรัฐมนตรีและประกาศหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมากมาย ได้แก่ (๑) ปี พ.ศ. ๒๕๐๙ ที่มีมติคณะรัฐมนตรีให้กันพื้นที่เพื่อจัดตั้งนิคมสงเคราะห์ชาวเขา จำนวน ๒๑๒,๕๐๐ ไร่ (๒) ปี พ.ศ. ๒๕๐๖ รัฐบาลมีการประกาศพื้นที่เป็นอุทยานทุ่งแสลงหลวงทับที่ชาวม้ง (๓) ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ กองทัพอากาศที่ ๓ ขอใช้พื้นที่เพื่อความมั่นคง จำนวน ๒๐,๐๐๐ ไร่ (๔) ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้มีกฎหมายที่ราชพัสดุเข้ามายุ่งเกี่ยว และ (๕) ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ คณะรัฐมนตรีได้มีมติขอให้คืนที่ดินนิคมสงเคราะห์ชาวเขาบางส่วนให้แก่องค์กรป่าไม้ อันเป็นการเข้ามาทับที่อยู่และที่ทำกินของชุมชนม้ง

จากการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐดังกล่าวมา ทำให้ชุมชนเผ่าม้งส่วนใหญ่ไม่มีสิทธิเด็ดขาดในที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน แม้หน่วยงานภาครัฐอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องจะเข้าไปจัดการกิจกรรมหรือโครงการเพื่อให้ชุมชนเผ่าม้งมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ทำได้ด้วยความยากลำบาก หรือทำได้ก็ไม่ต่อเนื่อง ทำให้งบประมาณที่ลงไปไม่คุ้มค่า อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้รวบรวมวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์บ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายดังนี้

๑) ด้านการอยู่อาศัยและวิถีชีวิต

ด้วยข้อจำกัดทางด้านที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาจึงใช้ชีวิตความเป็นอยู่ในวงจำกัดในบริเวณพื้นที่ที่หน่วยงานภาครัฐกำหนด เว้นแต่ออกไปทำมาหากินนอกพื้นที่หรือตามชุมชนเมือง วิถีชีวิตการเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์จึงยังไม่มีอิสระเท่าที่ควร การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยก็เช่นกัน จะปรากฏเห็นลักษณะบ้านยังเป็นลักษณะดั้งเดิมที่อาศัยวัสดุจากป่า อาจจะมีบางครอบครัวที่มีเงินทุนและรับเอาวัฒนธรรมการเป็นอยู่ของชุมชนเมืองจะมีการสร้างบ้านขึ้นใหม่เหมือนชุมชนเมืองแต่ก็เป็นส่วนน้อย อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สามารถยังครอบครัวให้เป็นอยู่ได้จึงต้องดิ้นรนประกอบอาชีพตามความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของตน ซึ่งมีอาชีพดังนี้

๑.๑) การทำเกษตรกรรม กลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้งมีอาชีพหลักคือ การทำเกษตร เป็นระบบการเกษตรเพื่อการยังชีพ พืชที่ปลูกจะมีอยู่หลายชนิด เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันเทศ กระหล่ำปลี แครอท กระชายดำกระชายขาว และไม้ผล เป็นต้น ระบบการเกษตรจะอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่ในการทำเกษตรเกือบทั้งหมดเป็นที่ลาดชัน จึงไม่สามารถก่อสร้างระบบชลประทานเพื่อการเกษตรได้ กอปรกับเป็นพื้นที่ราชพัสดุของกรมธนารักษ์ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน และจำนวนพื้นที่ทำกินไม่เพียงพอ จะพัฒนาพื้นที่ให้สามารถกักกักน้ำได้ตามต้องการก็ไม่สามารถบริหารจัดการพื้นที่ได้ การทำเกษตรดั้งเดิมนั้น เป็นหน้าที่ของม้งฝ่ายชาย เพราะเป็นผู้มีกำลังที่แข็งแรง อีกทั้งมีความชำนาญในการทำเครื่องมือในการทำเกษตร ไม่ว่าจะเป็นมีดหรือขวาน ส่วนฝ่ายหญิงก็จะทำงานอยู่ที่บ้านโดยการเย็บผ้า ปักผ้า และทำผ้าเขียนเทียน ทำเป็นชุดเพื่อสวมใส่ในวันสำคัญ และต้องทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูลูกในเวลาที่สามีออกไปทำการเกษตร แต่ก็มีบางครอบครัวที่ฝ่ายหญิงก็ออกไปทำงานเกษตรช่วยสามีเพื่อให้งานเสร็จเร็วขึ้น เมื่อมีผลผลิตขึ้นก็จะจำหน่ายให้แก่พ่อค้าคนกลาง แม้จะมีบางคนทำหน้าที่ในการรวบรวมผลผลิตต่าง ๆ แล้วนำไปจำหน่ายเองแต่ก็มีส่วนน้อย เนื่องจากขาดทุนในการจัดการ ในปัจจุบันชาวม้งบางส่วนก็ไม่ได้ทำการเกษตรและไม่มีการเย็บปักผ้าด้วยตนเอง เนื่องจากชาวม้งรุ่นใหม่มักจะออกไปทำงานในเมืองจึงได้รับวัฒนธรรมจากคนชุมชนเมือง ไม่ว่าจะเป็นอาหารหรือเครื่องแต่งกาย มีการซื้อหาจากร้านหรือศูนย์จำหน่าย ไม่ต้องเสียเวลาในการทำเอง

๑.๒) การค้าขาย เนื่องจากอาชีพหลักของกลุ่มชาติพันธุ์ได้แก่อาชีพเกษตรกรรม บางครั้งผลผลิตที่ออกมามีจำนวนมาก แม้จะส่งผ่านพ่อค้าคนกลางแต่ก็ยังเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก กอปรกับชุมชนที่อยู่มักจะมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมจึงได้นำเอาผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้แก่ครอบครัว จึงมักปรากฏเห็นตามไหล่ทางที่ไปยังแหล่งท่องเที่ยวจะมีร้านค้าของชนเผ่าเต็มไปด้วยสองข้างทาง สินค้าส่วนหนึ่งก็จะเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายหรือเครื่องใช้ของชนเผ่าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ในปัจจุบันส่วนใหญ่นำมาจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้า แม้จะมีการทำผ้าปักเองบ้าง แต่ก็มีส่วนน้อย เพราะไม่ทันต่อความต้องการ จำเป็นต้องนำมาจากโรงงานที่รับผลิต นอกจากนี้ เมื่อชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว คนในชุมชนจึงได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำเสนอสถานที่ท่องเที่ยว กล่าวคือรับหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์ไปด้วย

๑.๓) รับราชการ ชนเผ่าม้งบางคน มองเห็นปัญหาในที่อยู่และที่ทำกิน จึงพยายามศึกษาหาความรู้ให้ได้สำเร็จการศึกษาที่สูง ๆ แล้วสอบเข้ารับราชการตามหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดรายได้และความมั่นคงในครอบครัว

๑.๔) การรับจ้าง ด้วยข้อจำกัดด้านที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ชนเผ่าม้งบางคนได้รับสิทธิไม่มากนัก พื้นที่ในการทำเกษตรน้อย สมาชิกในครอบครัวมีจำนวนมาก จึงต้องหันไปทำหน้าที่รับจ้าง ไม่ว่าจะเป็นรับจ้างทำเกษตรหรือทำอย่างอื่นที่สามารถทำได้ อีกประการหนึ่งบริเวณพื้นที่ตั้งของกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนบ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ หรือบ้านเพชรดำ มักจะมีนายทุนมาดำเนินการจัดสรรพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว หรือที่พักตากอากาศ ในการดำเนินงานนี้ได้จ้างให้คนในพื้นที่เป็นผู้ดูแลหรือรับผิดชอบในการให้บริการ โดยได้รับค่าจ้างเป็นรายวันบ้าง รายเดือนบ้าง จึงเป็นโอกาสให้คนในชุมชนได้ทำหน้าที่ในส่วนนี้

๒) ด้านภาษา

ภาษาที่ใช้พูดกันในชนเผ่าม้ง มี ๒ ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาราชการ และภาษาม้ง โดยภาษาม้งจะมีการพูดกันตามกลุ่มชน เพราะม้งแบ่งออกเป็นม้งขาวและม้งดำ รูปแบบและสำเนียงจะแตกต่างกันเล็กน้อย ภาษาม้งไม่มีภาษาที่แน่นอน ส่วนใหญ่มักจะรับภาษาอื่นมาใช้พูดกัน เช่น ภาษาจีนยูนนาน ภาษาลาว ภาษาไทยภาคเหนือ เป็นต้น ซึ่งภาษาจะมีความคล้ายคลึงกัน คือ มีรากศัพท์และไวยากรณ์ที่เหมือนกัน แต่การออกเสียงหรือสำเนียงจะแตกต่างกันเล็กน้อย ภาษาม้งไม่มีภาษาเขียนหรือตัวหนังสือ ได้เขียนและอ่านหนังสือภาษาม้ง โดยการใช้ตัวอักษรหนังสือละติน ในปัจจุบันมีการเทียบเป็นภาษาไทยเรียบร้อยแล้ว

๓) ด้านการแต่งกาย

การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ถือเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น มีความแปลกหูแปลกตา มีความแตกต่างจากคนชาวเมือง ทั้งนี้แต่ละชนเผ่าอาจมีลักษณะเครื่องแต่งกายที่เหมือนกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง การแต่งกายของชนเผ่าม้งในจังหวัดเพชรบูรณ์ หากเป็นผู้ชายจะนุ่งกางเกงดำเป่าต่ำ

เสื้อดำแขนยาว เอวลอย (มีเสื้อข้างในสีขาว) มีผ้าคาดเอวสีแดงคาดทับด้วยเข็มขัดเงิน มีห่วงเงินคล้องคอ ๑ ห่วง และสวมหมวกผ้าดำมีจุดแดงตรงกลาง ส่วนผู้หญิงจะใส่กระโปรงทอด้วยป่านไยก์ยง ใส่เสื้อเอวเกือบจะลอยแขนยาว มีปกเสื้อด้านหลัง ผ่าหน้าหรือทับไปทางซ้ายทำด้วยผ้าสีดำ มีการตกแต่งลวดลาย มีผ้าคาดเอวสีดำโดยมีพู่แดงเป็นชายครุย มีสนับแข้งสีดำ ผมนวมดเป็นมวย ใส่หมวกผ้าหรือโพกผ้าสีดำ ใส่ต่างหูเงิน ห่วงคอทำด้วยเงิน ๓-๔ วงซ้อนกัน ด้านหลังเสื้อตกแต่งด้วยเหรียญเงินเก่า

๔.๓.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

การศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานทุนวัฒนธรรมครั้งนี้ ได้สอบถามกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเป้าหมาย ๓ ชุมชนได้แก่ ชุมชนบ้านเข็กน้อย ชุมชนบ้านเล้าลือ และชุมชนบ้านเพชรดำ ใน ๓ ประเด็น ได้แก่

๑) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการดำเนินงานเพื่อให้เป็นผู้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการมีรายได้เพิ่มขึ้น มีอาชีพที่มั่นคง ซึ่งจะต้องมีแนวทางและขั้นตอนในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงาน อาจได้แก่วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ หากจะมีหน่วยงานภาครัฐอื่นเข้ามาให้การสนับสนุนการพัฒนาก็ยิ่งทำให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์ต้องมีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้เสียหลักในกระบวนการพัฒนาด้วยการยอมรับการเปลี่ยนแปลง อาจเปลี่ยนแปลงความเชื่อหรือค่านิยมดั้งเดิมบางส่วน

๒) ด้านการพัฒนาการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรม พบว่า ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มีทั้งที่จับต้องและจับต้องไม่ได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถนำมาสร้างเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาดั้งเดิมและวัฒนธรรมประเพณีที่ เช่น การทำผ้าปัก การทำผ้าเขียนเทียน ประเพณีปีใหม่ เป็นต้น โดยหน่วยงานภาครัฐจะต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน กำหนดแนวทางหรือขั้นตอนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ กล่าวคือให้กลุ่มชาติพันธุ์มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน เพื่อไปให้ถึงเป้าหมายของการพัฒนาที่สำคัญคือมีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหรือมีรายได้เพิ่มขึ้น

๓) ด้านการเสนอแนวนโยบายในการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดนโยบายในการพัฒนาอย่างชัดเจน เริ่มจากการบริหารจัดการเรื่องที่อยู่อาศัยเพราะถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้กลุ่มชาติพันธุ์สามารถวางแผนการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างอิสระ โดยมีสิทธิในที่อยู่อาศัยต่อจากนั้นจะเป็นการเรื่องการประกอบอาชีพ แม้ชนเผ่าจะมีความเชื่อและค่านิยมดั้งเดิมติดตัวอยู่ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง สังเกตได้ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย

พอสมควร เช่น การแต่งกายตามกลุ่มชาวเมือง หรือสถานที่เข้าไปศึกษาหรือทำงาน จะมีการแต่งกายชนเผ่าเฉพาะวันสำคัญ ๆ เท่านั้น เป็นต้น ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดหรือวางนโยบายในการพัฒนาให้เป็นรูปธรรมกว่าที่เป็นอยู่ ไม่เพียงแต่ตั้งงบประมาณมาแค่โครงการเดียวแล้วก็หายไป ไม่มีการดำเนินการต่อเนื่อง ทำให้เสียงบประมาณหรือภาษีของรัฐไปโดยใช่เหตุ

๔.๓.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

การดำเนินงานสัมภาษณ์และร่วมสังเกตวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ แล้วนำมาเป็นข้อมูลในการนำเสนอแนวนโยบายในการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ค้นพบดังนี้

๑) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มองว่า “หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดแนวทางและขั้นตอนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ และมีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม” ในฐานะเป็นชนเผ่า หากจะถามว่าควรได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านใดบ้างนั้น สิ่งก็ตามที่จะทำให้การเป็นอยู่ดีขึ้น เพราะคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอยู่กับการเป็นอยู่ที่ดี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ในปัจจุบันแทบจะมองไม่เห็นทิศทาง แม้แต่ที่อยู่อาศัยก็ยังไม่มีสิทธิเด็ดขาด ในความเห็นส่วนตัว สิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อการเป็นอยู่ที่ดีได้แก่ ๑) การให้ชนเผ่ามีสิทธิเด็ดขาดในที่อยู่อาศัย ๒) การพัฒนาอาชีพที่จะทำให้เกิดรายได้ นั่นคือการเป็นผู้มีที่อยู่อาศัยอย่างสมบูรณ์และมีอาชีพก็สามารถหารายได้มาจุนเจือครอบครัวได้ จะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นได้ หน่วยงานหลักในการดำเนินงานควรเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับที่ดินอันเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นระดับชาติ ระดับจังหวัด หรือระดับท้องถิ่น ส่วนแนวทางการดำเนินการนั้น ควรประกอบด้วย ๑) ทำการประชาสัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ๒) คัดเลือกตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์สรรหาทุนวัฒนธรรมที่จะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ๓) กำหนดกิจกรรมที่จะพัฒนา พร้อมเสนองบประมาณในการดำเนินงาน ๔) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงาน ๕) จัดกิจกรรมตามที่กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และ ๖) สะท้อนผลลัพธ์ของการดำเนินงาน

๒) ด้านการพัฒนาการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรม พบว่า ทุนวัฒนธรรมที่ถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั้น ควรเป็นเรื่องของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือความรู้ของคนในชุมชนมาพัฒนาต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ นั่นคือผลิตภัณฑ์ของชนเผ่า ไม่ว่าจะเป็นเครื่องแต่งกายหรือเครื่องใช้ต่าง ๆ แม้บางอย่างจะมีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกับชุมชนอื่นก็ตาม แต่ก็ยังมีบางส่วนที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นสามารถสร้างจุดขายได้ นอกจากนี้ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไปมากขึ้น เนื่องจากกิจกรรมหนึ่งที่ดีว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ก็คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเพราะเป็นสิ่งที่

ทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชน ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ด้วยการมีรายได้เข้ามาในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานทุกกิจกรรมควรให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้มีส่วนร่วมด้วย นับตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงาน การกำหนดกิจกรรม การทำตามกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการสะท้อนผลลัพธ์การดำเนินงาน เมื่อใดก็ตามที่การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นก็เชื่อได้ว่า การเป็นอยู่ของชุมชนจะดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการเป็นอยู่หรือรายได้ของชุมชน

๓) ด้านการเสนอแนวนโยบายในการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มองว่า “หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดเป็นแนวทางหรือนโยบายในการดำเนินงานให้ชัดเจนว่า จะดำเนินการอย่างไรบ้าง และควรดำเนินการอย่างจริง ๆ จัง ๆ ประการสำคัญให้มีความต่อเนื่อง” ในฐานะเป็นชาติพันธุ์ชนเผ่าม้ง การพัฒนาสิ่งใด ๆ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทุกระดับควรสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ชุมชนมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะการจัดสรรงบประมาณในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพราะปัจจุบัน หากไม่มีงบประมาณก็ไม่สามารถดำเนินการอะไรได้เลย สิ่งที่ยากให้ดำเนินการเพื่อให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นได้แก่ ๑) ด้านที่อยู่อาศัย ๒) อาชีพหรือการทำกิน ๓) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชนเผ่า และ ๔) แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การปรับเปลี่ยนในบางเรื่องแม้จะใช้เวลายาวนาน หากหน่วยงานภาครัฐได้ลงมือทำบ้างจะสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นได้

๔.๓.๔ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนวัฒนธรรม

ทุนทางวัฒนธรรม หมายถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่มีมูลค่าและคุณค่าต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติที่ได้มีการสั่งสมและสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของกลุ่มชน สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นชุมชนบ้านเข็กน้อย ชุมชนบ้านเล้าลือ หรือชุมชนบ้านเพชรดำ ส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนเผ่าม้ง มีการเป็นอยู่แบบเครือญาติ ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนตามไหล่เขา โดยการอนุญาตของหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลเพราะพื้นที่เป็นที่ราชพัสดุ กลุ่มชาติพันธุ์ไม่มีสิทธิเด็ดขาดในที่อยู่อาศัยหรือที่ทำกิน วิถีชีวิตหรือการเป็นอยู่จึงเป็นเพียงอาศัยภูมิปัญญาดั้งเดิมมาก่อนให้เกิดรายได้ แต่บางครอบครัวก็ยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ อย่างไรก็ตาม เมื่อจะนำทุนวัฒนธรรมมาเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือทำให้การเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ดีขึ้นนั้น หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะเป็นผู้กำหนดนโยบายในการบริหารจัดการพื้นที่ ประการสำคัญก็คือต้องทำให้การเป็นอยู่ที่ดีและมีอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ กล่าวคือการสร้างโอกาส สร้างอาชีพ และรายได้ ซึ่งนอกจากการประกอบอาชีพดั้งเดิมแล้ว ยังมีกิจกรรมด้านพื้นที่อื่นทำให้เกิดรายได้เพิ่มเติม นั่นคือ การท่องเที่ยวชุมชน โดยที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเชิงเขา มีการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับนานาพันธุ์ ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าแวะเยี่ยมชม อาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้ความอยู่ดีมี

สุขเกิดขึ้น ดังนั้น แนวทางในการนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ คณะผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

๑) การถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม

องค์ความรู้เดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้งได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต ได้มีการดัดแปลงมาใช้ในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ผ้าปักหรือผ้าทอมือ อันเป็นสัญลักษณ์แห่งภูมิรัฐหรือสติปัญญาของชนเผ่าอย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีการกำหนดแนวทางในการถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมให้เป็นระบบและก่อให้เกิดรายได้อย่างมั่นคง ประกอบด้วย

๑.๑) จัดประชุมกลุ่มชาติพันธุ์เลือกสรรชนิดความรู้ ทั้งการปักผ้า การเขียนเทียน การตีมีด หรืออุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ และงานฝีมืออื่น ๆ

๑.๒) คัดเลือกปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ ความชำนาญในภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละด้าน เพื่อทำหน้าที่ในการถ่ายทอดทักษะและประสบการณ์

๑.๓) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงาน

๑.๔) ดำเนินการถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม โดยการคัดเลือกตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ทุกราย มาร่วมรับการถ่ายทอด จะทำให้เกิดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความภาคภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์หรือชนเผ่าของตน

๒) การเรียนรู้หรือสร้างความรู้เพิ่มเติม

การเรียนรู้ เป็นการสะสมทักษะและประสบการณ์เพิ่มเติม สร้างความชำนาญให้เกิดขึ้น และสามารถนำแนวคิดของตนเองผสมกับความรู้เดิมเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ โดยได้รับการสนับสนุนในการดำเนินงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่รับรู้โดยทั่วไปว่าเป็นโครงการพัฒนาหรือโครงการฝึกอาชีพนั่นเอง ซึ่งเป็นการนำผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาหรือผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น ผ้าปัก ก็นำมาแปรรูปเป็นเสื้อผ้า เป็นต้น เดิมทีอาจเป็นลายธรรมดาเมื่อมีการฝึกทักษะก็จะมีเพิ่มเติมลวดลายเข้าไป ทำให้เกิดความสวยงาม และเป็นที่สนใจมากยิ่งขึ้น

๓) การรวมกลุ่ม

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้กลุ่มชาติพันธุ์มีการรวมกลุ่มสมาชิกในชนเผ่าเพื่อแบ่งหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ หากสามารถยกฐานะเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตามแนวนโยบายรัฐบาลก็จะทำให้เกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยกลุ่มมีอำนาจต่อรองหรือกำหนดราคาผลิตภัณฑ์ การจะรวมกลุ่มได้จะต้องมีความสามัคคี ให้ความร่วมมือในการพัฒนาหรือการแปรรูปผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการทำหน้าที่ในการถ่ายทอดองค์ความรู้เดิมที่ตนมีให้แก่สมาชิกคนอื่น

๔) การประชาสัมพันธ์และการจำหน่าย

เมื่อรวมกลุ่มผลิตสินค้าก็จะต้องมีการประชาสัมพันธ์และการจำหน่าย ซึ่งกำหนดได้เป็น ๒ ลักษณะได้แก่

๔.๑) การประชาสัมพันธ์และการจำหน่ายตามที่หน่วยงานภาครัฐกำหนดหรือออกไว้ในงานประเพณีต่าง ๆ โดยจัดทำเป็นเอกสารประชาสัมพันธ์หรือแผ่นพับแนะนำผลิตภัณฑ์

๔.๒) การประชาสัมพันธ์และการจำหน่ายตามศูนย์การค้าทั่วไป อาจมีค่าใช้จ่ายในการวางจำหน่าย แต่ก็ยังเป็นแนวทางประการหนึ่งที่ทำให้สามารถกระจายผลิตภัณฑ์ได้อย่างทั่วถึง

สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์กลุ่มเป้าหมาย ทั้งชุมชนบ้านเข็กน้อย ชุมชนบ้านเล้าลือ และชุมชนบ้านเพชรดำ ส่วนใหญ่จะเป็นชนเผ่าม้ง ลักษณะการเป็นอยู่สมัยดั้งเดิมจะอยู่กันแบบเครือญาติหรือระบบครอบครัว ตั้งบ้านเรือนตามไหล่เขา มีอาชีพดั้งเดิมคือเกษตรกรรม ทำการปลูกข้าว ข้าวโพด กล้วยปลี และผลไม้ต่าง ๆ แล้วนำผลผลิตส่งจำหน่ายแก่พ่อค้าคนกลาง ทำให้ได้ราคาไม่เป็นไปตามต้องการ อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาบริหารจัดการพื้นที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ไม่มีสิทธิเด็ดขาดในที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน การประกอบอาชีพจึงทำไปเพื่อให้มีรายได้มีเงินจือครอบครัวเท่านั้นยังมองไม่เห็นความมั่นคงของการเป็นอยู่ เมื่อเดินทางเข้าไปยังพื้นที่ สิ่งที่ปรากฏเห็นทั่วไปคือผลิตภัณฑ์ชนเผ่าตามร้านค้าสองข้างทาง สิ่งนี้เป็นสิ่งยืนยันให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์พยายามดิ้นรนเพื่อจะให้มีชีวิตอยู่โดยนำเอาความรู้หรือภูมิปัญญาดั้งเดิมมาแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์นำมาวางจำหน่ายตามสถานที่ต่าง ๆ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีแนวทางหรือกำหนดนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ให้ดีขึ้น ซึ่งเริ่มจากที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ การพัฒนาองค์ความรู้ และแหล่งจำหน่ายผลผลิต เพื่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น กลุ่มชาติพันธุ์จะได้มีอาชีพที่มั่นคงและมีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๔.๔ แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัด

เพชรบูรณ์

๔.๔.๑ มาตรฐานและตัวชี้วัดการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยให้การสนับสนุน พัฒนา และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมประเพณี อีกทั้งยังได้กำหนดให้จังหวัด อำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งในประเทศไทยได้วางแผนงานในการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม เพราะการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีรายได้และอาชีพที่มั่นคง เป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถใช้เป็นเครื่องมือประการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจความยากจนซึ่งชุมชนสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวด้วย

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่ส่งผลให้มีความเป็นอยู่ที่ดี สร้างรายได้และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ตลอดจนรักษาอัตลักษณ์ วิถีวัฒนธรรม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนได้เป็นอย่างดี

การเดินทางท่องเที่ยวจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวว่า มีความต้องการจะเยี่ยมชมหรือเพิ่มเติมประสบการณ์ในด้านใด เพราะการท่องเที่ยวมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ได้กำหนดรูปแบบหลักไว้ ๓ รูปแบบดังนี้

๑) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะดังต่อไปนี้

๑.๑) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ(Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวเกี่ยวเนื่องด้วยระบบนิเวศที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการรักษา

๑.๒) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อบ่มุ่เน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

๑.๓) การท่องเที่ยวทางธรณีวิทยา (Geo-Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็นหิน ฝา หินทราย อุโมงค์ โพรง ถ้ำ เพื่อดูความงามของภูมิทัศน์ สร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ แก่นักท่องเที่ยว

๑.๔) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อชื่นชมความสวยงาม และความสำเร็จในการทำเกษตร

๑.๕) การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ เพื่อสร้างความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น

๒) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะดังต่อไปนี้

๒.๑) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์นั้น ๆ

๒.๒) การท่องเที่ยววัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and Traditional Tourism) เป็นการท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลิน และก่อให้เกิดการยอมรับ เคารพ ในพิธีกรรมของวัฒนธรรมประเพณีนั้น ๆ

๔ วาริชต์ มัชฌมบุรุษ, ดร., รูปแบบการท่องเที่ยว. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :

<https://www.gotoknow.org/posts/497344> [๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

๒.๓) การท่องเที่ยววิถีชีวิตชนบท (Rural Tourism) เป็นการท่องเที่ยวตามหมู่บ้านชนบทต่าง ๆ เพื่อชมวิถีชีวิต การเป็นอยู่ของชุมชนที่มีลักษณะโดดเด่น รวมถึงผลงานที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจ (Interest Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะดังต่อไปนี้

๓.๑) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติเพื่อพักผ่อนและรักษาสุขภาพ กล่าวคือการท่องเที่ยวเพื่อสร้างสมดุลทางร่างกายและจิตใจ สร้างคุณภาพชีวิตที่ดี

๓.๒) การท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต การเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจระหว่างกัน ก่อให้เกิดความเสมอภาคในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ

๓.๓) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬาตามความถนัดหรือความชอบใจ นำไปสู่ความสนุกสนานเพลิดเพลิน รวมถึงได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้น

๓.๔) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีความหวาดเสียว สนุก ตื่นเต้น สร้างความทรงจำและได้ประสบการณ์ใหม่

๓.๕) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-Meditation Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านศาสนา อันจะนำไปสู่การเพิ่มความรู้และประสบการณ์ ทำให้เห็นคุณค่าของชีวิตมากขึ้น

๓.๖) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Home stay & Farm stay) เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการใช้ชีวิตใกล้ชิดกับครอบครัวในท้องถิ่น เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

๓.๗) การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long stay) เป็นการท่องเที่ยวของผู้เกษียณอายุจากการทำงานที่ต้องการใช้ชีวิตในต่างประเทศคราวละนาน ๆ อย่างน้อย ๑ เดือน

๓.๘) การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะการจูงใจให้แก่อำนาจลูกจ้างของบริษัทที่ประสบความสำเร็จหรือมีผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศจากการขายสินค้า โดยบริษัทได้กำหนดเป้าหมายไว้ หากดำเนินการได้ก็จะมีรางวัลและการจูงใจให้เที่ยว

๓.๙) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม เป็นการจูงใจให้แก่อำนาจลูกจ้างของผู้จัดประชุม มีการนำเที่ยวก่อนการประชุมและหลังการประชุม

๓.๑๐) การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน เป็นการนำลักษณะการท่องเที่ยวหลาย ๆ อย่างมาไว้ในรายการเที่ยวครั้งเดียวกัน เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ประเพณี การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงเกษตร เป็นต้น

การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเป็นนโยบายหลักของประเทศเพื่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชนหรือมีรายได้เข้าประเทศจึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชน ต้องร่วมกันบริหารจัดการเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่ทุกฝ่ายต้องการ แม้จะมีแหล่งท่องเที่ยวและผู้ให้บริการอยู่แล้ว บางครั้งก็อาจไม่เป็นที่พึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว ทำให้สูญเสียรายได้ จำต้องมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน กิจกรรมการท่องเที่ยวบางอย่างอาจกำหนดให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมเพื่อสร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้นหรือทำให้เกิดความประทับใจจนต้องเดินทางเข้ามาเที่ยวอีกครั้ง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังต่อไปนี้^{๑๐}

- ๑) มาตรฐานด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 - ๑.๑) สนับสนุนหรือจัดให้มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
 - ๑.๒) สนับสนุนหรือจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
 - ๑.๓) สนับสนุนหรือจัดให้มีระบบดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว
- ๒) มาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 - ๒.๑) สนับสนุนหรือจัดให้มีการบริการด้านความปลอดภัย
 - ๒.๒) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการภัตตาคารหรือร้านอาหาร
 - ๒.๓) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการสินค้าและของที่ระลึก
 - ๒.๔) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการที่พักค้าแรมสำหรับนักท่องเที่ยว
 - ๒.๕) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์
 - ๒.๖) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านบันเทิงและนันทนาการ
 - ๒.๗) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านสารสนเทศ
 - ๒.๘) สนับสนุนหรือจัดให้มีบริการด้านขนส่ง
- ๓) มาตรฐานด้านการตลาดท่องเที่ยว ประกอบด้วย
 - ๓.๑) สนับสนุนหรือจัดให้มีการกำหนดแผนการตลาดท่องเที่ยว

^{๑๐} กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ม.ป.ป.), หน้า ๓๕.

๓.๒) สนับสนุนหรือจัดให้มีการสร้างเส้นทางหรือกิจกรรมท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

๓.๓) สนับสนุนหรือจัดให้มีการโฆษณาไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งได้นำมาตรฐานและตัวชี้วัดด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นหลักในการดำเนินงานวางนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรอย่างพอดีเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาวและมีการกระจายผลประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่ การดำเนินงานจึงมุ่งเน้นแนวทางดังต่อไปนี้^{๑๑}

๑) จะต้องมีการดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว ไม่เพียงแต่ในปัจจุบันเท่านั้น กล่าวคือการระดมแนวทางการรักษาทรัพยากรของชุมชนร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันอันจะนำไปสู่การปฏิบัติและรักษาให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

๒) จะต้องมีการกระจายรายได้และผลประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่

๓) เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

๔) ผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนมีการประชุมเพื่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การจัดสรรงบประมาณหรือการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

๕) การมีสร้างเครือข่ายการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ใกล้ชิดกับกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าม้งที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ได้มีการกำหนดพันธกิจการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ดังนี้^{๑๒}

๑) กำหนดให้พื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ทางวัฒนธรรมและประเพณีที่มีการกำหนดขอบเขตการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ร่วมกัน ระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒) มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตชุมชน

๓) มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยน ทั้งภายในและภายนอกชุมชนโดยรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ที่ดีของชุมชน

๔) มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในรูปของธุรกิจชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และมีองค์กรประสานงานหลักด้านการบริหารจัดการ

^{๑๑} งานส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย, แผนส่งเสริมการท่องเที่ยว, (เพชรบูรณ์ : สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย, ๒๕๖๖), หน้า ๑๘.

^{๑๒} งานส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย, แผนส่งเสริมการท่องเที่ยว, หน้า ๑๙.

๔.๔.๒ แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์

จากการศึกษาของคณะผู้วิจัย พบว่า การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บ้านเข็กน้อย บ้านเล้า ลือ และบ้านเพชรดำ ประกอบด้วย

๑) การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะเข้าเยี่ยมชมแปลงเกษตรหรือสวนผลไม้ชั่วคราว เช่น ไฮดรอนเยียคาเฟ่ เป็นอาณาจักรทุ่งดอกไม้กลางแจ้งหลากหลายสีสัน หรือทุ่งดอกไม้ไร่ B.N. หรือที่เรียกกันว่า ทุ่งดอกคอสมอส เขาค้อ ที่จะบานสะพรั่งงดงาม ทั้งสีขาว สีเหลือง สีชมพู ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ของทุกปี และที่ปรากฏแก่สายตานักท่องเที่ยวทั่วไปคือการทำสวนสตรอเบอร์รี่ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเยี่ยมชมและเลือกซื้อผลผลิตด้วยการเก็บเองจากสวนโดยตรง สร้างความพึงพอใจให้เกิดแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเจ้าของผู้ผลิตเองไม่ต้องเก็บผลผลิตเอง เป็นแต่เพียงผู้จำหน่ายอย่างเดียว

๒) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้งมีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นหลายประการ ทั้งการแต่งกาย ภาษาพูด ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ หรือประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำมาเป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยวได้ จากการสังเกตพบว่า การท่องเที่ยวประเภทนี้ของกลุ่มชาติพันธุ์มักจะนำเสนอเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกตามร้านตลาด ทั้งที่เป็นศูนย์จำหน่ายหรือร้านค้าทั่วไป ซึ่งมีปรากฏให้เห็นอยู่ทุกฤดูกาล นอกจากนี้ยังมีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นได้แก่ ประเพณีปีใหม่ม้งที่ยังคงเอกลักษณ์ความเป็นชนเผ่าไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ชม ทั้งการแต่งกาย การพูด และการละเล่น โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดและท้องถิ่น รวมถึงหน่วยงานภาคเอกชนได้แจ้งความประสงค์ในการสนับสนุนกิจกรรม

การส่งเสริมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ ควรมีแนวทางดังต่อไปนี้

๑) ส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารจัดการและปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยวกลุ่มชาติพันธุ์จะต้องเริ่มจากการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ซึ่งองค์ประกอบพื้นฐานหลักของแหล่งท่องเที่ยวมี ๔ ประการได้แก่ สิ่งดึงดูด สิ่งอำนวยความสะดวก การขนส่ง และการต้อนรับ กลุ่มชาติพันธุ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการดำเนินงานพัฒนาระบบการบริหารจัดการและปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวให้พร้อมที่จะบริการนักท่องเที่ยว สามารถแยกออกได้ดังนี้

๑.๑) ด้านการคมนาคม ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้การเดินทางไม่ลำบาก สะดวก ในการสัญจรไปมา ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาปรับปรุงถนนหนทางให้มีความสะดวกและมีความปลอดภัย

๑.๒) ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรส่งเสริมและพัฒนา ดังนี้

(๑) ปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น โดยปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม เป็นระเบียบ น่ารื่นรมย์

(๒) กำหนดให้มีที่พักหรือจุดกางเต็นท์สำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ

(๓) ให้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความสนุกเพลิดเพลิน ทักขะ และประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว

(๔) การก่อสร้างสัญลักษณ์หรือจัดทำป้ายจุดเด่นต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสะดวกและง่ายต่อการเยี่ยมชม

(๕) จัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นจุดแนะนำแหล่งท่องเที่ยววนั้น ๆ ว่า มีอะไรบ้าง และแต่ละส่วนได้แก่อะไร มีความสำคัญอย่างไร

(๖) หากเป็นไปได้ ให้มีการจัดบริการท่องเที่ยวให้ครบวงจร ไม่ว่าจะเป็นที่พัก อาหาร หรือส่วนนันทนาการ

(๗) ในแหล่งท่องเที่ยวควรมีการจัดให้มีตลาด/ร้านค้าชุมชนเพื่อเป็นที่ยานำผลิตภัณธ์ชนเผ่าหรือสินค้าชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้นำผลผลิตของตนมาจำหน่าย

(๘) กำหนดให้มีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีคนมาร่วมเป็นจำนวนมาก เช่น ประเพณีปีใหม่ที่มีผู้คนหลากหลายชุมชนมาร่วม รวมทั้งนักท่องเที่ยวต่างถิ่นที่ต้องการทราบวิธีการเป็นอยู่ของชนเผ่าผ่านกิจกรรมปีใหม่นี้ด้วย จำเป็นต้องมีมาตรการรักษาความปลอดภัยให้ชัดเจน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวให้มีความรู้สึกปลอดภัย

(๙) การจัดหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว

๒) ส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและหลากหลายทางวัฒนธรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทุกรูปแบบซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์มีแหล่งท่องเที่ยว ๒ ลักษณะได้แก่

๒.๑) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนบ้านเข็กน้อย บ้านเล้าสือ และบ้านเพชรดำ มีถิ่นฐานอยู่ตามภูเขา แหล่งท่องเที่ยวจึงมีลักษณะเป็นป่าและภูเขา บางส่วนได้รับการจัดสรรให้เป็นวนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือสวนสัตว์เปิด กลุ่มชาติพันธุ์เองไม่มีสิทธิในการเข้าไปบริหารจัดการ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยววนั้น ๆ แต่ในการฟื้นฟู พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาตินี้มุ่งเอาการรักษาทรัพยากรป่าไม้และภูเขาให้เป็นสภาพที่มีความอุดมสมบูรณ์ หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำร่วมกันปลูกป่าทดแทน

๒.๒) แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้สร้างขึ้นและสิ่งที่คนในยุคปัจจุบันร่วมกันสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์หรือแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เนื่องจากแหล่ง

ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์นั้นไม่มีปรากฏชัด การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ควรเป็นไปเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูให้มีสภาพที่น่ามาเยี่ยมชม

๒.๓) จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการเก็บผลผลิต การแสดง หรือการละเล่นต่าง ๆ อาจมีการแข่งขันและมอบรางวัลแก่นักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ควรมีการจัดเป็น “การท่องเที่ยววิถีม้ง” ซึ่งมีกิจกรรมประกอบด้วย

(๑) การปลูกข้าวหรือข้าวโพดวิถีม้ง เป็นการจำลองวิธีการปลูกข้าวหรือข้าวโพดเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการปลูก

(๒) การเก็บผลผลิต เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เลือกเก็บผลผลิตจากสวนเกษตรและมาชั่งเพื่อจ่ายเงิน อันจะทำให้เกิดความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

(๓) การร่วมแสดงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรำม้ง หรือการเป่าขลุ่ย

(๔) การมีส่วนร่วมในการละเล่นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันล่อไม้ หรือการแข่งขันยิงหน้าไม้

(๕) การออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์และผลผลิตต่าง ๆ

๓) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้ให้บริการเป็นสิ่งสำคัญในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อาจเรียกว่า “มนต์เสน่ห์ของการท่องเที่ยว” เพราะเป็นผู้สร้างความประทับใจและประสบการณ์แปลกใหม่ให้แก่ นักท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาถึงผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นหลักได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวและผู้ให้บริการ เนื่องจากรายได้ด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากการให้บริการนี้เอง ไม่ว่าจะเป็นค่ากิจกรรมการท่องเที่ยว ค่ากิจกรรมการแสดงต่าง ๆ ค่ายานพาหนะ ค่าที่พัก ค่าอาหาร หรือค่าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก การให้บริการท่องเที่ยวจึงเป็นการอำนวยความสะดวกในระหว่างการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นบริการขนส่ง บริการที่พักแรม บริการอาหารและความบันเทิง บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ หรือบริการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพดังนี้

๓.๑) ด้านความรู้ ควรจัดอบรมผู้ให้บริการเพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ภูมิลักษณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเกร็ดความรู้ในการเสริมสร้างบรรยากาศหรือนันทนาการตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ

๓.๒) ด้านทักษะ เนื่องจากนักท่องเที่ยว มีทั้งชาวไทยและต่างชาติ จำเป็นต้องมีทักษะในการสื่อสารให้เป็นที่เข้าใจกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ให้บริการที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าม้งที่ไม่คุ้นชินกับการใช้ภาษา ควรมีการฝึกทักษะการใช้ภาษา ทั้งภาษาไทย ภาษาถิ่น และภาษาต่างประเทศ

นอกจากนี้ทักษะด้านการปฏิบัติก็เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ด้วยการฝึกแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดสรรเวลาหรือการให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

๓.๓) ด้านคุณสมบัติของผู้ให้บริการ บริษัทนำเที่ยวหรือหน่วยงานที่จัดการท่องเที่ยว จะต้องมีการกำหนดคุณสมบัติผู้ให้บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปรับทัศนคติของผู้จะมาทำหน้าที่ ให้บริการให้เป็นเชิงบวก กล่าวคือ ฝึกอบรมให้เป็นผู้มีความยืดหยุ่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส และเอาใจใส่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ทันใจ แส ให้บริการด้วยความสนใจและเต็มใจ มีอัธยาศัยดี มารยาทดี สุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน และมีความกระตือรือร้นในการให้บริการ

๔) การประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้แก่ประเทศในระดับต้น ๆ จำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ๓ ลักษณะได้แก่

๔.๑) การให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว เป็นการนำเสนอรายละเอียดต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวว่ามีอะไรบ้าง ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก หรือการให้บริการการท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลให้นักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยวหรือเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว อาจทำเป็นเอกสารแผ่นพับหรือเอกสารใบปลิวเพื่อปิดไว้ในสถานที่ต่าง ๆ

๔.๒) การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เป็นการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ หรือวิทยุ ซึ่งเป็นการเชิญนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ยิ่งในปัจจุบัน การประชาสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดประชาสัมพันธ์บนสื่อออนไลน์ด้วย ไม่ว่าจะเป็นผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หรือโทรศัพท์มือถือ เชื่อมโยงเครือข่ายทั่วทุกมุมโลก จะทำให้คนทั่วโลกรับรู้ข่าวสารข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว สามารถตัดสินใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวได้

๕) กำหนดให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว ทั้งภายในและภายนอกประเทศ การบริหารจัดการการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่ร่วมรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเท่านั้นยังรวมไปถึงการกระจายรายได้แก่ชุมชน ดังนั้น การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวที่เข้มแข็งจึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเครือข่ายการท่องเที่ยวนั้นจะประกอบด้วย

๕.๑) คนในชุมชน เป็นเครือข่ายชุมชนที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียเป็นระดับต้น ๆ ต้องเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน

๕.๒) หน่วยงานภาครัฐ หมายถึงคนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

๕.๓) หน่วยงานภาคเอกชน หมายถึงคนจากหน่วยงานภาคเอกชนที่ทำการท่องเที่ยว เช่น บริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์จากบริษัทเอกชน เป็นต้น

๕.๔) องค์การอิสระที่ขับเคลื่อนเชื่อมโยงการท่องเที่ยว

๕.๕) สถาบันการศึกษา มุ่งเอานักวิชาการและนักวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

๖) ส่งเสริมและยกระดับผลิตภัณฑ์ให้เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต กับคำกล่าวที่ว่า “การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต” มุ่งเอากการส่งเสริมให้มีการนำเอาผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นจุดขายให้นักท่องเที่ยวได้ชมหรือเลือกซื้อ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ของชนเผ่าที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในช่วงระยะเวลาที่มีการเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุดในรอบปี ที่เรียกว่า “High Season” เป็นช่วงที่ทำให้เกิดรายได้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมในการยกระดับผลิตภัณฑ์ให้เชื่อมโยงการท่องเที่ยวดังนี้

๖.๑) สร้างองค์ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการฝึกอบรมแก่คนในชุมชนให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญหรือความชำนาญในผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตของท้องถิ่น แม้จะมีความรู้อยู่แล้ว แต่ก็ควรจัดกิจกรรมฝึกฝนอยู่บ่อย ๆ เพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์

๖.๒) สร้างมาตรฐานของผลิตภัณฑ์หรือผลผลิต เป็นการกำหนดคุณภาพให้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว

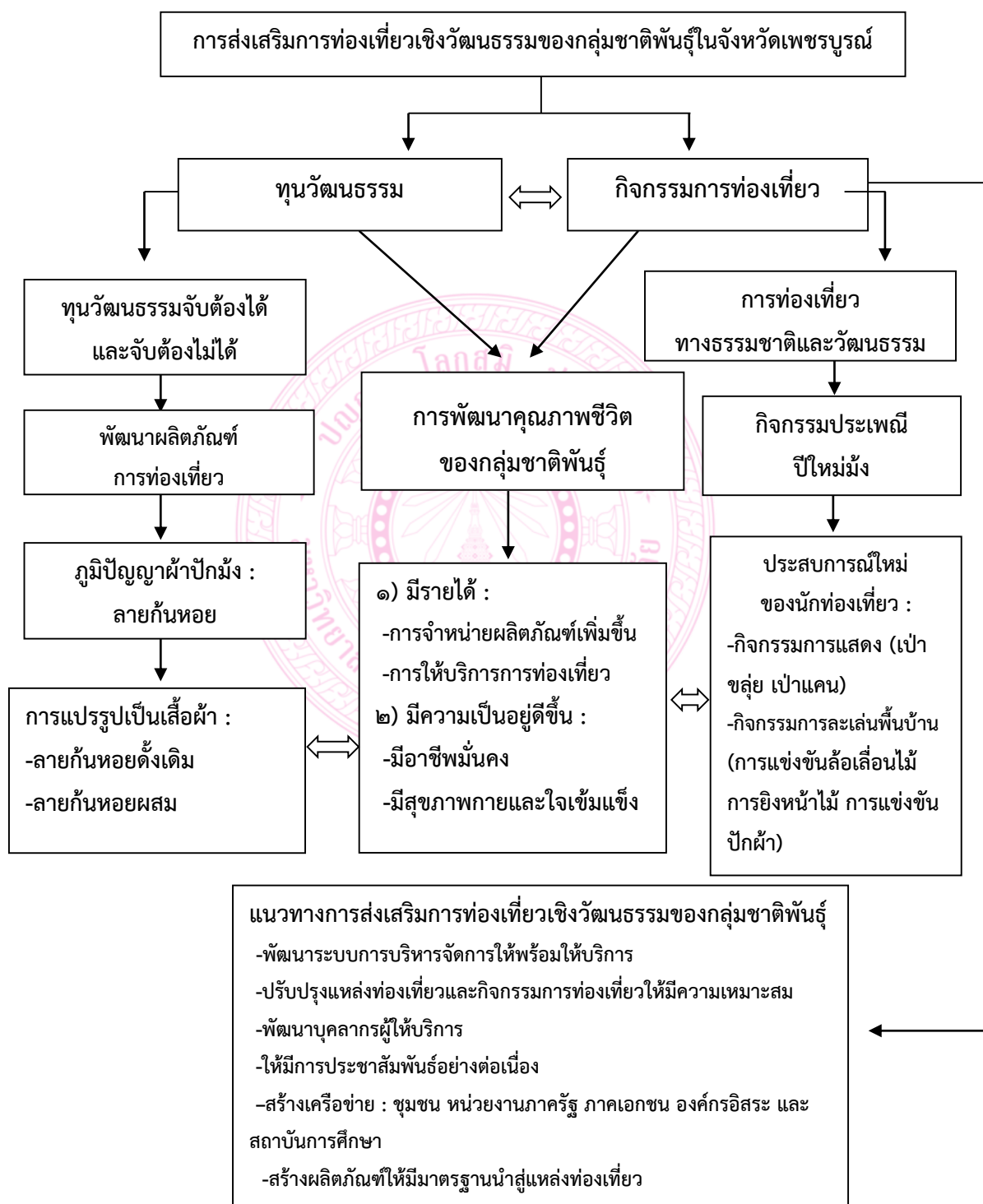
๖.๓) ค้นหาแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เมื่อมีผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตที่เกิดจำต้องมีการหาแหล่งจำหน่าย ปักหมุดไว้เป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ

๖.๔) การประชาสัมพันธ์ ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอตามสถานที่ต่าง ๆ ทั้งการประชาสัมพันธ์ด้วยเอกสารและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจน

สรุปได้ว่า ประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าม้ง มีวิถีชีวิตการเป็นอยู่ระบบเครือญาติ แม้ในปัจจุบันระบบทุนนิยมจะเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิต แต่ก็ไม่ละทิ้งความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เนื่องจากเป็นชนเผ่าที่อาศัยบนภูเขาจึงมีโอกาสด้อนรับนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปี ทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นอีกกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนโดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าเยี่ยมชมสวนดอกไม้ แปลงเกษตร และชมวัฒนธรรมของชนเผ่าผ่านกิจกรรมปีใหม่ ดังนั้นควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวดังนี้ ๑) การส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้อยู่ในลักษณะที่พร้อมให้บริการ ๒) การฟื้นฟูหรือปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม ๓) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อให้การบริการเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ๔) การประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว หรือการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ๕) ให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว โดยมีชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เป็นหลักใหญ่ และ ๖) การนำผลิตภัณฑ์ชนเผ่าที่มีคุณภาพเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลและดำเนินงานร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้องค์ความรู้ดังภาพที่ ๔.๒

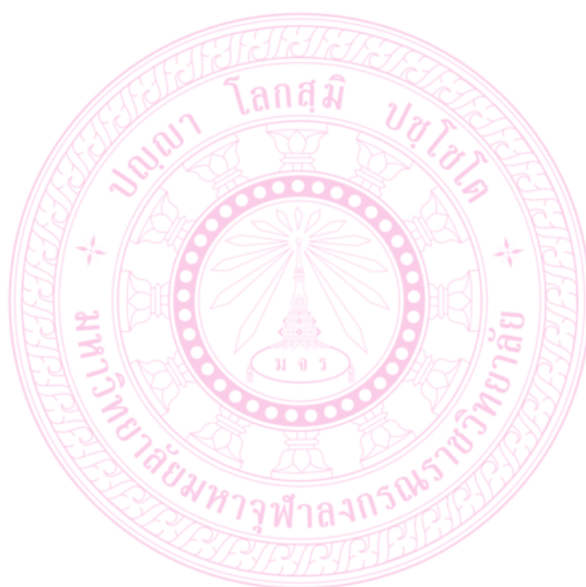
ภาพที่ ๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพที่ ๔.๒ แสดงให้เห็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมุ่งเน้นการนำเอาทุนวัฒนธรรม ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้มาสร้างมูลค่าเพิ่ม อาจเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมหรือภูมิปัญญาใหม่ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม ทำให้ทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป หากจะยังคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนจะทำให้เกิดความล้าสมัย ไม่สามารถทำให้เกิดมูลค่าได้ โดยบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์จะมีการอยู่อาศัยตามภูเขาซึ่งมีนักท่องเที่ยวแวะเวียนมาเยี่ยมชมตลอดทั้งปีจึงเป็นโอกาสในการสร้างรายได้แก่ชุมชนเป็นอย่างดี เพราะการท่องเที่ยวถือเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวจึงมีอยู่อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ผ่านการสำรวจและมีการพัฒนาต่อยอดทำให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวได้แก่ “ภูมิปัญญาผ้าปักม้ง” ซึ่งได้นำเอาลายดั้งเดิมที่มาสผสมผสานกันเพื่อให้เกิดเป็นลวดลายใหม่ ลวดลายที่พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในครั้งนี้คือ ลายกันหอยดั้งเดิมที่มีหลากหลายลักษณะ เมื่อนำมาสผสมผสานกันเข้าจะทำให้เกิดเป็นลวดลายใหม่ที่เรียกว่า “ลายกันหอยผสม” แล้วนำสู่การแปรรูปเป็นเสื้อผ้าเกิดความสวยงามสะดุดตามากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม

นอกจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์แล้วยังพัฒนาต่อยอดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่อาศัยวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่น นั่นคือ “กิจกรรมปีไหมม้ง” จะอยู่ระหว่างเดือนธันวาคม-มกราคมของทุกปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๖๘ เป็นต้นไป ได้มีการกำหนดให้จัดในเดือนมกราคมเพื่อให้สอดคล้องกับปีใหม่สากลและสนองนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาล กิจกรรมดั้งเดิมจะมีชนเผ่าเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทำให้บรรยากาศการท่องเที่ยวไม่ครอบคลุม จึงมีการเพิ่มเติมต่อยอดบางกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ และความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว เช่น การเป่าแคน การแข่งขันยิงหน้าไม้ การแข่งขันล้อเลื่อนไม้ เป็นต้น เมื่อนักท่องเที่ยวมีโอกาสสัมผัสการเล่นพื้นบ้านมากขึ้นทำให้เกิดความสนุกสนาน สบายใจ และอยากกลับมาท่องเที่ยวในกิจกรรมดังกล่าวอีกในปีถัดไป กิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ได้สร้างรายได้แก่กลุ่มชาติพันธุ์เพิ่มขึ้น เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมจะมีการกำหนดอัตราค่าเข้าร่วมปฏิบัติด้วย

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้เนื่องจาก ๑) มีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นและมีการให้บริการอย่างมีคุณภาพ ถูกต้องและเหมาะสมสร้างความประทับใจให้เกิดแก่นักท่องเที่ยว ๒) กลุ่มชาติพันธุ์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เมื่อมีรายได้พอสมควร ทำให้มีอาชีพมั่นคง ส่งผลให้มีสุขภาพกายและจิตใจเข้มแข็ง พร้อมทั้งจะเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทำให้เห็นถึงแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๖

ด้าน ดังนี้ ๑) พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้พร้อมให้บริการ ๒) ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวและ
กิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม ๓) พัฒนาบุคลากรผู้ให้บริการ ผ่านกระบวนการศึกษา
อบรม และพัฒนาทักษะ ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ด้านการสื่อสาร และด้านการให้บริการ ๔) ให้มีการ
ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ๕) ให้มีการสร้างเครือข่าย และ ๖) สร้างผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานนำสู่
แหล่งท่องเที่ยว ผ่านกระบวนการให้ความรู้ ฝึกทักษะ และประสบการณ์

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

แผนงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” คณะผู้วิจัยสามารถสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัยตามวัตถุประสงค์คือ ๑) เพื่อวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๓) เพื่อยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ ๔) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๖๐ คน และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน ๔ กลุ่ม ๆ ละ ๕ คน รวมทั้งสิ้น ๒๐ คน คณะผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งวิเคราะห์ข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนบ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ และกระบวนการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน ๔ กลุ่ม ได้แก่ ๑) ผู้นำด้านวัฒนธรรม ๒) ผู้นำชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ ๓) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ๔) ตัวแทนปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งสรุปผลการวิเคราะห์และการดำเนินงานได้ดังนี้

๕.๑.๑ ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาพบว่า จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากประกอบด้วยหลายกลุ่มชาติพันธุ์โดยมีภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่าง ๆ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยที่ประชาชนส่วนใหญ่อพยพมาจากดินแดนหลายแห่ง โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง ทำให้เป็นศูนย์รวมของประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย การศึกษาวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมในครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ชุมชนบ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขabenพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีวิถีชีวิตการเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ สามารถนำมาสร้างคุณค่าและเกิดรายได้แก่ชุมชน แยกทุนทางวัฒนธรรมออกเป็น ๒ ประเด็นได้แก่

๑) ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ประกอบด้วยศิลปกรรมต่าง ๆ ที่ติดมากับที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ และเครื่องมือประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

สิ่งที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของกลุ่มตัวอย่างได้แก่งานด้านหัตถกรรมและเครื่องแต่งกายที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน ช่วยสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ได้ ที่ประจักษ์ชัดคือ งานหัตถกรรมผ้าปัก อันเป็นฝีมือของสตรีชาวม้ง เป็นภูมิปัญญาของชุมชนอย่างแท้จริง เพราะสตรีชาวม้งทุกคนจะเป็นผู้มีทักษะในการปักผ้าและนำมาเป็นเสื้อผ้าเพื่อให้คนในครอบครัวได้สวมใส่ งานผ้ามักทำไว้ใช้ในครัวเรือนและซื้อขายกันเองในชุมชน แต่ระยะหลังเริ่มเป็นที่นิยมสวมใส่ในหมู่คนทั่วไป บ้างก็นำไปดัดแปลงเป็นเสื้อผ้าร่วมสมัย ทำให้มีการผลิตเพิ่มมากขึ้น และกลายเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีเครื่องแต่งกายของชนเผ่าที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะตัว ในกลุ่มตัวอย่างจะแยกเป็นชนเผ่าม้งขาวและม้งดำซึ่งมีลักษณะการแต่งกายแตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือผู้ชายม้งดำจะแต่งกายด้วยเสื้อแขนยาว ชายเสื้อระดับเอว เป้ากางเกงหย่อนต่ำลงมา มีผ้าสีแดงปักลายที่ชายผ้าพันทับกางเกงแล้วคาดเข็มขัดทับ ผู้หญิงม้งดำมักนุ่งกระโปรงใยกล้วย ขึงจีบรอบตัวสีดำหรือย้อมคราม มีลวดลายปักและเขียนเทียน มีผ้าเหลื่อมผืนยางปักลวดลายปิดทับรอยผ่าของกระโปรง ส่วนผู้ชายม้งขาวสวมเสื้อกำมะหยี่แขนยาว กางเกงขา กว้างหรือกางเกงจิ้นเป่าตื้น มีลวดลายน้อย ผู้หญิงม้งขาวนิยมสวมเสื้อกำมะหยี่สีดำแขนยาว มีลายปักละเอียดซ่อนอยู่ใต้ปกเสื้อ ด้านหลัง เดิมจะสวมกระโปรงผ้าใยกล้วยสีขาวล้วน แต่เพราะเปื้อนง่ายจึงหันมาใช้กางเกงทรงจิ้นแทน

๒) ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ประกอบด้วยค่านิยม ความเชื่อ ภาษา จารีต ประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์จะมีทุนทางวัฒนธรรมลักษณะนี้คล้ายคลึงกันจากการศึกษาพบว่า ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อาจได้แก่ (๑) วิถีชีวิตการเป็นอยู่ เนื่องจากพื้นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นพื้นที่ที่หน่วยงานภาครัฐกำหนดเขตแดนให้อยู่อาศัยและทำกิน แม้ในปัจจุบันจะปรากฏเห็นว่ามืองค์ประกอบของหมู่บ้านเหมือนชุมชนเมือง เช่น มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือมีนายองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ในการดูแลชาวบ้านในหมู่บ้านและตำบลของตนเอง แต่สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ยังถูกจำกัดให้อยู่ในวงจำกัด ยังไม่มีโอกาสได้รับสิทธิในที่อยู่อาศัยและที่ทำกินอย่างเต็มที่ ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ยากลำบาก (๒) ภาษา ภาษาม้งไม่มีภาษาที่แน่นอน ส่วนใหญ่มักจะรับภาษาอื่นมาใช้พูดกัน เช่น ภาษาจีนยูนนาน ภาษาลาว ภาษาไทยภาคเหนือ เป็นต้น ภาษาม้งไม่มีภาษาเขียนหรือตัวหนังสือ ได้เขียนและอ่านหนังสือภาษาม้ง โดยการใช้ตัวอักษรหนังสือละติน (๓) ระบบความเชื่อ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์บ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ หรือบ้านเพชรดำ ล้วนแต่มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมจึงมีความเชื่อว่า ในธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมนั้นมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บางครั้งอาจเรียกว่า “ผี” สามารถดลบันดาลให้มนุษย์ได้อยู่เย็นเป็นสุข ได้รับสิ่งที่ปรารถนา จึงจำเป็นต้องร่วมแรงร่วมใจกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบวชป่า การปลูกไม้ทดแทน การป้องกันไฟป่า เป็นต้น ภูมิหลังของกลุ่มชาติพันธุ์จะมีความเชื่อวิญญาณบรรพบุรุษโดยเชื่อว่า วิญญาณบรรพบุรุษ จะคอยดูแล ปกป้อง คุ่มครองลูกหลาน ให้มีการเป็นอยู่ที่ดี มีความเจริญรุ่งเรือง ในปัจจุบัน

อาจมีความเชื่อเรื่องศาสนาเข้ามามีบทบาทบ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อย (๔) ประเพณีวัฒนธรรม สืบเนื่องมาจากความเชื่อต่าง ๆ ทำให้เกิดประเพณีวัฒนธรรมที่ชุมชนจำต้องสืบทอดที่เห็นเด่นชัด ได้แก่ ประเพณีการกินข้าวใหม่และประเพณีปีใหม่ม้ง

จะเห็นได้ว่า ทูทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มีหลากหลายประการ สามารถจัดได้เป็น ๒ ลักษณะคือทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เป็นสิ่งที่สามารถนำมาสร้างมูลค่าเพิ่มได้ด้วยการนำเสนอแก่คนในชุมชนอื่นในลักษณะของการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากฝีมือ หรือการจัดกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมที่เปิดโอกาสให้คนจากชุมชนอื่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

๕.๑.๒ พัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์มีอยู่จำนวนมาก สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะได้แก่ (๑) ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย การแต่งกายของชนเผ่าม้งถือเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นทำให้กลายเป็นสิ่งดึงดูดของคนในชุมชนเมือง ทำให้เกิดการจับจ่ายซื้อขายเครื่องแต่งกาย (๒) ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ของชนเผ่า แต่สิ่งที่นำมาพัฒนาต่อยอดในกระบวนการดำเนินงานครั้งนี้คือ “ผ้าปักม้ง” มีลวดลายตามความถนัดหรือความชำนาญของผู้ปัก ลวดลายที่เป็นที่รู้จักของชนเผ่าทั่วไปคือ “ลายกันหอย” ดังนั้นจึงได้ร่วมกับตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้งนำเอาลายกันหอยดั้งเดิมมาผสมกัน กลายเป็นลายกันหอยสมัยใหม่ แล้วนำมาแปรรูปเป็นเสื้อผ้า และนำสู่ร้านค้าชุมชนและกิจกรรมการออกร้านต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้สิ่งที่ทำให้เกิดรายได้อย่างเป็นรูปธรรมแก่กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญแก่การท่องเที่ยวชุมชน มุ่งเน้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเอง สามารถแบ่งออกเป็น (๑) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการเป็นอยู่ เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งทำให้เกิดประโยชน์และรายได้ต่อชุมชนและตัวของเกษตรกร (๒) การท่องเที่ยวตามประเพณีวัฒนธรรม เนื่องจากมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและมีความแตกต่างจากถิ่นอื่น แม้ประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จะมีอยู่หลากหลาย แต่ประเพณีวัฒนธรรมที่นำมาสู่การท่องเที่ยว จำแนกเป็น ๒ ประเพณีได้แก่ ประเพณีกินข้าวใหม่และประเพณีปีใหม่ ซึ่งเป็นประเพณีที่เกิดจากความเชื่อของชนเผ่าม้งอย่างแท้จริง

กิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ที่คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์พัฒนาได้แก่ “กิจกรรมในประเพณีปีใหม่ม้ง” กิจกรรมดั้งเดิมจะมีเฉพาะชนเผ่าเข้าร่วมกิจกรรมเพราะประเพณีปีใหม่นี้เป็นวันที่ชนเผ่ารอคอย เพราะจะได้มีโอกาสพบปะญาติพี่น้องและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน การพัฒนากิจกรรมในครั้งนี้ได้เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น

เป็นการแสดง การแข่งขันปักผ้า การแข่งขันล้อเลื่อนไม้ หรือการแข่งขันยิงหน้าไม้ ทำให้นักท่องเที่ยวได้ประสบการณ์ใหม่และเกิดความประทับใจ

จะเห็นได้ว่า ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีหลากหลายลักษณะ ผลิตภัณฑ์หลักได้แก่ ผ้าปัก อันเป็นสิ่งสำคัญในการทำเครื่องแต่งกาย ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า กางเกง หรือหมวก หากมีการเพิ่มเติมลวดลายสีสันทึบเข้าไปก็จะทำให้เกิดความเด่นมากขึ้นจึงได้นำสู่การพัฒนาด้วยการผสมลวดลายให้มีความแปลกใหม่ แล้วนำแปรรูปเป็นเสื้อผ้า ทำให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจยิ่งขึ้น ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้ทำการพัฒนาคือ กิจกรรมในประเพณีปีใหม่ม้งด้วยการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองจะทำให้ได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ และเกิดความประทับใจอยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

๕.๑.๓ การยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

การดำเนินการศึกษานี้ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนบ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ ส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าม้ง มีการเป็นอยู่แบบเครือญาติ ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนตามไหล่เขา โดยการอนุญาตของหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลเพราะพื้นที่เป็นที่ราชพัสดุ กลุ่มชาติพันธุ์ไม่มีสิทธิเด็ดขาดในที่อยู่อาศัยหรือที่ทำกิน วิถีชีวิตหรือการเป็นอยู่จึงเป็นเพียงอาศัยภูมิปัญญาดั้งเดิมมาก่อนให้เกิดรายได้ อาชีพหลักของชนเผ่าม้งคือการเกษตรโดยอาศัยภูมิประเทศที่เป็นภูเขาและป่าไม้ สร้างพื้นที่ในการทำไร่ ทำสวน แม้จะมีการทำอาชีพอื่นบ้างก็เป็นส่วนน้อย จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นรูปธรรม นั่นคือการดำเนินงานเพื่อให้เป็นผู้มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการมีรายได้เพิ่มขึ้น มีอาชีพที่มั่นคง

การดำเนินงานเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากการประกอบอาชีพดั้งเดิมแล้ว ยังมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ชุมชนท้องถิ่นอื่นได้รู้และเลือกซื้อ ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายหรือผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความแตกต่างจากชุมชนอื่น อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชนเผ่า อีกแนวทางหนึ่งก็คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นรูปธรรมที่สุดคือการจัดกิจกรรมด้านพื้นที่อันทำให้เกิดรายได้เพิ่มเติม นั่นคือ “การท่องเที่ยวชุมชน” โดยที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเชิงเขา มีการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับนานาพันธุ์ ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าแวะเยี่ยมชมโดยมีการเก็บค่าเข้าชมเป็นค่าบริการพื้นที่ และนักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งมีแหล่งจำหน่ายหรือร้านค้าตามไหล่ทางและศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน (บ้านเข็กน้อย ได้แก่พิพิธภัณฑสถานผ้าปักม้ง บ้านอาจารย์ยาว ลักษณะ, ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์บ้านเพชรดำ) ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะเป็นเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์เครื่องใช้ ทั้งที่เป็นฝีมือจากกลุ่มชาติพันธุ์เอง และเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากโรงงานอุตสาหกรรม การดำเนินงานในการนำทุนวัฒนธรรมมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น มีแนวทางหลักได้แก่ ๑) การถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม ๒) การเรียนรู้หรือสร้างความรู้เพิ่มเติม ๓) การรวมกลุ่ม และ

๔) การประชาสัมพันธ์และการจำหน่าย ทั้งที่เป็นการประชาสัมพันธ์ตามที่หน่วยงานภาครัฐกำหนด หรือออกร้านในงานประเพณีต่าง ๆ โดยจัดทำเป็นเอกสารประชาสัมพันธ์หรือแผ่นพับแนะนำผลิตภัณฑ์

จะเห็นได้ว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็น การท่องเที่ยวระยะสั้นหรือระยะยาว เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนมากที่สุด เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและคนในชุมชนมีอาชีพหรือมีงานทำอย่างต่อเนื่อง โดยพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นภูเขาอยู่ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่สวยงามทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมหรือท่องเที่ยวตลอดปี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้ชนเผ่าได้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

๕.๑.๔ แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ใน จังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทย รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยให้การสนับสนุน พัฒนา และส่งเสริม กิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและ การท่องเที่ยวใน แหล่งวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมประเพณี การ ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวจึงเป็นนโยบายหลักของประเทศเพื่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนใน ชุมชนหรือมีรายได้เข้าประเทศ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชน ต้องร่วมกันบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามที่กำหนดไว้ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ฐานะที่กำกับ ดูแลหน่วยงานปกครองท้องถิ่นซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ได้กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดด้าน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมี ๓ มาตรฐานได้แก่ ๑) มาตรฐานด้านแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ๒) มาตรฐานด้านการบริการ การท่องเที่ยว และ ๓) มาตรฐานด้านการตลาดท่องเที่ยว โดยมุ่งให้มีการดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ สามารถใช้ประโยชน์ได้ในระยะยาว กำหนดให้มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์แก่คนในท้องถิ่น ที่มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและการ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ทั้งภายในและ ภายนอกประเทศ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ๑) การส่งเสริม และพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้อยู่ในลักษณะที่พร้อมให้บริการ ๒) การฟื้นฟูหรือปรับปรุงแหล่ง ท่องเที่ยว และปรับปรุงการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมให้มากที่สุด โดย การจัดเป็น “การท่องเที่ยววิถีม้ง” ๓) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวเพื่อให้การบริการเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ๔) การประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก ไม่ว่าจะเป็น

เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว หรือการโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ๕) ให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว โดยมีชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์เป็นหลักใหญ่ และ ๖) การนำผลิตภัณฑ์ชนเผ่าเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวระยะสั้นและระยะยาว

๕.๒ อภิปรายผล

แผนงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ ทูทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาพบว่า ทูทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิต การเป็นอยู่ และภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทได้แก่ ทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ได้แก่ ศิลปกรรมต่าง ๆ ที่ติดมากับที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ และเครื่องมือประกอบอาชีพ และทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ระบบคุณค่า ค่านิยม ความเชื่อ ภาษา จารีตประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งทูทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนมีลักษณะเฉพาะตน มีความโดดเด่นแตกต่างจากคนในท้องถิ่นอื่นซึ่งสามารถต่อยอดให้เกิดรายได้แก่ชุมชนโดยนำเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ผ่านร้านค้าชุมชนและศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคนในท้องถิ่นต้องร่วมมือกันในการจัดการทูทางวัฒนธรรมเพื่อก่อให้เกิดรายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม อันจะนำไปสู่การมีอาชีพที่มั่นคงต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มชาติพันธุ์มองว่า การนำทูทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชนมาเป็นจุดขายนั้นผ่านกระบวนการท่องเที่ยวจะนำมาซึ่งรายได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฐชา ลีปัญญาพร** ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับทูทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน บ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ทูทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เด่นชัดและเป็นทุนของตัวเอง ซึ่งทูทางวัฒนธรรมแบ่งออกเป็นทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ แต่ละอย่างมีองค์ประกอบของทูทางวัฒนธรรมที่หลากหลายดังที่เห็นได้มีที่เป็นมรดกตกทอดเกิดเป็นภูมิปัญญาของมนุษย์เป็นสิ่งที่มีความพิเศษ เป็นการกระทำของมนุษย์ที่เป็นวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ประกอบไปด้วย ภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ดนตรี และพิธีกรรม ซึ่งภูมิปัญญานั้นมีทั้งภูมิปัญญาดั้งเดิมและภูมิปัญญาสมัยใหม่ โดยรูปแบบของทูทางวัฒนธรรมของชุมชนแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบได้แก่ สิ่งที่มีอยู่ในคนหรือกลุ่มคน เช่น ความคิด ความเชื่อ เป็นต้น และสิ่งที่มีรูปลักษณ์ เป็นตัวตน เช่น อุปกรณ์จากงานจัก

สาน ลายผ้าที่เกิดจากการทอผ้า เป็นต้น^๑ อย่างไรก็ตาม ฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญ เพื่อเป็นข้อมูลหรือหลักฐานอ้างอิงในการศึกษาค้นคว้าหรือการดำเนินงานด้านการพัฒนาศักยภาพ การท่องเที่ยวชุมชน เมื่อเป็นเช่นนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการสำรวจทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างจริงจัง ๆ จัง ๆ แม้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์จะได้สำรวจไว้บ้างแล้ว แต่ก็ควรมีการสำรวจอย่างต่อเนื่องเพราะยังมีข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน หากดำเนินการอย่างครบถ้วน จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานทุกเรื่อง ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะการสำรวจทุนทาง วัฒนธรรมนั้น หน่วยงานภาครัฐมีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ จำเป็นต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย มีเพียงแต่อาศัยงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐอย่างเดียว เพื่อ ประเมินทุนทางวัฒนธรรมนำสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **เอกรินทร์ ตั้งนิธิบุญ และธิติมา เกตุแก้ว** ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจและการศึกษาทุนทาง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตธนบุรีเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ฐานข้อมูลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของเขตธนบุรี ประกอบด้วย ทรัพยากรน้ำในเขตธนบุรี มีแหล่งน้ำคือ คลอง ซึ่งมีจำนวน ๗๒ คลอง โดยแบ่งความรับผิดชอบเป็น ๒ หน่วยงาน คือ สำนักงานเขตธนบุรีและสำนักการระบายน้ำ ผลการศึกษาคุนภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ มาตรฐานเสื่อมโทรม ทรัพยากรดินของเขตธนบุรี จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) พบว่า แนวทางจัดการทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการดำเนินการให้ความรู้ในเรื่อง ความสำคัญและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาสัมพันธ์โครงการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ประชาชนรับทราบอยู่เสมอ การรณรงค์การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อให้เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน^๒ ทุนทาง วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ควรมีการจัดสำรวจและแยกหมวดหมู่เพิ่มเติม ได้แก่ หมวดวิถี ชีวิตการเป็นอยู่ หมวดภาษา หมวดการแต่งกาย หมวดประเพณีท้องถิ่น หมวดสินค้าทาง วัฒนธรรม หมวดมรดกทางวัฒนธรรม หมวดอาหารพื้นเมือง และหมวดศิลปะการแสดง เพื่อ เป็นข้อมูลที่นำไปสู่การดำเนินงานบำรุง รักษา ต่อยอด และทำให้เห็นถึงคุณค่าของทุนทาง วัฒนธรรม เกิดความภาคภูมิใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุวรรณฤทธิ์ วงศ์ชะอุ่ม และคณะ** ที่ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของ

^๑ ณัฐชา ลีปัญญาพร, “ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อยก ระดับเศรษฐกิจชุมชน บ้านทุ่งสีทอง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๓).

^๒ เอกรินทร์ ตั้งนิธิบุญ และธิติมา เกตุแก้ว, “การสำรวจและศึกษาทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในเขตธนบุรีเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๖๐).

ตำบลท่าคา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ตำบลท่าคาสามารถแบ่งกลุ่มทุนทางวัฒนธรรมออกเป็นกลุ่ม ๆ ดังนี้ กลุ่มทุนทางวัฒนธรรมด้านอาชีพ กลุ่มทุนทางวัฒนธรรมด้านการตั้งบ้านเรือน และกลุ่มทุนทางวัฒนธรรมด้านศาสนาและความเชื่อ ภาพรวมของทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญหรือมรดกทางวัฒนธรรมของตำบลท่าคา ประกอบด้วย ตลาดน้ำท่าคา การทำน้ำตาลมะพร้าว วิถีชีวิตริมน้ำบ้านก้านจั่น เรือนไทยคุณทวีป เจือไทย วัดเทพประสิทธิ์ วัดมณีสรณ์ และศาลเจ้าแม่ตัวเนี้ย โดยมีสายน้ำเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน หลักจากการจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมแล้ว ผลการวิจัยทำให้เห็นว่า ทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญของตำบลท่าคาประกอบด้วยคุณค่า ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านสุนทรียภาพ ด้านวิชาการ และด้านสังคม รวมทั้งแสดงให้เห็นว่าทุนทางวัฒนธรรมของท่าคา มีระดับความสำคัญที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับปริมาณของคุณค่าที่อยู่ในตัวของทุนทางวัฒนธรรมและบทบาท หน้าที่ของทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในท่าคา^๓ ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ควรร่วมกันสำรวจและจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมให้ครบถ้วนทุกด้าน เพื่อนำไปสู่การประเมินและพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมต่อไป

๕.๒.๒ พัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่า ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ หมายถึงสิ่งที่ชนเผ่าผลิตขึ้นเพื่อนำสู่แหล่งท่องเที่ยวหรือสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์นี้สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทได้แก่ ๑) ผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย โดยที่การแต่งกายของชนเผ่าจะมีเอกลักษณ์ มีความสวยงามด้วยลวดลายต่าง ๆ บนผ้าและแบบของเสื้อผ้า ในสมัยดั้งเดิม กลุ่มชาติพันธุ์ม้งใช้ผ้าไหมดิบที่ผลิตเองมาปักเป็นลวดลายอันเกิดจากภูมิปัญญาของตนเอง เมื่อมีการปักลวดลายแล้วจะนำมาแปรรูปเป็นเสื้อผ้าที่จะสวมใส่ เมื่อบริบทของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องมีการสร้างลวดลายเสื้อผ้าให้ทันสมัยด้วยเพื่อสร้างแรงดึงดูดใจแก่ผู้ซื้อ และ ๒) ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ ส่วนใหญ่จะเป็นไปตามลักษณะการดำรงชีวิต กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่จะมีอาชีพเกษตรกรรม จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรเป็นหลัก ได้แก่ มีดหรือขวาน อันเป็นสิ่งที่ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน จากการสำรวจแนวความคิดของตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่จะนำมาพัฒนาต่อยอดได้ควรเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ ผ้าปักม้ง ที่

^๓ สุวรรณฤทธิ์ วงศ์ชะอุ่ม และคณะ, “การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของตำบลท่าคา อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดมหาสารคาม”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๓).

เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะกลุ่มชาติพันธุ์มองว่า ผลิตรัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น ควรสื่อให้เห็นถึงผลิตรัณฑ์ที่เกิดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตรัณฑ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จิตพนธ์ ชุมเกตุ** ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตรัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า การออกแบบและพัฒนาผลิตรัณฑ์สินค้าของหมู่บ้านไทยมุสลิม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น พบว่า ผลิตรัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น ควรสื่อให้เห็นถึงผลิตรัณฑ์ที่เกิดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตรัณฑ์ได้ ทำให้ผลิตรัณฑ์นั้นมีความ มีมาตรฐาน มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เน้นเรื่องราว วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านไทยมุสลิม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจของคนในชุมชนแข็งแกร่งขึ้นน่ายินดีให้กับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น^๔ การพัฒนาผลิตรัณฑ์การท่องเที่ยวของชนเผ่า เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตรัณฑ์ซึ่งนำมาซึ่งรายได้ของชุมชน อีกประการเป็นการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการเพื่อให้ผลิตรัณฑ์มีความเป็นมาตรฐานหรือมีคุณภาพเป็นที่น่าพอใจ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะการสร้างจุดเด่นให้กับผลิตรัณฑ์จะทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มทั้งแก่ผลิตรัณฑ์และแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ **อาชว์บาร์มี มณีตระกูลทอง และคณะ** ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตรัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในพื้นที่อารยธรรมล้านนานั้น เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยวและผลิตรัณฑ์การท่องเที่ยวของประเพณีและวิถีชีวิต รวมถึงเป็นการพัฒนามูลค่าเพิ่มโดยการเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิต และเป็นการเพิ่มมูลค่าด้วยการกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน^๕ นอกจากพัฒนาผลิตรัณฑ์การท่องเที่ยวแล้วยังได้พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อส่งผลให้เกิดรายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืนโดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่และความประทับใจให้เกิดขึ้น กิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีการพัฒนาให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมคือ กิจกรรมประเพณีปีใหม่เมือง เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะ

^๔ จิตพนธ์ ชุมเกตุ, “การพัฒนาผลิตรัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๐).

^๕ อาชว์บาร์มี มณีตระกูล และคณะ, “การพัฒนาผลิตรัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๑).

กิจกรรมการเล่นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันปักผ้า การแข่งขันยิงหน้าไม้ หรือการแข่งขัน ล้อเลื่อนไม้ ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งที่ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ หรือชนเผ่าได้รับประโยชน์ กล่าวคือมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

๕.๒.๓ การยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาพบว่า ทุนทางวัฒนธรรม หมายถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่มีมูลค่าและคุณค่า ต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติที่ได้มีการสั่งสมและสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็น สิ่งที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ทุนทางวัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเป้าหมายมีอยู่อย่างหลากหลาย ประกอบด้วย วิถีชีวิตการเป็นอยู่ ภาษา การแต่ง กาย ความเชื่อ และประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ การดำเนินงานเพื่อให้คนในชุมชนอื่นได้รู้และเข้าใจ ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มีหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นการบอกเล่า การเขียนเป็นลาย ลักษณอักษร หรือการจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ เป็นการเชิญชวนให้คนในชุมชนอื่นได้เข้ามาเยี่ยมชม อันจะนำมาซึ่งรายได้แก่ชุมชนซึ่งนับว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องจากทำให้วิถีชีวิตความ เป็นอยู่ดีขึ้น ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการมีรายได้เพิ่มขึ้น มีอาชีพที่มั่นคง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะวิถีชีวิต การเป็นอยู่หรือรายได้ของกลุ่มชาติพันธุ์ยังไม่เพียงพอในการดำรงชีวิต จำต้องมีการนำเอาทุนทาง วัฒนธรรมมาเป็นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ **กร ชนก สนิทวงศ์** ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยทุนทางวัฒนธรรม กรณี ชุมชน เมืองเก่าสบสม-หาดไคร้ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนเมืองเก่าสบสม- หาดไคร้ เป็นชุมชนที่เกิดจากการเป็นแหล่งประกอบอาชีพริมน้ำโขง มีประวัติความเป็นมา มีทุนทาง วัฒนธรรมที่สำคัญ ทั้งในด้านทุนที่เป็นวิถีดั้งเดิมและทุนที่เกิดจากการสถาปนาขึ้นมาใหม่ ดังนั้นจึงควร มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น การพัฒนา แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนซึ่งจะเป็นแนวทางการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยการเรียนรู้ผ่านการเล่าเรื่องด้วยรูปแบบ และวิธีการที่หลากหลาย เช่น การบอกเล่าเรื่องราว ประวัติความเป็นมาของชุมชน การประสาน เครือข่ายเพื่อพัฒนาการบอกเล่าให้เป็นรูปธรรมผ่านการจัดทำพิพิธภัณฑ์แห่งความทรงจำของชุมชน ทำให้การยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยทุนทางวัฒนธรรม เกิดแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงาน ของบุคลากรทางการศึกษาและผู้สนใจทั่วไป เกิดการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่าง

ยั่งยืน^๖ ในการนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต้องร่วมมือกันอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งมีวิธีการดังนี้ ๑) การถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น ผ้าปักหรือผ้าทอมือ อันเป็นสัญลักษณ์แห่งภูมิรู้หรือสติปัญญาของชนเผ่าอย่างแท้จริง จำเป็นต้องมีการ ๒) การเรียนรู้หรือสร้างความรู้เพิ่มเติม เป็นการสะสมทักษะและประสบการณ์เพิ่มเติม สร้างความชำนาญให้เกิดขึ้นและสามารถนำแนวคิดของตนเองผสมกับความรู้เดิมเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ๓) การรวมกลุ่ม และ ๔) การประชาสัมพันธ์และการจำหน่าย

๕.๒.๔ แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ใน

จังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทย รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยให้การสนับสนุน พัฒนา และส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ วิถีชีวิต หรือวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้ยังจัดสรรงบประมาณแก่องค์กรปกครองท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอีกด้วย การบริหารจัดการการท่องเที่ยวควรเริ่มจากการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวว่ามีลักษณะพร้อมที่จะให้บริการหรือไม่ มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากน้อยเพียงใด แหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสมเพียงใด มีสิ่งดึงดูดใจอย่างไร กล่าวคือเป็นการประเมินจุดอ่อน จุดแข็งของแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเอง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มชาติพันธุ์มองว่า นักท่องเที่ยวจะเข้าไปเยี่ยมชมหรือท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใด จะเน้นสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเกียรติ ชัยพิบูลย์ ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุมมีองค์ประกอบที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง หรือสิ่งอำนวยความสะดวก แต่ยังมีจุดอ่อนคือสิ่งอำนวยความสะดวกที่ต้องการการปรับปรุงและสร้างให้มีจำนวนมากขึ้น ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นอย่างดี และมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทั้งด้านการจัดโครงสร้างการท่องเที่ยว การจัดการบุคลากร การจัดระบบการดำเนินการ และการติดตามตรวจสอบการดำเนินการ^๗ เมื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวแล้ว จะทำให้รู้ว่า แหล่งท่องเที่ยวมี

^๖ กรชนก สนิทวงศ์, “การยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยทุนทางวัฒนธรรม กรณี ชุมชนเมืองเก่าสบสม-หาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”, รายงานการวิจัย, (คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๖๕).

^๗ สมเกียรติ ชัยพิบูลย์, “การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร”, รายงานการวิจัย, (กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๕๑).

ลักษณะเป็นอย่างไร นำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง แนวทางการส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกส่วนจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วย ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะกลุ่มชาติพันธุ์มองว่า หากนักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมจะทำให้เกิดความประทับใจ เนื่องมาจากเป็นผู้ลงมือทำเอง นอกจากนี้กลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้เสียหลักจะต้องร่วมในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว นั้น ๆ ด้วย สอดคล้องกับงานของ วาสนา โปร่งจิต และอนุต จันทรจิต ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแหล่งทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอสรนครบุรี จังหวัดชัยนาท ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย (๑) การท่องเที่ยวโดยจักรยาน มีกิจกรรมคือกำหนดพื้นที่แหล่งวัฒนธรรมและเขตวัฒนธรรม (๒) การสร้างกิจกรรมประกอบการท่องเที่ยว คือการถ่ายภาพและการประกวดภาพถ่าย (๓) การสร้างคนต้นแบบทางวัฒนธรรม คือสร้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และ (๔) การสร้างคนให้เป็นทุนทางวัฒนธรรมคือการเล่าเรื่องเมืองเก่าและการเปิดบ้านเยือนเมือง^๔ ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ต้องเริ่มจากการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว ก่อนเพื่อให้เห็นถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของแหล่งท่องเที่ยว แล้วนำมาวางแผนในการส่งเสริมพัฒนา ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้มีความพร้อมในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวต่อไป

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง“การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ทำให้เห็นถึงลักษณะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ดีขึ้น เพราะมีรายได้และอาชีพมั่นคง แม้กลุ่มชาติพันธุ์จะไม่มีสิทธิ์เด็ดขาดในพื้นที่สร้างบ้านเรือนหรือที่ทำมาหากิน แต่หากมีรายได้เข้ามาจนเจือจรรบครัวอยู่เป็นประจำจะทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ประการสำคัญคือหน่วยงานภาครัฐจะต้องให้การสนับสนุนและช่วยเหลือด้านงบประมาณอย่างเป็นรูปธรรม ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ชุมชนมีรายได้และทำให้ชุมชนมีอาชีพหรือมีงานทำ หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดนโยบายหรือแนวทาง

^๔ วาสนา โปร่งจิต และอนุต จันทรจิต, “การท่องเที่ยวแหล่งทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอสรนครบุรี จังหวัดชัยนาท”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๖๐).

ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ โดยกำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อสนองตอบนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ไม่เพียงแต่จัดทำแนวทางไว้ในเอกสารเท่านั้น ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติดังนี้

๑) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ควรมีการบูรณาการร่วมกันกับหน่วยงานภาคเอกชนในพื้นที่ส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้มีแหล่งท่องเที่ยวพร้อมให้บริการนักท่องเที่ยว รวมถึงสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวได้

๒) การท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์และวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้แก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะชนเผ่าม้งที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการหรือในฐานะเจ้าบ้านเพื่อให้การต้อนรับและการติดต่อสื่อสารหรือการประสานงานกับนักท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน

๓) การท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์ วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย และองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสมอ ควรมีการวางแผนงานการท่องเที่ยวให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งการท่องเที่ยวระยะสั้น (เข้าไปเย็นกลับ) และการท่องเที่ยวระยะยาว (มีการพักค้างแรม) นอกจากนี้ควรกำหนดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้ว่า มีแหล่งท่องเที่ยวใดที่สามารถทำได้บ้าง เป็นการสร้างความสนใจให้เกิดขึ้น

๔) ในการท่องเที่ยวระยะยาว องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อยและองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสมอ ควรมีการกำหนดแนวทางป้องกันอันตราย หรือระบุวิธีการสร้างความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความไว้วางใจในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

๕) การท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์ วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย และองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสมอ ควรจัดอบรมทักษะการประชาสัมพันธ์ หรือรูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้แก่ชนเผ่า ให้สามารถประชาสัมพันธ์ข่าวสารและกิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะต่าง ๆ ได้

๖) การท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์ วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย และองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสมอ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวและด้านวัฒนธรรมควรร่วมกันกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างน้อยประกอบด้วย (๑) ด้านงบประมาณ (๒) ด้านการบริหารจัดการ (๓) ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว และ (๔) ด้านการมีส่วนร่วม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในงานวิจัยนี้มุ่งถึงการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมหรือสิ่งที่เป็นทุนดั้งเดิมของชนเผ่าม้งในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังนั้นชนเผ่าม้งควร

มีการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว อันจะนำมาซึ่งสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ดังนี้

๑) กลุ่มชาติพันธุ์ ควรเข้าร่วมการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและกลับมาท่องเที่ยวในชุมชนอีกครั้ง

๒) กลุ่มชาติพันธุ์ ควรมีการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันผลิตและทอดถ่ายองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่คนในชุมชน เด็กและเยาวชน หรือคนในท้องถิ่นอื่น เพื่อสร้างคุณค่าแก่ภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษและเป็นการรักษาไว้โดยส่งต่ออย่างลูกหลานรุ่นต่อ ๆ มา

๓) กลุ่มชาติพันธุ์ควรรักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชนเผ่าไว้ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคมมากเพียงใดก็ควรจะรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมไว้ หากไม่สามารถรักษาไว้ได้ทั้งหมดก็ควรคงความเป็นชนเผ่าไว้ เช่น ประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ การแต่งกาย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน

๔) กลุ่มชาติพันธุ์ ควรสร้างจิตสำนึกที่ดีในการที่จะให้ความร่วมมือหรือมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเสียสละเวลาเข้ารับการพัฒนาความรู้ การให้ความรู้เดิมที่ตนเองมีอยู่แก่คนอื่น การจัดหาทรัพยากรเพื่อทำเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว หรือการรวมกลุ่มเพื่อกระจายหน้าที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์และร่วมดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์เท่านั้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไป คณะผู้วิจัยขอเสนอในการศึกษาวิเคราะห์ดังนี้

๑) ควรทำการศึกษากระบวนการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างสร้างสรรค์

๒) ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบของการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดต่าง ๆ

๓) ควรทำการศึกษาการประเมินและการเรียนรู้กระบวนการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชนเข้มแข็ง ศึกษากรณีแต่ละชุมชนหรือแต่ละจังหวัด

๔) ควรทำการศึกษาการประเมินศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและการจัดสรรงบประมาณดำเนินงานปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

๕) ควรทำการศึกษากระบวนการพัฒนารูขี้อย่างยั่งยืนเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์เพื่อเป็นแหล่งเศรษฐกิจชุมชน ศึกษากรณีแต่ละชุมชนหรือแต่ละจังหวัด

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

กระทรวงมหาดไทย. ประกาศเรื่องการเปลี่ยนชื่ออำเภอ. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๔ หน้า ๔๕

วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๔๖๐.

กรมการท่องเที่ยว. มาตรฐานการท่องเที่ยวไทย หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการตรวจประเมินและ

รับรองสถานประกอบการตามมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน

กิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๖.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : กรม

ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๔๙.

กรมส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว. เที่ยวชุมชนยลวิถีผ้าไทย. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป..

ไทย, ม.ป.ป..

กุลวรา สุวรรณพิมล. หลักการมัคคุเทศก์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๔๘.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิม

พระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์

เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดเพชรบูรณ์. กรุงเทพมหานคร : cursaladprua,

๒๕๔๒.

คมคาย หมื่นสาย. ประเพณีอุ้มพระดำน้ำ. สำนักวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์. เพชรบูรณ์ :

ดี ดี การพิมพ์, ๒๕๓๙.

งานส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย. แผนส่งเสริมการ

ท่องเที่ยว. เพชรบูรณ์ : สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย, ๒๕๖๖.

งามพิศ สัตย์สงวน. วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย : การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร

: แท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น, ๒๕๔๕.

จังหวัดเพชรบูรณ์. แผนพัฒนาจังหวัดเพชรบูรณ์ ๔ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๑). เอกสารอัดสำเนา.

ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์. การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร

: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐.

ชนัญ วงษ์วิภาค และคณะ. การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๗.

ชยารัตน์ แพทอง. การท่องเที่ยวคืออะไร. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๕๘.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. **การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๐.

_____. **วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๐.

ชูสิทธิ์ ชูชาติ. **อุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. เชียงใหม่ : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า. **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๔.

_____. **มูลเหตุแห่งการสร้างวัดในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๕๐.

ต๋อย ชุมสาย, หม่อมหลวง และญิบพัน พรหมโยธี. **ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

ทิพวรรณ พุ่มมณี, รศ.. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.

นิศา ชัชกุล. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

_____. **การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : เฟรนด์ข้าหลวง พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๖๐.

ประกอบ กรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

_____. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๗.

ละเอียด ศิลาน้อย. **เอกสารประกอบการบรรยายวิชา การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมรดกวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๐.

วิชัย ตันกิตติกร. **อุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๓๔.

วินิจ วีรยางกูร. **การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๒.

วรรณภา วงษ์วานิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๙.

ศิริ ฮามโพธิ์. สังคมวิทยาการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๓.

ศรีศักร วัลลิโภดม. พัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์,
๒๕๔๔.

_____. **สู่ความเข้าใจวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง จำกัด,
๒๕๒๕.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. **การพัฒนาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา
และจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.**

กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๒.

สุเทพ สุนทรเภสัช. **แนวคิดพื้นฐานทางมานุษยวิทยาในการศึกษาอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์**

ประชากรและการจัดองค์ความรู้ความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์. กรุงเทพมหานคร : เมือง
โบราณ, ๒๕๕๘.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. **เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน
อย่างยั่งยืน.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยว
และกีฬา, ๒๕๔๖.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

กนกพิชญ์ วิชวรนนท์ และคณะ. “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในจังหวัดบุรีรัมย์”.

รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๖๐.

กรชนก สนิทวงศ์. “การยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยทุนทางวัฒนธรรม กรณี ชุมชนเมืองเก่าสบสม-หาด
ไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย”. **รายงานการวิจัย.** คณะสังคมศาสตร์ :
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๖๕.

จิตพนธ์ ชุมเกตุ. “การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการ
ชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี”. **รายงานการวิจัย.**
กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๐.

ชฎามาศ ขาวสะอาด และคณะ. “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทยเพื่อพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ ตำบล
หนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”. **รายงานการวิจัย.** กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ๒๕๖๒.

ฐิรัชญา มณีเนตร. “แรงจูงใจและพฤติกรรมการทำงานในธุรกิจท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว”. **รายงาน
การวิจัย.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๓.

นฤดล สวัสดิ์ศรี และมัสนิน ปูนอน. “แนวทางการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดมหาสารคามเพื่อไปสู่เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์”. **รายงานการวิจัย**. คณะเทคโนโลยี-การเกษตร : มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, ๒๕๖๒.

นิจิรา คลังสมบัติ. “การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ณัฐพัชร วรพงศ์ และคณะ. “กลยุทธ์ทางการตลาดแบบบูรณาการเพื่อการสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน กรณีศึกษา : บ้านแพมบก ตำบลทุ่งยาว อำเภอลำปวย จังหวัดแม่ฮ่องสอน”. **รายงานการวิจัย**. คณะบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล, ๒๕๖๑.

ณัฐชา สี่ปัญญาพร. “ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน บ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๓.

ณัฐพร ดอกบุญนาค และธำปกรณ์ ทองคำนุช. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวกรณีศึกษา ชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี”. **รายงานการวิจัย**. กองทุนส่งเสริมการวิจัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณ, ๒๕๕๖.

พระมหาสุทธิย์ อาภากรโร,ดร. และคณะ. “การพัฒนา รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย”. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาเสรีชน นริสโร และคณะ. “การจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย”, **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ภณสิทธิ์ อ้นยะ. “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามกรอบมาตรฐานของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา, ๒๕๖๑.

มานพ ชุ่มอุ่น, ผศ. “การพัฒนาการตลาดและการท่องเที่ยวของธุรกิจชุมชนเพื่อการยกระดับสู่วิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา : ชุมชนเทศบาลเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่”. **รายงานการวิจัย**. สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๔.

วาลิกา แสนคำ. “การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม”. **การศึกษาแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

วาสนา โปร่งจิต และภุเนตุ จันทรจิต. “การท่องเที่ยวแหล่งทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอศรีนครบุรี จังหวัดชัยนาท”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๖๐.

สุรศักดิ์ ศิลาวรรณ. “การท่องเที่ยวและการเผยแพร่พระพุทธศาสนา : บทบาทของวัดในเขตกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาวัดบวรนิเวศวิหารและวัดเบญจมบพิตรวราวม”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐.

สุวรรณฤทธิ์ วงศ์ชะอุ่ม และคณะ. “การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๓.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. “การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร”. **รายงานการวิจัย**. กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๕๑.

อนุรักษ์ ทองขาว และคณะ. “ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองรองติดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกในมิติของคุณภาพการให้บริการ ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว อุปสงค์การท่องเที่ยวและความภักดีของนักท่องเที่ยว”. **รายงานการวิจัย**. ภาควิชาบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยดุสิตธานี พัทยา, ๒๕๖๑.

อาชว์บาร์มี มณีตระกูล และคณะ. “การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๖๑.

เอกรินทร์ ตั้งนิธิบุญ และธิดิมา เกตุแก้ว. “การสำรวจและศึกษาทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตธนบุรีเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๖๐.

(๓) วารสาร/นิตยสาร :

ประเวศ วะสี. “การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”. **จุลสารการท่องเที่ยว**. ปีที่ ๑๔. ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม-กันยายน, ๒๕๔๔).

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

กระทรวงวัฒนธรรม. **การแต่งกายชนเผ่า**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <https://www.m-culture.in.th/album/view/194013> [๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

กองส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. **ผ้าปักม้ง**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :

<http://www.kheknoi.go.th> [สืบค้นเมื่อ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗].

มูลนิธิกระจกเงา. **อุปกรณ์เครื่องใช้**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.hilltribe.org> [สืบค้นเมื่อ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๗].

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **ปีไหมม้ง**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki/ปีไหมม้ง> [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗].

วารัชต์ มัชฌิมบุรุษ, ดร.. **รูปแบบการท่องเที่ยว**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :

<https://www.gotoknow.org/posts/497344> [๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). **ฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย**. [ออนไลน์]

แหล่งที่มา : <https://ethnic-groups.sac.or.th/ethnic-group/index>

[๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/41isomatectgroup/project-definition?tmpl>

[๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๗].

แหล่งที่มา : https://www.baanjomyut.com/library_2/history_of_costume/06_1.html

[๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๗].

แหล่งที่มา : <http://www.hilltribe.org> [๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๗].

๒. ภาษาอังกฤษ :

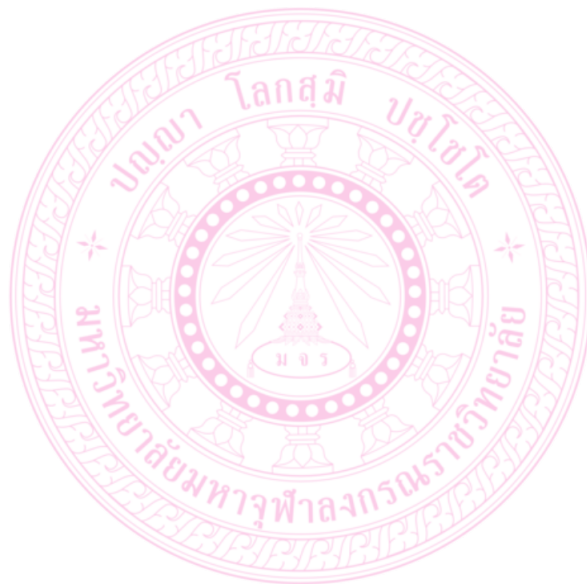
Pearce, P.L.. **Fundamental of Tourist Motivation**. In Tourism Research : Critiques and Challenges, D. Pearce, R. Butler. London : Rout ledge, 1993.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ใบรับรองการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

**ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและไบนินยอม**

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๗๑๒/๒๕๖๗

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอ การวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการ มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากลตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์
(The Promotion of Cultural Tourism of Ethnic Groups in Phetchabun Province)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: MCU RS 800767016

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง

ผู้วิจัยหลัก: ผศ.ปัญญา กันภัย

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๗
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๗
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๗
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๖๗

(พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

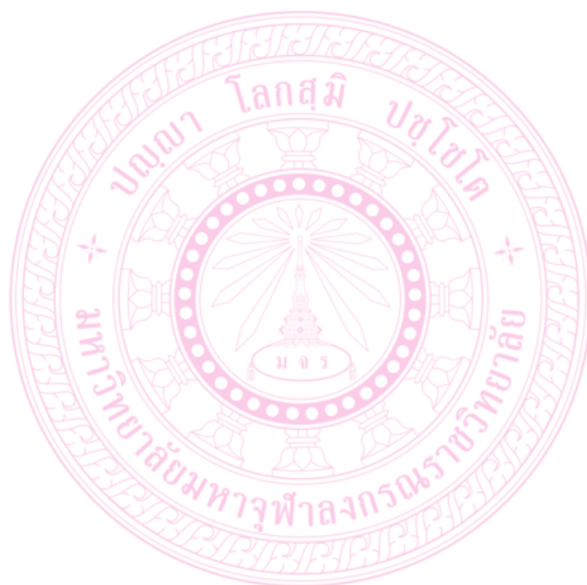
๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗

หมายเลขใบรับรอง: ว.๗๑๒/๒๕๖๗

วันที่ให้การรับรอง: ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗

วันหมดอายุใบรับรอง: ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๘

ภาคผนวก ข
เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง “วิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์”

คำชี้แจง :

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อสำรวจและรวบรวมทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อจำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ ๓) เพื่อพัฒนาและประเมินผลการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ข้อมูลที่ได้จะนำไปวิเคราะห์และเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งในบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงาน

แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน ๓ ด้าน ได้แก่

๒.๑ ด้านสำรวจและรวบรวมทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๒ ด้านจำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๓ ด้านพัฒนาและประเมินผลการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดตอบแบบสอบถามโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงข้อเดียว

๑. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

๒. อายุ

☐ ๒๐-๓๐ ปี ☐ ๓๑-๔๐ ปี ☐ ๔๑-๕๐ ปี ☐ ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. การศึกษา

- ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ ปวช./ปวส. ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๔.อาชีพ

- ☐ เกษตรกรรม ☐ ค้าขาย ☐ รับราชการ
☐ พนักงานเอกชน ☐ รับจ้าง
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

๕.รายได้

- ☐ น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท ☐ ๕,๐๐๐- ๑๐,๐๐๐ บาท
☐ ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท ☐ ๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท
☐ ๒๐,๐๐๑- ๒๕,๐๐๐ บาท ☐ ๒๕,๐๐๑- ๓๐,๐๐๐ บาท
☐ ๓๐,๐๐๑ บาท ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการสำรวจและรวบรวมทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ใน
จังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง : โปรดตอบแบบสอบถามโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ท่านเห็นว่าถูกต้องหรือตรงความเป็นจริงมากที่สุด โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ ที่	วิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ใน จังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑.ด้านสำรวจและรวบรวมทุนวัฒนธรรมของกลุ่ม ชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์						
๑	มรดกทางวัฒนธรรม เป็นทุนวัฒนธรรมที่ จับต้องได้ ความเชื่อ และจารีต เป็นทุน วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้					

ข้อ ที่	วิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ใน จังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๒	การแต่งกายมีความหลากหลาย					
๓	ประเพณีและความเชื่อมีความหลากหลาย					
๔	ภาษาและศาสนามีความหลากหลาย					
๕	อาหารมีหลากหลาย					
๒. จำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนวัฒนธรรมของกลุ่ม ชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์						
๑	ลักษณะทุนวัฒนธรรมมีทั้งที่จับต้องได้และ จับต้องไม่ได้					
๒	ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ทำให้รู้และ เข้าใจได้อย่างชัดเจน					
๓	ภาษาและการแต่งกายทำให้เห็นถึงเอกลักษณ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างเด่นชัด					
๔	ประเพณีวัฒนธรรมอาจมีการเปลี่ยนแปลง ตามสถานการณ์					
๕	การจัดหมวดหมู่ทุนวัฒนธรรมนำมาสู่การ อนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้น					
๓. พัฒนาและประเมินการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์						
๑	การส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้รู้และเข้าใจ เกี่ยวกับทุนวัฒนธรรมทำให้เกิดการเรียนรู้ ที่ดี					
๒	กลุ่มชาติพันธุ์ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนา และประเมินการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรม					
๓	การประเมินการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมทำให้ ทราบถึงข้อดีและข้อเสียของทุนวัฒนธรรม					
๔	การเปลี่ยนแปลงของทุนวัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์บางอย่างทำให้เกิดผลเสียต่อ เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์					
๕	การเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมทำให้กลุ่มชาติ พันธุ์สามารถปรับตัวให้กับสภาพแวดล้อม ของสังคมได้เป็นอย่างดี					

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ใน
จังหวัดเพชรบูรณ์

๑.ด้านการสำรวจและรวบรวมทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๑ ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

๑.๒ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๒.ด้านการจำแนกและจัดหมวดหมู่แยกตามทุนวัฒนธรรมที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ใน
จังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๑ ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

๒.๒ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๓.ด้านพัฒนาและประเมินการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓.๑. ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

๓.๒. ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ข้อมูล

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย เรื่อง วิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง :

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อสำรวจและรวบรวมทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อจำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ ๓) เพื่อพัฒนาและประเมินผลการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งเป็น ๕ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ สำรวจและรวบรวมทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ ๓ จำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ ๔ พัฒนาและประเมินผลการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ ๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มุ่งนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จะไม่กระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติงานและสถานภาพของท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อตามสภาพจริง

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

พระวุฒิพงษ์ กิตติวัฒน์, ดร.

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง เพชรบูรณ์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....
 อายุ.....ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....
 ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 โทรศัพท์.....

สถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์ :

- ☐ ผู้นำด้านวัฒนธรรม
☐ ผู้นำชุมชน
☐ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ
☐ ประชาชนชาวบ้านกลุ่มชาติพันธุ์

๒. วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์

.....

๓. สถานที่สัมภาษณ์

.....

๔. ผู้สัมภาษณ์

.....

ตอนที่ ๒ สํารวจและรวบรวมทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ท่านคิดว่าการสำรวจและรวบรวมของกลุ่มชาติพันธุ์ควรดำเนินการโดยวิธีใด

.....

.....

๒) ท่านคิดว่าหน่วยงานหรือองค์กรใดควรมีหน้าที่ในการสำรวจและรวบรวมทุนวัฒนธรรม

.....

.....

๓) ท่านคิดว่าทุนวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ประกอบด้วยอะไรบ้าง

.....

.....

๔) ท่านคิดว่าทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ประกอบด้วยอะไรบ้าง

.....

.....

๕) การสำรวจและรวบรวมทุนวัฒนธรรมทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไร

.....

.....

ตอนที่ ๓ จำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ท่านคิดว่าทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถจัดเป็นหมวดหมู่ได้อย่างไร

.....

.....

๒) ท่านคิดว่าการจำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนวัฒนธรรมควรดำเนินการอย่างไร จึงจะประสบความสำเร็จ

.....

.....

๓) ท่านคิดว่าทุนวัฒนธรรมใดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน

.....

.....

๔) ท่านคิดว่าประเพณีวัฒนธรรมควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

๕) ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดหมวดหมู่ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างไร

.....

.....

ตอนที่ ๔ พัฒนาและประเมินผลการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ท่านคิดว่าทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ประเภทใดควรได้รับการพัฒนา และควรพัฒนาอย่างไร

.....

.....

๒) ท่านคิดว่าจะพัฒนาและประเมินผลการเรียนรู้ของทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในลักษณะใดจึงจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด

.....

.....

๓) ท่านคิดว่าการเปลี่ยนแปลงของทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้วิถีชีวิตหรือการเป็นอยู่ของชุมชนเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

๔) ท่านคิดว่าเมื่อทราบข้อดีของทุนวัฒนธรรมแล้ว ควรจะร่วมกันอนุรักษ์และต่อยอดอย่างไร เพื่อให้ชุมชนมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น

.....

.....

๕) ท่านคิดว่าทุนวัฒนธรรมมีข้อเสียหรือไม่ หากมีควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างไรให้ดีขึ้น

.....

.....

ตอนที่ ๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ท่านคิดว่าปัญหาที่พบในการสำรวจและรวบรวมทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ คือปัญหาอะไร จะนำมาแก้ไขอย่างไร

.....

.....

๒) ท่านมีข้อเสนอแนะในการสำรวจและรวบรวมทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างไร

.....

.....

๓) ท่านคิดว่าปัญหาที่พบในการจำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ คือปัญหาอะไร จะนำมาแก้ไขอย่างไร

.....

.....

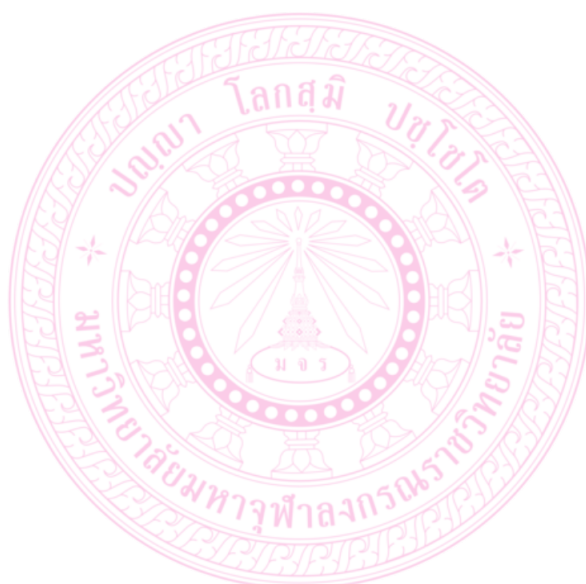
๔) ท่านมีข้อเสนอแนะในการจำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างไร

.....

.....

๕) ท่านคิดว่าปัญหาที่พบจะนำไปสู่การพัฒนาและประเมินผลการเรียนรู้ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้อย่างไรบ้าง

๖) ท่านมีข้อเสนอแนะถึงหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างไรบ้าง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบน ฐานทุนทางวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดเพชรบูรณ์”

คำชี้แจง :

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ ๓) เพื่อประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ ข้อมูลที่ได้จะนำไปวิเคราะห์และเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งในบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงาน

แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย ๓ ด้าน ได้แก่

๒.๑ ด้านพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม

๒.๒ ด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม

๒.๓ ด้านประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรม

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดตอบแบบสอบถามโดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงข้อเดียว

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๒. อายุ

☐ ๒๐-๓๐ ปี ☐ ๓๑-๔๐ ปี ☐ ๔๑-๕๐ ปี ☐ ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ ปวช./ปวส. ☐ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๔. อาชีพ

☐ เกษตรกรรม ☐ ค้าขาย ☐ รับราชการ
☐ พนักงานเอกชน ☐ รับจ้าง
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๕. รายได้ต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท ☐ ๑๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท
☐ ๒๐,๐๐๑-๒๕,๐๐๐ บาท ☐ ๒๕,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท
☐ ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง : โปรดตอบแบบสอบถามโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่เห็นว่าถูกต้องหรือตรงความเป็นจริงมากที่สุด โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- ๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
 ๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
 ๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
 ๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
 ๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ ที่	การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑.	ด้านพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรม					
๑	ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวต้องมีการความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น					

ข้อ ที่	การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการ ท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๒	กลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนควรมีส่วนร่วมใน การพัฒนาผลิตภัณฑ์อันจะนำมาซึ่งความ เป็นอยู่ที่ยั่งยืน					
๓	ผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นและควรได้รับการ พัฒนา ได้แก่ เครื่องประดับและเครื่องแต่ง กาย					
๔	การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายควรคง เอกลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ไว้ให้มาก ที่สุด					
๕	จุดหลักของการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้าง รูปแบบที่ให้เกิดความประทับใจแก่นัก ท่องเที่ยวและผู้เยี่ยมชม					
๖	หน่วยงานภาครัฐควรมีการสนับสนุนใน การพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างเป็นรูปธรรม					
๒.ด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐาน ทุนวัฒนธรรม						
๑	กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องสร้างความ ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว					
๒	การสร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยวควรมี กิจกรรมที่หลากหลาย					
๓	กิจกรรมทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติ พันธุ์ที่โดดเด่นและควรได้รับการพัฒนา ได้แก่ กิจกรรมปีใหม่ม้ง					
๔	การพัฒนากิจกรรมปีใหม่ม้งควรเพิ่มเติม กิจกรรมให้มีความหลากหลาย					
๕	กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย จะสร้างบรรยากาศของการท่องเที่ยว					
๖	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควร ให้การสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมการ ท่องเที่ยวให้ชัดเจน					

๓.ด้านประเมินผลิตภัณท์และกิจกรรมการ ท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทาง วัฒนธรรม						
๑	ชาติพันธุ์ในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลิตภัณท์และกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเพื่อสร้างความรู้ที่ชัดเจน					
๒	การประเมินผลิตภัณท์ทำให้รู้ถึงข้อดี- ข้อเสียของผลิตภัณท์การท่องเที่ยว นำไปสู่ การปรับปรุงแก้ไข					
๓	การประเมินกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้รู้ ถึงข้อดี-ข้อเสียของกิจกรรม นำไปสู่การ ปรับปรุงแก้ไข สร้างบรรยากาศในการ ท่องเที่ยวให้เป็นที่ประทับใจมากขึ้น					
๔	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควร มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการ					
๕	มีส่วนร่วมดำเนินการ ทั้งการพัฒนา ผลิตภัณท์และกิจกรรมการท่องเที่ยว					
๖	การพัฒนาผลิตภัณท์และกิจกรรมการ ท่องเที่ยว ทำให้เกิดความพึงพอใจแก่นัก ท่องเที่ยว					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณท์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นคำถามแบบปลายเปิด

๑.ด้านพัฒนาผลิตภัณท์การท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม

.....

.....

๒.ด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม

.....

.....

๓.ด้านประเมินผลิตภัณท์และกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรม

.....

.....

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบน
ฐานทุนทางวัฒนธรรม
ของกลุ่มชาติพันธุ์
ในจังหวัดเพชรบูรณ์”

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์และ
กิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์
เพื่อ ๑) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อพัฒนา
กิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ และ ๓) เพื่อประเมิน
ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ แบบ
สัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งเป็น ๕ ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ ๓ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัด
เพชรบูรณ์

ตอนที่ ๔ ประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรม
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ ๕ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มุ่งนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จะไม่
กระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติงานและสถานภาพของท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ด้านการเผยแพร่
พระพุทธศาสนา จึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อตามสภาพจริง

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผศ.ดร.สุพล ศิริ

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์พยุหะคีรี เมือง เพชรบูรณ์

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยชุดนี้ เพื่อสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในเชิงลึก โดยแบ่งเป็น
๕ ส่วน หลักดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....ฉายา.....

ตำแหน่ง.....สัมภาษณ์ที่.....

วัน..... เดือน..... ปี ที่ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ควรได้รับการพัฒนา และควรพัฒนาอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๒) ท่านมีแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๓) ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรม พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชน ควรมีบทบาท อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๔) ท่านคิดว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรม ควรได้รับการสนับสนุนจากองค์กรและหน่วยงานใดบ้าง

.....

.....

.....

๕) ท่านมีแนวทางและขั้นตอนการดำเนินการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) กิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรม ควรได้รับการพัฒนา และควรอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๒) ท่านมีแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๓) ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรม พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนควรมีบทบาท อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๔) ท่านคิดว่าการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรม ควรได้รับการสนับสนุนจากองค์กรและหน่วยงานใดบ้าง

.....

.....

.....

๕) ท่านมีแนวทางและขั้นตอนการดำเนินการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

ตอนที่ ๔ ประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ท่านคิดว่าเราควรจะมีการประเมินข้อดี-ข้อเสียผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมหรือไม่

.....

.....

.....

๒) ท่านคิดว่าการประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ควรมีแนวทางและรูปแบบอย่างไร

.....

.....

.....

๓) ท่านคิดว่ากลุ่มชาติพันธุ์ ควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมอย่างไร

.....

.....

.....

๔) ท่านคิดว่าหน่วยงานใดควรมีบทบาทและหน้าที่หลัก ในการประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรม

.....

.....

.....

๕) ท่านคิดว่าการประเมินผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรม มีประโยชน์ต่อการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์อย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ ๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ท่านประสบปัญหาใดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

.....

.....

.....

๒) ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

.....

.....

.....

๓) ท่านมีข้อเสนอแนะถึงหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ในการรับผิดชอบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ อย่างไร

.....

.....

.....

๔) ท่านคิดว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพคือวิธีการใด

.....

.....

.....

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง “การยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์
ในจังหวัดเพชรบูรณ์”

คำชี้แจง :

แบบสอบถามการวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรม และ ๓) เพื่อเสนอแนะนโยบายในการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ข้อมูลที่ได้จะนำไปวิเคราะห์และเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งในบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงาน

แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๓ ด้าน

๒.๑ ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

๒.๒ ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรม

๒.๓ ด้านการเสนอแนะนโยบายในการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดตอบแบบสอบถามโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงข้อเดียว

๑. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

๒. อายุ

☐ ๒๐-๓๐ ปี ☐ ๓๑-๔๐ ปี ☐ ๔๑-๕๐ ปี ☐ ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. การศึกษา

☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ ปวช./ปวส. ☐ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๔.อาชีพ

☐ เกษตรกรรม ☐ ค้าขาย ☐ รับราชการ
☐ พนักงานเอกชน ☐ รับจ้าง
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

๕.รายได้

☐ น้อยกว่า ๕,๐๐๐ บาท ☐ ๕,๐๐๐- ๑๐,๐๐๐ บาท
☐ ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท ☐ ๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท
☐ ๒๐,๐๐๑- ๒๕,๐๐๐ บาท ☐ ๒๕,๐๐๑- ๓๐,๐๐๐ บาท
☐ ๓๐,๐๐๑ บาท ขึ้นไป

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง : โปรดตอบแบบสอบถามโดยใช้เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่เห็นว่าถูกต้องหรือตรงความเป็นจริงมากที่สุด โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ ที่	การยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐาน ทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์						
๑	กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต					
๒	มีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติ พันธุ์					
๓	องค์กรภาครัฐได้แสดงบทบาทให้การสนับสนุนการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างต่อเนื่อง					
๔	หน่วยงานภาครัฐมีแนวทางและขั้นตอนการ ดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติ พันธุ์อย่างดี					
๕	การพัฒนาคุณภาพชีวิตก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการ ดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์					
๒. ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ใน จังหวัดเพชรบูรณ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรม						
๑	ทุนทางวัฒนธรรมทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น					
๒	รัฐควรแสดงบทบาทและหน้าที่ในการยกระดับ คุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์					
๓	ภาครัฐและกลุ่มชาติพันธุ์ควรมีส่วนร่วมในการ ยกระดับคุณภาพชีวิต					
๔	แนวทางและขั้นตอนในการยกระดับคุณภาพชีวิตของ กลุ่มชาติพันธุ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรมจะเป็นการพัฒนา ชีวิตมากขึ้น					

ข้อ ที่	การยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๕	เมื่อมีการยกระดับคุณภาพชีวิตแล้วกลุ่มชาติพันธุ์จะมี ความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม					
๓. ด้านการเสนอแนวนโยบายในการยกระดับทุน วัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ใน จังหวัดเพชรบูรณ์						
๑	การกำหนดแนวนโยบายการยกระดับทุนวัฒนธรรม กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ควรเป็น หน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์					
๒	แนวนโยบายหรือองค์การต่าง ๆ กำหนดเพื่อเป็น แผนงานในการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนา คุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์					
๓	การยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของกลุ่มชาติพันธุ์ มีลักษณะภาครัฐเข้าไปช่วย สนับสนุน					
๔	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการยกระดับทุน วัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติ พันธุ์					
๕	กลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนา คุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์					

**ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์**

๑. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๑ ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

๑.๒ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๒. ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรม

๒.๑ ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

๒.๒ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๓. ด้านการเสนอแนะนโยบายในการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๓.๑ ปัญหา อุปสรรค

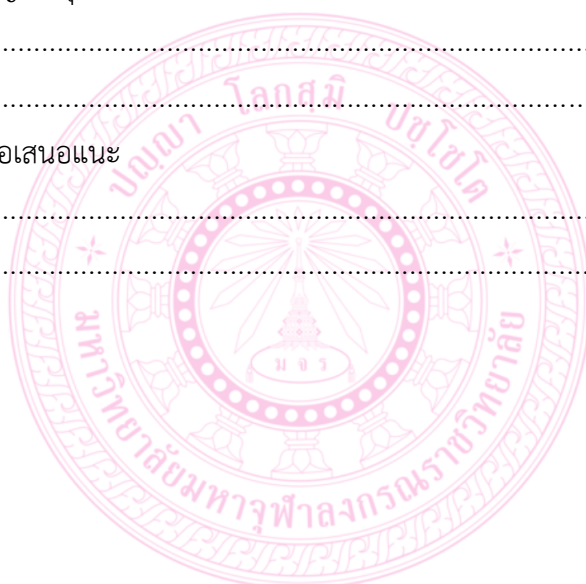
.....

.....

๓.๒ ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่าน

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

คำชี้แจง :

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรม ๓) เพื่อเสนอแนวนโยบายในการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้แบ่งเป็น ๕ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ ๓ การยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรม

ตอนที่ ๔ แนวนโยบายในการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ ๕ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มุ่งนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จะไม่กระทบกระเทือนต่อการปฏิบัติงานและสถานภาพของท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ด้านการเผยแพร่ วัฒนธรรม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ต่อไป จึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อตามสภาพจริง

ผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

พระปลัดไพระพงศ์ ฐิตธมโม, ดร.

อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พยุหะคีรี เมือง เพชรบูรณ์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....ฉายา.....
 ตำแหน่ง.....สัมภาษณ์ที่.....
 วัน..... เดือน..... ปี ที่ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ในทัศนะของท่านกลุ่มชาติพันธุ์ควรได้รับพัฒนาชีวิตด้านใดบ้างและในลักษณะใด

.....

.....

.....

๒) ท่านมีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ อย่างไร

.....

.....

.....

๓) ท่านเห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ควรเป็นบทบาทและหน้าที่ของใคร

.....

.....

.....

๔) ท่านมีแนวทางและขั้นตอนการดำเนินการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๕) การพัฒนาคุณภาพชีวิตก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ การยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรม

๑) ในทัศนะของท่านทุนทางวัฒนธรรมใดที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน

.....

.....

.....

๒) ท่านเห็นว่าการดำเนินการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ควรเป็นบทบาทและหน้าที่ของใคร

.....

.....

.....

๓) กลุ่มชาติพันธุ์ควรมีส่วนร่วมในการยกระดับคุณภาพชีวิตในประเด็นใดบ้าง และอย่างไร

.....

.....

.....

๔) ท่านมีแนวทางและขั้นตอนการดำเนินการในการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรม อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๕) ท่านคิดว่าเมื่อมีการยกระดับคุณภาพชีวิตแล้วกลุ่มชาติพันธุ์จะมีความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมหรือไม่

.....

.....

.....

ตอนที่ ๔ แนวนโยบายในการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑) ในทัศนะของท่านการกำหนดแนวนโยบายการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานใด

.....

.....

.....

๒) แนวนโยบายหรือองค์กรต่าง ๆ กำหนดเพื่อเป็นแผนงานในการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ควรมีประเด็นสำคัญ อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๓) ท่านคิดว่าการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ควรมีลักษณะอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๔) ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

๕) ท่านคิดว่ากลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

ตอนที่ ๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑. ด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๑ ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

.....

๑.๒ ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

๒. ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ผ่านทุนทางวัฒนธรรม

๑.๑ ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

.....

๑.๒ ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

๓) ด้านการเสนอแนวนโยบายในการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

๑.๑ ปัญหาและอุปสรรค.....

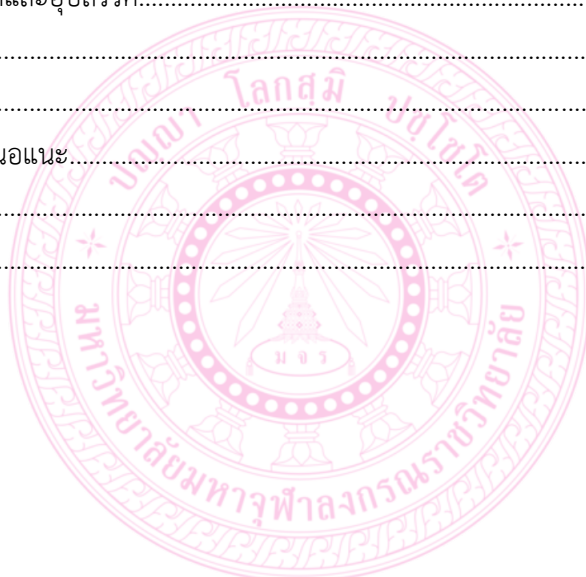
.....

.....

๑.๒ ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์
และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒๗๑๑๐

๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายยอดยิ่ง ศักดิ์เจริญชัยกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัย
สงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติ
พันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและ
ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์
จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่oprสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พืชมณีเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายอรรถวิษย์ ชัยวาลครรรชิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พืชมณีเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขออนุญาตเผยแพร่จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พองามเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒๗๑๑๐

๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติเคราะหส์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายสันต์ ช่งเจริญพาณิชย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัย
สงฆ์พองามเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติ
พันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและ
ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขออนุมัติเคราะหส์
จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

วิภาดา วัฒนสุข
นางสาวสันต์ ช่งเจริญพาณิชย์

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พยุหะเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตประชาสัมพันธ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายยงท้อ แสนยากุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พยุหะเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขออนุญาตประชาสัมพันธ์จากการท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา

หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

นาย ยงท้อ แสนยากุล

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์
๔๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติครุฑที่สมณภาพเพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายชิงชัย วัฒนชัยกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขออนุมัติครุฑที่สมณภาพเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อด่วน : ๐๘-๖๖๐๓-๑๔๖๗

โทร. ๐๘-๖๖๐๓-๑๔๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พืชมณฑลเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตประชาสัมพันธ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายพรุจ ติรัญวิริยกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พืชมณฑลเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขออนุญาตประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายจุลศักดิ์ ศักดิ์เจริญชัยกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์
๔๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติเคราะหส์ัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายนิติกานต์ เถาว์พันธุ์ทอง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขออนุมัติเคราะหส์ัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่oprะสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พิจิตรพนาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒๗๑๑๐

 ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตประชาสัมพันธ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายสุริโย บำรุงศรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พิจิตรพนาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขออนุญาตประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์
๕๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒๗๑๑๐

๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายพรชัย ประทีปศิริ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

นาย พรชัย ประทีปศิริ
(นาย พรชัย ประทีปศิริ)

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์
๔๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

 ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายราพงษ์ ทรงสวัสดิ์วงศ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

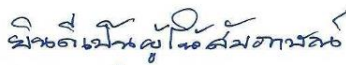

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พืชมงคลเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิกษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายเทอดศักดิ์ ศักดิ์เจริญชัยกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัย
สงฆ์พืชมงคลเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติ
พันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและ
ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์
จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พืชมณีเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายมนตรี แซ่เฮ้อ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัย
สงฆ์พืชมณีเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติ
พันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและ
ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขออนุญาตเผยแพร่
จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓๑-๑๕๖๗

ยินดีเป็นอย่างสูงให้สัมภาษณ์
นายมนตรี แซ่เฮ้อ

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พืชมณีเมือง เพชรบูรณ์
๔๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายรณณ บำรุงศิริ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พืชมณีเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

อ.ปัญญา กันภัย

(อ.ปัญญา กันภัย)

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๔๑ ถนนพื้ทักซ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายอิทธิ สิ้นเช้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

อ.อิทธิ สิ้นเช้า
อ.อิทธิ สิ้นเช้า

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นางรัชดา วิชาญ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พืชมณีเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒๗๑๑๐

๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายสิทธิกร ศักดิ์เจริญชัยกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พืชมณีเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขออนุญาตเผยแพร่จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

ศาสตราจารย์ ดร. วิวัฒน์ วัฒนศิริ
นายสิทธิกร ศักดิ์เจริญชัยกุล

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายยุทธนา บำรุงศรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พูนผาเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๕๖๗

๙.๐๒

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พืชมงคลเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒๗๑๑๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุมัติเคราะหส์ัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายภาคภูมิ ศักดิ์เจริญชัยกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พืชมงคลเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขออนุมัติเคราะหส์ัมภาษณ์จากการท่านได้ให้การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

มีมติเห็นชอบ

 1. นาย อดิศักดิ์

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์
๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก
อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขออนุญาตสละสิทธิ์เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัย

เรียน นายตังเซ่ง แซ่ท้าว

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ตามที่กระผม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย และคณะ เป็นบุคลากรของวิทยาลัยสงฆ์พิจิตรเมือง เพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ดำเนินการจัดทำวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้เพื่อเสนอเป็นข้อมูลวิจัยโดยภาพรวม

เพื่อให้การจัดทำวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย จึงขออนุญาตสละสิทธิ์จากท่านได้ให้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย อันจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไปหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้การสัมภาษณ์ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย)

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
หัวหน้าแผนงานวิจัย

ติดต่อประสานงาน :

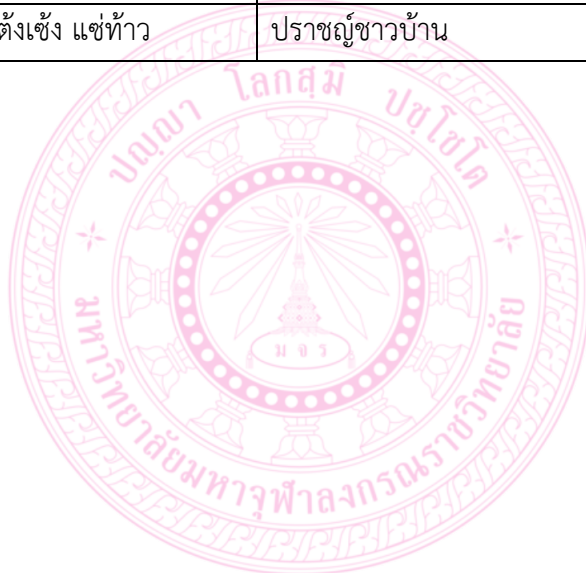
โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

อ.ตังเซ่ง แซ่ท้าว

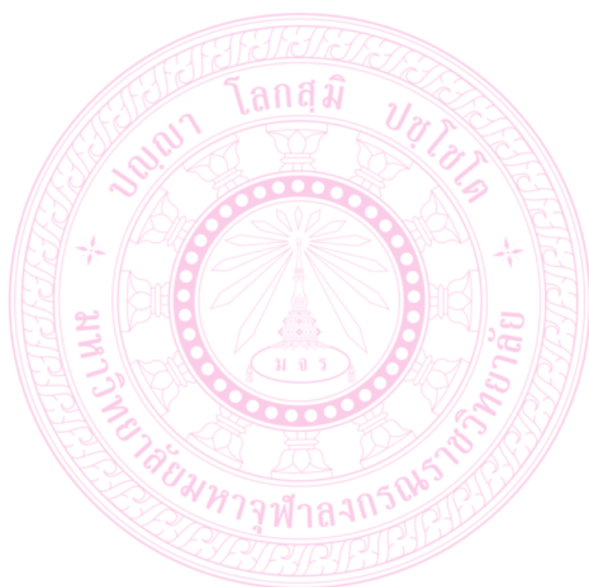
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการวิจัย
เรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์
ในจังหวัดเพชรบูรณ์”

ที่	ชื่อ - ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่งหน้าที่	วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์
กลุ่มที่ ๑ ผู้นำด้านวัฒนธรรม			
๑	นายยอดยิ่ง ศักดิ์เจริญชัยกุล	รองประธานคณะกรรมการวัฒนธรรม	๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗
๒	นายอัจฉริยะ ชัชวาลครรชิต	กรรมการศูนย์วัฒนธรรมตำบลเข็กน้อย	๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗
๓	นายวสันต์ ช่งเจริญพานิชย์	กรรมการศูนย์วัฒนธรรมตำบลเข็กน้อย	๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗
๔	นายยงท้อ แสนยากุล	กรรมการศูนย์วัฒนธรรมตำบลเข็กน้อย	๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๗
๕	นายชิงชัย โรจนชัยกุล	กรรมการศูนย์วัฒนธรรมตำบลเข็กน้อย	๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗
กลุ่มที่ ๒ ผู้นำชุมชน			
๖	นายนพรุจ ติรณวิริยกุล	กำนันตำบลเข็กน้อย	๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๗
๗	นายจุลศักดิ์ ศักดิ์เจริญชัยกุล	อดีตกำนันตำบลเข็กน้อย	๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗
๘	นายนิติกานต์ เถาว์พันธุ์ทอง	อดีตผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๗	๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๗
๙	นายสุริโย บำรุงศิริ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๙	๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗
๑๐	นายพรชัย ประทีปศิริ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๔	๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗
กลุ่มที่ ๓ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ			
๑๑	นายนราพงษ์ ทรงสวัสดิ์วงศ์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย	๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗
๑๒	นายเทอดศักดิ์ ศักดิ์เจริญชัยกุล	ประธานศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาสังคมบนพื้นที่สูง (ศสส.)	๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗
๑๓	นายมนตรี แซ่เฮ้อ	ประธานกองทุนเงินล้าน หมู่ที่ ๑๐	๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๗
๑๔	นายรามัญ บำรุงศิริ	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสมอ	๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗

ที่	ชื่อ - ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่งหน้าที่	วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์
๑๕	นายอิทธิ สิ้นเช้า	สมาชิกองค์การบริหารส่วน ตำบลทุ่งสมอ	๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗
กลุ่มที่ ๔ ตัวแทนนักปราชญ์กลุ่มชาติพันธุ์			
๑๖	นางรัชดา วชิรญาณ	ปราชญ์ชาวบ้าน/อดีตประธาน สตรีมิ่งแห่งประเทศไทย	๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๗
๑๗	นายสิทธิกร ศักดิ์เจริญชัยกุล	ปราชญ์ชาวบ้าน/กรรมการ ศูนย์วัฒนธรรม	๒๙ ธันวาคม ๒๕๖๗
๑๘	นายยุทธนา บำรุงศิริ	ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำจิตวิญญาณ	๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗
๑๙	นายภาคภูมิ ศักดิ์เจริญชัยกุล	ปราชญ์ชาวบ้าน	๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗
๒๐	นายตั้งแข็ง แซ่ท้าว	ปราชญ์ชาวบ้าน	๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๗

ภาคผนวก ง
ภาพการลงพื้นที่สัมภาษณ์งานวิจัย

การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายชุมชนบ้านเล้าลือและบ้านเพชรดำ

สัมภาษณ์ นายพรชัย ประทีปศิริ
ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑๔

สัมภาษณ์ นายยุทธนา บำรุงศิริ
ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำทางจิตวิญญาณ บ้านเล้าลือ

ประชุมกลุ่มย่อยบ้านเล้าลือและบ้านเพชรดำ

หาข้อสรุปคัดเลือกผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว

การสัมภาษณ์/ประชุมกลุ่มย่อยบ้านเข็กน้อย

สัมภาษณ์ ตัวแทนชุมชนบ้านเข็กน้อย

ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว
ชุมชนบ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

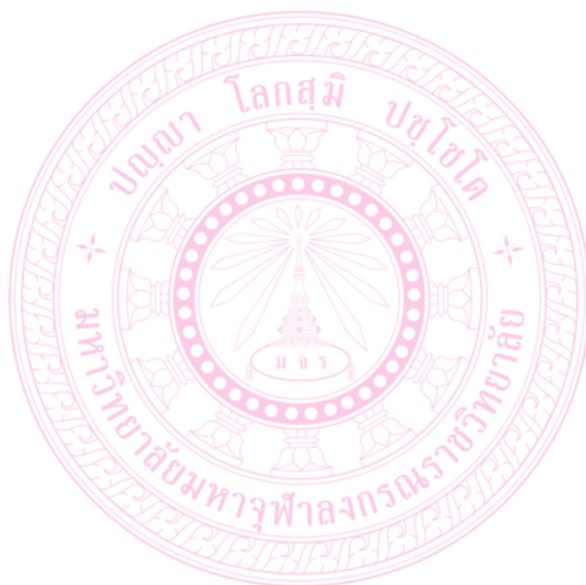
นายบรรพต ทรวงศ์วิวัฒน์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย
ให้การสัมภาษณ์และร่วมประชุมคัดเลือกผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว

ตัวแทนด้านวัฒนธรรมและปราชญ์ชาวบ้าน
ให้ความคิดเห็นด้านทุนทางวัฒนธรรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน

ภาคผนวก จ

เอกสารการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า พระราชพัชรธรรมเมธี, ดร. ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พืชมณฑลเมือง เพชรบูรณ์ ชื่อหน่วยงาน วิทยาลัยสงฆ์พืชมณฑลเมือง เพชรบูรณ์ ที่อยู่ ๙๑ ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐ โทรศัพท์ ๐๕ ๖๗๐ ๒๑๗๒ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย เรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัญญา กันภัย และคณะ โดยนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

(/) การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น ให้คณาจารย์นำข้อมูลไปบรรยายแก่นิสิตนักศึกษาและ เป็นข้อมูลในการจัดทำเอกสารประกอบการบรรยายในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

() การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา

() การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

() การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ เช่น นำข้อมูลงานวิจัยเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมและกิจกรรมการท่องเที่ยว

() การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ มีนาคม - ธันวาคม ๒๕๖๘ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ใช้เป็นข้อมูลให้คณาจารย์นำไปบรรยายแก่นิสิตนักศึกษาในวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี

๒. คณาจารย์ในวิทยาลัยได้มีข้อมูลในการนำไปอบรมหรือบรรยายตามสถานที่ต่าง ๆ

๓. เป็นข้อมูลในการจัดทำเอกสารประกอบการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

(พระราชพัชรธรรมเมธี, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พืชมณฑลเมือง เพชรบูรณ์

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

นมัสการ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นายพรุจ ติรณวิริยกุล ตำแหน่ง กำนันตำบลเข็กน้อย ชื่อหน่วยงาน ตำบลเข็กน้อย ที่อยู่ ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๒๗๐ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย เรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งเป็น ผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัญญา กันภัย และคณะ โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

(/) การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การแนะนำให้ความรู้แก่ชุมชนในตำบลเข็กน้อย เป็นต้น

() การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา

(/) การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาจาก งานวิจัย เป็นต้น

(/) การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ เช่น นำข้อมูลงานวิจัยเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่องค์กรบริหารส่วน ตำบลเข็กน้อย

() การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ มีนาคม - ธันวาคม ๒๕๖๘ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ใช้เป็นข้อมูลในการแนะนำให้ความรู้แก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี
๒. กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มากขึ้น
๓. องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย ได้มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

(นายณราพงษ์ ทรงสวัสดิ์วงศ์)

กำนันตำบลเข็กน้อย

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

นมัสการ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นายณราพงษ์ ทรงสวัสดิ์วงศ์ ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย ชื่อหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย ที่อยู่ ๑/๑ หมู่ที่ ๖ ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๒๗๐ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย เรื่อง **“การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์”** ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัญญา กันภัย และคณะ โดยนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

(/) การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น

() การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา

(/) การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาจากงานวิจัย เป็นต้น

(/) การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ เช่น นำข้อมูลงานวิจัยเป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย เป็นข้อมูลกำหนดแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย

() การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ มีนาคม - ธันวาคม ๒๕๖๘ ซึ่งการนำผลงานวิจัยเรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ใช้เป็นข้อมูลในการอบรมแก่กลุ่มชาติพันธุ์ และเป็นข้อมูลในการนำเสนอแก่คณะผู้ศึกษาดูงานองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย ได้เป็นอย่างดี

๒. กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มากขึ้น

๓. องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย ได้มีแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สามารถนำไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

(นายณราพงษ์ ทรงสวัสดิ์วงศ์)

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

นมัสการ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นายพรชัย ประทีปศิริ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน ที่อยู่ หมู่ที่ ๑๔ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๒๗๐ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย เรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์” ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัญญา กันภัย และคณะ โดยนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

(/) การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การแนะนำให้ความรู้แก่ชุมชน เป็นต้น

() การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา

(/) การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาจากงานวิจัย เป็นต้น

(/) การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ เช่น นำเสนอข้อมูลงานวิจัยในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่องค์การบริหารส่วนตำบล และท้องถิ่นอำเภอเขาค้อ

() การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์
 ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ มีนาคม - ธันวาคม ๒๕๖๘ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ใช้เป็นข้อมูลในการแนะนำให้ความรู้แก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี
๒. กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มากขึ้น
๓. องค์การบริหารส่วนตำบลและท้องถิ่นเขาค้อ ได้มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

(นายพรชัย ประทีปศิริ)

ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑๔

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

นมัสการ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นายสุริโย บำรุงศิริ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน ที่อยู่ ๑๘/๓ หมู่ที่ ๙ ตำบลเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๒๗๐ ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย เรื่อง **“การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์”** ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัญญา กันภัย และคณะ โดยนำไปใช้ประโยชน์ดังนี้

(/) การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การแนะนำให้ความรู้แก่ชุมชน เป็นต้น

() การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา

(/) การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาจากงานวิจัย เป็นต้น

(/) การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ เช่น นำเสนอข้อมูลงานวิจัยในการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่องค์กรบริหารส่วนตำบล และท้องถิ่นอำเภอเขาค้อ

() การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ มีนาคม - ธันวาคม ๒๕๖๘ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ใช้เป็นข้อมูลในการแนะนำให้ความรู้แก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี

๒. กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มากขึ้น

๓. องค์การบริหารส่วนตำบลและท้องถิ่นอำเภอเขาค้อ ได้มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

(นายสุริโย บำรุงศิริ)

ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๙

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์
นมัสการ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

ข้าพเจ้า นางรัชดา วชิรญาณ ตำแหน่ง ปราชญ์ชาวบ้าน/อดีตประธานสตรีมิ่งแห่งประเทศไทย
ที่อยู่ ๑๔๒ หมู่ที่ ๕ ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๒๗๐ ขอรับรองว่าได้มีการนำ
ผลงานวิจัย เรื่อง “การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์”
ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัญญา กันภัย และคณะ โดยนำไปใช้
ประโยชน์ดังนี้

(/) การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การแนะนำให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรม
การเป็นอยู่ ด้านผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น

() การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา

(/) การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาจาก
งานวิจัย เป็นต้น

() การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ เช่น นำเสนอข้อมูลงานวิจัยในการกำหนด
นโยบายด้านการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่องค์การบริหารส่วนตำบลเข็ก
น้อย และท้องถิ่นอำเภอเขาค้อ

() การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์
ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ มีนาคม - ธันวาคม ๒๕๖๘ ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์
เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. ใช้เป็นข้อมูลในการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว และด้านผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการ
ท่องเที่ยว ได้เป็นอย่างดี

๒. กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มากขึ้น

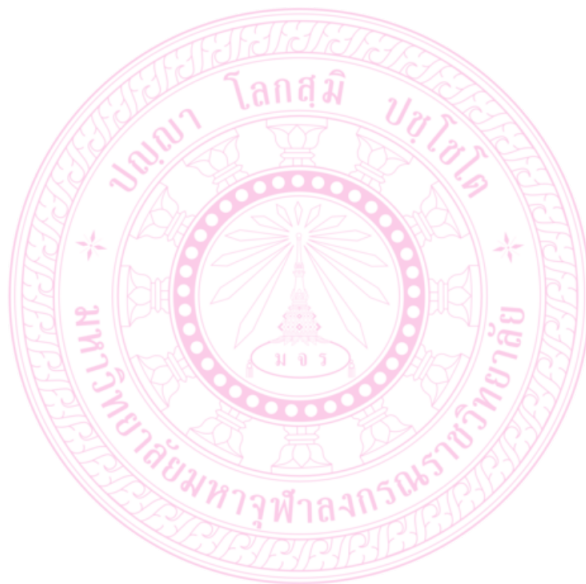
ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

รัชดา วชิรญาณ

(นางรัชดา วชิรญาณ)

ปราชญ์ชาวบ้าน/อดีตประธานสตรีมิ่งแห่งประเทศไทย

ภาคผนวก ฉ
เอกสารบทความวิจัย

The Promotion of Cultural Tourism of Ethnic Groups in Phetchabun Province

Panya Kanphai^{1*} and Phramaha Thanakorn Kittipanyo¹

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phokhunphamuang Phetchabun Buddhist College, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Panya.kan@mcu.ac.th

ABSTRACT

This research article aims to (1) analyze the cultural capital of ethnic groups, (2) develop tourism products and activities based on the cultural capital of ethnic groups, (3) enhance cultural capital in relation to the improvement of the quality of life of ethnic groups, and (4) propose guidelines for promoting cultural tourism of ethnic groups. This study employs qualitative research methods, with key informants including 60 stakeholders involved in tourism related to ethnic groups, and survey respondents representing ethnic groups who are heads of families from three communities, with 20 people from each community, totaling 60 participants. The data collection tools include questionnaires and in-depth interviews. Data analysis utilized descriptive statistics and content analysis. The study's findings reveal that: 1) The cultural capital of ethnic groups consists of two types: (1) tangible cultural capital, which includes art forms associated with housing, clothing, food, household items, and occupational tools, clearly seen in handicrafts and clothing; (2) intangible cultural capital, which includes values, beliefs, language, customs, and local wisdom. 2) The development of tourism products and activities based on the cultural capital of ethnic groups presents products transformed through local wisdom and tourism activities that inspire tourists, incorporating traditional forms to create new patterns that are then transformed into clothing, enhancing aesthetic appeal. 3) The enhancement of cultural capital in relation to the quality of life of ethnic groups focuses on improved living conditions, increased income, and employment through activities such as (1) providing knowledge about tourism, (2) brainstorming ideas for managing tourism sites, and (3) allowing ethnic groups to define tourism routes. 4) Guidelines for promoting cultural tourism of ethnic groups include: (1) promoting management aspects, (2) revitalizing tourism sites and activities, (3) developing the potential of tourism personnel, (4) proactive public relations and marketing, (5) creating tourism networks, and (6) introducing tribal products to tourist destinations.

Keywords: Cultural Tourism, Cultural Capital, Ethnic Groups

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ปัญญา ก้นภัย^{1*} และ พระมหาธนกร กิตติปัญญา¹

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิษณุโลกเมืองเพชรบูรณ์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: Panya.kan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ (2) พัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ (3) ยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และ (4) เสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 60 คน และผู้ตอบแบบสอบถามเป็นตัวแทนชาติพันธุ์ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวจาก 3 ชุมชน ๆ ละ 20 คน รวมทั้งหมด 60 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ มี 2 อย่าง ได้แก่ (1) ทุนวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ประกอบด้วยศิลปกรรมที่ติดมากับที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ และเครื่องมือประกอบอาชีพ เห็นได้ชัดคืองานด้านหัตถกรรมและเครื่องแต่งกาย (2) ทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ประกอบด้วยค่านิยม ความเชื่อ ภาษา จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างแรงบันดาลใจแก่นักท่องเที่ยว มีการนำรูปแบบดั้งเดิมมาผสมผสานกันเกิดเป็นตลาดใหม่ ๆ แล้วแปรรูปเป็นเสื้อผ้า ทำให้เกิดความสวยงามยิ่งขึ้น 3) ผลการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มุ่งความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีอาชีพ ผ่านกิจกรรมดังนี้ (1) ให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว (2) ระดมความคิดเห็นด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (3) ให้กลุ่มชาติพันธุ์กำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว 4) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ มีดังนี้ (1) ส่งเสริมด้านบริหารจัดการ (2) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว (3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว (4) การประชาสัมพันธ์เชิงรุกและการตลาด (5) สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว และ (6) นำผลิตภัณฑ์ชุมชนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ทุนวัฒนธรรม, กลุ่มชาติพันธุ์

© 2025 JS DP: Journal of Spatial Development and Policy

บทนำ

ประเทศไทย เป็นประเทศที่มีกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมาก แต่ละกลุ่มจะมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ทั้งภาษา ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และวิถีชีวิตการเป็นอยู่ แม้บางเรื่องจะสามารถผสมกลมกลืนเข้ากับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศได้ จะเห็นได้จากประเพณีวัฒนธรรม จะมีทั้งส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน บางประเพณีวัฒนธรรมอาจแยกไม่ออกว่าเป็นของกลุ่มชาติพันธุ์ใดเพราะมีการประยุกต์หรือผสมผสานกันอย่างลงตัว แต่ประเพณีวัฒนธรรมบางอย่างกลุ่มชาติพันธุ์ก็ยังคงอัตลักษณ์ของตนไว้อย่างเหนียวแน่น กลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะเด่นตรงที่เป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปร่างหน้าตาเหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม (ดุจฤดี คงสุวรรณ และวรรณะ รัตนพงษ์, 2567) จากการรักษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของตน เมื่อจะต้องอยู่ร่วมกับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ บางครั้งก็ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น อาจเป็นเพราะความไม่เข้าใจระหว่างกัน ลูกหลานไปถึงการพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญแก่กลุ่มชาติพันธุ์น้อยเกินไป การท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมหนึ่งสร้างความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ การเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตจะมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพราะจะต้องมีการติดต่อสื่อสารหรือคบค้าสมาคมกับบุคคลภายนอกหลากหลายสาขาอาชีพที่มีความแตกต่างกัน ทั้งรูปร่าง ลักษณะและอุปนิสัยใจคอ จำต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลผู้มา

เยือนและมีการสร้างจุดเด่นให้แก่ชุมชนท้องถิ่นของตัวเองเพื่อสร้างแรงจูงใจให้บุคคลอื่นอยากมาเยี่ยมชม รวมถึงการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตจากการทำเกษตรตามไหล่เขาอย่างเดียวมาเป็นการทำของที่ระลึกออกจำหน่าย มีเครื่องประดับเงินและเสื้อผ้าลวดลายต่าง ๆ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านเขาน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรคำ อำเภอกะป้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้มีการสำรวจทุนทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นการรวบรวมเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร พบว่า มีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ แล้วนำไปสู่การส่งเสริม พัฒนาหรือบริหารจัดการให้เป็นระบบ ดังที่ ณัฐชา ลิ้มปัญญาพร (2563) ได้ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน บ้านทุ่งสีทอง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เด่นชัดและเป็นทุนของตัวเอง ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมแบ่งออกเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ มีองค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ประชาชน และประชาชนในชุมชน รวมทั้งต้องมีการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ พร้อมทั้งมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องถึงจะยั่งยืน เพราะในชุมชนมีทั้งจุดเด่น จุดแข็ง ของทุนทางวัฒนธรรมของลาวครั้งที่สามารถพัฒนาและต่อยอด เป็นสินค้าสร้างสรรค์นำไปสู่เศรษฐกิจชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ชุมชน

จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าม้งในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่เด่นชัดจะเป็นงานหัตถกรรมงานปักผ้าและเครื่องแต่งกาย แม้ในปัจจุบันชนเผ่าม้งจะมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองเฉพาะพิธีหรือเทศกาลที่สำคัญเท่านั้น เช่น พิธีแต่งงาน เทศกาลปีใหม่ เป็นต้น ก็ตาม แต่เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเลือกสรรผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จึงมีการพัฒนาต่อยอดด้วยการนำเอาลวดลายผ้าดั้งเดิมมาผสมผสานกับลวดลายที่มีอยู่ปัจจุบัน กลายเป็นลวดลายใหม่ แล้วนำไปแปรรูปเป็นเสื้อผ้าออกจำหน่ายในงานต่าง ๆ รวมถึงเทศกาลใหม่ เป็นการสร้างมูลค่าแก่สินค้า ดังที่ อาชว์บารมี มีณิตระกูลทอง และคณะ (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา พบว่า สถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในล้านนาอยู่ในระดับดีเยี่ยม ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมเชิงประเพณีและวิถีชีวิตในพื้นที่อารยธรรมล้านนา เช่น การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของประเพณีและวิถีชีวิต หรือการเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวในระยะยาวโดยการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่อิงอาศัยทุนทางวัฒนธรรม ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ของกลุ่มชาติพันธุ์ จึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยแท้ เนื่องจากสามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่า 3 ชุมชนได้แก่ ชุมชนบ้านเขาน้อย ชุมชนบ้านเล้าลือ และชุมชนบ้านเพชรคำ นำมาเป็นข้อมูลในการร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้มีเสื้อผ้าลวดลายใหม่สู่ท้องตลาด นักท่องเที่ยวมีความสนใจและตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มากยิ่งขึ้น เป็นโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์สร้างรายได้เพิ่มขึ้น ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามมาด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์
3. เพื่อยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์
4. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยโดยการแจกแบบสอบถาม ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์หัวหน้าครอบครัวในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์จาก 3 ชุมชน โดยใช้วิธีเจาะจงหัวหน้าครอบครัว ประกอบด้วย 1) บ้านเข็กน้อย จำนวน 20 คน 2) บ้านเล้าลือ จำนวน 20 คน และ 3) บ้านเพชรดำ จำนวน 20 คน รวมทั้งหมด 60 คน เลือกแบบเจาะจง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน เลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย

1) ผู้นำด้านวัฒนธรรม จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกได้แก่ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการวัฒนธรรมตำบลหรืออำเภอ หรือเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของกลุ่มชาติพันธุ์

2) ผู้นำชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกได้แก่ ผู้ที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือกรรมการชุมชน

3) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกได้แก่ ผู้เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

4) ตัวแทนนักปราชญ์กลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 5 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกได้แก่ผู้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะลวดลายการปักผ้า

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน โดยมีแบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ด้านทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีทั้งหมด 5 ข้อ

ตอนที่ 2 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีทั้งหมด 5 ข้อ

ตอนที่ 3 ด้านการยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาความอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีทั้งหมด 5 ข้อ

2.2 แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มชาติพันธุ์หัวหน้าครอบครัวในอำเภอเขาค้อ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ จำนวน 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 2 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ตอนที่ 3 ด้านการยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาความอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) ทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จากหนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ

2) รวบรวมข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัย

3) ดำเนินการออกแบบเครื่องมือการวิจัยที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับประชากร/กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4) ตรวจสอบความเที่ยงตรง เนื้อหาของเครื่องมือ และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคณะผู้วิจัย ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.93

- 5) ดำเนินการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน
- 6) แก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำก่อนนำไปใช้ในการวิจัย
- 7) นำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลที่กลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1) การศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม และการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

2) จัดทำหนังสือจากหน่วยงานเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภายในพื้นที่

3) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเป็นชุดความรู้ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ชุดความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม ชุดแนวทางการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

4) การสัมภาษณ์ (Interview) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์ทั้งแบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) เป็นการสร้างความเป็นกันเองกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน ซึ่งทำการสัมภาษณ์จำนวน 4 วัน ได้แก่ (1) วันที่ 16 ธันวาคม 2567 ทำการสัมภาษณ์ ณ ศาลาประชาคมบ้านเล้าลือ (2) วันที่ 19 ธันวาคม 2567 ทำการสัมภาษณ์ ณ ศาลาประชาคมบ้านเพชรดำ (3) วันที่ 20 ธันวาคม 2567 ทำการสัมภาษณ์ ณ บ้านของกลุ่มเป้าหมาย (4) วันที่ 29 ธันวาคม 2567 ทำการสัมภาษณ์ ณ ศูนย์ธรรมจาริก บ้านเข็กน้อย

5) การแจกแบบสอบถาม กลุ่มชาติพันธุ์ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว จำนวน 60 คน ทำการแจกแบบสอบถาม จำนวน 60 ชุดโดยคณะผู้วิจัย ได้รับกลับมาทั้งหมด ซึ่งทำการแจกแบบสอบถาม 3 วัน ได้แก่ (1) วันที่ 16 ธันวาคม 2567 ณ ศาลาประชาคมบ้านเล้าลือ จำนวน 20 ชุด (2) วันที่ 19 ธันวาคม 2567 ทำการสัมภาษณ์ ณ ศาลาประชาคมบ้านเพชรดำ จำนวน 20 ชุด (3) วันที่ 29 ธันวาคม 2567 ทำการสัมภาษณ์ ณ ศูนย์ธรรมจาริก บ้านเข็กน้อย จำนวน 20 ชุด

6) ร่วมพัฒนาและประเมินการเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรม ร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อมุ่งวิเคราะห์การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

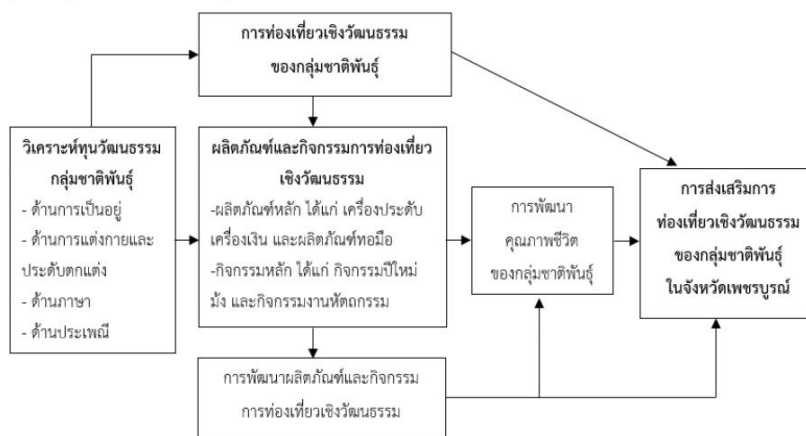
4.1 วิเคราะห์แนวคิด ความหมาย การจำแนกและจัดหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรม และการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์แนวคิดและองค์ความรู้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 20 คน และวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 60 คน โดยอธิบายเป็นเชิงพรรณนา

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการร่วมสังเกตการณ์และการร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นการวิเคราะห์ภายหลังจากการร่วมดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยใช้วิธีการพรรณนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นลักษณะและรูปแบบ การท่องเที่ยว หรือทฤษฎีการท่องเที่ยว รวมถึงงานวิจัยที่ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยนำมาเป็นกรอบแนวคิด การวิจัย (Conceptual Framework) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นกลุ่มเป้าหมาย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

1.1 ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ ประกอบด้วยศิลปกรรมต่าง ๆ ที่ติดมากับที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกาย อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ และเครื่องมือประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรมชัดเจน สิ่งที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ของกลุ่มตัวอย่างได้แก่งานด้านหัตถกรรมและเครื่องแต่งกายที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน ที่ประจักษ์ชัดคือ (1) งานหัตถกรรมผ้าปัก อันเป็นฝีมือของสตรีชาวม้ง เป็นภูมิปัญญาของชุมชนอย่างแท้จริง เพราะสตรีชาวม้งทุกคนจะเป็นผู้ที่มีทักษะในการปักผ้าและนำมาเป็นเสื้อผ้าเพื่อให้คนในครอบครัวได้สวมใส่ การปักผ้าเป็นสิ่งที่ทุกครัวเรือนได้ทำตามความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของคนในครอบครัว โดยส่วนมากงานผ้าปักทำไว้ใช้ในครัวเรือนและซื้อขายกันเองในชุมชน แต่ระยะหลังเริ่มเป็นที่นิยมสวมใส่ในหมู่คนทั่วไป บ้างก็นำไปดัดแปลงเป็นเสื้อผ้าร่วมสมัย ทำให้มีการผลิตเพิ่มมากขึ้น และกลายเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน หมู่บ้านในตำบลเข็กน้อยจึงร่วมกันตั้งเนกลุ่มผ้าปักขึ้น ทำให้มีรายได้เข้าสู่ชุมชนเป็นประจำ (2) เครื่องแต่งกาย การแต่งกายของชนเผ่าจะมีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะตัวกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาจะเป็นชนเผ่าม้งชาวและม้งดำซึ่งมีลักษณะการแต่งกายแตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือผู้ชายม้งดำจะแต่งกายด้วยเสื้อแขนยาว ชายเสื้อระดับเอว เป้ากางเกงหย่อนต่ำลงมา มีผ้าสีแดงปักลายที่ชายผ้าพันทับกางเกงแล้วคาดเข็มขัดทับ ผู้หญิงม้งดำมักนุ่งกระโปรงโยกยวบยาบรอบตัวสีดำหรืออมคราม มีลวดลายปักและเขียนเทียน มีผ้าเหลี่ยมผืนผ้าปักลวดลายปิดทับรอยผ้าของกระโปรง ส่วนผู้ชายม้งขาวสวมเสื้อกั๊กมีย่นแขนยาว กางเกงขาก๊วยหรือกางเกงจีนเป่าตีน มีลวดลายปัก ผู้หญิงม้งขาวนิยมสวมเสื้อกั๊กมีย่นแขนยาว มีลายปักละเอียดซ่อนอยู่ใต้ปกเสื้อด้านหลัง เดิมจะสวมกระโปรงผ้าโยกยวบยาบสีชาวล้วน แต่เพราะเบื่อนง่ายจึงหันมาใช้กางเกงทรงจีนแทน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2564)

1.2 ทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ประกอบด้วยค่านิยม ความเชื่อ ภาษา จารีตประเพณี พิธีกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์จะมีทุนทางวัฒนธรรมลักษณะนี้คล้ายคลึงกัน จากการศึกษาพบว่า ทูทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ (1) ภาษา ภาษาแม่ไม่มีภาษาที่แน่นอน ส่วนใหญ่จะรับภาษาอื่นมาใช้พูดกัน เช่น ภาษาจีนยูนนาน ภาษาลาว ภาษาไทยภาคเหนือ เป็นต้น ภาษาแม่ไม่มีภาษาเขียนหรือตัวหนังสือ ได้เขียนและอ่านหนังสือภาษาแม่ โดยการใช้ตัวอักษรหนังสือละติน (2) ระบบความเชื่อ เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์บ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ หรือบ้านเพชรดำ ล้วนแต่มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมจึงมีความเชื่อว่า ในธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมนั้นมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บางครั้งอาจเรียกว่า “ผี” สามารถดลบันดาลให้มนุษย์ได้อยู่เย็นเป็นสุข ได้รับสิ่งที่ปรารถนา จึงจำเป็นต้องร่วมแรงร่วมใจกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การบวชป่า การปลูกไม้ทดแทน การป้องกันไฟป่า เป็นต้น ภูมิหลังของกลุ่มชาติพันธุ์จะมีความเชื่อวิญญาณบรรพบุรุษโดยเชื่อว่า วิญญาณบรรพบุรุษ จะคอยดูแล ปกป้อง คุ่มครองลูกหลาน ให้มีการเป็นอยู่ที่ดี มีความเจริญรุ่งเรือง ในปัจจุบันอาจมีความเชื่อเรื่องศาสนาเข้ามามีบทบาทบ้างแต่ก็เป็นส่วนน้อย (3) ประเพณีวัฒนธรรม สืบเนื่องจากความเชื่อต่าง ๆ ทำให้เกิดประเพณีวัฒนธรรมที่ชุมชนจำต้องสืบทอดที่เห็นเด่นชัด ได้แก่ ประเพณีการกินข้าวใหม่และประเพณีปีใหม่

จากทุนทางวัฒนธรรมทั้ง 2 ประเภทจะพบว่า วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ได้มีการจัดหมวดหมู่ไว้แล้ว ได้แก่ (1) หมวดโบราณสถานและวัตถุ (2) หมวดประเพณีท้องถิ่น (3) หมวดสินค้าทางวัฒนธรรม (4) หมวดมรดกทางวัฒนธรรม (5) หมวดอาหารพื้นเมือง และ (6) หมวดศิลปะการแสดง แต่ยังคงขาดหมวดภาษา กลุ่มเป้าหมายได้กำหนดให้เพิ่มหมวดภาษาเข้าไปด้วย

2. ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ที่กำหนดพัฒนาร่วมกับตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ผ้าปัก โดยการนำลวดลายดั้งเดิมคือลายกันหอยมาผสมผสานกันเกิดเป็นลวดลายใหม่ แล้วนำมาแปรรูปเป็นเสื้อผ้า ส่วนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาได้แก่ กิจกรรมปีใหม่เมือง โดยกำหนดให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเข้าทำกิจกรรมในงานด้วย นับแต่กิจกรรมนั้นจะเป็นเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกคู่ของหนุ่มสาวด้วยการโยนลูกข่าง หรือการไหว้บรรพบุรุษ เดิมทีการจัดกิจกรรมในเทศกาลปีใหม่เมืองจะมีเฉพาะชนเผ่าม้งเท่านั้นที่ต้องเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การแข่งขันล้อเลื่อนไม้ การแข่งขันยิงหนังสติ๊ก การแข่งขันปักผ้า เป็นต้น แต่เมื่อต้องการให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างบรรยากาศหรือสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ แก่นักท่องเที่ยวจึงพัฒนาหรือปรับปรุงกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมด้วย

3. ผลการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

การยกระดับทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยทุนทางวัฒนธรรมนั้น เป็นกระบวนการที่ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและมีอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ กล่าวคือ การสร้างโอกาส สร้างอาชีพ และรายได้ นอกจากการประกอบอาชีพดั้งเดิมแล้ว นั่นคือการท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเชิงเขา มีการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับนานาพันธุ์ ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าแวะเยี่ยมชมตลอดทั้งปี จึงเป็นโอกาสที่ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น อาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ความอยู่ดีมีสุขเกิดขึ้น โดยการนำเอาทุนทางวัฒนธรรม ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้มาเป็นฐานในการจัดการท่องเที่ยว เช่น ในเทศกาลปีใหม่เมือง มีการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าทำกิจกรรมด้วยตนเอง โดยมีการแข่งขันทักษะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการยิงหนังสติ๊ก หรือการปักผ้า เป็นต้น ในแต่ละกิจกรรมอาจกำหนดอัตราในการเข้าร่วมกิจกรรมไว้เป็นค่าดำเนินการ อันจะทำให้เกิดรายได้เข้าชุมชน

4. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์มีหลากหลายลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าม้งมีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นหลายประการ ทั้งการแต่งกาย ภาษาพูด ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ หรือประเพณีวัฒนธรรม

ซึ่งสามารถนำมาเป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยวได้ จากการสังเกตพบว่า การท่องเที่ยวประเภทนี้มักจะเป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกตามร้านค้าตลาด ทั้งที่เป็นศูนย์จำหน่ายหรือร้านค้าทั่วไป ซึ่งมีปรากฏให้เห็นอยู่ทุกฤดูกาล นอกจากนี้ยังมีประเพณีวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นได้แก่ ประเพณีปีใหม่เมืองที่ยังคงเอกลักษณ์ความเป็นชนเผ่าไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ชม ทั้งการแต่งกาย การพูด และการละเล่น ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างสม่ำเสมอ ในที่นี้คณะผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ดังนี้ 1) ส่งเสริมและพัฒนาระบบบริหารจัดการและปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นด้านการคมนาคม หรือด้านแหล่งท่องเที่ยว 2) ส่งเสริมให้มีการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น 3) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ 4) การประชาสัมพันธ์และการตลาดเชิงรุก 5) กำหนดให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว และ 6) ส่งเสริมและยกระดับผลิตภัณฑ์ให้เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต

อภิปรายผล

ผลวิเคราะห์ทุนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเป้าหมาย มีทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ เป็นทั้งภูมิปัญญาที่ตกทอดจากบรรพบุรุษ เช่น ภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น และเป็นสิ่งที่มีรูปลักษณะ เช่น งานปักผ้า เครื่องแต่งกาย และผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ เป็นต้น ทำให้สามารถนำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ให้สามารถสืบค้นได้ง่ายขึ้น ส่วนใหญ่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ได้มีการจัดหมวดหมู่ไว้แล้ว และควรเพิ่มเติมคือ หมวดภาษาและหมวดการแต่งกาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มชาติพันธุ์มองว่า จากการสำรวจทุนทางวัฒนธรรมนั้น ภาษาและการแต่งกายเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น แสดงความเป็นตัวตนได้อย่างชัดเจน ควรจัดเป็นหมวดหมู่ไว้ต่างหากเพื่อจะได้ดำเนินการส่งเสริมและอนุรักษ์อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฐชา ลิ้มปัญญาพร (2563) ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน บ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่เด่นชัดและเป็นทุนของตัวเอง แบ่งออกเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ที่เป็นมรดกตกทอด เกิดเป็นภูมิปัญญาของมนุษย์ เป็นการกระทำของมนุษย์ที่เป็นวิถีชีวิตที่มีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น เช่น อุปกรณ์จากงานจักสาน ลายผ้าที่เกิดจากการทอผ้า เป็นต้น และทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ประกอบไปด้วย ภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และพิธีกรรม เมื่อได้ทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวแล้วนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ทำให้เกิดความรู้ เข้าใจ และสามารถนำมาสร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นได้

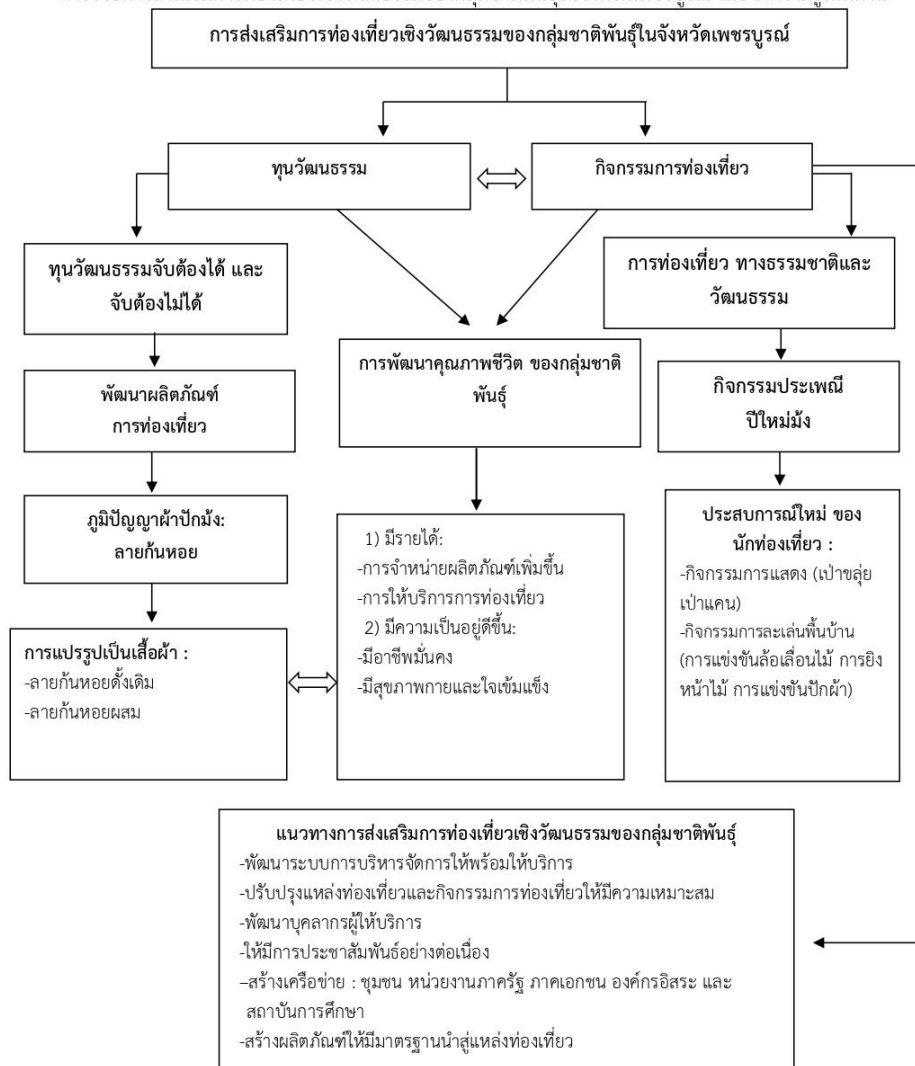
ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมที่ได้รับการพัฒนาซึ่งมีการดำเนินการระหว่างคณะผู้วิจัยและตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ผ้าปัก โดยการนำลวดลายดั้งเดิมมาผสมผสานกันให้เกิดเป็นลวดลายใหม่ ส่วนกิจกรรมที่มีการพัฒนาคือ กิจกรรมปีใหม่เมือง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากผ้าปักนั้นหากทำให้เกิดลวดลายใหม่แล้วนำไปแปรรูปเป็นเสื้อผ้าจะทำให้เพิ่มมูลค่า เนื่องจากเกิดความสวยงามและแปลกใหม่ และกิจกรรมปีใหม่เมืองเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่รู้จักกันดีหากได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุงกิจกรรมจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากขึ้น ชุมชนก็จะมิรายได้เพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ จิตพนธ์ ชุมเกตุ (2560) ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ได้แก่ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหนังแพะ ซีสมนแพะแปรรูป ผลิตภัณฑ์นมแปรรูป งานศิลปหัตถกรรม เช่น หมอนหนุน ผลิตภัณฑ์จากเมล็ดกระถิน ผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก ผลิตภัณฑ์จากรกบวหอม ผลิตภัณฑ์จากใบตะโก เป็นต้น วัสดุส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น ควรสื่อให้เห็นถึงผลิตภัณฑ์ที่เกิดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นดูมีค่า มีมาตรฐาน มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เน้นเรื่องราว วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านไทยมุสลิม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทำให้เศรษฐกิจของคนในชุมชนแข็งแกร่ง นำรายได้ให้กับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

ผลการยกระดับทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาให้นักท่องเที่ยวได้ชมหรือเลือกซื้อเกิดเป็นรายได้ขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นผลิตภัณฑ์หรือการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์จึงมุ่งเน้นให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นนั้นคือมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันมีการปรับขึ้นตลอดเวลา หากจะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นจะต้องมีรายได้เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ กรชนก สนิทวงศ์ (2565) ศึกษาการยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยทุนทางวัฒนธรรม กรณี ชุมชนเมืองเก่าสบบสม-หาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า ชุมชนเมืองเก่าสบบสม-หาดไคร้ มีทุนทางวัฒนธรรม ทั้งในด้านทุนที่เป็นวิถีดั้งเดิมและทุนที่เกิดจากการสถาปนาขึ้นมาใหม่ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวชุมชนซึ่งจะเป็นแนวทางการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วยการเรีงร้อยผ่านการเล่าเรื่องด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ทำให้การยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยทุนทางวัฒนธรรมเกิดแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้และศึกษาดูงานของบุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่สนใจทั่วไป เกิดการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มเป้าหมายที่มีการท่องเที่ยวอยู่หลากหลายลักษณะที่เห็นเด่นชัดได้แก่ การท่องเที่ยวตามประเพณีวัฒนธรรม เช่น เทศกาลปีใหม่ม้ง การท่องเที่ยวลักษณะนี้จะต้องมีแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการบริการนักท่องเที่ยว เช่น การให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยว แก่กลุ่มชาติพันธุ์ การให้ทักษะการบริหารจัดการด้านแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ ด้านการท่องเที่ยวไม่เพียงพอ การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ดังนั้นจึงต้องมีแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน เช่น ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ หรือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ญัฐชา ลีปัญญาพร (2563) ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน บ้านทุ่งสีหลง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ราษฎร และประชาชนในชุมชน รวมทั้งต้องมีแรงสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ พร้อมทั้งมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องถึงจะยั่งยืน เพราะในชุมชนมีทั้งจุดเด่นและจุดแข็งของทุนทางวัฒนธรรมของลาวครั้งที่สามารถพัฒนาและต่อยอดเป็นสินค้าสร้างสรรค์นำไปสู่เศรษฐกิจชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้้องค์ความรู้ใหม่ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่าองค์ความรู้จากการวิจัยสามารถนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมุ่งเน้นการใช้ทุนวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งอาจเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมหรือภูมิปัญญาใหม่ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมโดยไม่ปรับเปลี่ยนอาจทำให้เกิดความล้าสมัย ในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมตลอดทั้งปี การท่องเที่ยวจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ทั้งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและเชิงวัฒนธรรม โดยทุนวัฒนธรรมที่สำรวจและพัฒนาต่อยอดทำให้เกิดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว เช่น “ผลิตภัณฑ์ผ้าปักม้ง” ซึ่งนำลายดั้งเดิม มาผสมผสานเป็นลวดลายใหม่ที่เรียกว่า “ลายกันหอยผสม” ก่อนนำไปแปรรูปเป็นเสื้อผ้าที่มีความสวยงามและสะดวกตามากยิ่งขึ้น

นอกจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์แล้ว ยังมีการต่อยอดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นวัฒนธรรมประเพณีเด่น เช่น “กิจกรรมปีใหม่ม้ง” ซึ่งจัดขึ้นในเดือนมกราคม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2568 เพื่อให้สอดคล้องกับปีใหม่สากลและนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาล กิจกรรมดั้งเดิมมีเฉพาะชนเผ่าที่เข้าร่วม ทำให้บรรยากาศการท่องเที่ยวไม่หลากหลาย จึงมีการเพิ่มเติมกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมได้ เช่น การเป่าแคน การแข่งขันยิงธนูไม้ และการแข่งขันลื้อเลื่อนไม้ เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่และความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว การเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้สร้างรายได้ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากการกำหนดอัตราค่าเข้าร่วม ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นและการให้บริการที่มีคุณภาพ ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์มีอาชีพที่มั่นคงและสุขภาพกายและจิตใจที่เข้มแข็ง การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมี 6 ด้านหลัก ได้แก่ 1) พัฒนาระบบการบริหารจัดการ 2) ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว 3) พัฒนาบุคลากรผู้ให้บริการ 4) ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง 5) สร้างเครือข่าย และ 6) สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐานเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าชุมชนเป้าหมาย 3 แห่ง ได้แก่ บ้านเข็กน้อย บ้านเล้าลือ และบ้านเพชรดำ มีทุนทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เผ่าม้ง ซึ่งประกอบด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิม แม้บางส่วนจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรมแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น เครื่องแต่งกาย อาหาร และเครื่องใช้ 2) ทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความเชื่อ ภาษา และจารีตประเพณีที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ทั้งสองประเภทนี้ถูกจัดหมวดหมู่เพื่อความชัดเจนในการค้นคว้า ได้แก่ วิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย ประเพณีท้องถิ่น สินค้าทางวัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรม อาหารพื้นเมือง และศิลปะการแสดง

ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมถูกนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการระดมความคิดจากตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนา คือ “ผ้าปักม้ง” ซึ่งมีลวดลายกันหอยดั้งเดิมที่ถูกสร้างสรรค์เป็นลวดลายใหม่และแปรรูปเป็นเสื้อผ้า บางส่วนผลิตด้วยตนเองและบางส่วนส่งโรงงานเพื่อจำหน่ายตามแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาการท่องเที่ยวจากประเพณีวัฒนธรรม เช่น “ประเพณีปีใหม่ม้ง” ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ โดยมีการกำหนดค่าเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้

ส่วนการยกระดับทุนทางวัฒนธรรมและคุณภาพชีวิต พบว่า จุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวคือการสร้างรายได้ให้กับชุมชน เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์มีรายได้จากอาชีพหลักไม่เพียงพอและมีค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ตลอดทั้งปีจึงเป็นโอกาสในการเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชนเผ่าและการเก็บค่าธรรมเนียมเข้าชมกิจกรรม การดำเนินงานนี้ช่วยยกระดับทุนวัฒนธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ให้ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรบูรณาการร่วมกันเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไม่ควรปล่อยให้กลุ่มชาติพันธุ์ดำเนินการเองเพียงอย่างเดียว เนื่องจากอาจขาดความยั่งยืน คณะผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่รวมถึงการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยว การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยว และการสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์สำหรับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์ ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแก่บุคลากร โดยเฉพาะชนเผ่าม้ง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการให้บริการและการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อยและตำบลทุ่งสมอ ควรวางแผนการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งในรูปแบบการท่องเที่ยวระยะสั้นและระยะยาว พร้อมกำหนดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วม เพื่อสร้างความสนใจและเพิ่มการมีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของจังหวัด

1.3 ในการท่องเที่ยวระยะยาว องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อยและองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสมอ ควรมีการกำหนดแนวทางป้องกันอันตราย หรือระบุวิธีการสร้างความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความไว้วางใจในแหล่งท่องเที่ยว

1.4 การท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์ วัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย และองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งสมอ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวและด้านวัฒนธรรมควรร่วมกันกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างน้อยประกอบด้วย (1) ด้านงบประมาณ (2) ด้านการบริหารจัดการ (3) ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว และ (4) ด้านการมีส่วนร่วม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาระบบการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างสร้างสรรค์

2.2 ควรทำการศึกษาระบบการประเมินและการเรียนรู้ระบบการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชนเข้มแข็ง ศึกษากรณีแต่ละชุมชนหรือแต่ละจังหวัด

2.3 ควรทำการศึกษาระบบการประเมินศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและการจัดสรรงบประมาณดำเนินงานปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2.4 ควรทำการศึกษาระบบการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์เพื่อเป็นแหล่งเศรษฐกิจชุมชน ศึกษากรณีแต่ละชุมชนหรือแต่ละจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- กรชนก สนิทวงศ์. (2565). การยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยทุนทางวัฒนธรรม: กรณีชุมชนเมืองเก่าสหมหาดไคร้ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิจัยสังคมและปริทัศน์*, 45(2), 96–116.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2564). *การแต่งกายชนเผ่าม้ง*. สืบค้นจาก <http://www.m-culture.in.th/album/view/194013/>.
- จิตพนธ์ ชุมเกตุ. (2560). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐชา สืบญญาพร. (2563). *ทุนทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชน บ้านทุ่งสีทอง อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ดุจฤดี คงสุวรรณ และ วรณะ รัตนพงษ์. (2560). *วัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์*. สืบค้นจาก https://www.baanjommyut.com/library/global_community/02_1.html.
- อาชว์बारมี ฌันติระกุล, ศันสนีย์ กระจำจโนม, ดร.ชา รัตนดำรงอักษร, อิตินันดา จินาจันทร์ และ เกศกนก เดชมา. (2561). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงประเพณีและวิถีชีวิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในเส้นทางอารยธรรมล้านนา* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ประวัติคณะผู้วิจัย

ตำแหน่งการวิจัย : หัวหน้าแผนงานวิจัย

ชื่อ-นามสกุล :
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัญญา กันภัย
Asst.Prof. Panya Kanphai

วัน/เดือน/ปีเกิด :

ภูมิลำเนาที่เกิด : จังหวัดขอนแก่น

การศึกษา

- : พ.ศ.๒๕๓๙ สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนคณะจังหวัดขอนแก่น วัดธาตุ
พระอารามหลวง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
- : พ.ศ.๒๕๓๖ สอบได้เปรียญธรรม ๗ ประโยค สำนักเรียนคณะจังหวัดขอนแก่น
วัดธาตุ พระอารามหลวง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
- : พ.ศ.๒๕๓๘ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชา
ปรัชญา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- : พ.ศ.๒๕๔๐ สำเร็จการศึกษาปริญญาโท Master of Arts (M.A.) สาขาวิชา
ปรัชญา จากมหาวิทยาลัยมัทราส (Madras University) ประเทศ
อินเดีย

ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
: อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น
เพชรบูรณ์

สถานที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น
เพชรบูรณ์
๑๐๙/๑ บ้านน้ำคำ ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐
โทร. ๐๘-๖๒๐๓-๑๔๖๗

ที่อยู่ปัจจุบัน : ๑๒๑/๕ ซอยรุ่งเรือง ถนนพิทักษ์ ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัด
เพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

- ชื่อ-นามสกุล : พระมหาธนกร กิตติปัญญา (สร้อยศรี)
Phramaha Thanakorn Kittipanyo (Soi-Sri)
- วัน/เดือน/ปีเกิด : ██████████
- ภูมิลำเนาที่เกิด : โรงพยาบาลพระปกเกล้า อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
- การศึกษา : พ.ศ.๒๕๔๓ สอบได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนคณะจังหวัดจันทบุรี
พ.ศ.๒๕๕๘ สอบได้เปรียญธรรม ๔ ประโยค สำนักเรียนคณะจังหวัดฉะเชิงเทรา
วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา
พ.ศ.๒๕๕๖ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ.๒๕๕๗ สำเร็จการศึกษาปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
ศาสนาเปรียบเทียบ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย
พ.ศ.๒๕๖๕ สำเร็จการศึกษาปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย
- ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง
เพชรบูรณ์
- สถานที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง
เพชรบูรณ์
๑๐๘/๑ บ้านน้ำคำ ตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดไพรสมถ์ศึกษาราม พระอารามหลวง ตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๑๐ โทร. ๐๘-๒๘๐๖-๙๖๓๒